BIBLIOTECA
21 COMPLUTENSE. 3
E. 70 C. 10 N. 20
1147 - 2° - 95

COMPLUTENSE.

E. 10 C. 10 N.

Ros. 1235.

Digitized by Google

Digitized by Google

Nobiliſſimo Ampliſſimoque Viro

D. VVILHELMO BOSVVELLO

Sereniſſ. M. BRITANNIAE Regis res jam Agenti apud Illuſtriſſ. & Præpotentes Fœderati Belgii Ordines

IOANNES de LAET S.D.

QVod Perſica hæc ſub Ampliſſimo tuo nomine prodire voluerim, plures quidem cauſæ ſunt: nam bonam partem illuſtrandus magni huius Imperii provinciis, contulerunt Angli tui; & plura adhuc ab eorundem accuratis obſervationibus expectantur: Sed una præcipua, quod me tuæ ſingulari humanitati plurimum debere haud ignarus, hoc licet admodum levi teſtimonio,

publice profiteri geſtiam, quam ſolvendo ſim impar : ea enim es morum probitate , ut facile aliorum animos tibi devincias : & quod rarum in tali dignitate, tanta erga omnes comitate, ut quum amicitiam tuam debuerim ambire; tamen affinium meorum, cum quibus tibi ſumma, tum privatim tum publicè dudum fuit conjunctio, intercesſione, ipſe ultro illam obtuleris: qua fretus confido, hanc opellam meam tibi non ingratam fore.

Vale, Vir Ampliſſime, & me uti cœpiſti, amare perge.

Lugduni Batavorum,

ANNO CIƆ IƆ C XXXIII.

TYPO-

TYPOGRAPHI
Lectori S.

Qvum ſuperioribus annis, Benevole & erudite Lector, Turcica noſtra vel potius varios diſcurſus de Rebus Turcarum ederemus, meminimus nos promiſiſſe propediem & Perſica ad eundem modum *eſſe* adjuncturos; ſperabamus enim nos *à viro* præſtantiſſimo & qui cum dignitate in illo imperio jam aliquot annos fuerat verſatus, Perſicarum rerum explicationem eſſe adepturos; tenuit nos aliquandiu fruſtra hæc ſpes & jam pene exſpiravit; quare conſultius nobis *viſum* commentarium hunc è *variis* itinerariis & commentariis probatiſſimorum authorum concinnatum tibi offerre, partim ut tantiſper eo utaris donec pleniora nanciſcamur; potiſſimum vero, ut facilius permoveamus eos, qui aliquid accurati in hoc genere poſſident, eoſque excitemus ad publico *illa* condonandum; in quo neque operæ noſtræ neque ſumptui parcemus, uti neque hactenus fecimus; cæterum Benevole & erudite Lector, & bene valere te & conatibus noſtris prolixè favere optamus.

 CON-

CONTENTA
hujus libelli.

I. *Topographica regni Perſici deſcriptio è variis probatis authoribus concinnata; in qua deſcribuntur hæ provinciæ:*

Hyrack.
Parc ſive Fares & Farc.
Aderbaion ſive Adarbigian.
Gueylon ſive Guylan.
Choraſan ſive Karaſon.
Kermon ſive Kermân.
Regnum Harmuz & inſulæ in ſinu Perſico.
Siſton ſive Sagiſtan.
Macron ſive Getche-Maquerona.
Regnum Candahar.
Maurenahar & Turqueſtan.
Vzbec Tatarorum provincia.
Kurdeſtan provincia.
Chuſiſtan ſive Chureſtan.
Irack altera.

II. *Cœli ſolique qualitates Regni Perſiæ.*

III. *Po-*

III. *Populorum ingenia, mores, inſtituta & habitus.*

IV. *De Religione Perſarum, & quid diverſi habeant à Turcis.*

V. *De Regimine politico & civili Perſarum regni.*

VI. *Potentia & opes hujus regni.*

VII. *Origo Sophinorum, qui hodie Perſiæ imperant.*

VIII. *De veteribus Perſarum Regibus.*

Pars Altera.

I. *Excerpta ex Itinerario Ioſaphati Barbari, quæ Perſiam attingunt.*

II. *Excerpta quædam ex Itinerario Ambroſii Contareni Venetæ Reipublicæ Legati ad Vſun Caſſanum.*

III. *Excerpta ex Itinerario Itali mercatoris anonymi apud Ramnuſium.*

IV. *Excerpta ex Itinerario Ioannis Cartvvrighti Angli.*

V. *Itinerarium Antonii Ienkinſonii Angli à Ruſſia ad Boghar in Tartaria anno* cIↄ Iↄ LVIII.

VI. *Alterũ ejuſdem Itinerarium è Ruſſia in Perſiam anno* cIↄIↄLXII.

VII. *Itinerarium Ioannis Nevvberie Angli ab Aleppo ad Ormuzium anno* cIↄ Iↄ LXXXI. *Ejuſdem iter ab Ormuzio in Perſiam.*

VIII. *Itinerarium Nicolai Hemmij ab Ormuzio ad Hiſpahan anno* cIↄ Iↄ C XXIII.

IX. *Itinerarium Ioſephi Salbanck & Roberti Covert Anglorum ex India in Perſiam & per varias ejuſdem provincias anno* cIↄ Iↄ C IX.

X. *Itinerarium Richardi Steele Angli ex India in Perſiam & per Perſiam ad Bagdat anno* cIↄIↄCXV.

XI. *Itinerarium Petri Teixeræ ab Harmuzio ad Baſoram & porro per Perſiæ partem.*

Appendix, Ioannis Boteri relationẽ & quædam alia comprehendens.

I. TOPO-

I.

Topographica Regni Perſici

deſcriptio è variis probatis Authoribus concinnata.

PLVRES ac diverſos dominos (inquit Schikardus in Tarich) habuit vetuſtiſſimum Regnum Perſiæ; indigenas non ſemper, ſed aliquando extraneos. Nam quum Alexander Darium viciſſet, paruit aliquandiu Macedonibus, donec orta inter eos diſſenſione, Arſaces à Theodoro Bactrianorum præfecto deficiens, rerum ſummam ad Parthos transferret. Poſtea reductum fuit ad Perſas, virtute Artaxerxis illius, qui ab Arabibus vocatur *Ardſhir Babekan*. Sed nec iſtius familia tenuit ultra quatuor ſecula; eripuerunt enim id *Saraceni* Caliphæ. Poſt ipſos tamen emicuerunt *Pujani*, de ſanguine priſcorum Regum: quos excuſſerunt *Tatari*, duce Halacho. Denique recuperarunt avita regna *So-*

phini qui hodie imperant. Cæterum diſcrimen illud quod inter Parthos & Perſas vulgo conſtituitur, nec Tarich agnoſcit neq; probat Teixera. Eſt enim nominale tantum, perinde ac ſi quis ex Θεσσαλία & Θετταλία diverſas vellet facere regiones, quæ non niſi pronunciatione differunt.

Porro ſub Coſroe quem Arabes vocant *Nuſchir-ravvan*, qui fuit decimus ſextus ab Artaxerxe illo; regnum latiſſimè patuit. Laudant (inquit Schikardus) ſimul ejus in adminiſtratione regni, ſingularem prudentiam, quod non modo imperium à majoribus partum ſit pacificè tutatus, verum etiam adauxerit notabiliter, acquirendo regiones aliquot ampliſſimas, nempe *Tocharistan* (quæ pars eſt veteris Bactrianæ,) Sableſtan, & Kabulſtam, quæ ſunt Indis proximæ. Quas vero ante poſſidebat, ne mole dilaberentur partitus eſt juxta mundi plagas in quatuor Satrapias. Orientis præfecto attribuit *Maurenahar*, *Coraſan*, *Sagistan* & *Kirman*: Auſtrino aſſignavit *Ahvvaz* & ipſam *Perſidem*: Septentrionali, territoria *Iſpahan*, *Kom*, *Adſarbigan* & *Armeniam*: Occiduo denique *Babyloniam* & *Irack*. Ex quorum enumeratione apparet quam late dominatus fuerit,

à Græcis videlicet ad Indos uſque, cum quibus utrimque bella geſſit.

Saraceni autem (inquit Schikardus) non ſemel & ſimul tam vaſtum regnum ſubjugarunt, ut vulgo cum Haythone arbitrantur, ſed expeditiones illæ durarunt circiter integrum decennium, quamdiu imperavit Omar & ultra; perque diverſos duces adminiſtratæ fuerunt; quarum ſeriem breviter cognoviſſe juvat. Anno Hegiræ XIII (qui Chriſtiano 634 fere reſpondet) miſſus eſt Capitaneus Abu Obed f. Maſud adverſus Perſas, qui primo impetu cum imparatis pugnavit felicius, deinde prœlio apud Alchiram urbem in territorio Iracenſi commiſſo non ipſe tantum occubuit, ſed una Saraceni quamplurimi, Perſis contra hoſce latrones fortiter ſe defenſantibus. At pugna paulo poſt redintegrata, ipſi viciſſim acceperunt cladem longe majorem. Anno ſequenti miſit Omar alium ducem Saed f. Abi-Vakaz, qui denique poſt varia prœlia, Perſas ingenti ſtrage perculit juxta urbem Elkadiſiam in extremitate Iracenſis provinciæ & confinio regionis Elbadiæ 61 pharſangis à metropoli Bagdad verſus occaſum. Poſt biennium expugnavit idem Saedus civitatem Choſrois *Elmedaynam*. Sub finem

finem illius anni, poſt novem fere menſes iterum Arabes invaſerunt Perſas, prœlio apud *Galulam* commiſſo; & vicerunt Muſulmani & fugatus eſt Rex Iazdigerd ad Pharganam: qui erat ultimus illorum Rex. Subjugarunt deinceps *Izpahan*. Illi vero tot victoriis nondum contenti, etiam Choraſan ſubigere tentarunt. Quid multa? Saraceni tandem univerſum regnum Perſarum ad ſe traduxerunt, & ei aliquot ſeculis ſunt dominati.

Sub imperio autem Saffahi Caliphæ enumerat *Elmacinus* haſce provincias, Aderbigianem, Armeniam & Meſopotamiam; Perſiam; Indiam, Choraſanam, quæ tum Mahumetanis parebant, anno Chr. Iↄ c c LIII.

Verum non eſt nobis propoſitum aut Monarchiam Perſicam ante tempora Alexandri aut ſub Macedonibus, vel etiam Perſis iterum Regibus; vel denique ſub Saracenis Caliphis deſcribere; aut varias gubernandi formas, pro temporum & gentium mutatione recenſere, ſed tantum deſcribere Perſici regni ſtatum, prout hodie uni Principi paret & jam aliquot annis paruit, præſertim Xa-Abas & majoribus illius. De cujus finibus breviter ſcribit Petrus della Valle; patere hodie Perſarum

rum Regnum pene ab Indo ad Euphratem atque adeo ultra.

Antequam autem ſingulas provincias deſcribam, operæ pretium me facturum exiſtimavi, hic præmittere Catalogum omnium oppidorum & municipiorum, quæ Rex Perſiæ hodie poſſidet in ſingulis provinciis, una cum longitudine & latitudine, quemadmodum illas accepi à Nicolao Hemmio qui illas in Perſia à Mola quodam acceptas, humaniter communicavit: Collatæ ſunt autem eædem longitudines & latitudines, cum iis quas Vlughbekius Teymurlanis nepos & alii Arabes prodiderunt; ita ut non deſperem aliquod lumen Chorographiæ Perſicæ allaturas eſſe.

Noſtrates affirmant regnum Perſarum hodie patere à Babylonia ad Indiam, in longitudinem quidem quinque & quinquaginta dierum itinere: in latitudinem autem à mari Caſpio ad ſinum Perſicum, trium ſupra triginta dierum itinere.

Provincia Parc ſive Farc.

	longitudo.		latitudo.	
	gr.	*ſcr.*	*gr.*	*ſcr.*
1 Kaſeroen	80	—	28	10.
Vlugbekius	87	—	29	15.
2 Nabandioen	87	15.	29	—
Noubengan	—	—	30	10.
3 Firuſabad	87	30.	28	10.
4 Chiraef	88	—	29	—
5 Eſtacher	88	—	30	—
Vlug.	88	30.	30	—
6 Schiraz	88	—	29	36.
7 Laar	90	—	28	30.

Provincia Khermoen.

8 Zirgiân	90	20.	29	30.
9 Ormuz	92	—	25	—
10 Berdaſier	92	30.	29	50.
11 Giroft	93	—	27	30.
12 Bam	94	—	28	30.
13 Bermaſier	94	20.	29	—
14 Gabbies	93	—	31	—

Provincia Sableſtan.

15 Zarans	97	—	32	30.
16 Boſt	80	—	33	—
17 Nekbeſaet	81	55.	33	20.
18 Gaſna Caſſābii	84	20.	33	55.

Pro-

Provincia Makeron.

	longitudo.		latitudo.	
	gr.	*ſcr.*	*gr.*	*ſcr.*
19 Maymant	81	55.	33	20.
20 Rebat amir	85	—	34	—
Vlugb.	85	—	34	40.

Provincia Ayrack vel Hyrak.

21 Ieſd	89	—	32	—
22 Chochravvard	82	20.	32	20.
23 Hulvvân	82	15.	34	—
24 Fermaſin	83	—	34	30.
25 Dienavvare	86	—	35	—
26 Zoöur	83	20.	36	—
27 Nehavvant	83	15.	34	20.
28 Dankgoene	83	40.	36	30.
29 Abahara	84	30.	38	45.
30 Hamadan	83	—	35	10.
31 Kargh	84	15.	34	—
32 Sauvva	85	—	35	—
33 Caſbin	85	—	36	—
34 Aba	85	—	34	10.
35 Gerpadekon	85	30.	34	15.
36 Zamren	85	40.	32	15.
37 Hiſpahan	86	40.	32	25.
38 Caſſian	86	—	34	—
39 Com vel Kom	85	40.	34	15.
40 Hrey	86	20.	35	—

Pro-

Provincia Dilemon.

		longitudo.		latitudo.	
		gr.	*ſcr.*	*gr.*	*ſcr.*
41	Govvâr vel Chivvâr	86	10.	35	40.
	Vlug.	87	10.	35	4.
42	Allamoed	85	37.	36	20.
43	Thalekân	85	45.	36	10.

Provincia Gilan.

44	Mouſun	85	10.	37	—
45	Kadiour Kallara	88	50.	31	25.
46	Dehenna Kaſſaby Damavvan	87	20.	36	10.

Provincia Tabareſtan.

47	Amoul	88	20.	36	15.
48	Zariah	88	—	37	—
49	Aſterabad	89	35.	37	50.
	Vlug.	89	35.	36	50.

Provincia Gorgiân.

50	Oſcoen	89	30.	37	50.
51	Gorgiân	90	—	36	50.
52	Semnân	88	—	36	—
53	Damegân	88	55.	36	20.

Provincia Khoemûs.

54	Beſtân	89	30.	36	10.
55	Beyâd	89	50.	35	45.
56	Ferravvâ	90	—	39	—

57 MaG-

	longitudo.		latitudo.	
	gr.	ſcr.	gr.	ſcr.
57 Maſinon	90	30.	38	—
58 Zabzavvâr	91	30.	36	5.
59 Nichabour	92	20.	36	21.
60 Thous	92	30.	37	—
61 Tarchies	92	—	35	—
62 Tabs Gilack	92	—	33	—
63 Thoen	92	30.	34	30.

Alii Arabes à Nizabur referunt oppida ſequentia ad ſequentem provinciam.

Provincia Coraſan.

64 Kayen	93	20.	33	40.
65 Tabs Meſſina	94	15.	33	15.
66 Zuzan	93	30.	35	20.
67 Heraet	94	20.	34	30.
68 Badagîs	94	30.	35	20.
69 Zarchâs	94	30.	37	—
70 Marvvarond	97	—	36	30.
71 Marvve	98	—	37	40.
72 Gouregiân	98	—	35	30.
73 Firabad	99	—	37	45.

Provincia Yrakeyn.

74 Koufa	79	30.	31	30.
75 Madain	72	—	36	10.
Vlug.	79	—	33	10.
76 Bagdat	82	—	36	25.
Vlugb.	80	—	33	25.

	longitudo.	latitudo.
	gr. ſcr.	gr. ſcr.
77 VVaſet	81 30.	32 20.
78 Souſter	84 30.	31 30.

Provincia Chuſiſtan.

79 Aſka Moukeran	84 30.	31 15.
80 Hauvveſe	85 —	30 30.
81 Roomes	85 45.	30 —
Vluz.	———	31 —
82 Ardgân	86 30.	29 35.
Vluz.	———	31 —
83 Siapour	86 15.	30 —

Provincia Hindoſtan.

84 Candahar	97 40.	33 —

Provincia Arabia.

85 Iemina Baharen	82 30.	23 —
86 Hugere Bahary	83 —	25 15.

Provincia Adarbigian.

87 Salmâs	79 15.	37 40.
88 Choy vel Chouvvii	79 40.	37 40.
89 Ourmya	79 45.	37 —
90 Merent	80 45.	37 50.
91 Nahziovan	81 15.	38 40.
92 Maraga	82 —	37 20.

Pro-

Provincia Arraân vel Hyeran.

	longitudo.		latitudo.	
	gr.	*ſcr.*	*gr.*	*ſcr.*
93 Tabriz	82	—	38	—
94 Ardevil	82	30.	38	—
aliis	——		37	30.
95 Mougàn	83	44.	38	—
96 Berdaâ	83	—	40	30.
97 Gaukeza	83	—	41	20.
98 Siamkoera	83	—	41	50.
99 Teffelîs	83	—	43	—
100 Allâu	83	—	44	—
101 Beylakân	83	—	39	50.
102 Bakoera	84	30.	39	30.
103 Schiamachi	84	30.	40	50.

Provincia Chabonkara.

104 Darabgerd	90	15.	28	15.
105 Baeſde	90	15.	28	28.
106 Chabonkara	89	—	29	15.
107 Gilan			37	—
108 Maſandran.				
109 Ferabad.				
110 Rext.				
111 Metans.				
112 Darabgier.				
113 Capan.				
114 Eckiiſlii.				
115 Irrevvaen.				
116 Ecbatana.				
117 Gengia.				

Poſteriorum horum oppidorum longitudines & latitudines in exemplari deſiderabantur: Addebat Belga à quo accepi, Perſarum Regem hodie poſſidere octuaginta & ſeptem oppida muris cincta præter municipia & innumeros pagos.

Teixera in appendice ad Relationes ſuas de Regibus Perſarum tribuit huic regno provincias haſce; *Parc, Hyerak, Adarbaion* ſive *Azarbaion*, *Gueylon* ſive *Guylan*, *Mazandaron*, *Strabat, Boſtan, Sabzabah, Nyxabur, Karaſon, Kermon, Sagiſtan, Tabariſtan, Kableſtan, Nim.ruz, Sta Har, Siſtan, Curdeſtan, Loreſtan*. De quibus ſingulis ordine dicemus, facto initio potius ab Hyerak, quia Metropolis regni in illa ſita eſt, & totum Regnum non raro ab Arabibus Iraca fuit appellata.

Hyerack.

ARabes & Perſæ (inquit Teixera) duas regiones inſigniunt nomine *Hyerack*, quarum uni tribuunt pro limite Bagadad, quæ ſucceſſit in locum antiquæ Babylonis & haud longe diſtat ab hujus ruderibus: altera citra hanc verſus Perſiam, includit multa regna & principatus, præter provinciam *Hyerack* proprie dictam; & quidem poſteriorem

riorem hanc vocant *Hyerack Agemy*, *id* eſt Perſiæ; alteram autem *Hyerack Arabii* quæ & Ægyptum & alias provincias complectitur à *Bagadad* verſus occidentem; ubi autem de utraque junctim loquuntur dicunt *Hyerakhen* quaſi dicas utramque Hyerack.

Porro Hyerak Perſiæ magna & nobiliſſima eſt provincia, plurima habens oppida celeberrima, quorum tamen hodie metropolis eſt Hiſpahan, & utplurimum Regis Perſarum aula celebris, commerciis quoque & annonæ copia longe præſtantiſſima.

Izbahan (inquit Schikardus in Tharich) quam Geographus Nubienſis regioni Gebal hoc eſt montanæ vel alpeſtri accenſet; tribuit Abulfeda in exemplari Tengnagliano, longitudinis quidem gradus LXXVI, latitudinis vero triginta quatuor cum totidem minutis: unde apparet Ptolemeum (qui à fortunatis numerat) ibi novem, hic binis gradibus abundare; (Vlughbeeckius quemadmodum à Clariſſ. V. Golio accepi, tribuit illi longitudinis quidem gradus LXXXVI & XL ſcrupul. latitudinis autem XXXII grad. & viginti quinque minuta: Garſias de ſylva Figueroa latitudinis gradus unum ſupra triginta & ſemiſſem.)

Meminit illius Rabbi Benjamin: inde (*ſcilicet à Tabriſtan*) eſt iter ſeptem dierum ad urbem *Iſbahan* (*cujus nomen deinde indifferenter etiam cum* P *ſcribit ut & Arabes*) ea eſt urbs maxima & regalis habet in ambitu XII milliaria. Ibi degunt circiter quindecim millia Iſraëlitarum, &c. Recentiores geographi docent ipſius urbis, non in monte, ſed in plano ſitæ, ambitum hodie quatuor tantum millia paſſ. continere; ſuburbia vero pluſquam decem quæ Iudæus annumeraſſe videtur. (*de vera urbis magnitudine ſtatim dicemus*) Ajunt mœnia eſſe Cretacea, populum frequentem, bellicoſum & divitem ob innumeras ſerici textrinas: cives olim recenſitos fuiſſe ſupra 500000: hodie numerum hunc valde imminutum: id qua occaſione acciderit, narrat Ioſaphatus Barbarus teſtis oculatus (*vide illius Itinerarium in parte ſecunda*); ſumma huc redit: Quum ob rebellionem punirentur, juſſos eſſe milites ſingulos, ſingula civium capita Regi afferre: deficientibus ergo viris præ multitudine carnificum, decollatas fuiſſe etiam mulieres & capita earum raſa ne agnoſcerentur: ita urbem incolis exhauſtam, ut Authoris tempore anno 1570. quando id factum recens erat, vix

vix parte ſexta fuerit habitata. Quod idem alter quoque Legatus Reipubl. Venetæ ad Vſun Caſſan, Ambroſius Contarenus confirmat: niſi quod uterque nomen tantæ urbis per aphæreſin appellant *Spahan* vel *Spaam*. Cito tamen, intra XX tantum annos, ita refloruerunt & ædes & cives ut 10000 vici ejus numerarentur, unde viros 50000 citra ſui nudationem, exarmare poſſet. Noſtra ætate rurſus eſt populoſiſſima, & abundat omni commeatu, mercimoniis verò maxime claret: unde ab ipſo Rege inhabitatur, per vices tamen, ut Petrus Teixera teſtatur, qui accenſet Irak regioni. Anglus ille naufragus, qui nuperrime, poſt ſuperata Indiæ loca mediterranea, Europæis hactenus incognita, per id emporium domum eſt reverſus, appellat *Iſpahavvne*, ac multum præfert ſuo Londino, tum propter mercium omnis generis incredibilem copiam ac æſtimationem, tum propter ſtructuras palatiorum, aquæductuum, tabernarum, balneorum, fontium, ambulacrorum denique ac hortorum amœnitates. Hæc ille.

Adjungam hic accuratiſſimam urbis hujus deſcriptionem, quam à Nicolao Hemmio noſtrate accepi, qui illam vidit anno CIƆ IƆ C XXIII & XXIV.

Iſpahan (inquit) hodie Perſarum imperatoris regia; ſita eſt ad ripam fluminis, duobus ſupra triginta gradibus ab æquatore verſus Arctũ & viginti quinque ſcrupulis: (eandem quoque latitudinem prodit Vlugbeeckius & alii Arabes; longitudinem autem numerant ab extremo Africæ littore ſex gradus ſupra octuaginta & quadraginta minuta.) Cincta eſt terreno vallo, modicæ altitudinis undiquaque: foſſa minus lata & æſtivis menſibus fere ſicca: continet intra vallum octodecim aut plura ædium millia, eleganter & magnificè ſubſtructarum; quæ deſuper planæ ſunt; & amœniſſimos hortos, qui perpulchra ſtagna habent adjuncta.

Regis palatium, principali rerum venalium foro imminens, longe ſumptuoſiſſimum eſt, parietibus intus & extus eleganter pictis & deauratis: forum autem patet in longitudinem quidem ſeptingentos paſſus, in latitudinem vero ducentos quinquaginta: ante palatium jacent triginta machinæ bellicę ab Harmuzio advectæ ſed hactenus indigeſtæ.

Ambiunt forum hoc undiquaque proceræ arbores, & domicilia æqualiter edita ex coctilibus lateribus ſubſtructa, cum ſuis concamerationibus ſive cellis, in quibus auri atq; argenti fabri,

gem-

gemmarii, aromatarii degunt: quemadmodum & ad alterum latus ex oppoſito horúm, viſuntur officinæ mercatorum, qui varias merces præſertim ſericas venales habent: & variæ cauponæ, in quibus varia edulia parata inveniuntur: ambit item forum torrens inter duos muros è vivo ſaxo eductos concluſus, qui ad utrumque fori cornu influit in octangulas ciſternas: à quibus denique ſub plateis, quæ concavæ ſunt ad varias ædes & hortos derivatur.

Ad unum fori latus viſitur ſumptuoſiſſima Meſquita, marmoreis parietibus, ad quam tredecim gradibus aſcenditur ex uno marmore exciſis. Ad alterum moneta ſita eſt, ad quam tranſitur per porticus, ſub quibus quoque plures viſuntur officinæ, in quibus proſtant varii panni ſerici, lanei atque goſſypini: etiam veſtes omnis generis, calcei atque ocreæ & ſimilia. Sunt & aliæ præterea plateæ deſuper tectæ, in quibus variorum artificum mechanicorum officinæ viſuntur.

Ædes autem plurimæ reperiuntur in oppido, quadratæ formæ & diverſæ molis, quas vocant *Caravanſeras*, in quibus mercatores tam peregrini quam indigenæ diverſantur, certo pretio in ſingulos menſes. Quales & in cæteris

 urbi-

urbibus & pagis atque agris offenduntur, inſigni itinerantium ſolatio & opportunitate.

Arx ſita eſt ad partem urbis quæ Eurum adſpicit, imprimis ampla, duplici muro & foſſa clauſa; cum turribus quadraginta; adhæc aliquot machinis bellicis munita; in hac habitat Vezirius Regis, cui cuſtodia Arcis & Theſauri Regii qui ibidem aſſervantur, eſt demandata.

Tolerantur quoque in urbe duo monachorum conventus, Carmelitarum nimirum & Auguſtinianorum.

Habet urbs duodecim portas, quarum prima appellatur *Dalvvaât*, à qua via ducit ad aliquot Armeniorum pagos, quos vocant *Gendemân*.

Secunda *Haſſenabad*, à qua via pertinet ad Perſiæ metropolim Schiras, iter eſt ſex dierum.

Tertia *Kherroen* ducens ad Gouvvereſtan & Yeſd, quinque dierum itinere.

Quarta *Seydach Madeyan* à qua via ducit ad *Candaharam*, *Lahoram*, & reliquas partes Indiæ.

Quinta *Toubara* quam egrediuntur verſus Thermas ſeu Calidas Scaturigines, quæ tridui itinere diſtant ab oppido, & *Rovvdeſt* ab ipſis vocantur.

Sexta

Sexta *Tochzii* à qua via pertinet ad *Caſſian* trium dierum itinere & ſemis; ad *Caſbin* octo; ad *Tauriſium* viginti; *Gilan* tredecim; *Ferrabad* novem, aut decem, & *Kom* ſex. Extra hanc ſolent Mahumetani dominicis noſtris diebus, feſtum celebrare, quod Tammachiam vocant, & meretrices atque omnis generis ſuaviludii & ſcurræ convenire.

Septima *Decrideſt* à qua via ducit ad *Bagdat* quindecim, & ad *Ardevil* ſedecim dierum itinere.

Octava *Lamboen* quæ ducit ad eadem oppida, ad quæ ſuperior.

Nona *Chaarbagh*, à qua via ducit ad *Luaen* tridui itinere: atque ad *Abecoutam* montem totidem: hunc montem è duriſſima petra conſtantem, jam plurimis annis conatus eſt Rex perfringere & amnem qui ſecus oppoſitum ab oppido latus labitur, ad oppidum & illius agros traducere. Anno cIↄ Iↄ c xxiv ſupra ducenta millia operarum in eo deſudaſſe ferunt; duces enim & magnates Regni, tum inter ſe certaverant, ut opus abſolverent: nam tantum ducenti paſſus in longitudinem & centum quinquaginta cubiti in altitudinem reſtabant. Tantum tribus menſibus hic quotannis operari licet, ob

acre

acre frigus & altas nives, quæ cæteris menſibus montem occupant.

Reliquæ tres portæ hodie clauſæ ſunt; nimirum *Mergh*, quam apertam, peſtem & annonæ inopiam oppido eſſe allaturam ſuperſtitioſe credunt.

Kaly, quam itidem ſummam annonæ caritatem invecturam metuunt.

Gouldeſta denique, quam Rex convertit in pulcherrimam domum, quæ deſpicit in amœniſſimum locum quem vocant *Chaerbagh*; qui pulcherrimis arboribus in ambitu cinctus eſt, & ab utroq; latere ſilicibus ſtratus; medium ſecat amnis *Zinderoend*, lapideo ponte ſtratus, quem regalem vocant; hic amnis dividit ſe in quatuor ramos, & mox in plures minores alveolos, qui varias oppidi ædes & hortos permeant. Influunt præterea in ſex ciſternas, quas vocant *Thankas*; quarum una ſita eſt juxta viridarium regium, quod dicitur *Haſergeris*, longe ampliſſima & plano fundo atque æquali, cum pluribus fontibus & canalibus: ab hoc viridario uſque ad pontem, utrimque ſunt educta ſumptuoſa ædificia & in medio ſemitæ canalis è vivo ſaxo: à ponte itidem utrimque pertinent ædes uſque ad magnificum Regis palatium; ita ut Chaerbagh ab hoc palatio ad viridarium

darium Haſergeris, in longitudinem pateat fere integrum milliare.

Extra oppidum ſunt aliquot ſuburbia, nullo vallo murove cincta; quorum unum vocatur *Golfa*, ſive ut alii ſcribunt *Ciolfa*, à ſex millibus familiis Armeniorum habitatum, quos Rex ſuperioribus annis è patriis ſedibus huc traduxit. Horum ædes ſplendore & magnificentia certant cum oppidanis: ſunt enim Armenii hi plerique opulenti, utpote induſtrii mercatores, qui pannos ſericos, glaſtum & alias Indicas merces emendo & Halepum, Conſtantinopolim atque adeo ad Europæas provincias deducendo, maximum quæſtum faciunt. Sunt quidem Chriſtiani, ſed ſectæ Armeniæ: diebus Mercurii & Veneris abſtinent à carnibus, piſcibus, butyro & caſeo, omnique pinguedine: neque quicquam illis diebus manducant præter panem, aut oryzam aqua ebullitam, mel, olera & arboreos fructus. Obſervant & quadrageſimam ad Romanorum normam; jejunantque ante quædam feſta majora, octo & interdum quatuordecim diebus. Ita ut pene dimidiam anni partem ad ſupra dictum modum jejunent. Deſponſant liberos ſuos admodum juvenes, & ubi ætatem nubilem attigerint, conjunguntur

guntur in templo : viduis ad ſecundas atque adeo tertias nuptias tranſire permittitur, numquam aut rariſſime ad quartas. Sacerdotibus vero etiam ſecundas nuptias interdicunt. Superſtitionum & ceremoniarum ſuarum ſunt retinentiſſimi.

Gauvverabad alterum ſuburbium habitatur à *Gavvriſiis*, quos Rex huc traduxit è Gavvreſtan & Yeſd ; ſunt autem antiqui Perſæ, gentiles, quique etiamnum ignem colunt, de quo cultu alibi dicetur : horum familiæ numerantur hic circiter quingentæ : gens longe melioris fidei & probior, quam ſunt Perſæ Mahumetani ; mercatores induſtrii, gnavi agrorum cultores. Mares ſunt robuſto corpore & uſurpãt veſtes à reliquorum Perſarum amictu diverſas, præſertim quoad colorem ; fœminæ quoque illorum validæ & obœſæ, quæ longe aliter veſtiuntur quam Perſicæ in Hiſpahan : neque velant faciem, uti illæ ; neque tam impudicæ judicantur. Marium autem veſtitum in adjuncta tabella curavimus exprimendum.

Abaſ-

habitatur à *Gavvriſiis*, quos Re
traduxit è Gavvreſtan & Yeſd; ſunt au-
tem antiqui Perſæ, gentiles, quique
etiamnum ignem colunt, de quo cultu
alibi dicetur: horum familiæ nume-
rantur hic circiter quingentæ: gens
longe melioris fidei & probior, quam
ſunt Perſæ Mahumetani; mercatores
induſtrii, gnavi agrorum cultores. Ma-
s ſunt robuſto corpore & uſurpât ve-
s à reliquorum Perſarum amictu di-
rſas, præſertim quoad colorem; fœ-
næ quoque illorum validæ & obæ-
quæ longe aliter veſtiuntur quam

Abaſſabad tertium ſuburbium, in quo inter quinque & ſex millia familiarum degunt, è Tauriſio advenæ, & Mahumetanorum Perſarum religionem colentes: plurimi inter hos ſunt nobiles, qui aulam quotidie frequentant; reliqui mercatores; hic quoque inſignes ædes & horti viſuntur.

Chamſabad quartum ſuburbium, quod à paucis Armeniorum familiis habitatur.

Aſſennabad quintum ſuburbium, in quo degunt circiter ducentæ aut ducentæ quinquagintæ familiæ Georgianorum, qui itidem ſunt Chriſtiani, ſed variarum ſectarum, uti alibi in itinerariis notatum invenies. Hi quoque cultu atque amictu nonnihil differunt à Perſis; itaque hîc viri Georgiani habitum in tabella exprimendum curavimus.

Virgi-

Digitized by Google

Virgines autem Georgianæ inprimis ſunt decoræ & pulchræ & amiciuntur ad modum, quem adverſa tabella indicat.

Virgines autem Georgianæ inprimis
ſunt decoræ & pulchræ & amiciuntur
ad modum, quem adverſa tabella in-
dicat.

Google

Cheigh Sabanna ſextum ſuburbium incolitur itidem ab Armeniis, quorum ibi centum aut centum quinquaginta familiæ numerantur. Hactenus noſter. *Ioannes de Perſia* ſcribit hanc civitatem ſupra octuaginta millia civium continere, præter infinitum numerum advenarum: id liquere ex diverſoriis, quæ habet fere ſexcenta, Perſæ vocant Caravanſeras: balnea quæ vocant Hamam habet trecenta: officinas mercatorum omnis generis decies mille; ambiri autem à fluvio *Senderu*: ager ipſius humilior & fere riguus, unde & cœlum hic non admodum ſalubre. Hanc veterum *Hecatonpylen* arbitratur. Ornant illam turres adminimum centum altiſſimi & elegantiſſimi operis; inter quas eminet illa quæ eſt in equili Regis, cujus faſtigium è craniis cervorum compoſitum ſcribit, quos uno die Rex Thamas venando occiderit ſupra triginta millia.

Videnda præterea quæ in Itinerariis parte ſecunda dicuntur, nam omnes principis hujus urbis meminerunt.

Proximum poſt metropolin locum meretur *Yaſd* vel *Yeſd*, oppidum itidem amplum & imprimis amœnum atque pannorum ſericorum textura imprimis nobilitatum. Paulus Vene-

tus appellat illam *Iaſdi* mercimoniis & ſerici textura celebrem ; Ioſaphatus vero barbarus *Iex* mœnibus ampliſſimam, & quinque mill. paſſ. in circuitu patentem , ubi quotidie decem mille pondo venduntur, incredibili ſilentio & celeritate, nec ſermone ullo intercedente, quod pretium ſingulis authoritate publica inſcriptum ſit. Circa hanc urbem reperiuntur hodieque ignicolæ, qui fanum habent in propinquo monte *Albors*, ubi à temporibus Kaiomarthati hucuſque jam ultra xxxv ſecula ignis continuo arſit: ſed de his alibi dicetur. Vlugbekius & alii Arabes conſtituunt hoc oppidum ad latitudinem duorum & triginta graduum. Dein *Kaxon* ſecundum Teixeram, oppidum famoſum, ſericorum pannorum omnis generis textura & agri imprimis fertilitate ; hic enim exquiſiti fructus naſcuntur, præſertim mala cotonea, quæ per excellentiam *Caxton* appellantur.

Kom quoque ſive *Comm* magnum oppidum habens verſus Arctum pontem lapideum. Nubienſis vocat *Com* & dicit ab Albahan (ita vocat *Iſpahan*) diſtare itinere bidui. Vide & Itinerarium *Cartvvrighti*.

Saoah Teixeræ, Nubienſi uti ſuſpicor *Savan* diſtans à *Com* xxxvi mill. paſſ.

& à *Maſcuna* XXVII mill. paſſ. niſi forte ſit *Sauvva* cujus Vlughbekius prodit longitudinem LXXXV grad. & latitudinem XXXV. Cujus quoque Elmacinus meminit; portatus (inquit) eſt *Savvam* prope Hamadanum, atque ibi mortuus eſt.

Kazuin ſive *Caſbin*, oppidum celebre (inquit *Teixera*) ad quod Perſarum Imperator Xa-Thamaz regiam ſuam tranſtulit poſt Tauriſium vulgo *Tabriz* à Turcis captum & direptum. *Ioaanes de Perſia* ſcribit hanc urbem ſupra centum millia oppidanorum numerare; Meſquitas ſive Mahumetanorũ templa quingenta. Palatium Regis longe maximum eſt, ita ut quartam partem leucæ in longitudinem occupet. Hujus urbis etiam itineraria meminerunt, quæ in parte ſecunda reperiuntur, quæ conſulenda ſunt, imprimis Itinerarium Cartvvrichti, qui diligentiſſime hanc urbem deſcripſit, & exiſtimat veterum Arſaciam fuiſſe, (urbem Mediæ Ptolemeo & Ammiano.) Sita autem eſt in amœna & fœcunda valle, quæ tridui aut quatridui iter patet in longitudinem. Oppidanorum ædes neglectim ſtructæ ſunt, è lateribus tantum ad ſolem duratis, ut fere ſunt reliqua ædificia per totam Perſiam. Vlugbekius

&

& Arabes ut ſupra vidimus tribuunt illi longitudinem quinque & octuaginta graduum & triginta ſex minutorum. Nubienſis refert ad regionem Algebal id eſt montanam, & quidem inter regiones minores, licet (inquit) quidam opinentur hanc eſſe de terra *Deilan*. Et iter ab Hamadan ita deſignat; ab Hamadan ad *Nareſtan* xxx mill. paſſ. ab hoc ad Aved xxiv mill. paſſ. ad Cazvin duæ dietæ. Addit his Teixera *Amedon*, quam Nubienſis vocat *Hamadan*, dicitque ingentem eſſe urbem, diſtareque ab Aſtarabad xlv mill. paſſ. Benjamin Iudæus vocat *Hemdan*; ipſa eſt (inquit) vetus Madai (Mediæ metropolis (inquit Schikardus) à quo litteræ non abludunt) civitas ampliſſima, ubi degunt ex Iſraëlitis tantum l mill. viri. Nam ibidem ante quandam Synagogarum, ſunt monumenta Mardochæi & Eſtheræ. Fuit autem hæc urbs à Muſilimis capta anno Hegiræ xxiv. una cum *Elbira*, non illa (inquit Schikardus) quæ jacet ſupra Raccam ad Euphratem, ſed altera in regione Addeilam circa urbem Kazvvin. Tribuit autē huic urbi Hamedan Vlugbeeckius & Arabes longitudinem trium ſupra octuaginta graduum & triginta quinq; graduum & decem ſcrupulorum latitudinē.

Adjungit deinceps *Teixera* oppidum *Nahaond*, quod Nubienſis vocat *Nahavand*; ſcribitque ab Hamadan diſtare XLVIII mill. paſſ. à *Rudhan* XXI mill. paſſ.

Et deinceps *Targazin*, *Damaoand* & *Taharon*, de quibus nihil comperi.

Rey Xarear vel Schariar, inquit *Teixera*, ubi manna colligitur, ſed inferioris notæ: Nubienſis videtur hoc oppidum appellare *Ray*; & iter ab Hamadan ad illam deſignat; ab Hamadan ad *Sava* XC mill. paſſ. à Sava ad *Ray* L mill. paſſ. Vlugbeeckius & Arabes collocant ad longitudinem octuaginta ſex graduum & decem ſcrupulorum, & latitudinem triginta quinque; quibus alii addunt XL ſcrupul.

Ad hanc quoque provinciam pertinet *Sultania*, quam Iovius putat exſtructam fuiſſe è ruinis Tigranocertæ. Nomen hoc (inquit Leonclavius) eſt conſequuta à Sultanis, quod Perſiæ quondam fuerit regia, Sultanique ſedes & domicilium. Videnda ſunt Itineraria in parte ſecunda, quæ prolixè illius meminerunt præſertim Cartvvrighti. Vlugbeeckius & Arabes produnt longitudinem illius quinque ſupra octuaginta graduum & latitudinem triginta ſex grad. & XXX ſcrupul.

Ad-

Adduntur his ab aliis *Chocherarond.*

Hulvvaen quam Nubienſis vocat Holvan, & dicit ab urbe Bagdat ad illam ſex haberi ſtationes; nimirum ad *Nahraüan* XII mill. paſſ. ad *Dair-Barema*; totidem. ad *Daſcaram* XXIV mill. paſſ. ad *Halulan* XXI mill. paſſ. ad *Chanecquin* XXVII mill. paſſ. ad *Catſr-Sirin*; ad Holuan XV mill. paſſ. Ab Hamadan autem ad Holuan iter ejuſmodi eſſe; ad *Aſtorabad* XLV mill. paſſ. ad *Catſr-Alloſus* XXI mill. paſſ. ad *Maderam* XXI mill. paſſ. ad pontem Almam parvi amnis XV mill. paſſ. ad pontem *Abi-Aiub* XII mill. paſſ. Ad *Iahſun*, indeque ad *Carmazin* XXIV; ad *Zobaidiam* XXIV ad Marg-Alcalaa, id eſt, pratium arcis XXVII mill. paſſ.

Fermaſin de quo nihil inveni.

Cachravvard, Gerpadekân, Zamren, quorum longitudines & latitudines require ſupra: nam nihil præterea nobis de illis obſervatum.

Chivvâr, quam Nubienſis videtur appellare *Giouâr* LX mill. paſſ. à *Schiraz*.

Aba; Nubienſis vocat urbẽ parvam, & nullis mœnibus cinctam; ſcribitque diſtare à *Fahrag* LXXV mill. paſſ. à *Rudha* LIV mill. paſſ. à Murgia ſolitudini conterminа levem ſtationem; à qua ad Schiraz ſint XXXVI mill. paſſ.

Parc ſive Fares & Farc.

PArc (quam Arabes efferunt Fares & Farc) una eſt è majoribus & melioribus provinciis hujus imperii; ejus autem Metropolis eſt *Schiras* quam alii efferunt Xyras & Siraz, nobiliſſima urbs & antiquiſſima; omni genere commeatus abundans; & commerciis cum cæteris regnis & provinciis Perſiæ florentiſſima; hic enim panni ſerici magna copia texuntur, è ſerico quod in finibus illius provenit. Scribit *Teixera*, hanc civitatem conditam fuiſſe à Iamked, ambitu duodecim farſangarum. *Ioannes de Perſia* ſcribit ſitam eſſe ad fluvium *Bendamir* & intra muros ſupra ſexaginta millia civium continere; licet autem *Ioſaphat Barbarus* illi circuitum tribuat viginti mill. ſe qui ambitum illius dimenſus fuerit non niſi quatuor leucarum caſtellanarum circumferentiam deprehendiſſe. Aër hic frigidior ut teſtatur *Teixera*; incolæ ſunt colore candido, formoſi & urbanis moribus. In hujus agro reperitur ſecunda ſpecies Coſti, quam Perſæ vulgo vocant *Koſt-Talk* id eſt amarum, ad differentiam Coſti quod ex India petitur, quod ipſi *Koſt-Xerin* vocant, id eſt dulce.

Audia-

Audiamus & Schikardum in Tarich: Huic etiam regi (inquit) *Gamſchid* primordia ſua debet *Schiraz*, inter Perſiæ urbes nunc facile princeps, in Regni meditullio ſita, duodecim farſangas, id eſt, ſex ſupra triginta mill. paſſ. in ambitu complexa, temperati aëris nec ita feruentis uti ad auſtralem oram; unde roſetis abundat, & rex ille florum ibi ita luxuriat, ut aquis inde maxima copia diſtillari ſolitis vel navis onerari poſſit. Itaque nec mirum eſt eorum idioma cæteris Perſiæ dialectis præferri, quorum ager tam ſuavem ſpirat odorem, cerebri quamvis enecti vivificatorem potentiſſimum.

Videnda quæ in ſecunda parte dicuntur de hac urbe in Itinerariis; hic tantum addam quæ à Belga ſunt obſervata anno cIↃ IↃ c xxiii.

Schiraz diſtat ab Æquatore verſus Arctum novem & viginti gradibus & ſex ſupra triginta ſcrupulis: condita eſt in valle præfertili, complectiturque hodie ſupra decem millia focorum: eminus accedentibus pulcherrimũ præbet adſpectum, ob altas illius turres è ſplendentibus ſaxis conſtructas, & hortos atque viridaria, vernantibus cupreſſis conſita, quæ undique illam cingunt; in hiſce viridariis reperiuntur omnis

gene-

generis fructiferæ arbores: rigantur autem certis canalibus è vicino flumine derivatis; quemadmodum & agri qui ambiunt, plures quoque hic reperiuntur fontes. Naſcitur hic præſtantiſſimum vinum totius Perſiæ, & venundatur admodum vili pretio. Laudatiſſima autem roſarum aqua, ad varias & longinquas regiones deportatur. Ager ſuburbanus tritici & aliarum frugum feraciſſimus eſt: oves hic ferunt lanam criſpam cinerei & candidi coloris, & caudas ita grandes & obeſas ut interdum octodecim & non raro viginti libras pendant. In ſylvis naſcuntur paſſim arbores quæ maſtychen exſudant, excipitur patellis quæ ramis applicantur, coloris primum viridis, qui ab æſtu vitiatur. In hac urbe tolerantur hodie à Perſarum Imperatore duo conventus Monachorum, qui partim ſunt Itali ordinis Carmelitarum, partim Luſitani ordinis S. Auguſtini; qui hic conciones habent & miſſas celebrant; concionantur autem lingua Perſica, Armenia & Arabica; nam potiſſima pars auditorum ſunt Armenii, pauci admodum gentiles aut Mahumetani, quia indigenis vetitum eſt vel hilum de mutanda religione cogitare.

Nubienſis Chorographus, ita circumſcribit

ſcribit hanc partem Perſiæ ; dicimus (inquit) terram Fares ambiri ex parte orientis magno campo, qui ſuperiore ſui parte Sindiæ terram, inferiore Ray attingit. Clauditur autem ab Occidente, mari Perſico; à meridie terra Mecrân ; à Septentrione terra Chureſtan. Prodit autem varias diſtantias & itinera ab hac civitate ad alia oppida tam intra quam extra hanc provinciam, nos tantùm præcipua quædam hic inſeremus.

Iter à *Schiraz* ad *Acbaban* (quam hodie vocant *Hiſpahan* & *Spahan*) ejuſmodi eſt: à Schiras ad urbem *Bazas* XII mill. paſſ. ab hac ad oppidum *Kian* XII mill. paſſ. à *Kian* ad *Caſraain* XXI mill. paſſ. ab hoc ad oppidum Aſtachar totidem mill. paſſ. ab hoc ad *Chan-Rus* oppidum populoſum etiam XXI mill. paſſ. Hinc ad oppidum *Kard* totidem mill. paſſ. Et ab hoc ad oppidum *Karda* XXIV mill. paſſ. à Chan Rus ad *Aſbahan* XCIII mill. paſſ.

Verum quidam noſtrorum ſuperioribus annis hoc iter egit hoc modo: per *Bazigam* ubi annona comparanda eſt in biduum, ad *Poule gorck* & *Poule-nou* duos pontes ſuper fluvium ſtratos : ad *Mahy* pagum, *Emonzade*, *Ouſioenr Aſpas*, *Coſcoſer*, *Dedaur Chan* omnes pagos; *Gombeſilattam* arcem ; *Iaſigas* pagum

pagum & caſtellum ; *Demazoet* torrentem ; *Abenebad* grandem pagum, ubi teloneum ſolvitur ; *Mayar* pagum & *Spahan eck* diverſorium. Teſtatur autem hoc iter abſolvi, equis quidem diebus ſex, camelis vero ſedecim : vide in ſecunda parte itinerarium Nicolai Hemmii.

Iter à Schiraz ad *Iaſd* prodit Nubienſis tale : *Iaſd* (inquit) eſt ad Orientem, ſecus extremitatem deſerti, in itinere quod ducit ad Choraſan ; & nos ad amuſſim deſcribemus hanc viam prout jacet : Quare egredieris è Schiraz ad *Zarcan* (eſt autem Zarcan domicilia aliquot ſecus flumen ſuavis aquæ) tum ad urbem Aſtachar XVIII mill. paſſ. Ab Aſtachar ad oppidum *Tir* XII mill. paſſ. à Tir ad Cehemend oppidum XXIV mill. paſſ. à Kehemend ad *Bend* oppidum totidem mill. paſſ. à Bend ad *Iarcoja* XXXVI mill. paſſ. à Iarcoja ad oppidum Aſad XXXIX mill. paſſ. ab Aſad oppido forti arce munito ad oppidum Magius XVIII mill. paſſ. ab oppido Magius ad urbem *Kattha* ſub limitibus Iazd contentam XV mill. paſſ. demum à Kattha ad *Iazd* XXX mill. paſſ.

Ad hanc quoque provinciam pertinet *Aſtachar*, quæ olim illius Metropolis videtur fuiſſe ; Alfraganus in Cli-

mate

mate tertio vocat *Aſtacharam* in renovata editione Chriſtmanni, quum antea corrupte ibidem legeretur *Aſtatar;* faciunt pleraque itinera hujus mentionem, ſed potius veluti pagi aut municipii, ita ut à Muſulmanis olim exciſa videatur. Vide Itinerarium Ioſephati Barbari. Quidam autem noſtratium, qui hac iter habuit, ita meminit. Seſqui diei itinere à *Schiraz* verſus aquilonem, & circiter triginta gradibus ab Æquatore verſus Arctum, viſuntur hodie rudera magnificæ urbis Perſepoleos & palatii imprimis nobilis, vocant hodie Eſtacher & locum ubi palatii rudera viſuntur *Chilminare;* in fertiliſſima & amœniſſima convalle, hic ſuperſunt aliquot admirabilia antiquitatis monumenta: ad quæ aſcenditur gradibus è petra exciſis, adeo latis & planis ut equis eo aſcendere liceat; in planicie autem ſuper dictam petram, viſuntur primo conclave aliquod, cujus fores è politiſſimo ſaxo ſunt & variis figuris inſculptæ; intra ſunt duæ feneſtræ è pretioſo marmore & ita polito ut inſtar ſpeculi reluceant; præterea ſunt hic aliquot atria in quibus viſuntur ciſtæ è marmore exciſæ, in quibus regius theſaurus olim fuit reconditus; ſuperſunt quoque novemdecim columnæ è quadra-

draginta; & triginta tria prothyra; omnia tam affabre facta & tam elegantibus figuris inciſa, ut pictor induſtrius vix anni ſpatio cuncta poſſet delineare. Narrat Almacinus in vita *Muavia* Califæ, Ziadum nomine Alis Perſidis præfectum Iſtacharæ commoratum, ibique arcem munitiſſimam extruxiſſe.

Ab eadem urbe Schiras verſus ortum, jacet lacus ſalſus circiter octo aut novem milliaria patens in longitudinem, in latitudinem unum, aut paulum ſupra. Sal inſtar nivis candidiſſimus eſt, itaque ſpiſſe quibuſdam locis concretus ut veſtigia ferat, verum quum infra concavus ſit, non eſt illi magnopere credendum, facile enim dehiſcit, cum ſummo ſuperſtantium periculo.

Ad hanc provinciam quoque refertur hodie *Laar* ſive *Lara* ut Portugalli efferunt, à qua urbe ſortiuntur nomen *Laris*, numiſma ex argento abſolutiſſimo, notiſſimum & uſitatiſſimum per totum Orientem; urbs hæc regni particularis caput fuit, & ſuperioribus annis ab Abbas Rege fuit capta, uti paulo poſt dicemus: anno cIↄ Iↄ xc III ut narrat Teixera, afflixit illam horrendus terræ motus, qui ſupra mille ducenta domicilia proſtravit, plurimasque ciſter-

ſternas (quibus ſalus civium conſtat, ſiquidem tantum pluviis aquis utuntur) diſrupit & ſupra tria millia incolarum obruit.

Ad regnum Laræ volunt quondam pertinuiſſe *Bender-Gomrovu*, ubi Luſitani arcem ædificarunt ad ſinum Perſicũ, poſtquam Harmuzio fuerant potiti.

Hunc autem locum ita à noſtris inveni deſcriptum. *Gamrou* diſtat ab æquatore verſus arctum ſeptem & viginti gradibus: eſtque municipium ad oram ſinus Perſici ſitum, parens hodie Duci Schiraz Yman-Couly; Portugallis ademtum ab Ali-Reeck ejuſdem Ducis Legato anno cIↃIↃcxII. Poſtquam Belgæ noſtri hic appellere & commercia cœperunt exercere, tribus quatuorve annis multo populoſius eſt factum, ita ut jam circiter nongentæ hîc familiæ habitent. Duas habet arces ad latus Meridionale; & verſus Arctum validum propugnaculum ad oram Sinus, pluribus machinis munitum: præſidium Perſarum conſtat ut plurimum ducentis peditibus & totidem vel etiam trecentis equitibus; ſi autem majores copiæ Portugallorum metuantur, tenetur Arabs quidam regulus Seyd-Mahumet ducentos exercitatiſſimos Sclopetarios illis ſubſidio mittere.

A *Gamrou* autem ad Laram agitur iter per ſequentes Caravanſeras, ſive diverſoria ad itinerantium ſolatium comparata, *Randaly*, *Getris*, *Cauberestan*, primus hic eſt pagus qui occurrit trans fluvium *Chour*; dein *Goerebaſergon*, *Ghion* ſive *Baſte Camekoe Gormon* pagum annonæ copia affluentem: *Checkkecheck* ſive *Bahadany Waſſaly* ſive etiam *Baſte Parovv*; denique *Chergaef*, à quo tranſitur ad oppidum Laram. Quod oppidum à quodam noſtrorum ita accepi deſcriptum. Oppidum Laram ædificatum volunt à Pilaes filio Firoës, poſt cujus deceſſum ſucceſſit Gorgion Melech, vir valde magnanimus, qui ſuper montem, qui oppido à Septentrionibus imminet, amplum & validum caſtellum fecit communiri, & regnum eſt auſpicatus. Hunc ex ordine ſecuti ſunt duo ſupra triginta Reges, quorum poſtremus fuit Ebrahim Chan, quem Xa-Abas anno cIↄIↄcII regno ſpoliavit. Arx à Perſis diruta fuit & alia rurſus excitata commodiore loco, nimirum ſuper montem qui ab Auſtro propius oppido incumbit. In oppido numerantur circiter quatuor millia domorum, planis tectis, cum certis foraminibus inſtar fumariorum. Nullo vallo cinctum eſt, natu-

natura tamen loci ſatis munitum, cingitur enim undique aſperis montibus. Incolæ ſunt robuſto corpore; qui potiſſimum agris colendis, & camelis, aſinis, mulis, & omnis generis animalibus paſcendis dant operam; maximam quoque partem inſerviunt mercatoribus, ad merces illorum ultro citroque vectandas. In medio oppido eſt forum rerum venalium, deſuper tectum, ſub quo plures viſuntur officinæ omnibus mercibus & annona omnis generis refertæ. Cingunt oppidum amœniſſimi horti, in quibus plurimæ fructiferæ arbores ſunt conſitæ, imprimis quæ dactylos ferunt. Regitur à præfecto ſive Kady. Arx jam ſita eſt ſuper præruptam petram, ad quam anguſto calle aſcenditur, ita ut vix duo equites uno ordine poſſint incedere, ſupra tamen nonnihil dilatatur: oblonga eſt Arx, & muro è vivo ſaxo cincta, valde edito, in illa ſunt circiter ducenta domicilia, quinque æneæ machinæ, Hiſpaniarum Regi ademptæ, & centum delecti milites. Ferunt in armamentario arma conſervari quæ tribus millibus inſtruendis ſufficiant. Duos tantũ habet puteos qui jugiter quidem ſcaturiunt ſed aquam ſubſalſam: unde hic aquam pluvialem excipiunt atque conſervant

ſex ciſternis. In oppido quoque nullæ habentur aquæ niſi pluviatiles, quas ſimiliter excipiunt ciſternis, quarum ad quinque millia tam in urbe, quam extra in illius tamen ambitu dicuntur reperiri: & quidem publicas, ita ut cuivis ad eas pateat acceſſus, tecto ſuperius opertæ. Vnum & maximum vitium eſt hujus regionis quod tam crebro terræmotibus vexetur, quibus non raro plurimæ ædes proſternuntur.

Quibus in animo eſt Schiraz proficiſci, iis maxime opportunum eſt annonam comparare ad ſeptiduum in oppido, ut iter poſſit abſolvere uſque ad *Gemoed*, licet idem quoque fieri poſſit in vicinis aliquot urbi pagis. Pertendit autem iter ad hunc modum; per *Garom* oppidum diſtans à *Lara* octuaginta milliaribus, quæ ab equis quidem abſolvuntur diebus ſex, à Caffila autem atque Camelis quindecim. Equitibus iter eſt per *Dehakoe*, *Berry*, *Benarou*, *Chahitale*, *Gharom*, *Michgeck*, *Gaffar*, *Mehaferæ*, *Bablahie*. Caffilæ autem per *Dehakoe* pagum; *Berry* municipium & olim oppidum alicujus pretii, *Veheram*, *Chiahikot*, ad torrentem *Angavvinam*, *Augerin*, *Gerde Betaham*, *Gormoed*, *Codbavvan*, *Miggeck*, ubi teloneum ſolvitur à mercatoribus; *Payaran* flu-

vium, *Gaſſermeſaſerii* & *Babahagien.*

Ioannes Nevvbury Anglus deſignat hoc iter hunc in modum: A Lara ad *Dehaccovv, Berre, Olous, Gouen* ubi regnum Laræ deſinit. Hinc ad *Guaarouvv* oppidum; ad *Demorder* municipium; ad Mecocal, ad *Cavvzer*, ad *Cheſimon Moddafar* diverſorium, ad Covvel municipium; ad *Xyras.* Intermediis auté intervallis multi reperiuntur lupi: iter agitur à Larad-Xyras verſus Corum & Arctum.

Antequam ad cætera pergo, non poſſum hic omittere Garziæ de Sylva Figuroæ Legati Regis Hiſpaniarum ad Regem Perſiæ obſervationes de *Chilminara,* cujus ſupra feci mentionem.

In univerſo Regno (inquit) vix ulla veſtigia antiquitatis videre eſt, quum omnes ædes è latere non cocto, aut luto inter duos aſſeres coacto ſtructę ſint, quæ cœnum ferre non poſſunt. Attamen hic ſuperſunt vaſta rudera arcis & Palatii Perſepoleos adeo celebratæ ab antiquis ſcriptoribus: Arabes & Perſæ vocant *Chilminara,* quaſi dicas quadraginta columnas: ita enim appellant altas illas turres, quas Arabes templis ſuis aſtruunt. Rarum hoc orbis monumentum ſe offert iis qui à Schiraz ad civitatem Hiſpahan proficiſcuntur, circiter

leucæ intervallo à fluvio *Bradamir*, qui veteribus dicebatur Araxis (non ille qui Mediam dividit à majore Armenia) cujus Q. Curtius ſæpe meminit, uti & Diodorus & Plutarchus, qui nos ad verum ſitum Perſepoleos veluti manu ducunt. Altitudo, pulchritudo & firmitas harum columnarum apparet è viginti illis quæ hodieque ſuperant, quæ cum reliquarum baſibus omnes in admirationem rapiunt: perſonarum quæ marmoribus paſſim inſculptæ viſuntur amictus, plane conveniunt cum amictu magnificorum Venetorum. tunicæ nimirum ad talos demiſſæ cum latis manicis; & caputia orbicularia, cæſaries ſuper humeros ſparſa & barbæ prolixæ. Quoſdam videre eſt ſedentes cum ſumma majeſtate in ſellis, quales in Eccleſiis noſtris uſurpantur, cum ſcabellis ſub pedibus, palmum altis. Et quod mirum, in omnibus hiſce nulla ſimilitudo ſe prodit veſtium, quas Aſiaticæ gentes aut hodie uſurpant aut olim uſurparunt. Nam licet ab omni antiquitate nulla argumenta promi poſſint, quibus amictus Aſſyriorum, Medorum & Perſarum ita plane deſcribi poſſit, uti proclive eſt facere in veſtibus Latinorum & Græcorum: tamen ſatis conſtat, uſos fuiſſe veſtibus modice longis, ad Punicum

eum modum, quemadmodum hodieque Turci & Perſæ uſurpant, quas illi quidem *Aliuba*, hi vero *Cavaia* vocant: & capitum involucra colore & forma diſtincta à cidari ſeu regali diademate. In his vero ſculpturis (quæ licet antiquiſſimæ ſint, tamen ita ſunt integræ quaſi nuper factæ fuiſſent) nihil ſimile videtur iis veſtibus quas memoria hominum ſuggerere poteſt: ita ut hoc opus omnem antiquitatem haud dubie ſuperet. Idem confirmat inſcriptio in tabula Iaſpidea, ita nitida & integra ut monſtro ſimilis videatur: hujus characteres neque Chaldæi ſunt nec Hebræi, Græci aut Arabici, aut cujuſquam gentis hodie notæ: Omnes ſunt triangulares, aut pyramidales vel inſtar obeliſci, ita ut tantum diſpoſitione, figura autem neutiquam differant. Quæ architecturæ ſpecies fuerit Corinthiaca, Ionica an Dorica ſive mixta è ruderibus, diſcerni nequit; nihilominus admiranda quædam ſymmetria, oculos intuentium mirum in modum afficit. Nihil tamen magis me delectavit quam marmoris & Iaſpidis durities; nam multis locis apparent tabulæ ita nitidæ & exacte politæ ut ſpeculorum inſtar intuentium vultus repræſentent. Meminerunt hujus palatii Arrianus & Iuſti-

nus, omnium autem exactiſſimè Diodorus.

Arx univerſa triplici muro cincta fuit, qui jam ævo ceſſerunt: ſepulchra quoque Regum ad latus montis (ad cujus radices Arx jacet) viſuntur eis intervallis, quæ à Diodoro deſcribuntur. Quid multa? ea quæ hic videntur tam pulchre conveniunt cum iis quæ ille deſcribit, ut errori nullus ſit locus. Præter hæc rudera, nihil tantæ civitatis ſupereſt; præterquam quod mediæ leucæ ſpacio ab Arce alia columna extet, ejuſdem cum cæteris magnitudinis, & aliæ duæ minores paulum ab hac remotæ; in quibus à famulis meis obſervatæ figuræ equorum & virorum vaſtæ molis. Sita autem ſunt rudera hæc in planicie, quam variæ foſſæ è fluvio Araxe derivatæ dividunt & fœcundant, quæ ad decem leucas in ambitu patet, ita ut tantam urbem alere haud difficulter quiverit, hodie tamen tantum modicum municipium quadringentarum caſarum habet, quod *Margatean* vocant, haud longe diſtans ab arce. hæc ille.

Sunt præterea in hac provincia Parc vel Fares alia oppida; à Teixera memorantur *Tarom, Kazrun, Laſtan, Stahabanon, Neriz, Pazah & Dar-agnerdi*

Kaz-

Kazrun vel ut alij efferunt Kaſeroen, ſecundum Nubienſem diſtat ab urbe Faſa LIV mill. paſſ. & à Gioüar XLVIII mill. paſſ. ab æquatore ſecundum Vlughbeeckium novem & viginti gradibus & quindecim ſcrupulis.

Laſtan, juxta hanc urbem abunde naſcitur aſſa fœtida quam Perſæ vocant Ingu.

Stahabanon cujus indigenæ totum caput piloſum habent, nobilis eſt animalibus illis quæ Bezoar continent. In provincia Parc (inquit Teixera) eſt diſtrictus admodum illuſtris, vocant *Stahabanon* ab oppido ejuſdem nominis, quod diſtat trium dierum itinere à *Lara* cujus ager abundat herba quadam, quæ haud diſſimilis eſt croco quam depaſcuntur maximi greges animalium, in quorum ventriculis inveniuntur lapides, qui bonitate & facultatibus plurimum excellunt : hujus provinciæ incolæ totum caput ſunt pilati, Perſæ vocant *Kachel*. In eadem provincia in vertice montis è petra ſalit quidam liquor, quem Rex Perſiæ per probatæ fidei miniſtros curat colligi : cogitur autem quotannis ad quantitatem triginta meticalium; id eſt quinque unciarum, paulo plus, minusve. Perſæ vocant hunc liquorem *Momnachy Kony*.

id eſt, mumiam pretioſam: ſiquidem inſtar miraculi reſiſtit venenis & nobiliſſimum eſt antidotum, præterquam quod omnibus inteſtinis rupturis medeatur. Rex Perſiæ qui ſolus hoc liquore potitur, eundem ingentis muneris loco, exigua quantitate elargitur regibus & magnatibus ſuis amicis.

Neriz, hujus montana abundant metallis ferri & chalybis longe abſolutiſſimi, è quibus arma aliaque inſtrumenta præſtantiſſima fabricant Perſæ.

Pazah autem quam Nubienſis appellat *Baſam* & *Dar-aguied*, abundat annona & omnis generis fructibus: diſtat autem Faſa ſecundum Nubienſem à Schiraz LX mill. paſſ. à Kazarun LIV mill. paſſ.

Nubienſis his adjungit urbem *Ragian*, perpulchram quæ terminat provinciam Fares & Chureſtan: eſt autem vicina urbibus Siraf & Kazarun atque Gioüar.

Itemque *Siraf* urbem quæ adjacet littori maris Perſici, diſtans ab Æquatore novem & viginti gradibus ſecundum Vlughbeeckium.

Atque *Sciniz* urbem à mari haud longe diſſitam.

Alii quoque his addunt *Noubergân*, quæ

quæ ſecundum Vlughbeeckium diſtat ab æquatore triginta gradibus & decem ſcrupulis.

Et *Firoës-abad*, quæ ſecundum Vlughbeeckium diſtat ab Æquatore octo & viginti gradibus & decem ſcrupulis.

Arderbaion ſive Adarbigan.

TEixera vocat hanc provinciam *Aderbaion* ſive *Azarbaion*, & dicit maximam eſſe provinciam cujus metropolis hodie ſit *Tabriz*. Regio annona omnis generis egregie abundans & ditiſſima commercia exercens cum Ruſſis, Polonis, Circaſſis, Georgianis aliiſque nationibus: nonnihil hic argenti effoditur, plurimum autem aluminis & rubiæ tinctorum; indigenæ communi nomine appellantur *Calanges*. Quænam provincia hoc nomine cenſeatur (inquit Schikardus) apparet è Geographo Nubienſi; nimirum ea pars Aſſyriæ Septentrionalis, quæ circa urbem Ardæbigaram, ubi fanum ignis fuit, de cujus cultu poſtea dicetur: Hodie in Mediam uſque protenditur, ut contineat etiam *Ardebil* incunabulis Sophinæ ſectæ notam, & metropolim Tabris, quæ pridem erat aula eorundem Sophinorum, antequam ætate pa-

trum

trum veniret in poteſtatem Turcæ. Tebriſium (inquit Leonclavius) nunc *Tauris*, admodum hiſce annis innotuit, etiam vulgo, Turcorum ſtragibus aliquot nobilitatum, inde à Sultani Soleimanis II. temporibus: Qui Ecbatana Mediæ vocant, errare puto; quum Cedrenus eam Taurezium appellans, in Perſarmenia collocet, quam hodieque dicunt majorem Armeniam. In hujus meditullio Tebriſium recte ponit Iovius, ut male Chalcondyles urbem fecit Aſſyriorum, cujus interpres Tabrezen, ut Cedrimanus Tabroſium ſcripſit. Iovii ſententiam hæc Aythoni verba confirmant. In majori Armenia civitas Tauriſii famoſior eſt & plus aliis opulenta. Ptolemei *Tervam* eſſe plerique putant & tranſpoſitis fortaſſe literis *Teure* ſcribetur rectius; Hebræorum Suſam autumat Iovius. hæc ille.

Minadous (inquit Schikardus) cum vulgo appellat Tauris & in epiſtola quadam Hiſtoriæ ſuæ della Guerra fra Turchi & Perſiani ſubnexa, duodecim argumentis operoſe contendit, non eſſe neque Tervam ut Iovius ſcripſit, neque Tigranoama uti Niger, ne Tigranocertam quidem, ut alii: Sed Ecbatana ut voluit Ortelius & Ananias. Quas doctiſſimorum hominum opinationes,

ego

ego ex hac orthographia veriori, omnes uno ictu diſſipo, & confidenter dico, eſſe omnino illam, quæ lib. VI. cap. 2. Ptolem. vitioſe quidem Γαβρίς appellatur pro Ταβρίς; errore in Græca ſcriptione facillimo. Teixera ſolus eorum quos legerim, exprimit genuinum ſonum urbis. Hæc ille.

Ecbatana (inquit Minadous lib. 8.) hodie Tauris dicta, ad radices montis Orontis qui verſus Septentrionem ei imminet, in majori Armenia ſita eſt, octo dierum itinere à Mari Caſpio: Verſus Meridiem poſita eſt Perſia; Verſus Occidentem ſunt Caſpii montes: ipſa urba ventis, frigori & nivibus expoſita eſt; aëre tamen fruitur ſalubri, abundatque omnibus rebus ad vitam humanam neceſſariis, celeberrimum eſt totius Orientis Emporium, quod merces quæ ex Aſia in Syriam atque Europam, tum quæ ex Occidente in Orientem tranſmittuntur hunc ut plurimum deferri ſoleant. Populoſiſſima eſt, continetque fere ducenta animarum millia: neque vallo neque muro munita eſt, cryptas habet multas ſubterraneas, & ædes pro more regionis è luto & cœno cocto conſtructas.

Vt auté hoc obiter moneam Ptolomæus loco à doctiſſimo Schikardo an-

notato

notato meminit duarum urbium ſub nomine Gabriz, quarum uni tribuit longitudinem LXXXIII grad. latitudinem XLI & XV ſcrup. alteri ſecundùm Græcum exemplar à Bertio editum LXXXIV & 30 ſcrup. latitudinem XL. Secundùm Latinam vero editionem longitudinem LXXXVII. 40 minut. latitud. XL & 20 minut. Medium montis Orontis longitud. in Græco quidem LXXXV, in Latino LXXXVIII & 30 ſcrup. latitudo in utroq; XXXVIII. Porro Ecbatana longit. LXXXVIII latitudo XXXVII. in Græco pariter & Latino.

Vlugbeeckius autem & alii Arabes tribuunt Tauri long. 82, latitudinē 38. numerant autem longitudinem ab extremo Africæ littore.

Abulfeda denique dat illi longitudinem 73. 8. latitudinem 39. 10.

Plura inveniet lector de hac nobiliſſima civitate in variis Itinerariis quæ ſubjunximus, præſertim in Cartvvrighti qui accuratè illam deſcripſit.

Meminit quoque illius Marcus Paulus Venetus, ſed vocat provinciam in qua ſita eſt Hirach.

Quomodo autem Xa-Abas hanc urbem, aliquandiu à Turcis poſſeſſam, ipſis eripuerit luculenter narrat *Petrus della Valle*. Diligentia (inquit) quæ

una

una eſt è præcipuis virtutibus ſummi ducis, huic Regi perfamiliaris eſt; nullam enim occaſionem facile omittit, quæ rebus ipſius conducat, ſed illam arripit, & perſequitur incredibili celeritate, quod in Tebriſio recipiendo vel maxime patuit; nam quum ipſi conſtaret Baſſam Turcorum cum maxima copiarum parte abeſſe & alio profectum ut populos vicinos, qui rebellaverant, ad officium reduceret; & *Spahan* urbe, quæ circiter viginti dierum itinere abeſt à Tebriſio, paucioribus quam decem diebus, uti accepi, ad illud advolavit, cum minori copiarum parte quum reliqua tam celeriter illum ſequi nequiret, licet vel maxime properarent. Addidit & celeritati egregium ſtratagema militare: nam quum cum paucis admodum ſuorum ad urbem acceſſiſſet, & famam adventus ſui tanta celeritate præveniſſet, finxit ſe mercatorem eſſe & caput magnæ Caravanæ, quæ lento paſſu illum ſequèretur, ita ut ab oppidanis qui merces admodum deſiderabant, neque quod res erat ullatenus ſuſpicabantur, facile admitteretur: Subſiſtit autem ad oppidi ingreſſum, ſuos uti videri volebat, expectans; verum quum jam plures copiæ adveniſſent, paucis Turcis occiſis, nullo pene nego-

negotio, urbe potitur, præter caſtellum à Turcis urbi impoſitum. Dein nulla mora interpoſita, antequam captæ urbis fama divulgaretur, maximas copias dimittit contra Baſſàm jam redeuntem, & eorum quæ geſta erant penitus ignarum, cumque ex inſidiis aggreſſus cædit & vivum capit: captumque muneribus & promiſſis ita delinivit, ut fide mutata, ſe ipſi adjungeret, & filio quem in arce cum præſidio reliquerat, perſuaderet arcem Regi dedere.

Teixera ſecundo loco huic provinciæ tribuit oppidum *Xyrvan* vel *Schirvvan* vel etiam *Sirvanum*: ea urbs (ut ſcribit Leonclavius) communi nomine cum provincia ſic appellatur, eſtque Mediæ metropolis capta à Turca anno cIↃ IↃ LXXVIII. ſed mox à Perſa recuperata & muris nudata, ne hoſtibus amplius receptum daret. Regio autem Schiruvan vel Sirvan haud dubio (inquit idem) illa eſt quam Priſci dixere Mediam, poſteriores autem Vaaſpracan, ut apud Cedrinum in Conſtantino Monomacho legimus; id regnum licet Muſtaphas Vezir anno cIↃ IↃ LXXVIII. Oſmanidis ſubjecit, mox tamen à Perſis fuit receptum & ab iiſdem hodieque retinetur.

Narrat mercator quidam Venetus apud

apud Ramuſium : Servan provinciam à *Maumutaga* ad *Derbent* patere ſeptem dierum itinere, & continere tria magna oppida, & totidem perampla caſtella; præcipuum autem oppidum eſſe Sumachiam, quæ diſtat unius diei itinere à mari Caſpio; reliqua duo ad oram maris ſita eſſe Manmutagam & Derbent. De Sumachia autem ſive Schamachia & Derbent plura inveniet lector in parte ſecunda, in variorum Itinerariis. E quibus tamen hoc notandum, Ienkinſonium & alios ſcribere Samachiam diſtare à mari Caſpio ſeptidui itinere cum camelis, habitari autem potiſſimum ab Armeniis & jam ruinas agere cœpiſſe anno CIↃ IↃ LXII. quum ille ibidem eſſet; à Chriſtophoro autem Burrough Anglo obſervatum invenio Derbent diſtare ab æquatore verſus Arctum uno & quadraginta gradibus & quinquaginta ſcrupulis, à Scamachia autem quinque & quadraginta leucis. Vlughbeeckius autem & alii Arabes obſervant *Schiamachi* longitudinem quidem LXXXIV & 30 ſcrup. latitudinem XL & 50 ſcrupul.

Ienkinſonius porro agnoſcit in Schirvan oppidum *Schabran* ſecus mare Caſpium: quod mercator ille Venetus apud Ramuſium vocat *Sabran* &

nullo muro tum fuiſſe cinctam teſtatur.

Ad Sirvan pertinet quoque ſecundum Leonclavium oppidum *Van* ſive *Wan*, quod cum arce ſic ad Perſici regni limites (inquit) pertinet ut etiam majori ſit finitimum Armeniæ: ab eo vicina Regio etiam *Waſtan* dicitur. Vide omnino quæ Cartvvrightus de hoc oppido & vicina regione ſcribit in ſuo Itinerario.

Teixera, ut ad illum revertamur, ponit porro inter oppida Hadarbigan, *Nak-Xaon* quam Arabes vocant *Nahziovan*, & Vlughbeeckius aſſignat illi longitudinem LXXXI grad. & 15 ſcrupul. latitudinem XXXVIII grad. & 40 ſcrup. Non invenio à quoquam hujus oppidi mentionem fieri præterquam à Ioanne Nevvberye Anglo, qui in Itinerario, quod in ſecunda parte adjungimus, ubi vocat *Naxnan* ſive *Naſsinan*; ſed an hoc idem ſit nonnihil hæreo.

Addit deinceps *Hordabat* de quo nihil hactenus inveni.

Et *Ardavel* ſive *Ardevil*; civitas eſt (inquit Teixera) Aderbaion, paucorum dierum itinere à *Tabriz*, non tam grandis quam celebris, ob natales Xeque Aydar patris Scah Iſmael Suphy qui Perſis imperavit. Antonius Ienkinſonius

ſonius Anglus obſervat ſitam eſſe triginta octo gradibus ab æquatore verſus Arctum, & principes Perſiæ hic ſepeliri conſueviſſe. Vide & Itinerarium Cartvvrighti. Ab Vlughbeeckio Arabe ponitur ad longitudinem quidem LXXXII. 30 latitudinẽ autem XXXVIII graduum; vel ſecundum alios Arabes XXXVII & 30. minutorum. Ab aliis obſervatum invenio, diſtare bidui itinere à Soltania, quatridui à Caſbin: à Tabriz quatridui item itinere verſus ortum.

Nubienſis vocat *Ardabil* & hæc itinera prodit; A *Daynur* ad *Maragam* indeque ad *Ardabil*: à Daynur ad Cheiaregian XXVII mill. paſſ. ad Tal-Var XVIII. ad Saiſar XXI. ad Andareb XII. ad Bailacan XV. Si igitur ad Ardabil ire cupias, perges à Bailacan ad Borzam, quæ eſt terra Armeniæ, XVIII mill. paſſ. ad Saber-Chaſt oppidum XXIV mill. paſſ. hinc ad Maragam XXI. ad Charcan XXXIII. ad Tabriz XXVII. ad Nariz XXX mill. paſſ. ad Chan XII. ad *Chovareſt* III; ad Kavaſer XXX: ad Iama XV. demum ad Ardabil. Ita ut à Tabriz ad Ardabil colligantur ſupra nonaginta mill. paſſ. Idem prodit diſtantiam ab Ardabil ad *Mucan* ſitam ad oram maris Caſpii iter bidui.

Addit denique Teixera *Halkhan* oppi-

oppidum de quo nihil inveni.

Alii & præſertim Arabes adhuc plures urbes intra limiteis Aderbigiân concludunt: nimirum *Selmâs*, Nubienſi *Salmâs;* de terra inquit Armeniæ: Salamas urbs eſt à ſtagno Kannudhan remota; ſtagnum vero iſtud ſalſum eſt caretque omni animantium & piſcium genere. Diſtat idem ſtagnum à Dachercan XII mill. paſſ. habetque in longitudine ſtationes quatuor, inter Septentrionem & meridiem; ejus autem latitudo protenditur inter Maragham & Armeniam ſpacio fere LX mill. paſſ. hyberno tempore maximæ excitantur in eo procellæ, adeo ut cymbæ naufragium patiantur.

Chouvvy ſive *Choy* oppidum, quod Vlughbeeckius & alii Arabes collocant ad longitudinem LXXIX grad. & 40 ſcrupul. latitudinem autem XXXVII grad. & 40 ſcrupul. meminerunt illius Itineraria in parte ſecunda; paginis 198: 207. & 219. Putant veteribus dictam *Artaxata;* & diſtare à Tauriſio octuaginta milliaribus Aſiaticis vel Romanis.

Ourmiâ, Vlughbeeckio ad longitudinem LXXIX grad. 45 ſcrupul. latitudinem autem XXXVII. de quo oppido nihil inveni.

Merend; Vlughbeeckio ad longitudinem

dinem LXXX grad.& 55 ſcrupul. latitudinem XXXV grad. & 20 ſcrupul. cujus mentio fit in Itinerariis pag. 219. diſtat unius diei itinere à *Sophian* & pari diſtantia à *Iolfa*.

Maraga Vlughbeeckio ad longitudinem quidem LXXXII grad. latitudinem vero XXXVII & 20 ſcrupul. meminit autem Haytho Armenius oppidi *Marga*, juxta quam Perſæ à Saracenis ingenti ſtrage cæſi fuiſſe commemorantur. Eam (inquit Schikardus) ſcribit Reineccius ad marginem, eſſe Thelbencanen, Babyloniæ ſcilicet urbem, ſeductus proculdubio à Munſtero, qui hoc idem prior ad lib. 5. cap. 20 Ptol. annotarat. Sed nos interpretemur Haythonem ex ſeipſo qui paulo anterius c. 11. dixerat, regionem Chaldæorum terminari ex parte Septentrionis, urbe *Maraga*. Fuerit ergo illa in confinio Aſſyriæ. Verum multo præciſius definitur illius ſitus ab Arabe Geographo, quod locetur circa ruinas veteris Ninives, ac ſit nunc quidem tantum pagus, ſed ingens. Vide omnino Nubienſem ex editione Gabrielis Sionitæ paginis 206. & 207.

Serier vel *Seriâr* Vlughbeeckio ad longitudinem LXXXII. latitudinẽ XXXIII. de quo nihil mihi præterea occurrit.

Gueylon ſive Gueylan.

GVeylan (inquit Teixera) ampliſſima eſt provincia quæ plurima & maxima oppida complectitur, potiſſimam partem ſecundum oras Caſpii maris ſita, unde & mare illud agnomen ab illa ſortitur, Perſiſque inde *Daryah Gueylany* appellatur: undæ hujus maris ſalſæ ſunt, licet nuſquam quicquam commune habeat cum oceano: Forma illius pene eſt ovalis: tribuunt autem illi longitudinem trecentarum ſarſangarum, id eſt novies mille paſſuum: undoſum eſt & validis tempeſtatibus admodum obnoxium, navigaturque grandibus navigiis, ſed quibus fere plani ſunt alvei, quia pluribus vadis variis locis eſt inquinatum; portus aperit variis regnis, commerciis Orientis ſupra modum opportunos; qualis eſt Keſah ſive Caffa portus & oppidum, nec non inſigne emporium Tatarorum; & quia fluvius qui Aſtracan prælabitur in hoc mare ſeſe exonerat, (quod oppidum jam magno Ruſſiæ duci paret) per illum plurima commercia in hoc mari inferuntur. Vide omnino duo Itineraria Anglorum in ſecunda parte.

Hanc provinciam Antonius Sherleius Anglus nobis deſcribit ad hunc modum;

modum; Geylan provincia dividitur à Perſia vaſtis & nemoroſis montibus, (quibus Perſia ut plurimum caret, raros habens montes & rariores ſylvas, magnamque lignorum inopiam, præterquam quæ horti & fruticeta ſubminiſtrant) qui non tam valles, quam rupturas quaſdam ſive anguſtias aperiunt, quæ pluviis menſibus, aut quum nix, quæ admodum alta verticibus montium incumbit, liquatur, crebris torrentibus fere inviæ redduntur. Ab oriente vel potius aquilone Mari Caſpio concluditur: inter utraque autem, mare nimirum & montes quos diximus, vaſta planicies ſternitur, tanta incolarum frequentia culta, tamque incredibili ſerici, oryzæ, frumentique copia referta; ut natura cum induſtria incolarum certaſſe videatur, utra frequentiorem aut opulentiorem hanc provinciam faceret; nulla enim pene agrorum portio à cultura vacat; ipſique montes, qui fere petroſi ſunt qua Caſbinum reſpiciunt, tam læto gramine ſunt veſtiti, & tam numeroſos alunt pecudum greges, ut etiam vicinis omnibus abunde de commeatu proſpiciant.

Teixera porro ſcribit hanc provinciam diviſam eſſe in quinq; præfecturas, quarum Metropoles enumerat hoc ordine.

Raxt cui anno cIↄ Iↄ xcv quum Teixera illa ſcriberet, præerat Ianixed Khan.

Laion: in qua etiam ſita eſt famoſa civitas *Delmon* ſive *Delimon*, vel etiam *Delon*, à qua aliquando tota provincia denominatur: cui tum præerat Khan Hamet.

Gaxkar cui illo anno præerat Syanex princeps magni nominis.

Langarkanon cui tum præerat Amir Aniza Khan vir fortiſſimus.

Kudam denique cui tum præerat Komron Mirza.

Ioannes autem de Perſia vocat Metropolin provinciæ Guilan *Hichan*, eique attribuit ſeptuaginta millia oppidanorum.

Sequuntur ad eandem oram maris Caſpii ſecundum eundem Teixeram.

Mazandaron provincia & urbs à Gueilon verſus ortum ſita; oppidani ſunt robuſto corpore atque bellicoſi. Ioannes de Perſia ſcribit provinciam *Mazandaran* patere in longitudinem quinquaginta leucas, & viginti quinque oppida continere, quorum caput ſit Mazandaron, quod quinquaginta millia civium numerat: provincia eſt montenſis & frigida, ita ut fructus hic raro ad maturitatem perveniant.

Vtun-

Gaxkar cui illo anno præerat ...
princeps magni nominis.

Langarkanon cui tum præerat Ami-
Aniza Khan vir fortiſſimus.

Kudam denique cui tum præerat
omiron Mirza.

Ioannes autem de Perſia vocat Me-
epolin provinciæ Guilan *Hichan*, &
e attribuit ſeptuaginta millia oppi-
dorum.

Sequuntur ad eandem oram maris
pii ſecundum eundem Teixeram.

Mazandaron provincia & urbs i
lon verſus ortum ſita; oppidani
... bellicoſi

Digitized by Google

Vtuntur autem provinciales Mazandaran & fere reliqui accolæ maris Caſpii amictu à cæteris Perſis multum diverſo, quem in adjuncta tabella prout acceperamus exprimi curavimus.

Adjungit præterea Teixera *Strabat* : Ioannes de Perſia vocat *Eſtrabat*, dicitque circiter ſexaginta leucas per tranſverſum patere hanc provinciam; ejuſque Metropolin Eſtrabat ſupra quinquaginta millia incolarum numerare. Ioſephus barbarus videtur vocare *Stravam*; vide illius Itinerarium in parte ſecunda.

Adjungit deinde Teixera *Boſtan* & *Sabzabah*, de quibus nihil adhuc obſervavimus.

Denique *Nyxabur*, provincia Perſæ ſubjecta inter Karaſon & Vzbec ſive Tartariam; ampliſſima quidem, ſed plena deſertis, & arenoſis locis, quæ continuo moveri & veluti ebullire tradunt. Nubienſis in ſeptima parte Climatis tertii ſcribit; ex urbibus Naiſabur eſt *Barſin* urbs frequens atque populoſa, diſtans à Naiſabur ſtationibus quatuor.

In hac provincia reperiuntur gemmæ illæ cyaneæ, quas vulgo appellant Turquoſias, quia hæc provincia fines jungit cum *Turqueſtan*.

Sunt

Sunt & alia hic oppida (inquit Teixera) quæ quondam capita fuerunt ſingulorum Regnorum, quæ Perſarum Imperatores in provincias redegerunt: quæ ſingula oppida admodum ſunt populoſa.

Angli Mercatores qui ſæpius tentarunt, ſerici & aliarum mercium Perſicarum commercium, per Ruſſiam & flumen Volgam, inſtituere, uti videre eſt ex aliquot Itinerariis, quæ in ſecunda parte hujus commentarii adjunximus; idem rurſus ſunt aggreſſi anno cIↄ Iↄ c xviii & ſequentibus, quemadmodum didici ex epiſtola Ægidii Hobs, quam Purchaſius laborioſo ſuo operi inſeruit. E qua obſervandum, facillimam eſſe viam è provincia Gueylan, quæ & ſerico abundet, & ad mare Caſpium opportuniſſimo loco ſita eſt. Nam ut ille ſcribit, ex flumine Volga Guilanorum navibus appellitur ad portum quendam, quem vocant *Leygoints*, qui tantum una leuca diſtat à *Lagion* ſive *Laion* ut vocat Teixera, & ſeptem à *Reſht* ſive *Raxt* ut Teixera effert, à quibus tantum ſedecim dierum iter eſt ad *Spahan*.

Idem memorat, provinciæ Geilan loca maxime illuſtria *Reſht*, *Peomin*, *Shoſt* & *Leygon*, ad ſummum à maris

Caſpii

Caſpii portubus diſtare octo leucis. In *Mazandaron* autem, admodum nuper ſericum excoli cœpiſſe, etiam magnam copiam ibidem colligi, non minus opportuno ad tranſportandum loco.

Chorasan ſive Karaſon.

HAnc provinciam (inquit Teixera) vocant Luſitani *Corazon* ſive *Coraſonen*; eſt autem una è famoſiſſimis & maxime illuſtribus provinciis Perſiæ ſive amplitudinem illius ſpectes ſive opulentiam.

Schikardus in Tarich; Non poſſum (inquit) quin iterum aliquot Geographorum errores ex Arabiſmo detegam. Plerique agnoſcunt unicam *Choraſan*, aliqui ſcribunt *Oraſan*, alii diſtinguunt inter minorem & majorem, omnes vero errant enormiter in ſitu. Sic igitur habendum: eſſe tres omnino regiones, cognati ſoni nominibus inſignitas, quæ ab ignaris eodem fere modo ſcribuntur, quum tamen diſtinctiſſimæ ſint, neque confundi debeant. Prima eſt Occidentalior cæteris Kohaſan finitima deſerto magno, quæ cadit in Sectionem VII Climatis quartam, & Nubienſi commemoratur fol. 241. Ejus aliam mentionem inter Latinos non nveni hactenus, niſi quod Petrus de-

vineis lib. 1. Epiſtol. cap. 28. Goheſmi-
nos nominat, quos hujus terræ indigenas putarim. Altera eſt *Choraſan* præſentis hiſtoriæ, quam Turkemani auxiliares inſederant. Ea reſpondet fere veterum *Ariæ* & rigatur flumine *Habin*, cujus præcipuæ urbes ſunt Meſchad ubi ſepulchra Regum : Herah id eſt Aria Ptolemæi lib. 6. c. 17. ubi nobiliſſima manna colligitur ; *Thun* ubi ſericum copioſe provenit, &c. Tertia vocatur *Chovvarazan* prioribus Orientalior quia cadit in octavam Sectionem Climatis quarti, juxta Occidentalem ripam fluvii *Gichon*, nec habet (ut ait Nubienſis) in eis partibus, ultra flumen illud, aliquam habitationem ſibi vicinam, ut bene conveniat cum Coraſminorum regno, quod Haytho deſcribit capite IV, dicens finitimum eſſe deſerto magno, centum diœtas longo. Terram alioquin fertilem, ac frumenti feraciſſimam. Sed eandem extendit altrinſecus ad mare Caſpium uſque quod neſcio an concedat Ptolemeus qui lib. 6. c. 12. Χωρασμίυς locat ad Oxum in regione Sogdianorum.

Porro Teixera Metropolim hujus provinciæ, vocat *Mexat* : & ſcribit eſſe civitatem amplam & populoſam, in qua Reges Perſiæ poſt Scachum Iſmaë-
lem

lem Suphy ſepulti viſuntur: valido muro in ambitu cincta eſt, in quo extant trecentæ turres ad bombardæ jactum à ſe invicem diſiunctæ. Ager illius fertilis eſt & annonæ omnis generis feraciſſimus; indigenæ formoſi juxta atque bellicoſi. Inter hanc provinciam & Turon ſive Turqueſtan itemq; Vzbeck labitur famoſus fluvius *Iehun*, unde regiones trans illum Perſis dicuntur *Maurenahar*, quaſi transfluviales verſus arctum.

Præter hanc habet *Thun* magnum oppidum & ſericorum pannorum textura imprimis nobile.

Item *Tabas* ſive *Thabs*; notandum autem Arabes & imprimis Vlughbeeckium magni Teymurlanis nepotem, duo oppida hoc nomine recenſere, diverſis agnominibus, quorum unum vocat *Thabs gilac* ad longitudinem XCII graduum, ad latitudinem XXXV. Alterum *Thabs meſſina* ad longitudinem quidem XCIV grad. & 15 ſcrupul. ad latitudinem vero XXXIII grad. & 15 ſcrupulorum.

Addit deinceps *Kahem*, oppidum croci cultura notiſſimum. Dubito autem an idem ſit quod ab Vlughbeeckio vocatur *Kayin*, & collocatur ad longitudinem quidem XCIII graduum & 20 ſcrupul.

ſcrupul. ad latitudinem vero XXXIII grad. & 40 ſcrupulorum.

Tum adjungit Teixera *Hrey*, civitatem quondam principalem regni ejuſdem nominis, Schikardus in Tarich, agens de Iſraëlitis olim in ulteriores Perſiæ regiones deportatos: Ego autem (inquit) ulterius, ad Paropaniſum uſque deportatos eſſe ſtatuo, quia textus 1. Par. VI. verſ. ult. expreſſe *Hara* meminit quæ omnino videtur Aria regio, ſic à Metropoli quondam dicta (nunc *Eri* vel *Hrey*) maxime quoniam & cæteræ appellationes propinquis locis congruunt, ut montis *Niſebon*, de quo Rabbi Benjamin, cum urbe montana Niſibi, apud Ptolem. lib. VI. cap. 17. & Marcellin. lib. XXIII. c. XI. Ita *Gozan* cum *Gauzanâ* & *Chabor* cum *Caburâ*: prout in antiqua Ptolemæi tabula, editionis Romanæ legitur; quamvis vulgo Γάζακα ſcribatur pro Γάζανα codem lib. cap. 18. & Κάρουρα pro Κάβουρα, quæ nunc eſt Kabul. Ita fluvius *Gozan* erit *Oxus* inde ſcaturiens. Sed ipſum Benjaminum audiamus. Inde (à finibus Perſiæ) inquit, iter eſt viginti octo dierum ad montes *Niſebon* qui ſunt juxta flumen *Gozan*. Iſraëlitæ qui veniunt inde in Perſiam, ajunt ibidem

dem in urbibus *Niſebor* ſupereſſe quatuor tribus, nimirum Dan, Zabulon, Aſer & Napthali captivitatis primæ, quos illuc deportarit Salmanaſſer Aſſyrius ; ut ſcriptum eſt 2. Reg. cap. 17. verſ. 6. abduxit eos in Lachlach & Ghabor, montes Gozan monteſque Madai (*ex authentico textu cum* 1. Paralip. 6. verſ. 26. *collato apparet literam Lamed eſſe ſervilem & legendum Chelach ;* nec montes, ſed flumen *Gozan & Vrbes Madai*) Ambitus regionis illius eſt xx dierum ; tenentque urbes & caſtella in montanis, quæ ex uno latere alluit fluvius *Gozan*. Nec illis incumbit jugum gentium, ſed habent præfectum ſuper ſe, nomine R. Ioſeph Amarkela Levitam (*tempore authoris ante quadringentos annos*) & ſunt inter eos ſtudioſi ſapientiæ. Seminant quoque & metunt, imo proficiſcuntur in bellum ad regionem *Cuſch* (*non Æthiopiam ut vulgus exponit, ſed Cuthæorum terram, circa flumen Cuth ; unde novi olim Samariæ coloni prodibant.* Ioſeph. lib. 9. antiquit. c. 14.) per viam deſerti. Fœdere junguntur cum paganis Turcis (*non hodiernis Natoliæ, ſed ſibi finitimis, provinciæ Turkeſtan incolis*) qui ſerviunt ſpiritibus (*dæmones colunt*) & caſtrametantur in Eremis ; gente quæ

non

non edit panem, nec bibit vinum, ſed veſcitur carne cruda, etiam immundorum animalium; quæque lato prædita vultu, torvum videt, loco naſi duo parvula foramina ſive ſpiracula oſtentans, &c. Sed ad urbem Hrey regrediamur. Quam Teixera dicit plurimum celebrari tum propter amplitudinem ſuam; (ſcribit enim Ioannes de Perſia, illam circiter ſex leucas ambitu ſuo complecti & ſupra centum millia civium alere:) tum propter res maximi precii quæ ager illius producit: inter quas potiſſimum memoratur Manna ſummæ perfectionis & bonitatis; Perſæ vocant *Xir. queſt*, quaſi dicas liquorem arboris *Queſt*. Reperitur in pluribus aliis Perſiæ provinciis alia ſpecies Mannæ, *Torianabin* dicta, valde ſimilis ſemini Coriandri, quæ adnaſcitur certis herbis ſilveſtribus inſtar carduorum: hæc admodum delicata eſt & ſecura; quare Perſæ vulgo illam exhibent infantibus & fœminis, quæ uterum gerunt duplice quantitate, atque illam qua vulgo utimur. Lambit muros hujus urbis fluvius *Habin*.

Subjungit deinceps Teixera *Maruvo* vel *Maruve*; quam & Vlughbeeckius agnoſcit & collocat ad longitudinem quidem XCVII graduum; latitudinem

autem XXXVII graduum & 40 ſcrupulorum.

Et *Herât* vel ut Vlughbeeckius vocat *Hiraet* ad longitudinem XCIV grad. & 20 ſcrupul. latitudinem autem XXXIV grad. 30 ſcrupul.

Triennio poſt (inquit Schikardus in Tarich) ſcilicet anno Hegiræ XXVII ab eodem Othmano miſſus eſt novus exercitus in orientaliora Perſiæ loca duce Abdalla filio Amer, qui Choraſan penitus expugnaret. Licet enim pars ejus citerior, quam Turkimani hoſpites inſederant, jam pridem dedita fuerat; ulteriores tamen ipſa longinquitate locorum hactenus tuti, libertatem adhuc ſervabant. Promiſerat autem Othmanus ei, qui tam remotas regiones primus adoriretur, illius provinciæ adminiſtrationem: ut hac veluti eſca militem ad longam expeditionem promtius obeundam alliceret. Votum ergo fecit Abdalla, idque juramento firmavit, prius non reverſurum ſeſe, quam potaſſet è fluvio qui urbem Balach præterlabitur Marco Polo Veneto memoratam lib. 1. cap. 31. cui Abulpheda Tengnaly tribuit longitudinem XCI grad. & latitudinem XXXVI. Suſceptis ergo itineribus, quum appuliſſent, expugnavit magna ſtrenuitate præcipuas

Cho

Choraſanæ urbes *Herah* & *Niſabur* & *Tus* (quæ duo loca in Abulphedæ numeris coincidunt, ad longitudinem LXXXII & latitudinem XXXVI graduum, unde mendum arguitur) & *Buſchang* & *Abraim* & *Talikan* & *Marvva* & *Sarchas*. Omnes magnas, divites & populoſas, manna fere, ſerico, aut aliis mercibus exoticis nobilitatas. Hæc ille de Herah & Marvva jam diximus.

Almacinus in Hiſtoria Saracenica lib. I. cap. 4. Choraſanæ provinciæ oppida enumerat iſta *Naiſaburum*, *Haratam*, *Buſiengiam*, *Tuſam*, *Abrimam*, *Marvvarrudam*, *Talacanum*, *Tochariſtanam*, *Sarachſam*, &c.

Niſabur collocatur ab Vlughbekio ad longitudinem XCII graduum; latitudinem autem XXXVII graduum: Almacinus ſcribit à Muſlimis captam anno Chriſti 647.

Tus collocatur ab Vlughbeeckio ad longitudinem XCII grad. & 30 ſcrupulorum, ad latitudinem autem XXXVII. Vnde proclive fuerit errorem qui in Abulfedæ numeris deprehenditur corrigere. Ex hoc oppido ortus fuit Nazaraddinus celebris mathematicus & Euclidis commentator, qui Muſtaëzamum poſtremum Calipham Bagda-

denſem imperio exuit. Alias tamen (inquit Schikardus) cornutos appellat etiam Arabica lingua, illos uxorum ſuarum lenones qui filios adulterinos educant pro genuinis. Quo pertinet amarus ille jocus *Muſtaëzimi*, poſtremi Caliphæ Bagdadenſis, qui Nazaraddino, librum offerenti, vitium id veluti patrium objecit; in Iuchas fol. 153. a. audivi Tuſæos (populares tuos, indigenas terræ Choraſan) habere cornua: ubinam tua ſunt? alludens ad inhoneſtum illum lenocinandi morem, quo mariti advenis viatoribus, uxores locabant ſub ſpecie hoſpitalitatis ut M. Paulus Venetus de provincia Camul refert.

De *Tochariſtana*, cujus Almacinus ſupra facit mentionem; ita Schikardus. Penetrarunt etiam armis victricibus uſq; ad extremam *Tochariſtaniam*, regionem τῶν Τοχάρων, ut eos Pachymerius appellat.

Marvvarudam autem cujus Almacinus ſupra meminit, collocat Vlughbeeckius ad longitudinem XCVII grad. latitudinem autem XXXVI grad. & 30 ſcrup.

Thalekân, quod oppidum alii referunt ad provinciam *Dilemon*; ponitur ab Vlughbeeckio ad longitudinem LXXXV graduum 45 ſcrupul. & latitu-

dinem

dinem xxxvi & 10 ſcrupulorum; ab aliis ad longitudinem LXXXII grad. 50 ſcrupul. latitudinem xxxvII graduum & 25 ſcrupulor. quæ plurimum differunt.

Porro *Talekan* (inquit Nubienſis in octava parte Climatis Tertii) eſt urbs magna quaſi urbs *Maru-Alrudh*, appoſita ad radices montis cujuſdam attingentis montes *Horcan*: diſtatque illa à Maru-Alrudh ſeptuaginta duobus milliaribus.

A *Thalecan* ad urbem *Fariab* habentur LX mill. paſſ. Eſt autem urbs *Fariab* ſub ditione Churegian, minor quam ſit ipſa Talekan & diſtans ab ea duabus grandibus ſtationibus, verſus plagam Occidentalem; ab hac ad Aſturcam, verſus Orientem habentur LIV mill. paſſ. pertinet autem Aſturcan ad Churegian: Churegian vero nomen eſt plagæ non urbis. Inter Aſturcam & Balch interſunt LIV mill. paſſ. de Balch poſtea dicemus.

Ad hanc quoque provinciam referunt *Pharganam*, cujus meminit Elmacinus, & Nubienſis, qui illud locat intra quartum Clima, parte nona ejuſdem Climatis; ibi viam à Samarcanda ad illam ducentem tradit. Memoratur quoque à ſuo cive Achmedo f. Ach-

medi (qui vulgo depravatè, ut obſervat Schikardus, Mahommet Alfraganus audit) cap. 9. ad idem Clima quartum & regionem Choraſan: cui non tantum ut indigenæ loci, ſed & mathematico quondam excellentiſſimo, plena fides merito eſt adhibenda. Quia igitur cap. 8. præcedenti, illud Clima terminat ad XXXIX grad. ideo impoſſibile credo ut ea urbs in latitudine habeat XLII grad. quot ei tribuit Abulphedai, ſed numerum corruptum eſſe; adeoque hanc civitatem tribus minimum gradibus eſſe Auſtraliorem. Hæc ille.

Kermon.

KErmon (inquit Teixera) provincia inter Parthiam & Karazonen media, inter primas cenſetur Regni Perſiæ, tam amplitudine, quam variarum & multarum rerum proventu, quæ maximi in Oriente fiunt: quales ſunt; Aqua roſacea, quam in regno Perſiæ habent duorum generum; alia enim fit per infuſionem, hanc ſua lingua vocant *Gul. Ab*: alia fit per extractionem & alembycum, quam appellant *Areka-Gul*, quaſi dicas ſudorem roſarum. Prior illa per infuſionem in hac provincia maximè uſurpatur.

Item aulæa ſive ſtragula, quæ à Perſis appel-

appellantur *Kalichey*, à Luſitanis autem *Alcatifa*; quæ quidem in Ieſd ſive Yaſd pretioſiſſima & perfectiſſima texuntur; in hac autem provincia ſecundæ notæ.

Tertio *Tutia* ſive ut Perſæ vocant *Tutyah*, quæ ſolummodo in hac provincia reperitur, in unico monte, qui diſtat à Metropoli hujus provinciæ duodecim farſangis. Hanc ſcribit Teixera fieri è gleba hujus montis, aqua mixta, & in vaſis argillaceis in furnis excoctâ; effuſa enim aqua poſtquam ebulliverit, Tutiam hanc vaſis adhærere & reprehendit Garſiam ab Horto, qui è cineribus arboris Gaon conflari tradit. Fert præterea hæc provincia præſtantiſſimum & laudatiſſimum cuminum ſive ut Teixera ſcribit herbam contra lumbricos inteſtinales, quæ à Portugallis vocatur *Lombriquera*. Perſæ appellant ſua lingua *Dram nah Kermony*, id eſt, medicinam è provincia Kermon, aut adverſus lumbricos; ambigua eſt enim vox Kermon apud Perſas, tam lumbricos quam provinciam hanc denotans; in quem finem adducit Rythmum poëtæ cujuſdam Perſæ, quem vocant Cojam Iafez ſive Iafet; qui ludens vocis hujus homonymia, fingit principem quendam iter facien-

tem, cui ad aures accidit vox quædam ipſum compellans ſuo nomine; ille autem converſus vidit tantum cranium humanum humi projectum; quum illud interrogaſſet, quinam eſſet & unde ipſum noſſet, reſpondit cranium, ſcias me aliquando hominem fuiſſe & coronam geſtaſſe uti tu, ſubjugaveram autem plurimas provincias, & ſola ſupererat Kermon, quam quum & ſubjugare pararem, ſubito ab ipſa ſuperatus fui & devoratus à Kermon, itaque à me exemplum capias, tibi quod uſui ſiat.

Eadem provincia producit lapidem quendam nigrum & tranſparentem & nigris punctulis veluti arenulis reſparſum: duæ autem hujus lapidis repeꝛiuntur ſpecies; una quæ petitur ex provinciis Kermon & Karaſon quæ optima eſt & maximi pretii: altera vilior quam Perſæ vocant *Moky*; quia petitur à Meka ſive Mocha ad mare Rubrum ſita. Vocant hunc lapidem ſive gemmam *Surmah*; utuntūrque eo Arabes, Perſæ & Indi ad affectus oculorum, quibus egregie medetur, cum aliis ſimplicibus præparatus: itemque ad ornatum, tam mares quam fœminæ, infucando oculos ut pulchriores videantur; amant enim Perſæ oculos nigros, quales fere habent fœminæ Perſicæ.

ficæ. Teixera opinatur Ieſabelem hoc fuco uſam fuiſſe quum ex feneſtra proſpiceret.

Metropolis hujus provinciæ (inquit Teixera) eſt *Kermon*, præterquam & alia oppida continet ſed haud magni nominis.

Nubienſis ſcribit terram *Karman* jacere inter Perſiam & *Mecran*, (quam hodie vocant *Maquerona*) & continere urbes: Mungian, Vardeſt, Valaſegerd, Hurcan, Rudhan, Roſtac Arroſtae, Sirgian, Iazdeſcir, Rauand Mahan, Chabiz, Gianab, Giroft, Hormoz, Sura, Maun, Riaan, Bamm, Fahrag, Cquermaſin & Maſtih. Vtriſque autem Perſiæ & Karman extremitatibus junctam eſſe ab Oriente ſolitudinem maximam cui nulla alia æqualis reperitur in terra habitata.

Nubienſis vocat maximam hujus provinciæ urbem *Sirgian*, quam & Vlughbekius agnoſcit, ad longitudinem quidem xc graduum, latitudinem autem xxix graduum & 30 ſcrupulorum. Et ab hac ad *Giroft* ſex haberi ſtationes & viam eſſe capiendam per Nâhyan. *Giroft* autem (inquit) magna eſt, habetque in longitudine fere duo milliaria. De urbibus Karman eſt etiam urbs Nahia, parva quidem, ſed pulchra

& decoris ædificiis habetq; vicos mercibus atque artibus illuſtres. Ab hac ad Sirgian habentur CCII mill. paſſ. (erratum credo in numeris) verſus Septentrionem. Et ab hac ad Giroft, meridiem verſus, LX mill. paſſ. & ab iſta ad Nahian XVIII mill. paſſ. Præterea ex urbibus, quæ jacent inter Giroft & Fahrag, eſt urbs *Hormoz* Regis, quæ vocatur hac tempeſtate urbs *Hauz*; diſtatque à Giroft ſtatione una, verſus Occidentem.

Ab ipſa ad urbem *Bamm* habetur ſtatio. Et à *Bamm* ad *Giroft* ſtationes duæ magnæ videlicet LX mill. paſſ. A Bamm quoque ad *Cquermaſin*, ſtatio.

Ex urbibus Karman eſt etiam urbs *Hormoz* maritima, adjacens mari Perſico, appoſita æſtuario *Haniz* dicto, ex eodem mari Perſico egredienti per quod naves ingrediuntur à mari ad urbem uſque.

Porro urbs Fahrag ſita eſt in initio ſolitudinis attingentis *Segeſtan* ducentis decem milliaribus, toto ſcilicet intervallo, quod prædicta ſolitudo habet in latitudine. A Fahrag ad *Cquermaſin* paulo ante nominatam habetur ſtatio.

Credo urbem Fahrag eſſe eandem cum Parra vel Farah, quæ tranſitur ab iis qui à Candahar petunt Perſiam, de

qua

qua conſulenda ſunt Itineraria quæ in ſecunda parte explicuimus.

Quod autem hic ſcribit Nubienſis de urbe Hormoz maritima, non eſt intelligendum de urbe *Harmuz* in inſula ſita, quæ ante dicebatur *Gerun*, ſed de priore urbe quam Xa Nahamed primus Rex Harmuzii condiderat in continente haud longe à Koſteck, quam deinceps decimus quartus Rex *Mir-Bahadin* reliquit & ſuos tranſtulit in inſulam, ubi hodieque urbs Harmuz ſita eſt. Sed hæc in deſcriptione Harmuzii explicabuntur plenius.

De Regno Harmuz & cæteris Inſulis in Sinu Perſico ſitis.

TEixera, Solent navigationum in Indiam periti Sinum Perſicum dividere in duas partes: nimirum in fretum Harmuzianum, cujus principium deſignant inter *Guadel* in Perſia, & promontorium de Rozalgate in Arabia: & in fretum Baſoræ, ab *Harmuz* ſive *Gerun* uſque ad extimum gremium Sinus, ubi oppidum *Baſora* ſitum eſt, & famoſi amnes Tigris & Euphrates confluunt. In medio autem, licet minime æquali utrimque intervallo (nam una pars tantum centum leucas in longitudinem patet, altera ſupra ducentas) ſita eſt

eſt inſula *Gerun* ſive *Harmuz*, ambiens circiter ſex aut ſeptem millia paſſ. & diſtans à continente Perſiæ, ubi minimum è regione *Dozar* quinque millia: & ab Arabia novem leucas: obtinet autem multa ſingularia & digna notatu. Ardebat olim, unde longe aſperrima eſt facta: Secat illam mons ab uno mari ad alterum inter ortum & occaſum; à cujus radicibus ad cornu Septentrionale ubi oppidum & arx jacet, intervallo quaſi unius milliaris, plana eſt & minus aſpera: verum trans montes, nihil habet præter aſperrimos colles & horribilia præcipitia. Continet plurimum ſalis foſſilis; abſolutiſſimi ſulphuris quoque maximam copiam: Hyeme, qua interdũ validiſſime pluit, torrentes qui de montibus in dictam planiciem deſcendunt, ab æſtu coguntur in ſalem.

Mirabile autem & illud, quod quum inſula diſtet ab Æquatore verſus Arctũ viginti ſeptem gradibus & ſemiſſe (aliis xxv tantum gradibus) tantum æſtum vernis menſibus experiri, ut incolæ vix ferre poſſint.

Tres habet fontes perennes, ad radices montis, diverſis locis, è quibus oriuntur tres amniculi, limpidiſſimæ quidem aquæ, ſed marinæ inſtar ſalſæ;

quæ

quæ inſtar glaciei ita concreſcit & amniculos tegit ut hominum equorumque veſtigia ſuſtineat, aqua interim ſubtus labente. Sal autem univerſus tam foſſilis, quam qui à ſole coagulatur, medicinalis; poſteriorem autem tantum uſurpant in cibis & condimentis; nam foſſilis ita acer eſt ut magis corrodat, quam conſervet carnes & alia quibus miſcetur.

Habet præterea Inſula duos ſinus, qui deſinunt in cornu arenoſum, cui arx Portugallorum inædificata eſt; ex melioribus & munitiſſimis totius Orientis; aquarum tamen potabilium inops eſt, præterquam pluviarum quæ in agro colliguntur in ciſternas; quarum plures paſſim viſuntur: Solummodo in *Torunpaque*, ad caput inſulæ, puteus viſitur aquæ dulcis, qua Rex & Vazir hortos ſuos rigant, quos uterque ibidem habet, qui optimos fructus producunt; quum in reliqua inſula, nullæ arbores aut plantæ viſantur, præterquam in planicie illa, aliquot quæ fructus ferunt ſpinoſos qui toto anno virent, vocant *Conar*; & pumilas aliquot maluas primo vere: & Senam purgatricem quam vocant *Makii*. Angulus autem iſte terræ ſolo eſt argilloſo & ſalſo, è quo vaſa componuntur è quibus

bus potant, poſtquam ſalſuginem detraxerunt. Iuxta Torunpaquen inter petras haud longe à mari, ſcaturit aqua ſalubris, quam indigenæ vocant *Abdarmon*, id eſt aquam medicinalem; quæ pota alvum ſolvit & expurgat omnes feces & immunditias: unde certis anni tempeſtatibus multi ſolent accurrere & illam potare quantum opus habent: cujus experimentum capiunt comedendo partem Aurantii aut Limonis, nam ſi ſtatim ſemina per ſedes ejiciant, ſufficienter ſe purgatos credunt.

Reperiuntur in inſula hac plurimæ rupicapræ & Adibes (vulpecularum ſpecies) perdices, turtures aliæque aves: mirum autem eſt, quum nullæ aquæ dulces hic reperiantur, quam quas jam diximus: quid iſta animalia potent; nam minus veriſimile eſt ſalſas aquas potare, licet quidam id crediderint.

Oppidum haud ita magnum eſt; licet olim majus fuerit; nam pars aliqua illius demolita fuit, & in grandem aream ante arcem converſa. Ædes eductæ ſunt è vivo ſaxo haud admodum grandes, ut facilius terræ motus ferant quibus inſula obnoxia eſt: & gypſo quodam albo cæmentatæ, cujus in continente magna eſt copia, vocāt *Guecht*,

aut

aut rubro, quem inſula gignit, ſed inferioris notæ. In ædibus autem in aqua ſubſtructis, aut quæ aquis reſiſtere neceſſe eſt, utuntur alio cæmento, quod hoc modo fit: (vocant Charu) ſumunt vetuſtiſſimum ſtercus è ſtabulis mulorum, & cogunt in orbes ſive grandes pilas, quas ad ſolem ſiccatas, accumulatasque urunt certo tempore, reponunt autem quod reſiduum fit: quum autem eo uti volunt, effundunt illud in pavimentum durum, ubi ab aliquot Arabibus tamdiu tunditur & pinſitur donec idoneum reddatur; ſtatimque adhibetur, nam ſi in craſtinum ſervetur, corrumpitur & fit inutile.

Indigenæ maximam partem ſunt colore candido; mares urbani & fortes, fœminæ formoſæ: loquuntur idioma Perſicum; ſuntque Mahumetani, licet alii è ſecta Syairarum qui Ali venerantur, alii è Turcorum, qualis Rex erat. Habitant præterea hic multi Chriſtiani, Portugalli, Armenii, Georgiani, Iacobitæ, & Neſtoriani; plures quoque gentiles & circiter centum quinquaginta familiæ Iudæorum. Licet autem inſula ita ſterilis ſit, tanta copia aliunde inferuntur omnia neceſſaria, ut vili pretio veneant.

Aër hic ſalubris eſt præſertim vere & æſta-

æſtate, quia immodicus æſtus malignos humores conſumit; autumnus tamen morboſus.

Denique Emporium eſt longe celeberrimum; cujus Reges tam potentes fuerunt, ut magnæ parti Arabiæ & Perſiæ, & toti illi ſinui ad Baſoram uſque imperaverint; donec à Portugallis oppidum & inſula ipſis eriperetur. Ab eo tempore ſenſim commercia declinarunt, propter præfectorum Luſitanorum exactiones & injurias.

Inſula autem hæc intercepta fuit ab Alfonſo Albuquerquio anno cIɔ Iɔ VII.

Larek inſula diſtat ab inſula Harmuz circiter quatuor leucas verſus meridiem & Arabiæ continentem.

Queixome ſive *Broct* inſula ſita eſt ad continentem Perſiæ, freto ſive ſinu maris ab illa diviſa; patet in longitudinem quidem viginti quinque leucas; in latitudinem vero duas aut tres; diſtat ab Harmuz duabus leucis. Promontorium inſulæ vocatur *Sermion*.

Keys quam Portugalli vocant *Quays* eſt exigua inſula in medio freti Baſoræ; fontibus abundans & arboribus vernans; fuit quandam caput regni; nunc deſolata & inculta.

Angen eſt exigua inſula, quæ inſulæ Queixomes adjacens, ſtationem ſatis

op-

opportunam navibus præbet.

Andrevii inſula', quam Portugalli vocant *de los paxaros* ob innumerabilem avium copiam, quarum ova Arabes ſolent colligere & ad varias partes venum portare.

Lar ſive *Lara*, inſula quatuor aut quinque leucis à continente, & raris incolis culta, ob metum Arabum, qui vocantur Noutaques & Nitihelus, & oram Perſiæ accolunt.

Kargh inſula è regione Rey Ceyſadin, tribus leucis à continente, montoſa & ſcopuloſa, atque inculta.

Inſula *Barhen*, ſita eſt in meditullio ſinus Perſici, centum leucis ab Harmuz & totidem à Baſora, exiguo intervallo à continente Arabiæ è regione portus Katifæ, quæ eſt in ditione Lacah, quam Turcorum imperator poſſidet. Habitata eſt Arabibus; Rex autem Perſiæ hic tantum præfectum habet & præſidium, ab anno cIↄ Iↄ c II, quo illam ex inſidiis & per proditionem eripuit Harmuzino Regi. Solo eſt amœno; abundatque fructibus, præſertim dactylis; triticum parce fert, hordeum modice. Oryza, quam communiter uſurpant, ab Harmuzio ſolet ſubvectari. Aquas obtinet magis ſalubres quam dulces, inter quas Nanyah celebrantur;

 pro-

profundiſſimi ſunt putei in medio inſulæ; ſecundum locum merentur, quæ ſub marinis fluctibus hauriuntur, ad hunc modum: in præcipua municipia inſulæ cenſetur Manama ad littus ſitum; in mari autem quod alluit, altitudine trium orgyarum, ſcaturiunt certi fontes aquæ puræ & dulcis, quam urinando utriculis è corio noverunt egerere, & vendunt vili precio. Narrant autem Mahumetani ſenes, hos fontes in terra quondam fuiſſe & à fluctibus fuiſſe hauſtos: unde inſulæ nomen fuerit inditum, quod in Arabica lingua ſonat duo maria à *Bar* mare & *Hen* duo: licet alii opinantur id nomen impoſitum à duobus amnibus qui decuſſatim & crucis in modum inſulam dividunt.

Famoſa eſt inſula ob unionum copiam quæ in ambitu & vicino mari capi ſolet. Duo enim loca in India, Margaritarum piſcatura celebrantur; nimirum hic in Sinu Perſico; altera juxta Manar ſeu in freto quod Inſulam *Ceylon* dividit à promontorio continentis, quod *Tutan Cory* dicitur & à Portugallis *Comory*.

Piſcationem autem in Barhen ordiuntur interdum menſe Iunio, plurimum autem Iulio, producuntque ad

finem Auguſti: ſolent autem ut plurimum tum convenire circiter ducentæ cymbæ; centum ex hac inſula, quinquaginta è *Iulfar*, & totidem de *Nibhelu.* Capiuntur autem conchæ ordinario in portu Arabiæ quem vocant Katar, decem leucis ab inſula hac verſus meridiem.

Vniones hujus Sinus præſtant longe reliquis totius orbis tam pulchritudine quam pondere: ſolent autem hic quotannis educi ad valorem quingentorum millium ducatorum, præter magnum numerum, qui celatur: Præfectus vero Harmuzii percipiebat quotannis ſupra quatuor millia ducatorum, præter quæſtum, quem faciebat ipſe.

Sunt & alia præterea loca intra hunc Sinum, ubi conchæ hæ capiuntur menſe Septembri, ut *Nibhelu*, *Teue*, *Rozalgate* & ſub inſula, ſed hæc captura non eſt magni momenti.

Venundantur autem hic uniones per Abas, quarum tres faciunt Quilaten ſive Quaraten; & Miticales quæ conſtant viginti quatuor Quaratis, præſertim minores Margaritæ, quarum qualitas pro numero in uno miticali contentarum æſtimari ſolet.

Nubienſis: dexterum maris Perſici littus pertinet ad Arabes, ſiniſtrum ad

Perſas: habet autem in latitudine ducenta & decem millia, in profunditate vero à ſeptuaginta ulnis ad octuaginta, commemorat autem ad oſtium Tigris in mare Perſicum exeuntis *Alchaſciabat*, dicitque à *Baſra* viam tritam eſſe ad oppidum *Bahrain*, id eſt, duorum marium ad littus Arabum ſitam, ſtationes undecim.

Denique Ormuz ita deſcriptum accepi à Nicolao Hemmio noſtrate. Diſtat ab æquatore verſus Arctum ſex & viginti gradibus & ſeptem & viginti ſcrupulis. Perſarum Rex hoc oppidum ope Anglorum eripuit Portugallis anno cIↃ IↃ c XXII. Repererunt autem ibidem ſexcentas machinas bellicas, tam majores quam mediocres, partim ex ære partim è ferro conflatas, quarum octuaginta hodie Arcem ſervant, reliqua ad vicinas arces ſunt tranſlata, uti & ad oppidum *Garmon* & *Laar*; quædam denique ad Civitatem Hiſpahan, ubi ante arcem diſpoſita viſuntur.

In Sinu Perſico quotannis perflant venti triplices; quæ tempeſtates ipſis appellantur *Elauvvel*, *Elteny*, *Eltelet* ſive *Elzhef*; ratio autem navigationis hic ita ſe habet.

Menſibus, Novembri, Decembri, Ianuario, Februario, Martio atq; Aprili,

tem

tempeſtas opportuna eſt tam ingredientibus quam egredientibus Sinum. Menſibus Majo, Iunio, Iulio, ingredientibus quidem opportuna eſt, ſed egredientibus adverſa. Contra vero Auguſto, Septembri & Octobri tantum egredientibus propitia.

Series Regum Harmuz è Teixera.

PRimus in ordine horum Regum ponitur à Teixera Xa Mahumed, filius regis Arabis, qui trajecto Sinu Perſico urbem Harmuz condidit in continenti, haud longe à Koſteck in loco dicto Harmuz, in vicinia Xyraz & Kermon.

Huic ſucceſſit filius *Soleymon*; huic filius *Iza*; illi itidem filius *Laxkary*; huic filius *Kaykobad*; huic filius *Iza* II. Huic itidem filius *Mamud*; huic filius *Xaranxa*; huic cognatus *Amir Xabadin Molong*: qui filiam ſuam *Set Alkatun Xabadin* tradidit in uxorem cognato ſuo *Amir Seyfadin Aben Azar* filio *Aly* Germani ſui Regis inſulæ *Keys*: qui *Xabadin* mortuo ſucceſſit in regnum.

Huic ſucceſſit *Xabadin Mamud* illius conſobrinus; illi autem *Amir Roknadin Mamud* filius *Hamed*, qui obiit anno CIↃ CC LXXVIII.

Huic ſucceſſit filius *Amir Seyfadin*

Nocerat, qui cæſus fuit à fratribus ſuis anno clↄ c c xci.

Maſaud decimus quartus Rex ſucceſſit fratri, qui fugatus fugit in Kermon, poſtquam tres annos regnaſſet.

Mir Bahadin Ayaz Seyſin mancipium regis *Nocerat* illi ſucceſſit; ſed Turcis omnia vaſtantibus, relicto *Harmuzio* ſe contulit ad inſulam *Queixome*, atque inde ad inſulam Gerun, ubi hodieque urbs Harmuz viſitur. Obiit anno clↄ c c c xii.

Huic ſucceſſit *Amir Ayzadin Gordon-Xa*, è veterum regum proſapia, qui obiit anno clↄ c c c xviii.

Succeſſit filius *Amir Mobarezadin Baharon-Xa* decimus ſeptimus Rex; quem regno & vita ſpoliavit anno clↄ c c c xix. *Mir Xabadin Iſuf* tyrannus, & viciſſim fuit occiſus à *Mir Xa-Kodbadin* fil. *Gordonxa*, qui cepit inſulam *Barhen, Katiſam, Kargam* & *Darab*: ſed fuit è regno pulſus à Germano *Malek-Nazomadin*; quo mortuo illud recuperavit, diſceſſitq; an. clↄccccxlvii.

Succeſſit illius filius *Turon-Xa* qui rebus multis præclare geſtis obiit anno clↄ c c c c lxxviii.

Huic ſucceſſerunt filii ordine; primo *Maſſud* primogenitus; deinde *Xabadin*; tertio *Salgor-Xa*; quo regnante

Suphy

Suphy Hyalila Perſa continentem omnem ſubjugavit.

Huic ſucceſſit *Xavves*: illi autem *Seyfadin*; quo regnante inſula Harmuz occupata fuit à Portugallis an. cIↄIↄVII. Sub quibus porro Harmuzii Reges veluti precario regnarunt, libera ſolum in ſuos poteſtate.

Siſton & Sagiſtan.

TEixera videtur Siſton & Sagiſtan facere duas provincias: quum tamen tantum una eadem eſſe videatur.

Siſton autem ita deſcribit: Provincia *Siſton* (inquit) ſita eſt ſub provinciis Karaſone & Kermon, verſus partes Perſiæ quæ Sinum Perſicum contingunt, ita ut ab una parte habeat *Perſiam*, ad cujus præfecturam quoque pertinet *Siſton*, & ab altera regnum *Macron*, ad confinia Indiæ. Scribit autem libro ſecundo capite XXIII. Sub Calipha *Abu Ezach Matacon* filio Harun, qui ſucceſſit fratri ſuo Germano *Mamun*, privatum quendam hominem, nomine *Amzah* in hac provincia rebellaſſe, & bonam partem provinciæ ſubegiſſe; verum à præfecto Karaſonis debellatum fuiſſe & provinciales ad officium reductos.

Ioannes de Perſia ſcribit hanc pro-

vinciam, patere in longitudinem quinquaginta leucas, ejuſque metropolin vocari *Ciſtan*, in qua circiter quinquaginta millia civium numerentur.

Boterus in Relationibus ſuis univerſalibus de Aſia, parte prima libro ſecundo, ſcribit poſt Eri ſive Ariam provinciam: ſuperato monte *Coibocaran*, deſcenditur in provinciam *Sigeſtan*, regionem undique montibus cinctam è quorum medio exit fluvius *Ilmentes*. Sequitur deinceps *Circan*, ibi olim fuit Gedroſia, cum oppidis *Canaſi*, *Siſtan*, *Mulete*, *Rocagnin*, *Timocain*, *Aſian*.

Nubienſis ſcribit; Sageſtan provinciam fines jungere cum ſolitudine illa maxima. (cujus ſupra quoque meminimus) & celebriores illius urbes eſſe *Zarang*, *Tac*, *Fars*, *Hovas*, *Sarvan*, *Boſt*, *Ranecan*, *Bengevai*, *Aſſengiai*, *Tira*, *Haſc*, *Baanin*, *Dorra*, *Harra*, *Corra*, *Darac*, *Malin*, *Karzoia*, *Haiſum*, & *Baſurd*.

Schikardus in Tarich opinatur populos, quos Leonclavius vocat *Segeſtanos*, veteribus Drangianos fuiſſe dictos, qui juxta fluvium Arbin habitarunt, Caſtaldo nunc *Ilment* vocatum.

Porro *Zarang* vel *Zarans* meminit quoque Vlugbekius & collocat illam ad lon-

longitudinem quidem XCVII graduum, ad latitudinem autem XXXII graduum & 30 ſcrupulorum; eſſe autem urbem *Chiſtan* ſive *Siſton*.

Scribit idem Nubienſis parte octava Climatis tertii, Orientalem partem Segeſtan conjungi cum *Ghaur*, & plagam conterminam *Ghaur* vocari *Raüer*.

Obſervandum porro è Nubienſi, oppidum *Baanin* diſtare ab urbe *Derthel* appoſita ad ripam fluvii *Hendemend* unius diei itinere.

Item ab urbe *Bengevai* ad *Kahac* iter eſſe Orientem verſus; & ab hac ad flumen *Hendemend* Septentrionem verſus, unius haberi ſtationis intervallum, & hoc flumine trajecto occurrere urbem *Dertel* ad ejuſdem ripam appoſitam.

Item *Darac* urbem propinquam eſſe flumini *Maru-Alrudh*.

Dorram autem diſtare ab urbe *Corra* ſtationem unam.

Malin denique diſtare ſtationem unam à *Burengian*, quæ eſt urbs pertinens ad terram Choraſan.

De cæteris urbibus nihil memorabile adhuc obſervavi, niſi quod Vlughbeeckius *Boſt* collocat ad longitudinem quidem LXXX graduum, latitudinem autem XXXIII.

Macron.

HOc regnum appellatur ab aliis *Geteche-Maquerona* : Incolæ ſunt *Baluches* , quibus anno cIↃ IↃ c xIII. imperabat *Meleck-Myrza*, qui quum antea Regem Perſarum ſuperiorem agnoviſſet, tunc jugum excuſſerat, & tributum pendere recuſabat : putant hanc eſſe provinciam illam, quam veteres Geographi vocant *Carmaniam*.

Sunt autem Baluches hi, ferox & valde barbara natio, ita ut Robertus Covertus Anglus prodat, anthropophagos eſſe; attingunt Indum fluvium verſus ortum.

Quum Angli anno cIↃ IↃ c xII. Robertum Sherleyum Perſarum regis Legatum reducerent, applicuerunt ad hanc provinciam. Incolæ autem ut ipſos in inſidias præcipitarent; fingebant Regem ſuum Meleck Myrzam Regi Perſarum obnoxium atque adeo tributarium eſſe; adhæc facile & compendioſum iter eſſe, ex ipſorum provincia in Perſiam; nam à *Guader* tantum novem dierum iter eſſe ad Chirmanſive, atque inde undecim dierum iter ad aulam regis Hiſpahan.

Quare Anglis facile perſuaſerunt ut ſecum oneraria ſua conferrent ad præ-

cipuum hujus regionis portum qui dicitur *Guader* vel *Guadel*; ſed deerat ipſis dux itineris ad oram ipſis penitus incognitam. Itaque unum nacti non ſine certamine, & aliquot Baluchum interitu, eo contenderunt & decimo ſeptimo menſis Septembris applicuerunt ad Guader, & anchoras jecerunt in portu. Atque hic haud dubio omnes fuiſſent trucidati, & ſarcinæ Legati direptæ & navis ipſa intercepta, niſi à quodam Hoge Comal de imminenti periculo fuiſſent admoniti. Nam mendaciis præfecti Guader & ipſius Regis irretiti, jam aliquot ſuorum cum ſarcinis Legati in terram expoſuerant, & jam cum Legato in terram exſcendere parabant, cum inſidiæ ipſis patuerunt. Itaque non ſine ſumma difficultate & aſtu ſarcinas ſuas recuperarunt & inde ſe abſolverunt, & navigarunt ad oſtium Indi fluminis.

Notant autem hanc provinciam Macqueronam, partem eſſe Aſiæ continentis & fines jungere cum Perſia; & portum hunc Guader ſitum eſſe ad vigeſimum quintum gradum Septentrionalis latitudinis; & ſummam hic eſſe anchoras figendi opportunitatem in mari quatuor aut quinque orgyas alto. Oſtium autem fluminis Indi, quem

quem indigenæ vocant *Sinde* diſtare ab æquatore verſus Arctum quatuor & viginti gradibus & triginta octo ſcrupulis. Vnde facile colligi poteſt quàm prope hæc regio Indiam veram contingat.

Candahar.

ANtequam ab his extimis & Orientalibus Perſarum regni provinciis ad interiores regrediamur, aliquid nobis dicendum eſt de Candahar regno, quod Rex Perſarum Xa-Abaz ab Indorum rege ſive magno Mogole recuperavit.

A metropoli Indiæ Lahore ad Candahar iter inſtituitur ad hunc modum: ad *Chach-Sunder* exiguum oppidum XI cos. ad *Non Saray* XV. ad *Mutteray* VIII. ad *Quemal-Chan* XIX: ad Herpach, XVI: ad Alicaſavan, XII. ad *Trumban* totidem: ad *Sedouſhall* XIV: ad *Callixeckebanden* XV: ad *Multhan* XII antiquum oppidum haud ſupra III cos. ab Indo.

Hinc trajecto flumine ad *Petto-Alle* exiguum pagum, XX: dehinc alter fluvius ratibus trajiciendus, & paulo poſt tertius ſed minor, qui *Lacca* appellatur. Deinceps per aſperos montes & arida atque latronibus obnoxia loca tranſitur; ad *Chatzan* exiguum caſtellum

ter-

terreo vallo ſeptum, ubi Mogol præſidium alit adverſus latrones, à quibus hi ipſi præſidiarii non multum abludunt. Intermedio itinere omnium rerum inopia eſt, præterquam quod paucis locis, nonnihil graminis reperiatur, jumentorum ſolatio. Montium, quos diximus, incolæ appellantur *Agvvanes*, latrociniis & furtis ſupra modum infames. A Chatza ad *Duckeen* eorundem barbarorum municipium, ubi Mogol arcem habet & ſtativa præſidiariorum, ſeptuaginta & duæ numerantur coſæ. Toto hoc intervallo, omnis generis commeatum vendunt incolæ itinerantibus ſatis vili pretio. Porro ad *Secotan* tres pagos ſibi in vicem, ad radices montium, in modum trianguli conjunctos, XIV coſ. Hinc ad anguſtias montium ipſi vocant *Durves*, ubi pauci admodum plurimos poſſunt ſuſtinere & ſiſtere, ſunt circiter XXIV coſ. Ad *Peſingan* caſtellum *Duckee* non abſimile XXIII coſ. A quo ad Candahar per vaſtos montes & viam omnium pene rerum indigam reſtant LX coſ.

In montanis autem hujus regni Candahar degunt ferociſſimi populi, quos *Puttanes* & *Agvvanes* vocant, robuſto corpore & colore quidem paulo candidiore quam vulgo ſunt Indi; verum fur-

furtis, latrociniis & inſigni crudelitate infames; & licet ob Mogolis reverentiam & ob lucri dulcedinem quod è mercimoniis percipiunt (nam abundant pecore & frugibus) paulo mitius ſuperioribus annis cum itinerantibus agere, cæpiſſe dicantur; tamen non raro quum paucos & imparatos offendunt advenas, abripiunt illos in avia montium, mancipantque ſervilibus operibus, mutilantque eos nonnunquam ne poſſint aufugere.

Metropolis hujus regni *Candabar* antiquum eſt oppidum, olim quidem, ut ferunt, à Baneanibus habitatum: nunc autem à Puttanibus; magnum & pulchrum eſt oppidum, & commercii opportunum, ſiquidem merces Occidentis & Orientis hic ultro citroque commeant: in quem finem in agro illius ad ſeptem aut octo millia Camelorum ut plurimum aluntur: Provinciæ præfectus ibidem degit cum valido præſidio: Vrbs ad Occidentem præcipiti & aſpero monte, ad Meridiem & O[illegible]tum valido cingitur muro: Suburbia ſuperant pene ipſam urbem, tantus h[illegible] eſt advenarum ab omni parte concu[illegible] ſus. Annonæ quidem hic ſatis mag[illegible] eſt copia, verum ſumma caritas tum [illegible] frequentiam hominum; tum maxim[illegible]

qu

quia omnis regio inter hanc urbem & Hiſpahan, admodum infœcunda eſt. ita ut pluribus locis vix quicquam herbidi videre ſit, præter aquarum defectum qui ſummus eſt, præter ſalſarum & inſalubrium.

Diſtabat denique tum quum Mogol ea potiretur; tantum triginta cos. à finibus regni Perſarum.

Qua ratione Perſarum imperator urbem recuperaverit, in Indicis noſtris explicuimus.

Maurenahar & Turqueſtan.

MAurenahar (inquit Teixera) appellantur regiones quæ jacent trans fluvium *Gehun* (qui aliis dicitur Gichon) qui illas dividit à Karaſone, hic jacet *Koarrazin* & *Gaznahem*. De *Koarrazin* diximus ſupra è Sehikardo ad provinciam *Karazon*. Nubienſis vocat *Chovarzin* & in octava parte Climatis tertii ſcribit; A *Maru* ad *Amol* non longe diſſitam ab amne *Gihon* ſex modicæ ſtationes, id eſt milliaria centum viginti quatuor: Et vero *Amol*, quæ pulchra eſt civitas diſtat à prædicto amne *Gihon* tribus milliaribus. Et ab hac *Amol* ad urbem *Chouarzin*, quæ & *Giorgiania* vocatur, duodecim habentur ſtationes. Et à *Giorgiania* ad

ad lacum ſuum ſtationes ſex. Similiter, ab *Amol* ad *Zamm*, aſcendendo per amnem, ſtationes quatuor; à *Zamm* ad *Termed*, per flumen, ſtationes quinque. A *Termed*, per flumen, ad *Badhacſcian* ſtationes tredecim. Atque hæc eſt longitudo *Choraſan* & *Chouarazin*, juxta curſum fluminis videlicet quadraginta ſtationum.

Giorgian faciunt alii provinciam per ſe, eique tribuunt urbes *Giorgiân*, *Semnaen* (forte eadem eſt cum *Zamm*) & *Dammaan*: quarum longitudines & latitudines vide ſupra.

Nubienſis porro ſcribit flumen *Gihon* originem trahere è terra *Vaghian*, in finibus *Badhachſcian* & ibidem vocari *Hazyat*. Influereque in illud quinque magnos amnes è finibus *Gil* & *Vachs*; è quibus omnibus flumen tam grande conſtituatur, ut reliqua orbis terrarum flumina, tam aquarum copia quam alvei latitudine atque altitudine facile ſuperet. Memorat quoque inter amnes qui confluunt in *Gihon*, amnem *Vachſciab* qui egreditur è regionibus *Torc* (vel *Turqueſtan.*) Schikardus autem aſtruit, amnem *Gichonem* eundem eſſe cum eo quem Ptolemæus lib. 6. c. 12 vocat *Oxum*, qui dudum terminus fuit inter Perſas & veteres Turcas.

Ad-

Adjungit deinde Teixera *Turqueſtan* regionem ad oram maris Caſpii verſus ortum, in terris *Maure-Nahar*, cujus incolas Perſæ vocent *Turck* ſive *Turckman*, à quibus haud dubiò *Turci* orti.

Benjamin Iudæus (in Itinerario) ſcribit à finibus Perſiæ viginti octo dierum iter eſſe ad montes *Niſebon*, qui ſunt juxta flumen *Gozan*; Iſraëlitas autem qui inde veniunt in Perſiam, affirmare in urbibus Niſebor ſupereſſe quatuor tribus Dan, Zabulon, Aſer & Napthali: eſſeque illos fœdere junctos cum paganis Turcis (non hodiernis Natoliæ (inquit Schikardus) ſed ſibi tunc finitimis, provinciæ Turkeſtan incolis) qui ſerviunt ſpiritibus, &c. Vt provincia hæc magis illuſtretur, adjungam hic quæ Haytho ſcripta reliquit cap. 15. Iniquitatis filii Agareni, (inquit) copioſo exercitu congregato regnum Perſarum invadere cogitarunt. Et primo ingreſſi fuerunt Meſopotamiam, deinde perrexerunt ad regnum Chaldæorum, quod erat ſub dominio Perſarum Regis, qui non poterat reſiſtere Saracenis, unde de terra illa fecerunt omnia vota ſua. Rex vero Perſarum *Aſcaiorth* nomine (is eſt *Iazdigerd*) timens Saracenorum poteſtati ſubjugari, nuncios ſuos miſit ad terras & regna quæ erant circa

flumen *Phiſon* (imo *Gichon* ut poſtea dicetur) & ab iis ſubſidium imploravit, promittendo venientibus magna ſtipendia & honores.

De regno igitur *Turqueſtan*, quod propinquius erat regno Perſarum, congregaverunt ſe ſex millia virorum, qui nominabantur tunc temporis *Turquimani* & iter arripientes, Regi Perſarum dare ſubſidium intendebant. Tranſiverunt quoque flumen *Phiſon*, &c. Schikardus autem recte aſtruit flumen quod Turquemani hi tranſierunt fuiſſe *Gichon* & Aythonem hic lapſum: idque ex ipſo Aythone qui cap. 7. Perſiam diſtinguit(pro ſtatu regni ſuæ ætatis) in duas regiones. Vnam quæ ſuperior minor & planior eſt, facit confinem Turkeſtaniæ: alteram inferiorem extendit uſque ad Armenos & Medos. Illius primæ habitatores appellat Perſas propriè qui olim idola & ſolem coluerint, urbes eorum nominans Boctora & Seonorgant (quæ ſic corrupte ſcribuntur pro Buchara, Medici Avicennæ & Samarcand regis Tamerlanis ortu nobilitatis) ut non poſſit eſſe alia quam Bactriana, ubi Ptolemæo ſitæ ſunt Metropolis Bactra & Marcanda lib. 6. c. 11. Hujus vero ſecundæ regionis, urbes totidem præcipuas nominat Neſabor &

Spa-

Spachen, quæ rectius Niſabur & Izbahan efferuntur & ſitu correſpondent Ptolemaicis Niſibi quidem in Aria & Aſpæ in Parthia; non Hecatompylo, ut iners Geographorum vulgus autumat. Inter ambas locat Haytho flumen *Phiſon*.

Nubienſis videtur hanc provinciam vocare *Tochareſtan*; cui tribuit urbes *Halem & Semenzian, Thaalan, Sacalcand, Varavalin, Azharuzuan, Talecan, Sachimeſt, Varuſer, Hoſb, Anderab, Meder & Kas*. Vide illum parte octava Climatis tertii.

Vzbeck.

VZbeck (inquit Teixera) ampliſſima provincia, quæ licet ſuperioribus ſeculis Perſiæ fuerit ſubjecta, hodie non tantum ab ea ſeparata eſt ſed & Perſis bellum infert, & nonnullam partem Perſiæ decerpſit. Ejus Metropolis eſt *Balck* civitas populoſa, opulenta & bellicoſis incolis frequens; collocatur ab Abulfeda ad longitudinem quidem CI grad. latitudinem autem XXXVI graduum & 40 ſcrupul. Nubienſis ſcribit illam diſtare à *Thaalan*, urbe itidem populoſa & fluviis atque arboribus conſpicua, in Tochareſtan ſita, ſex ſtationes. A *Badhuchſcian* urbe contermina

mina regionibus *Chennaug* ad Indiam pertinentibus tredecim ſtationes.

Præter hanc habet *Samarcandam* urbem celebrem, præſertim natalibus Teymurlanis, quam opinantur Marcandam Ptolemæi; quam Abulfeda collocat ad longitudinem quidem XCIX graduum (alii CIX) ad latitudinem vero XL graduum. Nubienſis iter ab illa ad *Balch* ita deſignat: ab urbe Samarcand ad urbem Kaſc ſtationes duæ.

Item à Samarcand ad Kanud-Mahchet VI mill. paſſ. Etiam à Samarcand ad Aſtihan XXI mill. paſſ. Orientem inter & Meridiem. Et ab ipſa ad Kaſaniam XXVII mill. paſſ. Marcus Paulus Venetus ſuo tempore illam ita deſcribit. Samarchan eſt civitas nobilis, cum pulcherrimis hortis, & planicie plena omnis generis fructibus, incolæ ſunt partim Chriſtiani partim Saraceni; parentque cuidam nepoti magni Chan. Cum quo tamen minus bene ipſi convenit, ſed crebro inter ſe belligerant. Meminit & Ioſaphatus barbarus, qui appellat urbem grandiſſimam, & incolis frequentem, adhæc commerciis cum Orientalibus nobilem.

Teixera refert ad eandem *Damarcand;* & *Bokaram* patriam Avicennæ qui ipſis dicitur *Boaly*. Bokaram colle

cat Abulfeda ad longitudinem quidem xcvII graduum (alii 107) & 30 ſcrupul. latitudinem autem xxxIx grad. & 10 ſcrupul. vide Itinerarium Ienkinſoni in parte ſecunda pagina 263. ipſe autem vocat Bogar. Nubienſis ita deſcribit iter à Bochara ad Samarcand; A Bochara ad *Sorraa* xII mill. paſſ. Inde ad *Dabuſiam* xv mill. paſſ. Ad *Arſan* xv mill. paſſ. Ad *Kord* xvIII mill. paſſ. Ad *Karminian* xII mill. paſſ. Ad caſtellum *Aalcama* xv mill. paſſ. Denique ad *Samarcand* vI mill. paſſ. Orientali parti *Bochara* cum flexu ad Meridiem, contermina eſt terra *Tſogd*: primæque margines illius incipiunt poſt *Karminiam*, è qua progredieris ad *Dabuſiam* Orientem verſus xxIv mill. paſſ. à Dabuſia ad *Aſlihan* ſtatio levis. Ab hac ad *Zorman* xvIII mill. paſſ. ad caſtellum *Aalcama* xv mill. paſſ. ab hoc ad *Samarcand* vI mill. paſſ.

Præterea *Kaxgkar* & *Axkgar*, quæ perfectiſſimum nobis dant Rheubarbarum, inquit Teixera. Et alia plura.

Ex Arabe anonymo, beneficio D. Golii hæc accepimus.

	longitud.		latitud.	
	gr.	ſcr.	gr.	ſcr.
Khis	109	30.	39	30.
Dargân	107	—	40	30.
Asfichar	109	50.	43	30. ad Oxum.
Therâs	109	50.	44	36.
Naxiab	108	—	39	— al. Neſt.
Hâck	109	10.	43	30.
aliis	99	10.	43	20.
Chougent	100	55.	41	55.
Chouakand	100	50.	42	50.
Fargana	102	—	42	20.
Chuten	106	—	42	—
Bykend	107	30.	39	—
Termont	101	15.	37	—
Tenkod	101	—	43	25.
Benchuf	101	—	45	—
Kaſân	101	35.	42	50.
Kobba	101	50.	42	50. ad Araxum.
Balch	101	—	36	40.

Incolæ hujus provinciæ, inquit Teixera, ſunt bellicoſi; pugnant equites arcu & ſagittis, lanceis, gladiis, ſcutis atque clavis, ſemper retrocedendo: atque hiſce armis noſtra ætate multa dominia ſui juris fecerunt; inter alia occuparunt regnum *Kandar*, cujus Rex ad magnum Mogolem profugit eique ſe ſubjecit, qui licet potentiſſimus

ſit,

lack	109 10.	4[illegible]
aliis	99 10.	43 10.
Chougent	100 35.	41 55.
Chouakand	100 50.	42 10.
Fargana	102 –	42 10.
Chuten	106 –	42 –
Bykend	107 30.	39 –
Termont	101 15.	37 –
Tenkod	101 –	43 15.
enchuf	101 –	45 –
aſân	101 35.	42 50.
bba	101 50.	42 50. ad Ara[illegible]
ch	101 –	36 40.

[illegible]us a Nicolao Hemmio no-ſtrate icones duas, quarum prima exprimitur habitus Tatari Vzbequii.

Altera habitus & cultus filiæ Vzbequii Tatari.

Digitized by Google

Digitized by Google

Kurdeſtan.

TEixera numerat quoque inter Perſiæ provincias *Kurdeſtan*. Ioannes autem de Perſias tres provinçias hoc nomine commemorat.

Primam quidem quæ fines jungit cum Hadabigian, cujus Metropolis appellatur *Coyſalma*, & complectitur circiter triginta millia oppidanorum, & præterea complectitur quindecim urbes; populus valde eſt urbanus, & armis valde addictus. Vivunt maximam anni partem in tentoriis in agro, ad modum Arabum.

Secundam dicit aliter vocari regnum Malagæ ſive Maragæ.

Tertiam ſcribit ſecundæ huic vicinam eſſe, & Metropolim illius vocari *Cormabam*, & fines jungere cum Babilonia ſive Bagdat: tria autem hæc regna patere in longitudinem circiter trecentas leucas, frequentesque eſſe populis bellicoſis, qui perpetuo bellum gerant cum vicinis Turcis.

Verum harum trium provinciarum tantum poſtrema hæc recte hoc nomine deſignatur, in qua agunt populi qui hodie dicuntur Curdi, quorum mores & conſuetudines deſcriptas invenies in itinerariis, præſertim paginis 198 & 226.

licet

licet etiam populi hi fines videantur jungere cum *Bagdat*. Secunda autem illa provincia, quam vocat *Maragam* hodie pertinet ad Adarbigian, in cujus deſcriptione hujus quoque oppidi meminimus.

Prima autem proprie hodie vocatur *Chuſiſtan*.

Chuſiſtan.

SChikardus in Tarich ſcribit Omarem Kalipham, anno Hegiræ XXI, miſiſſe Moſen cognomento Aſcharæum cum exercitu ultra Tigrim; qui occupavit totam *Chuſiſtaniam*, ejuſque duas urbes primarias *Ahvvazam* & *Suſam*: quorum ſitus talis eſt: Nubienſis parte ſexta Climatis tertii; ab Orientali parte lapſus *Diglat* (id eſt Tigridis) juxta mare *Abadan* (quod ni fallor, Saurenſem ſinum noſtri hodie vocant) ſita eſt terra *Chuſiſtan* (nomen habens à Coſſæis latronibus, quorum Plinius meminit lib. 6. cap. 27.) ad quam pertinent *Ahvvaz*, & *Eſcar-Mecrom*, & *Gendi-Sabur*, & *Suſa* & *Ram-Hormoz*, &c. & ibidem: egreditur fluvius & vergit in Occidentem uſque dum perveniat ad urbem *Eſcar-Mecrom*, ubi pontem habet magnum, XX circiter navium: vehuntur in illo navigia majo-

majora & alluit *Ahuvazam*: inter quam & *Mecrom* ſunt xxx milliaria ſecundum amnem; idem ait ab urbe *VVaſit* (quæ ad ripam Tigridis, ſex itineribus ſupra illius oſtia locatur) abeſſe centum milliaribus, unde jam ſitum *Ahuvaza*, licet ignoretur Tabulis, abunde cognoſcimus. Addit deinde Schicardus plura de Suſa: quantum vero ad Suſam (inquit) notior eſt illa, quod meminerint illius multi ſcriptores. Strabo lib. 15. tradit nobilitatam aula Cyri; eſſe oblongam ſine mœniis tamen, habere in ambitu 120 ſtadia, vel juxta Policleti relationem 200; quæ reſpondent 25 milliaribus Italicis. Addit, æſtivum ibi calorem intendi tantum; ut comburat lacertos, ſub Meridiano ſole per apricum repentes: inde cogi incolas ut ædificia tegant ſuperingeſta humo, ad profunditatem duarum ulnarum. Cauſam rejicit in montes, qui ad boream objecti, non frigidiores tantum auras intercipiant, ſed & repercutiant illapſos radios ſolis, ut reduplicentur. Curtius lib. 5. meminit anguſtiarum in illis montibus, quæ Pylæ Suſidæ dicantur, ubi Alexander cum ſuis multum eſt periclitatus. Quod vero Dionyſius (hiſce locis natus propterea fide dignior) ait Choaſpen alluere Suſianos, id illis erandi

randi occaſionem dedit, qui opinantur attingere ipſam urbem; at hoc non dicit author, ſed præterfluere terram Suſarum. Et aliud nos docet S. Daniel cap. 8. v. 3. arcem Suſan ſitam eſſe ad fluvium *Vlai*, quem Plinius lib. 6. c. 27. optime cum ſacra Scriptura conveniens, appellat *Eulæum*; oriundum in Media, condi ſub terram intermedio curſu & rurſus emergentem circuire hanc arcem: unde Reges eum honorent, ut non ex alio bibant, etiam peregre abeuntibus ſibi ad longinqua loca deportari curent. Diſterminat ille Suſianam ab Elymaide, provincia humidiore, quæ ob uliginem non niſi per circuitus obiri poteſt, ac in Bibliis Elam audit: ut R. Benjamin recte notavit niſi quod etiam in nomine fluvii aberrat. *Cuſeſtan* (inquit) *ipſa eſt Elam regio magna, ſed non amplius habitatur tota. Nam vaſtata fuit ex parte. Inter ejus ruinas extat Suſan arx, quondam palatium Ahaſueri* Eſth. 1. v. 2. *habet etiamnum ædificia magna & pulchra inde à diebus antiquis. Flumen Hiddekel, ponte ſtratum, ſecat urbem.*

Nubienſis ſcribit ex parte Meridionali Chureſtan fluere amnem *Tab* & dividere *Chureſtan* à *Fares*.

Porro ab Vlughbeeckio & Arabibus attri-

attribuuntur huic provinciæ ſequentes urbes: *Achoüas*, Nubienſi *Ahüaz*, Almacino *Ahvvaza*: quam collocant ad longitudinem LXXXV grad. latitudinem XXXI. Saraceni eripuerunt illam Perſis anno IↃ C XLI. & habuerunt in tanta dignatione, ut provinciæ nomine inter præfecturas numerarent.

Nubienſis vocat flumen *Meſercan* quod urbem præterlabitur.

Deinde *Aſkermucran* ad longitudinem LXXXIV graduum & 30 ſcrupul. & latitudinem XXXI grad. 15 ſcrupul. Nubienſis vocat urbem magnam & vetuſtam, ad flumen Meſercan appoſitam.

Tertio *Ramchermü*, Nubienſi *Ram-Hormoz*, aliis *Roomes* ad longitudinem LXXXV grad. & 45 ſcrupul. latitudinem XXXI. Nubienſis prodit intervallum inter Aſcar mocram & Ram-Hormoz duarum ſtationum.

Quarto *Archân* ad longitudinem LXXXVI grad. 30 ſcrupul. latitudinem XXXII graduum vel ut alii XXXI.

Quinto *Siapur* vel *Ieſabur* ad longitudinem LXXXVI grad. 15 ſcrupul. latitudinem XXX. Nubienſis hujus non meminit niſi forte eadem ſit cum Giondi Sabur, quæ diſtat à Suſa unica ſtatione.

Notan-

Notandum autem Nubienſem ſcribere, ex urbibus Chureſtan conterminis terræ Fares, eſſe urbem *Laur* : quæ haud dubio eſt *Laar*. De qua ſupra diximus in Fares.

Irack.

HÆc provincia quam alii vocant *Irack*, Nubienſis *Aarack* olim quoque pertinuit ad regnum Perſarum. Præcipuæ autem illius urbes ſunt *Koufa, Medain, Waſit, Bagdat & Baſhra* quarum longitudines & latitudines ſupra retulimus.

De *Kufa*, quam Elmacinus ab Omare Calipha muro fuiſſe cinctam ſcribit anno 635: ſcribit Nubienſis. Kufa ſita eſt ad ripam fluminis Euphratis. Sexto autem ab illa milliari extat teſtudo maxima, altis undique ſuſtentata muris, oſtio clauſo, pretioſiſſimis ex omni parte velis cooperta, & pavimento ſtoreis Samniticis ſtrato, & intra ipſam fertur eſſe ſepulchrum Ali filii Abi taleb generi Mahumetis. Diſtat autẽ à Bagdat quinque ſtationibus.

Medain, Nubienſi Medina diſtans à Kufa circiter xx ſtationes, Poſt biennium (inquit Schikardus) id eſt anno 636 expugnavit Saedus civitatem Choſrois, quæ ut olim Roma κατ' ἐξοχὴν urbs,

urbs, ſic iſta Elmedayna, urbes, ob ex-cellentiam & amplitudinem in plurali numero nominabatur, ac mihi à Choſravo Abravvez præ cæteris exculta, inhabitata ac amplificata creditur, quia ejus Regis nomen aliquando gerit; nec tamen ab eo primum exſtructa, cum illius etiam antiquior extet memoria, ut quando Mahummedes in ſuis reſponſionibus ad Abdiam & Abdallam Iudæorum Rabbinos, Alkurano ſubnexis, eandem Elmedenam Chaldææ urbem, jam ſua ætate recenſet inter quatuor Metropoles infidelium populorum, ex inferno natas, hoc eſt, maledictas. Author Geogr. Arabs à magnifico D. Beſoldo mihi conceſſæ, locat eam ad Occidentalem ripam fluvii Diglat ſeu Tigridis, quindecim tantum milliaribus infra Bagdadum, hoc eſt, in eo limite regionis Irack: ſed Caſp. Balby Venetus qui anno 1580. à Bagdat per Tigrim Balſaram, hoc eſt, Bazram uſque deſcendit, adeo præclaræ urbis, quam omnino tranſire debuiſſet, nihil prorſus meminit, ſed tantum aliquot pagorum in ruinis jacentium: unde colligo hanc Medaynam poſt horribilem terræ motum, quo anno Hegir. 245 noſtro 859 cōcuſſā eſſe memoratur, nunquam deinceps reſurrexiſſe ad priſtinum decus.

Bagdat

Bagdat de qua urbe conſulenda ſunt itineraria: præſertim pag. 257. Scribit Almacinus in Saracenica Hiſtoria lib. 2. Anno Hegiræ 145 noſtro autem 762. Iuſſit Almanſor Califa ædificari civitatem Bagdadum; eamque fundavit eo tempore, quod unanimi conſenſu elegerant Aſtrologi: dicitur autem fuiſſe pratum viride, in quo tugurium erat Eremitæ, cui nomen erat Bagdadi, atque ab eo hoc nominis traxiſſe. Almanſor autem eam appellavit *Medinato-Iſalami*, id eſt, Civitatem pacis; utque abſoluta fuit ædificatio ejus, facta eſt ſedes Califis Abbaſidarum. Nubienſis ſcribit illam jacere ſecus Tigrim; à Kufa ſtationes quinque ſive c x mill. paſſ. Xa-Abas Rex Perſarum eripuit illam Turcis anno cIↃ IↃ c xxiv.

Waſit ſive *Waſed*, Nubienſi *Vaſet*, diſtat ab urbe *Bagadet* octo ſtationes ſive CLXXV mill. paſſ. à *Baſra* ſeptem ſtationes, à *Kufa* ſex. Nubienſis inquit, duæ urbes *Vaſet* jacent ad utramque ripam Degelæ, id eſt Tigridis. Anno Hegiræ 83 (inquit Teixera) noſtro 703 condidit Abdel Maleck in medio Meſopotamiæ grandem & populoſam civitatem, quam vocavit *Wacet*, id eſt medium; jacet enim inter duo flumina, quæ confluunt ad *Cornam*:

I cujus

cujus hodie tantum ruinæ ſuperant.

Baſhra; Elmacinus ſcribit muro cinctam fuiſſe à Muſlimis A. C. 635: de qua videnda ſunt itineraria nequid hic repetamus.

II.

Cœli ſolique qualitates Regni Perſiæ.

QVum tot provinciæ ſint in hoc regno, non mirum eſt qualitatibus cœli ſolique multum differre.

De Perſia proprie dicta ita judicat Ioſephus Barbarus. Tota Regio Perſiæ ſecus viam quidem qua nos incedebamus deſerta eſt, pulverulenta, cretoſa, ſcopuloſaque, & plurimis locis aquarum prorſus inops. Hinc fit, ut ubi aquæ aliquæ occurrunt, ibi etiam villæ quædam reperiantur, ſed & tum maximam partem erant deſolatæ; harum quælibet fere caſtellum habet è ceſpite aggeſtum. Nã quum ſementes, vineæ & fructiferæ arbores aquis opus habeant, ubi illæ deſiderantur, non niſi incommoda habitatio eſſe poteſt. Verũ ſolent aquæductus ſub terra ducere interdum quatuor aut quinque dierum itinere à flumine aliquo: idque in hunc modum:

Primo

Primo haud longe à ripa ſcrobem moliuntur, & ab hac canaliculum profundiorem ad libellam excavant, recta verſus locum quem rigare intendunt, ad paſſus viginti aut circiter, & tum rurſus aliam ſcrobem, & denuo canalem, atque ita porro, donec ad villam aut urbem duxerint; tum denique fluvium derivãt in vicinam ripæ illius ſcrobem. Rariſſimæ quoque hic viſuntur arbores & fere fructiferæ ubi rigari aliquo modo queunt. Materiem autem ad ædes ſtruendas ſubminiſtrant populi albæ, quas locis aquoſis conſerunt, quantum opus habent. Habent & fabros lignarios admodum induſtrios qui hiſce lignis tam parce uti norunt ut mirum videatur.

De eadem ita Contarenus. Perſia planiſſima eſt regio & valde arida; in multis locis aquæ ſalſæ reperiuntur: frumenta & fructus aquæ adminiculo abundanter proveniunt; ab utroque latere imminent montes fertiliſſimi, qui frumenti & fructuum copiam producunt, omnia maximo precio venduntur.

Provinciam in qua Tauriſium ſitum eſt, commendatur ab amœnitate & fertilitate ſoli; riguum enim eſt & maximam partem planum.

Ne diu Lectorem moremur, ſiquidem in ſingulis provinciis nonnihil diximus de ſolo atque cœlo: Temperies adeo diverſa eſt, ut quum in Harmuz & vicina continente ſupra modũ æſtuet, in reliquis Perſiæ provinciis, etiam iis quæ Harmuzio propiores ſunt nihil tale ſentiatur, niſi forte paucis interdum diebus adulta jam æſtate; in Hiſpahan vero & agro illius totaque illa provincia hybernis menſibus ſupra Climatis modum friget; & noctu interdum tam acriter gelat, ut unius noctis glacies non raro veſtigia hominum ferat, quemadmodum à noſtratibus inveni obſervatum.

Porro ſoli qualitates & fruges atque fructus Perſiæ ita à noſtratibus invenio deſcripta. Perſia atque Parthia plena eſt montibus partim petroſis, partim fœcundi ſoli: non deſunt tamen plurimæ valles & agri ſatis feraces & culturæ idonei. Pauca tamen pro amplitudine provinciarum, ſunt oppida, municipia & pagi, neque ea eſt incolarum frequentia, quæ omnibus agris colendis plene ſufficiat: agri quoque multis locis ſunt inaquoſi; ita ut neceſſe ſit canalibus & aquæ ductibus illos rigare; unde fit ut juxta rivos & amnes plurimi pagi & municipia viſantur. Armentorum

rum & pecorum hic magna eſt copia, verum tauri & vaccæ non ſunt ea mole, qua in Europa noſtra; oves vero longe grandiores & obeſiores, habent enim latiſſimas & obeſiſſimas caudas, quarum adipes Perſæ liquefaciunt, & utuntur loco butyri: licet neque butyrum hic deſideretur, quod excoquere ſolent, ut melius conſervetur, in utribus è tergoribus factis, durat enim hoc modo in ſeptem octove menſes; ignorant enim illud ſale condire. Panem habent optimum: Caſeos multos, qui recentes haud mali ſunt, ſed ſalſi & qui brevi tempore ita ſiccantur, & indurantur inſtar lapidum: ita ut mirentur ſummopere noſtrates caſeos, tam longo itinere huc traduci poſſe incorruptos. Abundant quoque lacte & ſero. Piſces quidem habent multos, ſed noſtratibus longe deteriores, ſunt enim ſpinoſi, & ſapiunt cœnum quia fluvii hic minus ſunt alti.

Arboreos fructus habent magno numero; nimirum poma ſed noſtratibus minora; Perſica mala vaſtæ molis, præcocia, ceraſa; & ſimiles fructus, præter fraga; quorum loco hic repeRiuntur, præſtantes melones, & anguriæ, quæ ægrotis à medicis præſcribuntur loco potus: itidem fructum, quem

vocant *Alloagia*, inſtar pruni, ſed commeditur viridis, & magni fit in hiſce regionibus. Omnes autem fruges & fructus, venundantur pondere, quod vocant *Maun* & æquivalet duodecim libris noſtratibus.

Accipiunt præterea è mari Caſpio Haleces, Salmones, Sturiones, Trutas & alios piſces: tam ſale conditos quam ad ſolem induratos.

In Perſia, inquit Teixera, plurimæ reperiuntur & præſtantiſſimæ uvæ, quas ſua lingua appellant *Xarab*: è quibus plurimum vini exprimunt, quod clanculum & diſſimulato nomine, tanquam ſi eſſet aqua roſarum ſolent in vitris & vaſis, exportare in Indiam, in Harmuzium & Mogoſtan.

III.

Populorum ingenia, mores, inſtituta, & habitus.

Scribit Teixera in appendice; gentem Perſarum eſſe candido colore, formoſam, & eleganti diſpoſitione; amictum illorum pene ſe habere ad Turcarum modum; ſequi ſectam Morts-Alii, & in quibuſdam articulis differre à ſecta Mahumetanorum cæterorum (de quo

poſtea

poſtea plenius à nobis dicetur) : pugnant utplurimum equites lancea & ſcuto, arcubus atque ſagittis, acinace, loricis bene tecti : ſunt bellicoſi & robuſti, armorumque periti tractatores. Amant libros legere, & in eo gloriantur; delectantur arte poëtica, habuerunt plures in illa excellentes, & opera perquam erudita: Norunt omnes ſcientias & artes ſpeculativas; & profeſſores illarum tractant eas cum ſumma curioſitate & ſubtilitate; jus ipſorum publicum tantum continetur volumine ipſorum ſectæ ſive libro legis Mahumatanæ, ſecundum quam & politiæ & juſtitiæ adminiſtrationem inſtituunt; hanc tamen committunt viris probatæ fidei. Viri Perſæ admodum ſunt zeloſi, fœminæ autem ut plurimum impudicæ. Quid multa; regnum Perſiæ, unum eſt ex maxime politicis Monarchiis univerſi, & facile è maximis.

Perſæ communiter largiſſime utuntur opio, quod ipſi ſua lingua vocant *Afion*, & per excellentiam *Theriacam*, tanti illum ſuccum coagelatum papaverum ſolent facere : præſtantiſſimum autem fit è lachrimis capitellorum ipſius papaveris ſine ulla alia mixtura: vilius è corticibus aqua ebullitis, quo tenuiores utuntur ; quos propterea

vocant *Puſty* (à Puſt. quæ vox papaverum corticem ſonat;) ſicuti illos qui præſtantius illud uſurpant *Afiony:* uſus autem illius gummi, ut Perſæ opinantur, primum inventus fuit à principibus & magnatibus, quibus curæ inſomnia conciliabant, ad ſomnum inducendum; quos vulgus, uti fere ſolet, imitari cœpit, atque ita uſus illius tandem promiſcuus & communis eſſe cœpit. Vſurpant & alium potum, qui tamen etiam Turcis & aliis Orientalibus valde communis eſt, quem vocant *Kaoah;* qui fit ex leguminibus, inſtar minutarum fabarum, quæ ex Arabia petuntur: coquitur in ædibus ad id deputatis; decoctum eſt ſpiſſum, ſubnigrum, inſipidum pene, aut ſi ullum ſaporem habeat, ſubamarum, ita tamen ut amaror vix percipiatur: hauriunt autem calidam ſorbillando, & ſtomacho volunt prodeſſe, ventoſitatesq; expellere & appetitũ promovere.

Porro indigenæ hujus regni (inquit *Teixera)* communiter ab Arabibus appellantur *Pary* & *Agemy*: Leonclavius in pandectis ſcribit à Turcis *Aiem Vilaget* & *Aiem Memleket* vocari regnum vel regiones Perſarum ac Parthorum; incolas autem rectius Azamios vel Azemios appellari, quod idem ſit cum Aie-

miis

miis propter affinitatem litterarum I, G, & Z, ante literam E poſitarum ج. Schikardus autem opinatur Turcas per ignominiam Perſas appellare *Aiem* vel *Agem*, id eſt barbaros, & non veros Arabes.

Cæterum Perſarum lingua etiam pluribus partibus Orientis perſamiliaris eſt; Teixera autem ſcribit tres illius veluti dialectos obſervari; *Xyrazy, Roſtaky*, & *Harmuſi*. Prima lingua eſt ornatiſſima & elegans qua utuntur in civitate Xyraz vel Schiras: altera eſt vulgaris, & impolita: tertia deniq; eſt mixta, inurbana, & multis impropriis verbis ſuffarta, quæ Harmuzi potiſſimum uſurpatur. Præter communem quoque hanc Perſicam, habent diverſæ provinciæ etiam ſua propria & peculiaria idiomata, ubi Perſica tantum uſurpatur quemadmodum apud nos Latina.

Amictus Perſarum decens eſt, & à Turcarum habitu non multum diverſus, qui ex iconibus melius cognoſcetur quas in illum finem hic adjunximus.

Viri Perſæ in oppido Hiſpahan veſtitus.

Fœminarum amictus in Hiſpahan.

Digitized by Google

Semper autem (inquit Teixera) in Perſia, cingula fuerunt indicia honorum & dignitatum, quemadmodum & hodie: nam è materia & opere illorum cognoſcitur cujusque dignitas; ſummæ enim argumentum ſunt aurea, ſecundæ argentea; idque prout vel gemmis ſunt diſtincta, aut illis carent. Ita ut è cingulis proclive ſit judicare, quem quiſque locum & dignitatem in aula obtineat. Sponſis tamen cujuſcunque ſint dignationis permittitur etiam præſtantioribus, nuptialibus diebus, uti, quemadmodum & plumis, licet hæ quoque nobilitatis inſignia cenſeantur. Forma autem horum cingulorum pene talis eſt, qualis antiquitus in Caſtella & Luſitania à fœminis ſolebat uſurpari.

Perſæ communiter ſupra modum ſunt libidinoſi, neque tantum fœminas ardent, ſed & pueros atque adoleſcentes; infames enim ſunt Sodomitæ, vitiumque hoc adeo familiare eſt ut Cynedorum greges paſſim oberrent ſine ullo pudore, cum fidibus; ſolentque in ſympoſia ſe ingerere & laſcivis geſticulationibus & choreis conviuas delectare & ad ſpurcas illas & abominandas libidines provocare.

Venationi atque aucupio dedititiſſimi ſunt: atque rapacibus avibus non tan-

tum

tum alias aves capiunt, verum etiam feras, uti cervos, rupicapras, lepores & ſimiles: Norunt enim falcones & ſimiles aves ita inſtituere, ut ſe dimittant in capita ferarum inter cornua, atque inde oculos animalium roſtro fodiant; & tantiſper detineant donec venatores accurrant & irretiant. Ad venationes alioquin non modo venaticos canes, quos longe optimos habent, adhibent; ſed & lynces & leones pardos cicuratos, quos vehiculis in exercitu ſecum trahunt magnates; tenuiores autem in equis ſuis ſuper laminas ferreas, ne unguibus ſuis jumenta poſſint lædere.

Habent autem hîc præter feras Europæ quoque familiares, rupicaprarum quoddam genus, minori mole, cornibus acutis, & recurvis, grandibus oculis & vivaciſſimis; unde Perſæ quum pulchritudinem oculorum fœminæ alicujus laudare volunt, ſolent dicere ipſi acies eſſe *Gazal*, id enim huic feræ eſt nomen. Præterea arietes ſilveſtres, quos ſuo idiomate vocant *Pagen;* utraque autem fera hæc amat loca aſpera: cæterum arietes illi non multum differunt forma à communibus, niſi quod majores ſint, corpulentiores atque robuſtiſſimi; adeo ut dimidiam colubrinam æneam facile loco moveant. Cornua habent

habent longa quidem, ſed ſecundum dorſum expanſa, ſingulari naturæ beneficio; nam hoc pacto ſe de petris præcipitant ſine noxa, quod ipſis familiare eſt, quum à Venaticis canibus urgentur.

In Perſia uti & in plerisque partibus Orientis habent plurimos medicos, tam methodicos quam Empyricos; illos vocant *Akym*, hos autem *Tabib*: Illi autem ſequuntur Hippocratem, Galenum & Avicennam aliosque; neque medendi modus à noſtrorum differt, niſi quod rarius venam ſecant. Porro Perſæ adeo addicti ſunt medicinæ, ut præter pharmacopolia publica, quæ plura ſunt, (habent enim ſinguli medici fere ſingula) etiam qui re paulum ſunt lautiori ut plurimum domi inſtructiſſima habeant, omnis generis ſimplicibus; adeo ut noſtratia pharmacopolia non raro ſuperent, præſtantiſſimis ſimplicibus, quibus noſtra plerumque carent, uti vero Amomo, Rheubarbaro, Spica, Sene, Coſto, Caſtoreo, Turbit, &c. Solent quoque Perſæ honoratiori nomine Medicos appellare *Mulah*, id eſt magiſtros, quod nomen & in religione & aliis ſcientiis uſurpatur. Eſt autem vox Arabica, quam Africani efferunt *Muley*, licet apud illos majoris jam ſit di-

gnatio-

gnationis. Obſervandum autem id nomen à Perſis tantum tribui liberalium artium & ſcientiarum magiſtris; nam Mechanicis dant nomen Oſta ſive Oſtad. Habent præterea & fœminas, quas vocant *Dayah*, quæ fœminis & infantibus ſolent medicinam facere; nec facile alii medici ad fœminas aut infantes advocantur.

Ioannes de Perſia, ipſorum inſtituta & mores ita nobis depingit. Ducunt plures uxores, quanquam inter nobiles numerus illos gravat, inter plebeios facit eminere, permittuntur autem uſque ad ſeptem, facili repudio. Nobiles maxime diſtinguuntur à plebeis, redimiculis capitum, ipſis enim ſolis licet uſurpare duodecim illas plicas, quas primus Suphy Tulbanto addidit, vocant ſua lingua *Tachi*.

Veſtes eorum ut plurimum ſunt diverſorum colorum, & fere ſericæ, panni enim ſerici hic vili precio veneunt, ita ut holoſerici ulna decem regalibus venundetur, & cæteri ad eundem modum. Panni quoque linei vel potius goſſypini tanta copia ex India inferuntur, ut viliſſimo precio haberi poſſint.

Nobiles valde addicti ſunt magicis ſcientiis, & ſcientiæ imprimis quam vocant ſanctam, quæ ex Alkorano hauritur;

ſitur; unde hic plures habent Alfaques & Profeſſores qui publicis ſtipendiis in ſingulis pene urbibus aluntur.

Ædificia omnia fere ſunt è lateribus ſtructa; non pauca quoque lignea; univerſa autem ut plurimum habent hortos.

Duo hic minime prætereunda ſunt, ritus publici nuptiarum, & ſepeliendi mortuos; in quibus Perſæ aliquid habent peculiare.

Sponſalia quidem & nuptiæ hic celebrantur, quemadmodum à quodam noſtrate oculato teſte accepi, ad hunc modum; Adoleſcens jam nubilus, & conjugari affectans, per parentes aut ſi illi deſiderentur, per proximos agnatos inquiri curat virginem aliquam ætati & dignitati ſuæ convenientem, neque enim virgines hic vulgo videntur à maribus; & ubi condicio placet; per patrinos ſuos, qui circumciſioni illius adfuerunt, virginem à parentibus facit poſtulari; ubi autem jam inter partes convenit, auſpicato die prodit ſponſus, cum amicorum magno comitatu in equis, pro dignitate ornatus: & ſponſa ad eundem modum, faciem & totum corpus peplo quodam velata, & dextro tantum brachio nudo & exſerto; & poſtquam palam in conjugium diſertis

verbis

verbis conſenſerint; eo comitatu deducuntur ad ædes *Cady*, ubi coram *Mulah* denuo interrogantur, de conſenſu tam parentum, quam contrahentium; qui ubi annuerint, nomina conjugatorum, dies & hora à Cady pariter atque mutati referuntur in commentarium, & manus teſtium copulantur, & juramentum præſtatur in nomine Dei, Mahumetis & Aly. Hinc eadem pompa deducuntur ad ædes ſponſæ, & poſt choreas & ſympoſium introducuntur conjugati in conclave nuptiale; poſtquam ſponſa ante in balneo ſe abluerit; ſponſus autem poſtquam ſponſam cognovit mane intrat balneum, & nova nupta rurſus veſpera; atque porro ad octiduum. Addit Ioannes de Perſia, mares & fœminas ſeparatim choreas ducere; & prima nocte, vetulas quaſdam conclave ingredi & linteum proferre ſanguine maculatum, quod ſponſi cognatis oſtendunt; ſin contra accidat, ſponſum cum cognatis ſe ſubducere, & ſponſam repudiare. Obſervat quoque noſter; etiam conjugia hic iniri ad certum tempus, quo abſoluto, conjugati liberi ſint à vinculo matrimonii.

Sepeliendi ritus & pompa variat pro mortuorum condicione & dignitate.

Ioannes de Perſia ſcribit, primæ dignitatis ad hunc modum inhumari. Præcedunt cadaver omnes domeſtici, corpus nudi uſque ad cincturam, & brachium dexterum vulnerati, ita ut largus ſanguis emanet, inter quos & filii atque hæredes defuncti. Cadaver autem trahitur funibus à ducentis hominibus, qui orationes fundunt Mahumetæ. Hoſce autem præcedunt viginti adoleſcentes, qui bini humeris bajulant ſedile ſumtuoſum, & Alkoranum alta voce intonantes. Hos quoque antecedunt plurimi cum ramis viridibus, & imaginibus & corollis florum, & variis fructibus pro anni tempeſtate. Agmen claudunt equi defuncti, cum armis atque trophæis illius, qui ducuntur ab equitibus, ad eundem modum nudatis & ſauciatis. Cum hac pompa adeunt fontem aliquem, ubi cadaver abluitur, & munda Sindone involvitur; & revertentes verſus monumentum, elargiuntur omnis generis annonam pauperibus. Inhumato autem cadavere eodem ordine & pompa regrediuntur in oppidum: cognati denique anno pene integro ſtatis temporibus accedunt monumentum ut defunctum plangant.

A Belga oculato teſte accepi, tam inopum quam opulentiorum cadavera

ſtatim

ſtatim ablui, & munda Sindone involvi & ad ſepulcrum deduci tam extra quam intra oppidum, cum confuſo multorum hominum comitatu: niſi quod milite aliquo aut tribuno defun-ѐto, omnes illius equi inſigni pompa, armaque prægeſtentur;& tympanis atque aliis muſicis inſtrumẽtis accinatur.

Arma Perſarum (inquit *Minadous*) quibus ut plurimum in bello utuntur, ſunt machæra, lancea, & arcus atque ſagittæ: machæræ tamen uſus ipſis eſt familiarior, quam cæterorum armorum. Nonnulli bombardas tractant, quibus ab Iſmaële & primis Tamaſi annis ſunt aſſuefacti. Plerique ferreis thoracibus, atque galeis, quas globuli tormentarii vix penetrant, ſeſe muniunt. Reperiuntur, qui equos armis ſolidiſſimis & optimis contegunt. Equi apud eos reperiuntur generoſi, qui Perſicorum, quos Strabo pro Regibus in Armenia aſſervatos fuiſſe ſcribit, naturam imitari videntur. Velocitate curſus, robore & ferocitate in acie præſtant, & facile quævis addiſcunt: non ephippiati, ſunt manſuetiſſimi, armati vero bellicoſi, & facile ſeſſoris imperium patiuntur, unde mirum non videbitur, quoſdam eorum mille, alios mille trecentis aureis venditos fuiſſe.

Qui militiæ nomen dant, nobili plerique orti ſunt proſapia; quibus fere innatum eſt, fugare potius alios quam fugari. Quos ſi cum Turcarum exercitu compares, qui plerumque è multarum regionum convenis & miſcellaneo, inutili ac vili hominum genere, fugæ & rapinæ dedito, conſtat, merito his illos præferes. Ipſos Perſas quot attinet, ut plurimum ingenio vafro præditi, inſidiis & fraudibus alios ſtudent circumvenire: fidei minima ratio apud illos ducitur, quo vitio fere cuncti barbari laborant: Imperii ſunt impatientes, novitatis ſtudioſi, quod malum Perſæ quovis tempore in ſinu foviſſe videntur, unde non modo Regibus à ſubditis, verũ quod deteſtabilius eſt, parentibus ab ipſis filiis ſtructę fuerunt inſidiæ.

Nulla autem re magis deterrentur Perſæ; quam catapultis ignivomis & bombardis: & tamen iis ſpretis munimenta caſtrorum hoſtilium ſæpius aggredi & tentare ſubitis excurſionibus audent. Sed tormentorum uſum ipſi nondum exacte didicerunt, idque potius ex cæca quadam ambitione, quam quod piaculum ducant contra hominem tam crudele armorum genus uſurpare: vel quod arte aut materia, è quibus illa conflantur, deſtituantur.

IV. *De*

IV.

De Perſarum religione, & quid diverſi habeant à Turcis.
E Leonclavio.

PErſæ inimiciſſimi ſunt tribus Mahumetis prophetæ ſociis, Ebubekiri, Omeri & Oſmani, ſtudioſiſſimi autem quarti, videlicet Alis. Iidem Perſæ tradunt, Angelum Gabrielem, quum è cœlis in terras portaret Alkoranum, (quo libro Mahumetanorum lex continetur) Ali reddendum, errore quodam eum Mahumeti obtuliſſe: Deumque, velut ea re nequaquam offenſum, qui Mahumetem quoque tali dono gratiaque dignum videret, plane nihil obloquutum eſſe. Præterea dicunt iidem Perſæ, primam uxorem Mahumetis, cui nomen fuerit Aiſche, nunquam fuiſſe caſtam. Immo prophetam Mahumetem, qui ſe putaret inventurum virginem, ac pudicam, reperiſſe plane contrarium. Addunt etiam, quod exſtincto propheta Mahumete, quum Alis, propinquus & gener ejus, electus eſſet Califes ſive vicarius & ſucceſſor ipſius; Ebubekir favore malignorum quorundam adjutus, per injuriam, contra factum à Propheta teſtamen-

tum, ſe conſtituerit Califen. Idem poſt ipſum, reliquos etiam duos, Omerem & Oſmanem factitaſſe. Alim interea in quadam ſpelunca ſemet abdidiſſe, donec omnes ordine morirentur, atque ita tandem eis ſucceſſiſſe. Quum ergo tres iſti contra ſupremum elogium teſtamenti, præceptumque prophetæ Mahumetis deliquerint: nullam, iis Perſæ fidem adhibent, quæ à tribus illis vel tradita voce vel literarum monumentis prodita ſunt. Immo ubicunque libros ipſorum & ſcripta repeṙiunt, confeſtim flammis exurunt & crudeliter in eorum obſervatores animadvertunt. Iidem Perſæ Scachum ſive regem ſuum adorant ac ita venerantur, ac ſi Deus quidam terrenus eſſet. Non etiam quinquies interdiu noctuque precari ſolent, Oſmanicorum more, ſed ſemel duntaxat.

Ad ſummam, ſectatores ſunt religionis à doctore quodam eis traditæ, cui nomen fuit Sceiches Haidar: & quidam ex ipſis alterius quoque doctoris veſtigiis inſiſtunt, quem Imamum Haruſtim appellant. Hi duo doctores vel Imami extiterunt in urbe Perſarum Reza, quo tempore vixerunt Erdebil, uſum Chaſſanis Scachi Perſarum gener & Scachus Iſmaël, ejus nominis pri-

mus, Erdebilis filius, Vſlün Chaſſanis è filia Martha nepos. Quumque doctores hi tam concionando, quam ſcribendo ea propoſuiſſent, quæ diximus, duo illi principes Erdebil & Iſmael pater & filius, eorum doctrinam ſectamque probarunt & amplexi ſunt. Ac filii quidam Iſmaelis cognomento Sophini, ea felicitas fuit, ut novæ religionis, quam Sophinam vocarunt, fama confluentibus ad ipſum parvis initio, deinde majoribus hominum copiis, tandem prœliis victos Perſarum reges, Iacupem avunculum ſuum, ejuſque filium Aluantem, occiderit; ac ſibi regnum ſubjecerit, ad poſteros etiam dignitate regia in hunc uſque diem propagata. Nihilominus illi duo Perſarum Imami ſive doctores, Haidar & Haruſtis, non Oſmanicorum duntaxat, verum etiam aliorum Mahumetanorum exſecratione damnantur tam in Barbaria vel Africa, quam in Kezuſbaſſæ latiſſimo imperio, qui magnus Tartarorum Chan Chitainus vulgo dicitur.

Paulo aliter hæc narrantur ab aliis, uti poſtea apparebit, quum peculiari capite de origine Regum Sophinorum agemus.

Obiter autem hic ex eodem annotandum: Annales Kezienbaſſam, fami-

liari Turcis nomine, Chanem illum appellant Chitainum; qui Vlu-Chan diſcriminis cauſa vocatur, id eſt, excelſus aut ſummus Chan ſive Rex Tatarorum. Keſziebaſſa, ſi verbum verbo reddas, filtrinum caput ſignificat. Ita tum in genere Tatari Chitaini nominantur, à capitum tegumentis è filtro factis: tum peculiariter ipſorum Chan vel Princeps maximus: perinde ac Perſas in genere dicimus Keſilbaſſilarios, à rubris capitum tegumentis & ipſi peculiariter eorum Scacho nomen Keſilbaſſæ tribuimus. Tegumenta vero capitum hæc Tatarica viridis in univerſum coloris ſunt, quo ſingulari quodam jure ſive privilegio ſe uti adſerunt omnes propterea, quod ortam à propheta gentem univerſam glorientur. Quippe non utuntur apud Turcos & ceteros Mahumetanos veſtitu viridi, niſi qui genus ſuum ad Mahumetem referunt; ac præſertim aliis, extra hos, viride capiti tegumentum adhibere, piaculum fuerit.

E Wilhelmo Schikardo in Tarich.

Non alienum ab inſtituto fore puto, ſi de ignis cultu Perſis olim ſacerrimo, nec hodie prorſus abolito, aliquid obiter interſeram. Refert Strabo ſub finem lib. XV. quod plures quidem

Deaſtros

Deaſtros colant, ſed maxime ignem, cui ſacrificent lignis non niſi melioribus & decorticatis, oleo ſuperaffuſo, addit vero peccatum cenſeri, ſi quis illum injecta re ſordida quacunque contaminet; aut halitum ore tantum aſpiret, idque ſupplicio capitis luendum: foveri ergo non inſufflando ſed ventilando. Procopius lib. 2. de bell. Perſ. tradit in Ardabigara boreali oppido Aſſyriæ Pyreum illud eſſe, ubi perpetuum ignem cuſtodiant Magi, quem cum Veſta Romanorum comparat. Agathias lib. 2. etiam in pluribus ædiculis ait, ignem hunc perennem aſſervari & velut oraculum interrogari de futuris. Omnium vero explicatiſſime hunc ritum deſcribit Iudæus Benjamin in Itinerario, hiſce verbis; Ante aram ædium ſacrarum, eſt ingens fovea, in qua continuatis ſeculis ardet ignis maximus, quem appellant divinitatem. Per eum traducunt filios ſuos (expiandi cauſa luſtrant ſine noxa tamen)mortuos vero prorſus illuc injiciunt. Pergit Rabinus & commemorat admirandam devotionem ſtultæ gentis, quod qui ſanctitatis affectent opinionem, ſe vivos in hunc ignem præcipitent, & magno ſpectantium applauſu, voluntarium ſuſtineant martyrium, quod me

illius Peregrini admonet in Luciano, qui ut aliis ludos exhiberet, ſibi cruciatus fecit, in Olympiaca panegyri ſeipſum ſponte comburendo, ſaltem ut nominis famam pararet. Sunt inter illos (inquit Benjamin) de magnatibus terræ, qui devovent ſemetipſos in vita, ut comburantur igni, cumque id ſuis familiaribus & propinguis denunciant; ecce votum feci ſpontaneum, ut inſiliam in ignem vivus! Reſpondent omnes & acclamant illi; ô te felicem & beatum! quando autem appropinquat dies executionis, parant ei convivium lautum, ipſe vero vel vehitur caballo, ſi dives eſt, vel ſi pauperior, pedes incedit, uſque ad marginem foſſæ, ibi dum præceps ruit in flammas, omnes cognati ejus lætantur, tympana pulſantes & agentes Choream, donec totus conflagret. Vt vero cognoſcas, quænam illa perſuaſio tam efficax eſſe poſſit, ut vitam ſic prodigere velint, imo gaudeant cruciari, percipe ulterius inſignem diaboli aſtum, qua ratione credulis hominibus illudat.

Appetente (inquit Benjamin) tertia die, veniunt bini ſacerdotes de primoribus, in ædes combuſti & dicunt hæredibus ejus: parate domum, nam hodie accedet vos pater veſter, ut præcipiat vobis

vobis quid faciendum ſit. (ſignificet ultimam voluntatem, quaſi Teſtamentum conditurus poſt fata) Accerſitis ergo teſtibus ex urbe, apparet Satanas illius habitu. Tunc uxor & liberi ſciſcitantur, quomodo ſe habeat in altero ſeculo? reſpondet: veni quidem ad collegas meos, ſed illi me noluerunt recipere prius, quam ſolverim univerſa debita, familiaribus æque ac vicinis. Partitur itaque opes ſuas hæredibus, jubens diſſolvere quicquid ipſe debeat aliis, & exigere viciſſim quod illi debeant ſibi. Has expenſas conſignant advocati Teſtes, ut ille abeat viam ſuam (necdiu detineatur) deinceps non cernunt illum ullatenus. Tali mendaciſſima faſcinatione, quam edunt magici ſacerdotes, confirmantur illi, ut dicant (de ſuperſtitione gloriantes) ſimile quid non accidere in ulla terra (hoc eſt ejuſmodi religionem, tam evidentibus miraculis conſpicuam, non reperiri in orbe toto.) Ne quis vero exiſtimet me loqui de re pridem omnino antiquata, *Teixeram* audiat, qui teſtatur, quamvis hodierni Perſæ maximam partem Alkurano ſint addicti, ſupereſſe tamen etiamnum plurimos gentiles, qui ſic ignem colant. Eos ad Mahummedanorum differentiam tradit vocari

Gacor-

Gaor. Yazdii; quos ego Ethnicos Yaſdenſes interpretor: quanquam author ille voculam Gaor, à cultu bovis deducere conetur, quod Perſice *Gao* ſignificet vaccam (cui noſtrum *Kueh* conſonat) ego tamen potius à Turcico *Gaur* derivaſſem, quod infidelem notat & opponitur Muſulmano. Circa urbem autem Yaſd, reperiuntur adhuc hodie ejuſmodi ignicolæ (uti ſupra meminimus) qui fanum habent in monte *Albors*, ubi à tempore *Kajomarrathi*, huc uſque, jam ſultra xxxv ſecula, ignis arſit continue, nec unico interea momento extinctus fuit; unde non mirum eſt ipſos, antiquitate ſuperſtitionis ſuæ fretos, Muhamediſmum noluiſſe admittere.

Cæterum ut ad Perſarum qui Mahumetani ſunt religionem revertamur, habent Perſæ non minus quam Turcæ varias ſuperſtitiones, etiam perridiculas; quarum unam inveni à noſtratibus obſervatam. Solet Sacerdos ſummus qui Mechæ agit, ut plurimum menſe Octobri, filium ſuum mittere cum Camelo ad id devoto, quem primo per urbem ducunt, ubi à vulgo ipſi pili toto corpore detrahuntur; deinde magna pompa ipſo Rege atque aulicis omnibus comitantibus educitur in paten-

tentiſſimum campum; atque hic Rex pedes Sacerdotis illius deoſculatur; tum Camelus ab hoc benedicitur aut potius ſolemni carmine devovetur; accurrit deinde Doraga ſive prætor, transfigitq; Camelum lancea; cui deinceps ab altero caput amputatur acinace: quibus abſolutis, fex vulgi atque etiam honeſtiores, tanta celeritate cadaveri incumbit, & particulas diſſecat atque auferre conatur, ut non raro plures vulnerentur, & pauci aliquot aut concuſcentur aut ad mortem vulnerentur. Hoc feſto ſe memoriam ſacrificii Abrahami celebrare profitentur.

Novi anni auſpicia celebrant menſe Martio, ſumma celebritate, vocant *Narou*, duratque quindecim aut ſedecim diebus.

Menſe Iulio ſolvunt exequias Ali Prophetæ magna ſolemnitate, vocant *Caddier*.

Vigeſimo quinto celebrant memoriam Baptiſmi S. Ioannis, vocant *Auvvpatſian*, ludicris cæremoniis; aſpergunt enim ſe invicem aquis, & commaculant cœno ante Regis palatium, qui ſingularem ex eo capit voluptatem, præſertim ſi quis aulicorum aut etiam magnatum vulgi licentia fuerit inquinatus.

Rama-

Ramadan denique non minus ſuperſtitioſe & ſtricte ſervant quam Turci; adeo ut à Belga, qui viderat acceperim, duos qui jejunio illo durante, potu ad ebrietatem ſe ingurgitaverant, plumbo liquefacto in os infuſo, publice fuiſſe enectos.

Celebrant quoque initio Octobris feſtum quoddam, quod vocant, ut à noſtratibus accepi, *Iedt Ouſſent*, quo celebrant memoriam ſupplicii ſumpti de ſervo aliquo, qui prophetam *Ali* interfecerat; idque octiduo noctu atque interdiu, cum magno tumultu & feſtivitate; parricidam illum è ſtramine efformatum & veſtibus indutum circumgeſtant per urbis plateas, ſagitta per nares trajectum; denique cum aliquot militum cohortibus ducunt extra urbem, & conſtituunt imaginem in medio, ubi à Sacerdote oratio habetur, & cantilenæ aliquot cantantur in laudem Ali & parricidarū deteſtationem; denique incenditur caput imaginis pulvere tormentario ſuffartum : ibidem oſtentantur arma quædā Ali : circumſtantes autem incidunt partes corporis & eliciunt ſanguinem, & remittunt invicem noxas, reconcilianturque in ſpeciem; Magnates quoque copulant dexteras inter ſe, & Rex complectitur principa-

cipales in ſignum pacis & amicitiæ. XIII Octobris celebrant memoriam Huſſeni filii Ali qui ſiti enectus fertur; Rex enim & magnates tum induunt veſtes lugubres, neque decem diebus ſibi comas aut barbam radi permittunt: lugubres autem hi dies demum XXIII ejuſdem menſis magna feſtivitate & multis ludicris terminantur.

V.

De Regimine politico & civili Perſarum Regni.

REgnum Perſarum haud dubio monarchicum eſt, nam penes unum Regem univerſa poteſtas eſt tam in ſacris quam profanis; quum & ſe ſupremum ſacerdotem ferat, & unicum legum ferendarum & abrogandarum dominum.

Perſæ autem, ut ait Teixera, vocant Regem ſuum *Xa* ſive *Patxa*, id eſt, Regem; (quod nomen Latini ſcriptores fere efferunt *Scachus*: Leonclavius autem *Padiſchach*, quod eſt idem cum *Patxa*, pantocratora velut habentem univerſum imperium, regemque regum) atque etiam *Sahayb*, quæ vox ſonat dominatorem.

Quin-

Quinetiam attribuunt illi titulum arrogantiſſimum *Kodahon*, id eſt, divinum, nam Kodah in lingua Perſica denotat Deum.

Licet autem regnum hoc ita ſit abſolutum, tamen non ita accedit ad Tyrannidem, quam Turcicum, ut recte obſervat Boterus; nam non tantum nobilitas hic maximi fit à Regibus, omnibusque rebus tam pace quam bello gerendis adhibetur; ſed & plures in hoc regno ſunt principes, licet vaſalli, qui & opibus & potentia excellunt, inter quos haud infimum locum obtinet dux Schiraz. Hiſce autem vulgo tribuitur nomen Chanis vel Hanis C aſpiratione forti, id eſt principes.

Neque tamen Reges hiſce ſemper obnoxii ſunt, licet temporibus Codabendæ regnum in diverſas partes diſtractum fuit, collapſa tum imperii majeſtate: nam ut Petrus del Valle teſtatur, Rex Abas, ne quidem ut conſiliariis illis utebatur, ſed pene omnia per ſe ſolus ordinabat: nonnunquam autem in graviſſimis negotiis, pro libitu hujus aut illius conſilium requirebat; neque tamen ſequebatur niſi quod ipſe maxime probaret.

Tamaſus (inquit Minadous) filio ſuo Iſmaëli, qui ei in imperio ſucceſſit; ſeptua-

ſeptuaginta reliquit præfecturas, quarum Præfecti Sultan & Chan (quæ nomina Baſſis quoque Turcarum conveniunt) vocantur. Horum quilibet urbem quandam præpotentem, quarum ſeptuaginta erant regebat, & in alias urbes minores, arces & oppida, juriſdictionem abſolutam habebat, unde exercitus colligi & milites conſcribi poterant. Quæ autem hæ ſeptuaginta urbes fuerint, quibuſque nominibus inſignitæ, abſq; ſumma difficultate plene ſcire nemo poterit, attamen præcipuarum quarundam nomina, quæ nobis innotuerunt ponemus: Sumachi ſcilicet, Sechi, Eres, Seruan, Derbent, Caracach, Ardovil, Tauris, Reivan, Genge, Hiſpahan, Maſandran, Gheilan, Heri, Caſſan, Shiras, Starabat, Chilminar, Candahar, Ieſd; Sapanec, Sultania, Bargo, Com, Coran, Seva, Caſbin, aliæ. Harum ut dixi imperium in alias quoque urbes minores, arces, oppidaque ſeſe extendebat. Hiſpahan à duodecim Sultanis gubernatur, Caſbin ſive Arſacias Rex præeſt cum tribus præfectis. In Heri ſunt alii tres præter Abas Mirza, & totidem in Candahar cum Ruſtan Mirza. Hæc ille.

Porro quo ad civile regimen, juſtitia hic ſatis bene adminiſtratur, & crimina

ſevere admodum puniuntur, & exquiſitiſſimis atque adeo crudelibus ſuppliciis crimina graviora, imprimis autem adulteria, quæ in gente tam luxurioſa, & ea fœminarum impudicitia non niſi frequentia eſſe poſſunt: deinde furta etiam minima; poſtremo autem latrocinia in agris perpetrata, unde fit ut itinera etiam in vaſtiſſimis & incultis regionibus hîc tutiſſima eſſe prædicentur. Accepi à quodam oculato teſte aliquot exquiſita ſupplicia furibus & latronibus irrogata, quæ vel audita horrorem incutiunt. Hanc autem ſeveritatem in caſtigando, & crudelitatem in plectendo in hoc regno pernecesſariam eſſe, aſtruit *Petrus della Valle*: Scribit enim hanc eſſe populi hujus ferociam, ut non niſi ferrea virga facile poſſit coërceri. Non eſſe autem mirum nobis hæc ſupplicia atrocia atque crudelia videri; verum (inquit) ego, qui leges eorum & ingenia gentis perſpexi, & gentis obſtinatam duritiem, ſeveritatem illam facile neceſſariam eſſe judicavi: nam populi iſti nequaquam metuunt communem mortem; neque ſupplicia apud noſtrates uſitata, ſed exquiſitis ſuppliciis à maleficio deterrendi ſunt. Vnde fit; ut furta, & homicidia caſu inter rixandum commiſſa, hic quo-

quoque uti apud nos capitis ſupplicio plectantur : verum cædes clandeſtinæ, aut latrocinia in viis publicis aut in agris facta, raptus item aut alienarum uxorum violentæ corruptiones, imprimis honeſtarum ſtupra, pauperum oppreſſiones, enormes itidem fraudes contra fidem publice datam ; rebelliones, crimina majeſtatis, & ſimiles graves exceſſus, atrociſſimis pœnis coercenda ſunt ; neque enim aliter ab iis abſterrentur Perſæ, in omnia vitia proclives. Quare aſſaſinis hic ventrem diſcindunt ; alienarum uxorum ſtupratoribus violentis, membra amputant genitalia ; adulteras de alta turre præcipitant : atque ad eundem modum enormia ſcelera horrendis plectunt ſuppliciis.

Offendes adhuc nonnulla quæ ad hoc caput ſpectant in parte ſecunda. Addam hic adhuc unum locum è Minadoi libro II. de bello Turco-Perſico: Arſaciæ (inquit) moratur præcipuus Perſarum Sacerdos, quem Muſtaed Dini, ſeu principem Legis vocant, Turci eundem nominant Mufti ; qui in reliquis urbibus ſunt, huic ſoli parent. Non tamen hic jus eligendi vel ad libitum creandi Sacerdotes habet, quoniam illud penes ſolum Regem eſt, qui Mahu-

meten & Aly imitatus, non modo res ad regni ſtatum pertinentes, ſed & ſacra curat, verum evitandi majoris laboris cauſa munus electionis aliis concedit. Huic Muſtaed Dini parent quoque Califæ, qui verè ii ſunt, qui ipſorum cultum divinum in Moſceis peragunt: præcipuus horum Regi coronam in inauguratione imponit, quod Caffæ quondam hodie Arſaciæ fieri conſuevit, quum Caffam adire Turcæ non permittant. Tres inſuper Sultani Arſaciæ commorantur, quibus totius imperii Perſici cura permiſſa eſt, diverſa tamen officia gerunt. Vnus eorum militiæ præeſt, reliqui duo fiſcum & reditus atque ærarium curant regium: Hos Turcæ *Deffadar* vocant. Perſæ ſupremos duos Cancellarios, qui Arſaciæ ſunt, *Mordar* vocant: hi leges, decreta, & literas regias ſcribunt, alter ſigillum tenet, alter ſubſcribit Regis nomine. Ibidem judices duo, quos *Caddi* Turcæ appellant, in litibus omnibus & controverſiis civilibus jus reddunt: in criminalibus quæſtio & teſtium examinatio ipſis commiſſa eſt, quæ diligenter in libello conſcripta, quem *Sigil* vocant, Sultano urbis præfecto tradunt, qui latam poſtea ſententiam more gentis exequitur. Quæ in regia hac urbe magiſtra-

giſtratuum & munerum ratio eſt, eadem in aliis urbibus obſervatur: omnia tamen à nutu & voluntate Regis dependent. Præcipua autem in regno Perſiæ officia, hæc fere nomina habent, Scha, Miriza ſeu Mirize, Chan & Sultan, Mordar, Deſtardar, Caddi, Muſtaedini, Califè.

Video ab aliis quoque mentionem fieri *Hacom* & *Darogæ*; quorum hic veluti prætor eſt urbanus.

VI.

Potentia & opes hujus Regni Perſici.

REgis Perſarum potentia ex eo primum poteſt æſtimari, quod tam vaſtum terrarum ſpatium, tot provincias, tantas urbes poſſideat; & ut teſtatur Petrus del Valle, hodie regnum hoc pateat pene ab Indo flumine uſque ad Euphratem; & in latitudinem circiter viginti gradibus inter Auſtrum atque Arctum. Secundo ex opulentiſſimis mercibus quæ in Regno illius proveniunt, præſertim ſerico, cujus copia & bonitas incredibilis videtur.

Communis eſt opinio omnium (inquit Minadous lib. 2. de Bello Turco-

Perſico) qui rerum Perſicarum notitiam habent,ſub Tamaſi imperio quinque auri milliones annuos vel circiter in Regni ærarium collatos fuiſſe : ipſe autem ſingulari uſus ſtratagemate, longe majorem eam ſummam effecit, ut ad octo milliones accederet. Edixit enim ſeveriſſime, ut omnis generis monetæ duplo quam ante precio vænirent, & paſſim ab omnibus eo valore expenderentur & acciperentur : ſuis quoque militibus ea pecuniæ æſtimatione ſtipendia ſolvit. Sub hoc autem Rege reditus annui, ut communis fama eſt, duos auri milliones vix excedunt. Non enim ea in Mahemete acquirendarum divitiarum eſt induſtria, quæ in Tamaſo fuit : Neque eadem ipſi quæ Tamaſo à ſubditis præſtatur obedientia. Hæc autem ærarii diminutio partim inde procedit, quod tot opulentæ ditiſſimæque regiones huic imperio à Solymano aliiſque Turcarum Imperatoribus ademptæ fuerunt ; & imprimis Meſopotamia ; Aſſyria & Ergirum ; partim etiam quod tributa à Georgianis & aliis regni ſubditis non perſolvuntur. Hæc ille.

Verum quum ſatis conſtet ſuperiorem Regem Aban, non modo hæc omnia recuperaſſe, ſed & provincias opu-

opulentas imperio ſuo adjunxiſſe, ut *Lar, Candahar, Harmuzium*, alia: par eſt credere ingentem Theſaurum quotannis in ærarium illius inferri.

Vt autem melius appareat quibus modis Rex Perſiæ Abas, immenſas opes in ærarium ſuum derivarit, operæprecium me facturũ exiſtimavi hic inſerere memorabilem locũ è commentario Petri del Valle, qui in commentario ſuo de condicionibus Abbas Regis Perſiæ ita infit. Regi valde placet aurum: quantumque aliunde in ipſius Regnum infertur, id univerſum ſibi ſumit, juſto illius pretio perſoluto, & ex illo efformari curat grandia vaſa, magni quidem ponderis, ſed levis operis, quorum copioſiſſimam habet ſupellectilem & grandiſſimi valoris: quæ ſecum ducit, quocunque movet, atque adeo in caſtris, tum ut illis utatur & regiam magnificentiam oſtentet in publicis conviviis ſecundum regni conſuetudinem, extraneis qui magno numero ad aulam ipſius ſolent accurrere: maxime vero ut neceſſitate urgente, quam minima jactura illud convertere poſſit in nummos. Et quia, inquit, ſupra facta eſt mentio, de commerciis quæ ipſe Rex exercet, ob quæ ab aliquibus, qui minus rationes illius intelli-

telligunt, accuſatur animi vilis & abjecti, non poſſum omittere hæc ab ipſo conſulto fieri & quidem ſalutari regno ſuo conſilio, atque adeo maxime neceſſario. Solent continuo provinciæ illius frequentari à numeroſiſſimis Caravanis, ut vocant, ſive numero mercatorum qui ex India, Tartaria, & aliis longinquis regionibus, merces varias adducunt immenſa copia: & tantus eſt mercium numerus ut difficillime reperiri poſſint mercatores, qui univerſas emant; nam exempli gratia interdum adveniunt trecenti cameli onuſti pipere; aliquot centeni cameli onuſti Turbantis; atque ad eundem modum pluribus mercibus exoticis: ita ut aliquot millia camelorum quotannis adducantur, & omnimodæ merces immenſo numero: quas & minutatim vendere mercatoribus longum, & magnæ expenſæ foret. Quare Rex ut hiſce incommodis obviam eat, & merces exoticas univerſas ſimul emit, & in regno ſuo natas aut vendit aut evehendas curat, magno tam exterarum quam ſuorum commodo: contrahitque cum exteris pro immenſis ſummis, eiſque ſolvit partim nummis, partim mercibus Perſicis, aut etiam exoticis quas ſibi comparavit: ita ut exteri brevi tem-

pore abſolvantur; & regnicolis quam optime neceſſaria ſubminiſtrentur. Quare nulli fas eſt cum exteris contrahere, antequam miniſtri regis, ad id deputati, merces luſtraverint: & aut illas in uſum Principis emerint, aut refutaverint, facta aliis eaſdem emendi facultate. Cogitur quoque Rex in regno ſuo, aliam mercaturæ formam inire: nam quum univerſi pene illius reditus, promanent è terris quas poſſidet ad modum privatorum (nam pauca ſunt in regno illius tributa aut vectigalia, aut ſaltem non magni momenti) fructus qui ex iiſdem ad ipſum perveniunt, (poſtquam aulæ ipſius abunde fuerit proviſum, & militibus itidem quibus illos elargitur juſto precio, ſtipendiorum loco) aliis, quibus opus eſt, vendit. Neceſſarium quoque eſt ut venundet fruges terrarum, quas infinito numero poſſidet in omnibus Regni ſui provinciis, proportione vere regia. Præterea cum militiæ illius robur conſiſtat in numeroſis equitibus; quibus ſane Turcis præcellit & numero & velocitate; plurimos equos ſolet alere & propagare, quos aut bene de ſe meritis donat, aut militibus ſuis ſtipendiorum loco venundat. Merces quoque quæ in Regno illius proveniunt, ingenti quidem nu-

numero, ſed parce in ſingulis locis, uti goſſypium & ſericum, quorum pene ſinguli oppidani in univerſis urbibus aliquantum colligunt, à nemine coadunari præterquam ab ipſo poſſunt, inſigni opportunitate & compendio exterorum mercatorum; qui hoc pacto ingentem copiam, & aliquot navium interdum onera (uti Anglos & Belgas facere ſatis conſtat) brevi tempore ab ipſo Rege poſſunt comparare; & ſuorum quoque levamento, quibus nihil neceſſe eſt, urbes ſuas egredi & merces ſuas cum moleſtia & ſumtu alio traducere. Hæc ille.

Veriſſimum eſt quod ſcribit de aureis vaſis, nam accepi à quodam noſtrate tantam eorum in aula uſurpari atque exponi in ſolemnibus conviviis copiam, ut ſpectatores obſtupefaciat. Poſſem ad eundem modum meminiſſe contractuum, cum Anglis atque Belgis initorum; ſed hæc pervulgata ſunt. Narrat quoque noſter anno cIↃIↃcxxiii dum ibi verſaretur, à Chane Schiras Regi Perſarum fuiſſe oblata quadringenta ſexaginta quinque millia florenorum in parata pecunia; quadraginta & novem amphoras ex auro abſoluto; & duas ſupra ſeptuaginta & argento; præter alia quamplura magni pretii,

quæ

quæ à trecentis quinquaginta Camelis vehebantur.

Accepi ab eodem & catalogum præcipuorum Ducum, & quantum equitum numerumpoſſint adducere, atque ſervitiorum:

Eman-Couly Chan Schiraz & Gorgeſtan præfectus 25000.
Daud ipſius frater Chan alterius provinciæ 12000.
Iſaghan Beeck militum ſupremus præfectus 24000.
Seffy Chan præfectus Bagdat & vicinæ provinciæ 15000.
Achmet Chan filius Alou Chan 15000.
Goeſſerot Chan præfectus Arabeſtan 10000.
Kaſah Chan præfectus Schyrvan & Saumachi 12000.
Mahomet Chan præfectus Gengiæ ſive berdes 8000.
PerckerChan prefectus Gorſiſtã 10000.
Emir Goene Chan præfectus Yrevvan 20000.
Haſſan Chan præfectus Hrey vel Ere 10000.
Aſſur Chan præfectus Mervvan 12000.
Mauvveſer Chan 10000.
Guſſerof Chan præfectus Farabad in Media 15000.
Hamſa Chan præfectus Darab 7000.

Seffy-

Seſſy-Couly Chan fil. Eman. Couly præfectus Harmuzy	16000.
Dergagolie f. Gangiæ Aly Chan præfectus Candahar	4000.
Baha. Vdeur Chan, judex;	6000.
Etaman doulet ſupremus Vezirius	17000.
Zedder ſupremus Cadiorum	12000.
Samoen Ducibus major	18000.
Huſſen	19000.
Guſſeroſt Mirza præfectus provinciæ Tauris	12000.
in univerſum equites	309000.

Peditum autem ſupremus præfectus eſt Mir Fatta, qui ſub ſe habet quadraginta quinque Subbaſſas ſive Tribunos militum quibus ſingulis, centum aut ducenti atque etiam plures pedites parent.

Aly Beeck præfectus Subbaſſarum præeſt	12000.
Caſſack Beeck præfectus mancipiorum regiorum	12000.
Chiaus Beeck præfectus mancipiorum	8000.
Otthâr Beeck prætor Ciolſalinorum	4000.
Nazer Beeck ſupremus machinarum præfectus	4000.
in univerſum pedites	40000.

Tem-

Tempore autem Codabendæ ſcribit Minadous; educi potuiſſe ex Hiſpahan & territorio illo ſubdito equites 8000.

Bargo	2000.
Caſſan	4000.
Seva	1000.
Sultania	1000.
Caſbin	12000.
Ardevil	1000.
Schiraz	8000.
Tauris	4000.
Com vero & Cuchiuc Tauris	2000.
Genge & reliqua pars Georgiæ	4000.

Reperiuntur (inquit) & alii maximo numero, qui ſtipendia merent & qui ſponte militiam ſequuntur. Omnibus autem copiis hinc inde collectis numerum 60000 equitum vix efficient, modo ex locis, quos jam nominavi, debita auxilia compareant. Quod ſi reliqui Principes, qui hactenus contumaces, in bello comparere noluerunt, ſubſidia juſta mitterent, exercitus 130000 vel 140000 militum colligi poſſit. Ex quibus apparet, poſtquam Abas Rex omnes provincias ad obſequium reduxit, & Regnum tantopere auxit, quanta facta ſit equitum, peditumque acceſſio.

Scribit autem Leonclavius; apud Perſas eſſe tria genera militantium: Primi

Primi vocantur ab iis *Turcomanni*, quorum ea eſt condicio, quæ vaſallorum apud nos, quos feudatarios appellamus. Et ſunt apud eos feuda perpetua, quæ à parentibus ad liberos & poſteros devolvuntur, ſecius ac Turcis eſt in uſu. Quoties igitur hi juſſu Regis evocantur, eo cum equitum numero ſe Regi ſiſtunt, quem ratione feudorum tenentur adducere.

Alteri dicuntur *Corizzi* vel *Coridſcibi*, qui ſtipendiis militant.

Et alia ſtipendia reapſe non ſunt apud Perſas, quàm quæ Græcis σιτηρήσια, Romanis annonæ militares nominabantur; res nimirum ad alimenta pertinentes, cum equis, veſtibus, armis, tentoriis, ceteris.

Tertii conſtant è copiis auxiliaribus, confœderatarum, finitimarumque gentium, Armeniorum videlicet ac Georgianorum qui religionem Chriſtianam profitentur; in Perſas propenſi, Turcis infeſti.

Denique uti à quodam noſtrorum accepi, reditus annui Regis Abas æſtimabantur trecentis quinquaginta ſeptem millibus Tomannis; id eſt, ſi ad noſtram monetam revoces, quatuordecim millionibus, ducentis octuaginta millibus florenorum: præter ea quæ

acci-

accipit à variis ducibus, terris & oppidis: nam ſumma illa quam expreſſimus maximam partem provenit ex ſerico & frugibus hortorum, quos Rex poſſidet, & minutis quibuſdam portoriis,& locatione Caravan Seraiorum.

Teixera comparat Tomanum Perſicum ſedecim ducatis.

VII.

Origo Sophinorum qui hodie Perſia imperant: è Leonclavio.

PAter (inquit) Iſmaëlis Sophini fuit Erdebil, quem Iovius & alii vocant Arduelem & Harduellem. Hoc illi cognomen faciunt à loco quodam Perſiæ cujus dominus aut regulus fuerit: ipſum vero nomen ejus tradunt fuiſſe Secaider. Ajunt præterea ſectatum fuiſſe vitam religioſam, inſtar eremitarum vel monachorum noſtrorum. Ideoq; Sec interpretatur Spanduginus nunc abbatem nunc plebanum ſive curatum. Ego vero in opinione mea perſiſto, diverſa eſſe hæc nomina diverſarum perſonarum, quorum unus fuerit Erdebil pater Iſmaëlis, familia apud Perſas natus illuſtri, ditionisque cujuſ-

cujuſdam regulus: alter Scheich Haidar, non princeps aut regulus, ſed revera id, quod audiebat: nimirum Scheiche vel Iman; quorum illud hominem religioſum gentibus illis ſignificat, ab innocentia ſanctimoniaque vitæ: hoc vero doctorem. Etenim ex opinione vitæ religioſe ac duriter actæ conſequutus aliquid apud vulgum authoritatis; tribus Mahumetis prophetæ ſociis, Ebubekire, Omere, Oſmaneque rejectis, Alim quartum prophetæ ſocium, ejuſdemque conſanguineum & generum ſequendum in omnibus affirmabat, ſi ſalvi eſſe vellent. Docebat autem hæc & alia, quodam in oppido Perſarum, cui nomen *Reza*. Fama novi doctoris, novæque diſciplinæ, longe lateque didita, confluxit ad Scheichem vel Imamen Haidarem ingens è Perſia viciniſque regionibus hominum multitudo. Primus autem ex magnatibus & regulis *Erdevil*, non hanc duntaxat Haidaris ſententiam doctrinamque probavit, verum etiam ex ejus præſcripto ſe gerens, patrocinium cauſæ ſuſcepit; eaque re multitudinis animos ſibi mirifice devinxit. Ita nimirum aliàs quoque conſtat homines ingenioſos, novæ religionis uſos prætextu, ad inſignem potentiam perveniſſe. Tantopere quidem

Erde-

Erdebil, cetero qui non magni nominis opumve regulus, hac novi dogmatis profeſſione crevit: ut ei filiam ſuam Rex Perſarum Chaſanes, quem à proceritate ſtaturæ nominatum Vſun Chaſan ſupra indicavimus, matrimonio legitimo copularet. Quippe filiam Martham ex Caterina Comnenia ſuſceperat; Calvioannis nempe Comneni penultimi Trapezuntiorum imperatoris filia; quam Calvioanne mortuo frater illius David, ultimus imperator Trapezuntius, Vſun-Chaſani dedit uxorem, ut ejus præſidio contra nimium vicinas & infeſtas ſibi vires Sultani Muchemetis paullo tutior eſſet. Ex hac Vſun-Caſſanis filia Martha natus fuit Erdibili filius Iſmail. Vſun-Caſſanus autem moriens habuit ſucceſſorem Iacupem filium, qui vulgo ab hiſtoricis Iacobbeg, ab annalibus Sultanorum Sultan Iacup appellatur. Is protectorem novæ ſectæ ſororium ſuum Erdebilem mirifice ſibi ſuſpectum, quod vereretur, ne regius affinis & tantæ multitudinis devotione fretus, ſibi regnum eriperet, interfici curavit. Evaſit crudeles avunculi manus Iſmail admodum adoleſcens (ut plerique tradunt) octodecim id temporis annos natus: ſeque Martha matre comite, contulit

ad amicum paternum Pirealem, regulum ditionis & caſtellorum quorundam ad mare Caſpium, nunc Culzum Denizi Turcis, Beher Culzum Arabibus appellatum, quo clauſum mare ſignificatur. Iſtic educatus Iſmail ex præſcripto religionis paternæ, tandem extincto per venenum à conjuge datum Sultano Iacupe avunculo domum reverti, paternæque ditionis hæreditatem, cum oppidis & prædiis maternæ dotis nomine ſibi debitis, ſtatuit adire.

Dominio paterno potitus, mox ulterius progreditur & ccc tantum militibus ſtipatus Somakian pene prodigioſum in modum occupat. Hinc copiis non parum adauctis& inſtructis, Tebriſium extimam Perſarum regiam, ſeſe confert: eamque ſuperato Rege Aluante Iacupis filio & ſucceſſore, victor in poteſtatem redigit. Iterum cum Aluante congreſſus, non modo ſuperior evadit: verumetiam ipſum, cum majori exercitus parte trucidat. Inde Muratem Chanem, Aluantis occiſi fratrem perſequutus, pari proſperitate ſuperat. Is victus ab Iſmaile, Bagadatim verſus aufugit, hodiernam ſcilicet Babylonem, propter ruinas priſcæ Babylonis ſitam. Victor urbem Sciras, armorum omnis generis officinam, à Tebriſio

xx die-

xx dierum itinere diſtantem cum victricibus copiis adit & occupat. Ibi demum inſigniter armavit ſuum exercitum. Poſtea negotium illi fuit cum Vlu-Chane Tatarorum Scheco, quem inſtructum exercitu trecentorum millium equitum, aggredi prœlio non dubitavit: quo ſingulari virtute fortunaque victor evaſit, hoſte cæſo vel in turba (quod alii tradunt) à ſuis oppreſſo ſuffocatoque. Tandem ad tot illuſtres de plurimis partas victorias, is felicitatis eximiæ cumulus acceſſit; ut moriente in exilio Murate Chane, non modo Perſici regni poſſeſſione, ſublatis æmulis, quieté potiretur; verumetiam vicinos quoſdam populos ac præſertim Bagadatinos, in deditionem acciperet.

Ab Oſmanidis ei Sophi cognomentum & Kiſelis Baſſæ per ignominiam fuit inditum. Prius quidem ab Arabica voce *Sophi*, quæ lanam ſignificat. Nam quum Mahumetani & præſertim Oſmanidæ, more veteri, Tulipanto lineo ſubtiliſſimi operis caput involvant, nova hæc ſecta præcipit inter alia, ne caput faſtu quodam lineis ejuſmodi ſpiris ornent, ſed ut tegumenta capitum è lana, non magni pretii conficiantur. Et quia laneum hoc tegumentum, quo præter aliorum Mahu-

metanorum utuntur, plicas habet duodecim, ab Arabica voce Enaſſer ſive duodecim, etiam Enaſſerlary vocantur: denique quia tegmen hoc tantum rubro colore geſtare ſolent, Kiſelbaſſilary, veluti capita rubra.

Origo & ſeries eorundem Regum è Texeira.

XA ſive Xeque Iſmaël Sufii, erat filius Xeque Aydar, filii Sulton Iuneyd, filii Xeque Ebrahem, filii Xeque Aly, filii Xeque Muza, filii Xeque Safy & in ſumma trigeſimus nepos Morts Aly ſobrini & generi Mahumetis. Quum Teymurlang Victo Turco Bajazete rediret in Perſiam, adduxit plurimos captivos è Caramania variarum familiarum, quos in animum induxerat trucidare quando notabilis aliqua occaſio ſeſe offerret; & oppidum Ardevil ingreſſus aliquandiu ibidem ſubſtitit. Vivebat in illo oppido Xeque Safy, ob vitæ innocentiam & ſanctitatem, in magno honore apud omnes illas gentes habitus; cujus fama & probitas Teymurem permovit, ut amicitiam illius ſummopere deſideraret, & quum aliquoties illum viſitaſſet, jam diſceſſurus ultro obtulit illi ut ab ipſo peteret quicquid illi placuiſſet: is propoſiti Tey-

muris de trucidandis captivis gnarus, petiit illos ſibi condonari, & illis impetratis, recepit captivos in ſuas ædes & veſtibus aliiſque neceſſariis inſtructos remiſit in patriam : Quo facto non modo horum, & amicorum qui in patria remanſerant, animos tantopere ſibi devinxit, ut continuo illis varia dona mitterent, eumque magno numero ſæpiſſime viſitarent: duravitque hæc benevolentia etiam ad poſteros hujus Safy, atque adeo tertium ipſius nepotem Sultan Iuneyd: qui vixit tempore Ioonxa filii Kara Iſſuf: qui crebras haſce viſitationes, & authoritatem Iuneyd ſuſpectam habens ſibique ab illo timens, interdixit illi ne amplius ſe à tam multis viſitari permitteret: Iuneyd hoc interdicto offenſus, & graviora haud quaquam operienda ratus cum devotis ſuis movit ex Ardavel verſus Diarbek: Ozun Azembek qui tum ibidem regnabat, excepit illum perbenigne, eique tradidit in uxorem filiam ſuam Kadijan Katun, quæ peperit illi filium Aydar. Conſueverat autem Xeque Iuneyd excurſiones inde facere in Gurgeſtan, ſub prætextu religionis ſuæ, quam captivos cogebat amplecti; & in eo continuavit donec in Regnum Trapezuntiorum ingreſſus, & rege illius

lius trucidato illud occuparet, eique filium Aydarem præficeret, qui & poſt patris obitum illud obtinuit. Evenit poſtilla ut Azembek de medio tolleret Ioonxa, quare Aydar ad Ardevilen eſt reverſus, duxitque in uxorem filiam Azambeky & cognatam ſuam Alemxam, quæ ipſi peperit Aly Patxa & Xa Iſmaël, qui natus fuit anno Hegiræ 892 Chriſti 1488. qui Sufy fuit dictus ob hanc cauſam.

Sectę quidem Mahumetanorum ſunt plures; duæ tamen principales: *Suny*, quā Arabes & Turci ſectantur, omnesq; alii qui Alkoranum obſervant ſine ullis commentariis aut expoſitionibus: & *Xyahys* qui Morts Aly ſequuntur, uti Perſæ & alii. Hujus ſecundæ erat Aydar, pater Iſmaëlis, quem & filius eſt imitatus, tanto Zelo, ut illius cauſa, quum Perſiæ regnum acquireret, inauditas crudelitates admitteret in adverſarios. Et quia in lingua Perſica communiter Sufy appellantur, qui relicto ſeculo, ſoli divino cultui vacant, huic ob inſignem religionis zelum, à ſuis datum fuit nomen *Sufy*. Paulo ante ad eundem modum in Perſia res novas fuerat molitus Hhalila, qui propterea quoque dictus fuerat Sufy Hhalila: ita ut Sufy non ſit nomen proprium, aut

Regum

Regum commune, ſed adjectivum, nam nullus Regum poſt illum id nomen ſibi ſumſit; ſunt autem per totam Perſiam plures Sufy, id eſt, religioſi.

Aydar anno proximo in regnum Xyruan ingreſſus à Rege illius Farrock Yaſſar, ope Iacubbek, fuit profligatus & cæſus, & duo filii illius in captivitatem abrepti, Sultan Roſtanbek autem majore natu trucidato, Iſmaëlem poſtea dimiſit. Iſmaël autem ſeceſſit in Gueylon, ibique ſubſtitit annis ſex; videns deinde res Perſiæ turbatas eſſe ab Akuyonliis, tranſiit in Arzenion, ubi ad ipſum accurrerunt ſeptem millia Caraniquorum, qui Sufy addicti fuerant, è familiis ſive tribubus Eſtayalu, Xamlu, Takaluh, Verſablu, Romlu, Zulkaderlu, Auxarkayar, Sufiah, Karaydak & plurium aliarum, qui illum ſequuti ſunt jam quatuordecim annos natum; & anno 1501 ingreſſus eſt Xyruan, & prœlio congreſſus cum Farrok Yaſſar, qui Patrem ipſius occiderat, illum vicit & occidit, regnoque illius eſt potitus: anno proximo congreſſus eſt cum Alvvano in Naxaon, qui profugit, & ipſe cepit oppidum Tabriz. Hac victoria potitus inſtituit Tage, id eſt, Tulbantum rubrum cum

duodecim plicis ad memoriam duodecim filiorum Ozen filii Aly, qui ſancti ab ipſis habentur, è quibus ſe ortum ferebat; atque inde originem habuit nova illa militum ſecta, qui Cazel Bax, id eſt, caput viride dicuntur, à Bax caput & Cazel rubrum.

Regreſſus deinde ad Arzenion impetum fecit in Regnum Zulkader; ſed ipſo abſente Alvvanus obſedit Tabriz, ſed Iſmaële regrediente, fugit Alvvanus Bagadetum, & poſt biennium in Diarbek reverſus ibidem obiit, anno 1503. Iſmaël in Tabriz permanens, exercitum ſuum dimiſit in Perſiam contra Moradbekium; qui ingenti prœlio ab Iſmaëlis copiis profligatus, ipſi Perſiam & Kermon vacuam reliquit anno 1504. Iſmaël autem hibernavit in Kom, & copias ſuas miſit ſub præfecto Eliaſbeck contra urbem Rey, quas Ozembeck Gelohy Dux Kalat Ferus Kuh in itinere oppreſſit & profligavit. Iſmaël hujus cladis nuncio accepto, quantocius perſequitur Ozembekum, verum ille ſe recepit in Feruz Kuh, locum à natura atque induſtria munitum; quare illum obſedit Iſmaël & quum aliter non poſſet, rupto aquæ ductu per quem obſeſſi aquas accipiebant, coëgit ad deditionem, poſtquam unum menſem circa

locum

locum cum exercitu hæſiſſet: periere tamen brevi illo tempore circiter triginta hominum millia. Movit deinde Iſmaël verſus Koraſon; interea autem Rex Mahamed Karrahy coactis aliquot militum vexillis intercepit Yazd; ſed Iſmaël reverſus illum licet fortiſſime ſe defendentem; tandem urbe potitus, cepit & vivum juſſit concremari, anno 1506.

Hinc Xyras profectus edictum promulgavit, ut univerſi qui prœlio contra patrem ſuum interfuerant, occiderentur, quo factum eſt ut triginta aut quadraginta millia hominum cæderentur.

Anno autem 1509 dum ipſe hibernaret in Taron, diſceſſit Sultan Ozem Mirza Rex Karaſon, occupavitque Regnum illius Xaybek Khon Vzbekius, & defuncti Regis liberi fugerunt in Hyerak.

Iſmaël adunato exercitu movit verſus Rumeſtan ſive Turcos, & Mahamed Khon Eſtayalu in præfectura Diarbek confirmato; anno 1511 petiit Bagadad, cui Barhyeck imperabat, qui profugit ad Turcos; & Iſmael illam urbem cepit, pluribus ſuorum antea amiſſis in tranſitu fluvii Tigridis. Hinc digreſſus, ſubjugavit Kuſiſtam, ſive Suſam Aſſueri quondam regiam; & media hye-

me petiit Xyruan, Baku & Darband atque illas expugnavit anno 1512.

Deinde profectus eſt ad Karaſon contra Xaybekkhon, qui adventus illius gnarus, copias ſuas contraxit in Marvvo; ſed prœlio congreſſus cum Iſmaële, & vitam & regnum amiſit.

Obiit eo anno Bajazetes Turcorum imperator & ſucceſſit illi filius Selimus; Iſmaëli autem anno 1514 natus eſt filius Xa-Thamas: anno autem 1515 duxit Selimus copias ſuas verſus Arzenion: Iſmaël tum erat in Hiſphaon metropoli Hierack, & inde venit Chalderon; ubi cum Selimo congreſſus, profligatus fuit & quinque millia ſuorum amiſit; fugitque Tabriz atque inde ad Gazin: Selimus vero Tabriz potitus, tantum quindecim diebus ibidem ſubſtitit & regreſſus eſt Amaſiam: hoc anno fuit in Diarbek à Cazelbaxiis trucidatus Sultan Morad; & caput illius Iſmaëli oblatum. Anno proximo cepit Selimus Kemah arcem munitiſſimam & provincias Aladaolet, & Zulkader & Haleppum in Syria, & anno 1517 ſubjugavit Damaſcum & Ægyptum, & anno 1518 Meſopotamiam hodie Diarbek ſubjugavit; obiitque anno 1521 ſucceſſitque illi filius Suleyman.

Leonclavius ex Annalibus Turcicis nota

notat Selimum obiiſſe anno 1520.

Iſmaël quoque poſtquam Perſiæ imperaſſet annis viginti anno 1525 ætatis ſuæ trigeſimo octavo. Quatuor ipſi erant filii, major natu Xa Thamas, ſecundus Aleas ſeu Elias Mirzah, tertius Som Mirzah, quartus Barhon Mirzah. Xa-Thamas autem illi ſucceſſit. Qui aliquot bella geſſit, præſertim cum Turco. Regnavit autem tribus & quinquaginta annis, obiitque anno 1576. duos reliquit filios Xa Iſmaël & Mahamed cæcum; ſucceſſit illi Xa-Iſmaël: verum poſtquam tantum unum annum & decem menſes imperium obtinuiſſet, diſcedens illud fratri ſuo Mahumeti cæco reliquit anno 1578.

Mahamed tenuit regnum ſeptem annis, & moriens anno 1585 reliquit illud filio ſuo Xa Abas, qui hodieque (inquit Texeira anno 1608) illud poſſidet, & jam poſſedit annis tribus ſupra triginta: Quo tempore varias ſuſcepit expeditiones, imprimis famoſam illam anno 1594 in provinciam Gueilan, quæ rebellaverat; nam cum viginti millibus equitum quam celerrime profectus quum ad fluvium latum & ſatis altum acceſſiſſet, & indigenæ cymbas omnes ſubduxiſſent ut moram injicerent, ſine mora in aquas inſiliit & reliquæ copiæ

poſt

poſt ipſum; in quo & ipſe ſummum vitæ diſcrimen adiit & quatuor millia ſuorum amiſit; perfectum tamen ea celeritate ut provinciam brevi ad officium cogeret. Evertit Regem Laræ & regnum redegit in provinciam. Taurin quam Turci ab avi illius temporibus poſſederant, eripuit magis aſtu quam armis.

Eadem origo & ſucceſſio è commentario Petri della Valle.

Abbas, cui ſecundum antiquam conſuetudinem Regum Perſiæ, dant titulum *Sciah*, id eſt Regis, Schiah-Abbas itaque eſt filius;

Chodabende Muhammed Regis, frater Germanus Iſmaëlis II regis & filius;

Tahamaſp Regis, filii,

Iſmaël I. Regis, non modo primi illius nominis inter Reges Perſiæ, ſed & familiæ illius quæ hodie Perſiæ imperat, & qui primus armis propagavit & obſervari in Perſia fecit ſectam Mahometanam, quam ipſe ſequebatur, quam vocant Siaiti. Et quia à populo judicabatur eſſe vitæ ſanctæ & religioſæ, obtinuit nomen Sofi, quo deſignatur homo res mundanas ſpernens; licet vocabulum Sofi proprie ſignificet electum, aut laneis veſtibus amictum; utraque ſigni-

ſignificatione optime conveniente perſonis vitæ religioſæ & probæ, qualem ſe volebat videri. Erat porro hic filius,

Haider Sultani aut principis, qui à quibuſdam noſtrorum ſcriptorum vocatur Sceich-Haider: quia vitam religioſam profitebatur inter homines ſectæ ſuæ; & quia erat caput gentis ſive populi; utraque enim ſignificatione accipitur nomen Sceich, licet proprie notet ſenem. Ab aliis noſtrorum perperam appellatur Ardeuel, quum Ardebili deberent dicere, id eſt, Ardebilitam, erat enim dominus oppidi Ardebil; hic fuit filius

Guineid Sultani, filii

Ibrahim, id eſt, Abrahami, filii

Choagiæ Aly, filii

Muſæ, id eſt, Moſæ, agnominati Sadreddin, id eſt, Primatis legis; filii

Sofi Eddin Iſhac, qui primus in Perſia recuſcitavit ſectam Sciaitorum; agnominatus propterea Cutb' el Eulia, id eſt, Polus ſive vertex ſanctorum, licet vix talis eſſe crederetur.

Atque porro genus deducunt ab Aly & Fatima filia Mahumetis.

Notat idem. In Genealogia horum Regum, crebro reperiri adjunctum titulum *Imam*, præſertim iis qui Mahumeti propiores ſunt, quæ vox denotat pro-

proprie Pontificem. Turci autem, qui ſectam Sonnitorum ſequuntur, vocant Imam omnes miniſtros templorum ſuorum, ſive Meſchitarum: verum Perſæ & Sciaiti hunc titulum non ſolent attribuere, niſi duodecim deſcendentibus à Mahumete; (qui non fuerunt fratres, aut filii Huſſein, uti Vbbo Emmius perperam exiſtimavit, ſed pater & filii ſucceſſive, quorum & Huſſein unus fuit, & omnium primus Ali;) quia credunt, (in eo quoque à Turcis diverſa ſentientes) hos ſucceſſive fuiſſe primates ſuperſtitioſæ ſuæ ſectæ. Atque adeo eorum ultimum hodieque ſuperſtitem à Deo occultari, cujus Rex Perſiæ, tanquam Rex & ex eadem ſtirpe propinquiſſimus, in mundo ſit Vicarius.

Xa Abas tres habuit liberos mares *Suſi-Mirzam*, *Codabendan* & *Iman-Culi*. Quorum primogenitum *Suſi-Mirzam* adoleſcentem magnæ ſpei, trucidari fecit, hac occaſione uti narrat Petrus delle Valle.

Soſi-Mirza, inquit, revelavit parenti conjurationem, quam quidam contra ipſum moliebantur, atque eo tum gratiam meruit à patre; verum poſtea, quum eædem molitiones ab aliis fuiſſent inſtitutæ, non modo illas celavit,

ſed

ſed ætate jam maturior eaſdem videbatur fovere, & favorem populi anxie captare, & patri non raro ob leviculas cauſas iraſci, neque ſatis diſſimulare ſpes ſuas: atque etiam facere, ea quæ Pater prohibuerat.

Quare Pater vitæ ſuæ metuens, certo die, quo Aſtrologi magnum ipſi diſcrimen imminere denunciabant, filium mandavit occidi; perſuaſus ab iis quibus plurimum deferebat, id publicæ quietis intereſſe.

Chodabendam autem ſecundò genitum, qui magnos ſpiritus gerebat, alia occaſione juſſit excæcari. *Chodabenda* (inquit idem) Mirza, juvenis jam adultus & uti apparebat, arrogantior, à Patre arctius habebatur. Accidit autem ut Rex juberet occidi illius gubernatorem, quia audacius & inſolentius aliquando pro filio apud patrem interceſſerat: metuens ne filius ab illo magis inſtigaretur ad ea ordienda, quæ cum publica calamitate haud dubio forent conjuncta. *Chodabendas* hac cæde efferatus, parenti audaciſſime etiam diſcincto gladio inſultavit, atque malum eſt minatus: Placatus tamen tum Rex in ſpeciem quidem; verum à *Ferrabad* movens verſus *Spahan*, filium in itinere juſſit excæcari, ut illum à ſucceſſione

ceſſione Regni excluderet; quod tamen calido ferro ut ſolent apud Perſas, ita factum, ut non penitus omni videndi facultate privaretur.

Imanculi tertio genitus patri per omnia obediens, in Regni ſpem ab ipſo fuit educatus.

Habuit & *Xa-Abas*, è primogenito nepotem *Suleimanem Mirzam*, quem lumine quoque fecit privari quum in procinctu eſſet, ut cum maximis copiis verſus Candahar moveret, & minorem natu filium ſecum duceret: ne nepos hic ſe abſente, novas res moliretur; conſcius populum Perſicum ſemper novarum rerum eſſe appetentem; idque ſibi vel maxime metuendum, quum tam longe à regia & extra regni limites excedendum eſſet.

VIII. *Titulus ſequitur pag.* 350.

PARS

PARS SECVNDA

Qua

Varia itineraria in Perſiam & per
provincias Perſiæ com-
prehenduntur.

I.

EXCERPTA EX ITINErario Ioſephati Barbari, quæ Perſiam attingunt.

THarſum (inquit) egregiam urbem appulimus; ea Dulgadoro paret, qui fratrem habuit Seſſicarum nomine: Regio vero Sultani imperio ſubjecta eſt, licet Armeniæ minoris pars ſit.

Nota è Leonclavio: *Provincia ſive regio Dulgadir, à noſtris partim Anadoule, partim Aladoule dicitur. Turcici vero Annales Dulgadiris nomen regioni tribuunt, cujus princeps ab iis dicitur Aladeule. Limites ditionis, Cappadociæ montibus incluſæ tunc temporis erant, verſus Syriam Halepo: verſus Perſicũ imperium Armenia minor: verſus Turcicum Amaſia; verſus Carmaniam, Adana & Tarſus.*

Vrbs tria milliaria in circuitu cõtinet, in eam pons lapideus per fluvium, quo fere undiquaque cingitur, aditum præbet. Arcem habet amplam ex lapide

egregie conſtructam, urbs in *colle pa*rum edito poſita.

Inde unius diei itinere *Adena* eſt (Leoncl. *Adana*) ampliſſima urbs, quam itidem fluvius ſpacioſus alluit, pontem lapideum habens XL paſſuum, arcubus diſtinctum. Adena & vicina regio goſſypino abundat, Sultano ſubjecta eſt, licet in Armenia minori ſita ſit.

Nota è Leonclav. *Fluvium qui utramque urbem alluit veteribus fuiſſe dictum Cydnum, nunc Turcis Caraſu, ab aqua profunda nigro admodum colore.*

Multæ paſſim arces, oppidaque deſtructa & devaſtata ad Euphratis uſque ripas cernuntur, hunc fluvium nave Turcica, qua XVI Imperatoris equi vehebantur tranſivimus. Ad alteram ripam Armeniorum pagi ſunt ubi pernoctavimus: ſuperato fluvio proxima urbs ſeſe obtulit *Orpha* nomine, quam Edeſſam quondam vocatam volunt, Aſambeo paret, & adminiſtratur à fratre illius Balibecho. Non ita pridem imprimis floruit, ſed deſtructa majore ex parte à Turcis, cum Aſambæus *Bir* obſidione diſtineretur.

Inde ad radices montium delati *Merdinam* urbem pervenimus, ad quam aditus per ſcalas patet, cujus gradus lapidi inciſi magnitudine pedum quatuor,

tuor, per milliare Italicum ſe extendunt. In ſummitate porta eſt, qua per longam plateam in urbem itur; mons undique fontibus aquæ dulcis eſt irriguus; in ipſa urbe alius eſt mons præceps, arcis firmiſſimæ vicem gerens, ad quem ſimiliter per ſcalas & gradus aſcenditur, ædium parietinæ ſunt pro muro & civium frequentia, qui ſerico & goſſypio quæſtum faciunt.

A Merdina ſex dierum itinere pervenimus ad oppidum *Aſſanchiph*, Aſſambeo parens: ſed prius ad dextram frequentes viſuntur ſpecus & antra in parvoquodam monte excavata, & hominum habitationi deſtinata; ad ſiniſtram autem mons cui urbs impoſita eſt: non incelebre emporium, ſeſqui milliare ambiens, continens egregia ædificia & nonnullas Moſcheas. Adjacet lacus & fluvius Sert olim Tigris prærerlabitur ſublicio ponte ſtratus.

Hoc monte ſuperato, iter ducit per planiciem, paucis collibus diſtinctam neque altis neque aſperis; bidui itinere quaſi verſus Orientem, ad urbem *Sairt*. Quæ triangulari forma conſtructa, ab una parte caſtello multis propugnaculis cincto, defenditur, cujus muri ex parte conciderunt: ambit tria milliaria; incolis frequens, ædibus templis,

& eximiis fontibus ornatiſſima duo magni & rapidi amnes tranſeundi ſunt, quorũ unus vocatur *Betelis*, alter *Iſan*. Atque hactenus extendit ſe Armenia minor.

Nunc regiones quæ Tauro ſubjacent ſubeundæ ſunt, qui à ponto Euxino ordiens juxta Trapezunta, pergit verſus ortum ad Sinum Perſicum uſque. Hunc primum attingentibus fiunt obvii altiſſimi & aſperi montes, à Curdis habitati, qui idioma uſurpant à vicinis diverſum, & crudeliſſimi ſunt latrones, habitant enim caſtella editis jugis & aſperis clivis inædificata (ſed plurima jam ob latrocinia à principibus ſunt exciſa) ita ut vix quiſquam viatorum manus illorum poſſit effugere. Cujus ipſe experimentum cepi: nam quum IV April. 1474. ex urbe *Chexan*, (quæ paret vaſallo cuidam Aſſanbei) mane eſſemus digreſſi & vix medii diei iter confeciſſemus, in præcipiti clivo Curdi hi impetum in nos fecerunt, ita ut Legatus Aſſambei, & aliquot meorum caderent, ipſe vulneratus ægre effugerem. Tertio die ingreſſi ſumus urbem Vaſtan, pene dirutam, populo infrequentem & vix ccc focis conſtantem. Inde bidui itinere diſtat *Choy*, itidem pene diruta, & tantum cccc focorum.

Quum

Quum ad finem montis Tauri veniſſem, alio ductore uſus triduo perveni Tauriſium; veteribus Ecbatanam & Mediæ caput.

Meminit deinde *Soltaniæ*, quæ olim nobilis urbs fuit, nullo tamen muro cincta, ſed caſtello munita, cujus muri tum quoque diſiecti fuerant: oppidum eſt ſatis amplum, quatuor millia ambiens, nec infrequens, fontibus abundans: A Sultania verſus Schiras proficiſcenti, primo fit obvium exiguum oppidum *Culperchean*, ſed quod olim grandius fuiſſe, plures parietinæ faciunt fidem; capit duo millia & circiter quingentos focos.

Inde quoque adivimus urbem *Spahan*, ea vallo è ceſpitibus & foſſa undique circumdata erat; & ambitu ſuo quatuor milliaria cōplectitur, & ſi ſuburbana annumeres circiter decem, in quibus tam pulchra ædificia viſuntur, quam in ipſa urbe. Intelligebam autem illam cum numeroſis incolis abundaret, bellicoſis & imprimis opulentis, non raro Regibus ſuis minus fuiſſe obſequentem; & circiter viginti annis ante illud tempus, quum Giauſa rerum in Perſia potiretur, rebellaſſe, ideoque illum militibus ſuis imperaſſe ut ſinguli ſingula capita ad ſe deferrent, unde

maxima ſtrages in oppido fuerit facta; ita ut vix ſexta illius pars tum habitaretur. Multæ viſuntur in illa antiquitates & pulcherrima opera : inter quæ eminet ſtagnum quadratum, aquæ limpidiſſimæ & pulcherrimæ potari ; in ambitu illius ſunt variæ columnæ, variæque officinæ mercatorum; quæ noctu ſepto clauduntur ad mercium ſecuritatem. Sunt alia plura ædificia admiranda , quæ prætereo ; unum addo, etiamnum ad centum quinquaginta millia animarum in oppido & ſuburbiis numerari.

Venimus deinde & *Caſſanum*, oppidum populoſum, in quo plurimi panni & alia fiunt è ſerico & goſſypio ; muro cinctum eſt, ambitque circiter tria millia; habetque præterea plura & ampla ſuburbia. Adivimus & *Comum*, oppidum non ſatis bene ædibus inſtructum, quod ſex millia ambit, muro cinctum; oppidani colendis agris, & vinetis imprimis vacant; plures hic viſuntur horti, in quibus naſcuntur optimæ melones ; quarum quædam pendunt xxx libras, carne candida & ſuavi inſtar ſacchari; focorum numerat viginti millia.

Pergentes inde offendimus *Ieſdi* oppidum artificibus habitatum, qui ſericos pannos texunt ; muro cincta eſt, qui

qui ambit circiter quinque millia. Suburbia habet ampla. Plerique autem incolæ ſunt textores, maxima enim optimi ſerici copia huc adducitur, à Strava, Azi & provinciis verſus Zagatayum & mare Caſpium ſitis; ita ut hinc longe optimi panni ſerici petantur.

Hactenus quidem viam ſequutus ſum verſus Notum; regredior jam ad orientem: & primo dicturus ſum de *Sciras*, quæ poſtrema eſt Perſiæ ciuitas verſus ortum; maxima civitas & quæ cum ſuburbiis ambit circiter viginti millia; populo frequentiſſima, maxime mercatoribus; quia omnes qui ab Ere, Samarcand & aliis partibus orientalibus Perſiam petunt, hanc tranſeunt; Aſſambeus cinxit illam vallo è ceſpitibus aggeſto valde alto & ſpiſſo, foſſàque; templa habet pulcherrima & ædificia affabre facta: numerat ſupra ducenta millia animarum.

Ab hac extra Perſiam itur ad *Ere*, oppidum provinciæ *Zagatai*, & parens filio Sultani *Buſech*: amplum quidem ſed tertia parte minus quã Sciras. Hinc iter proſequentibus verſus boream, per ſolitudines & ſteriles terras, atque aquarum inopes, præterquam in puteis quibuſdam induſtria factis, quadraginta dierum itinere venitur *Samarcan-*

dam in eadem provincia Zagatai ſitam, ampliſſimum oppidum & populoſum: nam per illud eunt redeuntque mercatores Cini, Macini & Cathaenſes: quorum provincias non vidi, ſed intellexi Cinos & Macinos grandes provincias occupare & idololatras eſſe.

Qui autem à Tauriſio petunt ſinum Perſicum, illis iter eſt per oppidum *Cuerch*, exiguum quidem ſed opportuno loco ſitum.

Redeuntibus ab Ormuzio iter eſt per *Lar*, inſigne & magnum oppidum, atque emporium: numerat circiter duo millia focorum. Hinc tranſitur ad *Siras*; atque inde ad *Camaram* magnum pagum, juxta quem viſitur mons rotundus, & circiter ſex paſſus altus, cujus vertici complanato, quadraginta columnæ ſuperſtructæ ſunt, quas vocant *Chilminar*, id eſt, quadraginta columnas; ſingulæ ſunt altæ viginti cubitos, & craſſæ quantum tres viri complecti poſſunt: quædam illarum jam conciderunt; ſatis apparet fuiſſe pulcherrimum ædificium: ſolum autem unum eſt ſaxum, cui figuræ hominum inſculptæ videntur, mole pene gigantea: & ſupra omnes imago intra circulum, qualem Deum patrem ſolemus fingere, quæ orbem in manu habet, & ſub illo

illo longe minores figuræ; & porro imago hominis arcui innixi, quem Salomonem eſſe volunt; inferius adhuc longe plures videntur, quibus alius ſuperſtat qui mitram papalem videtur geſtare, & manu elevatâ atque apertâ cæteris benedicere. Vlterius videtur imago equitis robuſti, quem Samſonem interpretantur; poſt quem ſequuntur plures longis capillis & Francico more veſtiti: & ſimilia.

Inde bidui itinere venitur ad villam *Thimar:* & rurſus biduo ad alteram ubi matrem Salomonis ſepultam fabulantur. Et rurſus triduo ad villam *Debebeth;* tum biduo ad *Vargau* olim magnam & pulchram urbem; numerat hodieque mille focos: & quatriduo ad villam *Deſter:* triduo ad *Taſten;* denique unius diei itinere ad *Taſden.* Hinc venitur ad exiguam villam *Meruth;* & bidui itinere ad *Gnerden*, ubi habitant *Abraini*, ſive ab Abrahamo originem ducant, ſive religionem illius ſequantur.

Inde biduo tranſitur ad oppidum *Naim*, circiter quingentorum focorum; & iterum biduo ad villam *Naiſtan;* & porro biduo ad exiguum oppidum *Hardiſtan* circiter quingentorum focorum. A quo ad *Caſſanum* ſupereſt

iter

iter tridui: & itidem tridui à *Caſſano* ad *Comum*.

Ab Como unius diei itinere venitur *Savam*, mille focorum. Tridui itinere à Sava jacet exiguum oppidum *Euchar*; & alterius tridui *Soltania*.

Idem iter à Tauriſio ad provincias quæ mari Caſpio adjacent verſus ortum, quæque Zagatayo annummerantur, ita deſignat.

A Tauriſio ad Soltaniam VII dierum iter.

A Soltania ad Euchar. III. dier.

Ab Euchare ad Savam IV. dier.

A Sava ad Coim vel Koim exiguum oppidum VI. dier.

A Coi ad Rhei parvum itidem oppidum atque infrequens III dierum.

A Rhei ad Sarri exiguum oppidum oppidum totidem.

A Sarri ad Sindam minutum oppidum IV.

A Sinda ad Tremigam parvum oppidum IV.

A Tremigan ad Bilan ſex dier.

Sequitur deinceps *Strava*, à qua ſecta Stravainorum nomen accepit; oppidum ſitum eſt ad mare Caſpium loco inſalubri, frumentique inope, unde fere oryzam hic mandunt. Iacent & alia loca ad dictum mare, uti Lahazibent

bent & Mandradan, aliaque; in quibus præſtantiſſimum ſericum colligitur, quod reliqua universæ Perſiæ dicitur ſuperare.

Idem quoque iter à Trapezunte ad Tauriſium ita deſignat: A Trapezunte iter inſtituentibus verſus Notum, proficiſcendum eſt per montes & ſylvas inhabitatas, ubi occurrunt aliquot villæ & exiguæ arces. Prima arx alicujus nominis eſt *Baiburth*, in valle ſita, undique montibus concluſa, bene murata & munita, ſolo fœcundo, numerat circiter mille quingentos focos, dominum agnoſcit Aſſambeum. Ab hac quinque dierum itinere venitur *Arzingam*, magnum olim oppidum, nunc maxima parte dirutum. A quo ad Euphratem nominatiſſimum fluvium ſunt duo milliaria, tranſitur hic lapideo ponte XVII arcuum. Deinceps occurrit caſtellum *Carputh*, quinque dierum itinere ab Arzinga; in hoc tum agebat uxor Aſſambei, filia imperatoris Trapezuntii Deſpinacatun dicta. Tum caſtella *Moſchont*, *Halla* & *Thene* bene munita, & circiter quingentorum focorum ſingula, quæ magnum flumen præterlabitur haud longe à Carputh defendens. Incolæ hujus diſtrictus appellantur *Coinari*, id eſt, pecuarii. Hinc moventibus verſus

verſus ortum, obvium fit caſtellum ſcopulo *Pallu* inſidens, circiter trecentorum focorum; præterlabitur fluvius. A quo ad eandem plagam quatridui itinere venitur ad caſtellum *Amus* in ſolo male culto.

Tranſitur deinceps in Turcomaniam, quæ olim Armenia major dicebatur: indigenæ illius hodie dicuntur Caraculu, id eſt, nigri arietes, uti Perſiæ & Zagatay incolæ Accorlu, candidi arietes. Quæ partium nomina inter ipſos habentur, uti olim Guelphi & Gibellini aut ſimiles.

Hic primum occurrit caſtellum *Mus*, exiguum ſed bene munitum, monti ſuperſtructum; ſub quo jacet oppidũ, tria milliaria ambiens & populoſum. Hinc tridui itinere *Alhart* pulchrum & munitum caſtellum, ad lacum ſitum, qui patet in longitudinem quidem centum quinquaginta milliaria, in latitudinem, ubi maxima eſt, quinquaginta. Ab hoc quindecim milliaribus verſus Arctum jacet alter lacus circiter octuaginta millia ambiens. Sub Alharte jacet oppidum circiter mille focorum. Ad ſecundum lacum jacet oppidum ſatis pulchrum & muratum, *Ceus*. Vnius diei itinere ſecundum oram maris aditur oppidum *Herzis*, ſecus quod fluvius labitur.

bitur,

bitur, qui ponte ſtratus eſt. Quinque milliaribus à lacu viſitur munitum caſtellum *Orias*; pergit lacus dimidii diei itinere verſus ortum, ubi oppidum *Coi* jacet, de quo ſupra.

Quinque autem dierum itinere à *Coi*, viſitur campus ubi quondam fuit magna urbs, olim deſtructa à Teymure lango. Reperiuntur ibidem & multæ villæ, & poſt illas lacus, qui patet in longitudinem quidem ducenta millia, in latitudinem vero triginta. Sequuntur denique duo oppida *Teſſu* & *Zeriſter*, quæ utraque numerant circiter tria millia focorum.

Ab oppido Taurizio iter inſtituentibus verſus ortum, & interdum verſus Arctum, omiſſis in medio aliquot locis haud magni momenti; circiter duodecim dierum itinere occurrit *Sammachi* oppidum Mediæ in provincia Thezichia: cujus dominus appellatur *Siruanſcha*, ex hoc oppido quum opus eſt decem millia equitum educi poſſunt. Abeſt à mari Caſpio ſex dierum itinere, quod habet ad dexteram; ad ſiniſtram autem Mengreliam cum mari Euxino, & Caitacchos ſub monte Caſpio. Ampla eſt urbs & circiter quinque millium focorum: habitatores illius maximam partem ſunt Armeni, qui ſericis pannis

nis texendis dant operam.

Ab hac iter eſt ad *Derbent*, oppidum ab Alexandro magno ut volunt ſtructum, ſuper mare Caſpium, milliari uno à monte, ſupra quem caſtellum habet; à quo deſcendunt duo muri uſque in ipſos maris fluctus. Derbent ſonat in noſtra lingua Anguſtias; vocant hodie Thamircapi, id eſt, portas ferreas. Dividit enim Mediam ab Albania, quæ hodie eſt pars Tartariæ: ita ut illis, quibus iter eſt è Syria aut Perſia in Tartariam, neceſſario per hanc urbem ſit tranſeundum. Nam inter duo maria Euxinum & Caſpium protenduntur intervallo quingentorum millium, altiſſimi montes & valles, quas minuti reguli habitant; nemo tamen has tranſire audet propter metum latronum. Ad idem mare Caſpium jacet urbs *Bachu*, à qua mare Caſpium hodie agnominatur; juxta quam viſitur mons, oleum eructans nigrum & gravis odoris, quod in lucernis uſurpant, & inungunt illo camelos adverſus ſcabiem, cui alioquin iſta animalia valde ſunt obnoxia.

II. EX-

II.

EXCERPTA QVÆDAM EX Itinerario Ambroſii Contareni Venetæ Reip. Legati ad Vſun Caſſanum.

PRæteritis iis quæ ipſi obvenerunt in Polonia atque Ruſſia, uſque ad urbem Theodoſiam ſive Caffam: ita progreditur. Theodoſia urbs ad Ponti Euxini littora ſita, emporium eſt frequens & celebre, maxima habitantium copia refertum & ut fama fert, opulentum ſatis & potens.

Caffa (inquit) ſoluimus xv Iun. & vento ſecundo Euxinum ingreſſi, recta curſum verſus *Tinam* direximus; quum jam xx fere milliaribus abeſſemus, monuerunt nautæ locum eſſe periculoſiſſimum: quare vela verſus Liaſi & Phaſin dirigi juſſi. Locum cui Varti nomen eſt xxix Iun. attigi: equi expoſiti & Phaſin LX milliaribus diſtantem deducti. *Varti* autem caſtrum eſt, paguſque exiguus in *Mengrelia*. Dominus cui paret, Gorbola appellatur, ad quem Caltichea quoque ſpectat, ad Euxinum ſita, exigui momenti locus. Nonnihil ſerici & canabis atque ceræ ibi reperitur, incolæ miſerrimi ſunt.

O Cal-

Cal. Iulii Phaſis oſtia attigi, relicta autem navi in cymbam nos conjecimus, eaque fluvii oſtium ingreſſi, primum inſulam quandam offendimus, in qua Oetes Medeæ pater regnaſſe dicitur, hic pernoctavimus, culicum infeſtationibus valde divexati; poſtera die flumen cymba aſcendi, prætetita Aſſo urbe ad ripam ſita & ſylvis undiquaque cincta; hic fluvius duos baliſtæ jactus patet in latitudinem; hic in terram exſcendi & biduum ſum commoratus.

Phaſis urbs in Mengrelia ſita eſt, Bendiano principi ſubjecta, qui exiguam ditionem habet, III dierum itinere forte patentem, ſylvis & montibus paſſim impeditam, incolæ ſunt feroces & brutis ſimillimi. Cereviſiam coquunt, frumenti & vini parum & nullius momenti habent. Cibus ipſorum conſuetus ex panico fit, pultis inſtar cocto, quo miſere ſuſtentantur. Nihil illis deeſt præter induſtriam & vigilantiam, qua ſi eſſent præditi, tantam piſcium copiam in fluvio capere poſſent, quæ ad vitam ſuſtentandam ſufficeret: Chriſti nomen profitentur & obſervant Græcorum ritus, multis graviſſimis ſuperſtitionibus vitiatos.

Phaſide IV Iulii diſceſſi: & Mazum fluvio

fluvio rate trajecto, biduo per continuas ſylvas & montes magnam Mengreliæ partem emenſus, veſperi attigi locum, ubi Bendianus cum univerſa aula ſub arboribus quieſcebat.

VII Iulii iterum viam per continuos montes & ſylvas ingreſſi, ſequenti die flumen ſuperavimus, qui Mengreliam à Georgia diſtinguit. IX Iul. oppidulum *Cotachu* attigimus, arce lapidea ſuper collem munitum, ubi templum viſitur antiquum. XII. inde diſceſſi & facto continuo itinere per montes & ſylvas, veſperi ad pedem montis quievimus, proximum erat caſtrum *Scander*, ubi Rex Pangrates reſidebat. Ad quem deductus, ducemque itineris nactus; XV Iul. iter continuavi, per ſylvas & montes horribiles, per biduum, maxima moleſtia: Tandem XVII venimus ad urbem Goriden, Georgiæ Regi ſubjectam; in planicie ſita eſt & arce munita; præterlabitur magnus fluvius.

Georgiæ provincia ſuperat bonitate aliquantulum Mengreliam, incolarum tamen iidem plane ſunt mores & eadem vivendi ratio.

XX. Iul. hunc locum reliquimus & continuato itinere per montes & ſylvas, interdum reperimus pagos, ubi victum comparavimus, nocte juxta

fontes in gramine quieſcentes; atque ea ratione totam Mengreliorũ & Georgianorum provinciam ſumus emenſi.

XXII. Iul. Montem immenſæ altitudinis aſcendere cœpimus,& ſub noctem vix ad ſummum culmen penetravimus, ubi quieſcere coacti fuimus licet aqua plane deſtituti. Poſtero die ſuperato monte, primum Vſuncaſſani ditionem, quæ Armeniæ initium eſt, attigimus; veſperi ad arcem *Reo* delati,quæ in planicie ſita ad fluvium profundiſſimum, cui ab altera parte excelſus mons imminet; Ad ripam pagus eſt quem Armenii incolunt,arx à præſidiariis Vſuncaſſani cuſtoditur.

XXVI. Iul. Reo diſceſſum; & ſuperato quodam monte in planiciem deſcendimus.

XXIX. Ad montem Noæ penetravimus,qui quum ſit altiſſimus,numquam non ad radices uſque nive albeſcit, eamque faciem per totum annum retinet. Exinde nobis per ſpacioſiſſimos campos, quos colles nonnumquam diſtinguebant, iter fuit.

XXX. Iul. Arcem *Chiagri*, quæ Armeniorum liberorum eſt, pervenimus. Inde Cal. Auguſtis, ſub veſperam diſceſſi, ad pagum Armeniorum, qui ad montem ſitus erat: poſtero die fluvius ſupe-

ſuperatus, qui præterlabitur; à ſiniſtra manu XI Armeniorum pagi conſpecti, exiguo intervallo diſtincti. Hęc regio totius Perſię fertiliſſima & amœniſſima eſt.

III. Aug. Oppidum *Marerichi* attigimus, prope quod ea nocte tranſgreſſi, poſtridie in ſummo calore, per continuas planicies equitavimus, nec uſquam aquam puram ad ſitim ſedandam invenimus. Eodem die *Taurin* ſeu *Ecbatanam* ingreſſi ſumus; quæ in planicie ſita, vallo è terra male congeſto cingitur; prope conſpiciuntur montes, quos Tauri montes vocari aſſerunt.

XXII. Ecbatana diſceſſi. Regio per quam profecti ſumus, undique planiſſima eſt, raris collibus diſtincta, arida quoque, ubi nuſquam arbor nobis niſi prope fluvios viſa. Pagos offendimus exiguos, ante meridiem in campo quievimus, ubi etiam noctem poſtea peregimus: in pagis neceſſaria comparavimus. Hac ratione iter continuando XXVII Septemb. Soltaniam urbem pervenimus, arce ampla munitam, & muro undique cinctam. In ea tres portæ æneæ conſpiciuntur, damaſceno opere elaboratæ. Vrbs in planicie ſita eſt cui tamen contigui ſunt montes paulum editi, tempore hiberno incolæ propter frigus alio migrant.

xxx. Septemb. priorem proficiſcendi rationem nunc per planiciem, nunc per colles repetentes, conſueto in campis pernoctandi more obſervato;

iv Octob. urbem *Senam* appulimus, quę nullo muro clauditur, in planicie ad fluvium ſita, nõnullis arboribus cincta.

vi Octob. inde digreſſi, mature urbem *Kom* attigimus. Vrbs in planicie ſita eſt, non adeo magna, muro è cœno conſtructo munita; incolarum frequentia & omnium rerum copia abundans.

xxiv Octob. iter denuo ingreſſi, poſtridie urbem Caſſan attigimus, Comò aliquanto pulchriorem. Sequenti die in urbem *Nethas* delati, quæ in plano quoque ſita vini abundantia claret.

xxviii Octob. itinere per planiciem continuato : iii Kal. Novemb. Spaan urbem, in qua Vſſuncaſſanus morabatur, attigi. Cingitur vallo è terra congeſto : in planicie ſita, omnium rerum quæ vita deſiderat, abundans.

III.

EXCERPTA EX ITINERArio Itali mercatoris anonymi apud Ramuſium.

EX Haleppo profectus primum adiit oppidum *Bir* exiguum trans Euphra-

tem ad ripam ſitum : id à Sultano Carabeech muro undique cinctum, cum pulchra & munita arce. Obſervat autem, omnia oppida & caſtella trans Euphratem ſemper, atque etiam tum (ſcripſit autem poſt annum cIↃ IↃ xx) fuiſſe ſub imperio Regis Perſarum, uti illa quæ cis fluvium jacent ſub Imperio Sultani Ægyptii.

A Bir bidui itinere pervenitur *Orſam*, quam indigenæ narrant antiquiſſimam eſſe & à Nimrotho primum ædificatam; ambit decem millia, ſine ulla foſſa; in medio oppidi extant duæ pulchræ & altæ columnæ, quæ nequaquam concedunt Venetis ante ædem S. Marci: uti & pulcherrimus fons, qui ſeptem molas intra urbem circumagit, & agros in vicinia rigat: vocant fontem Abrahami. Extra oppidum circiter ſex mill. paſſ. viſitur puteus cujus aquæ lepram ſanare dicuntur. Oppidum eſt imprimis magnificum, in quo multa extant palatia & decem aut duodecim pulcherrima templa, multo marmore ornata. Ager ſuburbanus amœniſſimus eſt & fœcundiſſimus. Oppidum denique metropolis eſt provinciæ Dierbeck.

Bidui itinere ab Orfa occurrit caſtellum *Iumilen* ſuper monticulum ſtructum, debili muro & foſſa anguſta è

ſaxo excisa. In ambitu ſunt plurimæ cavernæ è petra excavatæ, in quibus habitant agreſtes, homines imprimis bardi. Ager aridiſſimus eſt ita ut pluvias aquas vernis menſibus in ciſternis cogantur ſervare. Tridui itinere ab hoc caſtello jacet *Caramit*, ampliſſimum oppidum, quod à Conſtantino ſtructum volunt, ambit circiter decem aut duodecim millia, muros habet validos, è vivo ſaxo eductos, cum trecentis ſexaginta qua turribus, qua turriculis, fabricæ admirabilis. In oppido viſuntur multa magnifica templa & palatia marmorea, græcis litteris inſcripta. Abundat aquis, & fontibus; inter fluvios qui alluunt memoratur *Set*, qui hibernis menſibus ſupra modum intumeſcit, & rapide decurrit ad Aſanchif, & juxta Bagdat confluit in Euphratem.

A Caramit unius diei itinere occurrit *Dedu* pulcherrima arx, ſub ſe habens plures pagos.

A *Dedu* unius diei itinere aditur *Mirdinum*, magnifica urbs, quatuor aut quinque millia ambiens, ſuper editum montem; habet & caſtellum: validis muris cincta eſt; in urbe ſunt magnifica palatia & templa. Niſi autem aquarum inopia laboraret, quæ hic

paucæ & fere ſalſæ, haud dubio pulcherrima foret hujus provinciæ *Diarbeck*.

A Mirdino bidui itinere verſus aquilonem, occurrit oppidum *Gizire*, ab Armeniis habitatum & Curdis & aliis; in Inſula ſitum, præterlabitur fluvius *Set*, qui montem vicinum radit, ubi arx viſitur. Sed hoc oppidum ab iis qui Tauriſium petunt relinquitur ad dexteram.

A Mirdino itaque quatridui itinere venitur *Aſanchif* metropolin Dyarbeck: ambit quatuor aut quinque millia, muro cincta ad radicem montis, præterlabitur fluvius *Set*, emporium populoſum. Imminent oppido duo caſtella, extra oppidum ſunt quatuor ſuburbia: ad ortum quidem ad clivum montis ſunt plurimæ ſpecus è petra exciſæ quæ modicum oppidum æquant; ſub hiſce jacet alterum ſuburbium cum magnificis ædibus: Trans fluvium autem & ad præruptas illius ripas ſunt ſimiles ſpecus, & inſignes ædes, cum gradibus pulcherrimis, quos deſcendunt ad aquam è fluvio hauriendam. Fluvius hic pulcherrimo & admirabilis operis ponte junctus eſt, qui ab hoc ſuburbio ducit ad oppidum.

Ab Aſanchif, quinque dierum itinere

pervenitur ad *Caſondeur* caſtellum exiguum ſuper aſperum montē poſitum; in regione montoſa & arida.

Paulum extra viam jacet oppidum *Sert*, ubi gallæ, & caſtaneæ naſcuntur maxima copia.

Aſanchif ſubſunt tres pulcherrimæ arces, *Aixu*, *Sanſon*, & *Arcem*.

Sequitur deinde *Bitlis*, mediocre oppidum, muro nequaquam cinctum, ſed arce grandiori ſuper collem ſita defenſum. Situm eſt oppidum inter altiſſimos montes, in convalle. Omnis hæc regio nivibus ſupra modum eſt obnoxia; ita ut non poſſint ſementem frumenti facere ante vigeſimum Aprilis. Secat oppidum fluviolus.

Bidui itinere à Bitli, occurrit *Totavan* exiguum caſtellum, in monte ſitum, qui lacui ſalſo imminet; patet in longitudinem trecenta millia paſſ. in latitudinem centum & quinquaginta mill. accolunt potiſſimum Armenii in plurimis pagis. Ad partem illius orientalem jacent quatuor arces, *Totavan*, *Vaſtan*, *Van* & *Belgari*; ad occidentalem tria, *Argis*, *Abalgiris* & *Calata*: quorum Calata olim magnum fuit oppidum uti è ruderibus apparet, nunc exigua arx. Inter Totavan & Vaſtan, jacet inſula duobus mill. paſſ. à ripa,

edita,

edita & mera rupes, quæ ab oppido tota occupatur, quod ambit duo millia paſſ. *Arminig* dicitur, frequentibus Armeniis habitatũ. Vniverſum lacus ambiunt altiſſimi mõtes & jugi nive tecti.

Bidui dein itinere venitur *Vaſtan* caſtellum ab Iſmaële exciſum, ita ut tantum pagus cum foro ſuperſit.

Vnius diei itinere aditur *Van* caſtellum ſuper rupem ſtructum, forma oblonga; ambit mille paſſus: diſtat ſupra milliare à lacu.

A *Van* tridui iter eſt à *Elatamediam* caſtellum, à Turcomanis habitatum. Et alterius tridui ad *Merent*, quæ olim fuit grandis urbs, uti ex antiquis ædificiis apparet; in planicie ſita, quæ à multis amniculis rigata, pulcherrimos hortos complectitur.

Tridui itinere à Merent aditur pulcherrima planicies, montibus undique cincta, in cujus medio jacet *Coi*, magna urbs, & olim major uti ex ædificiorum ruderibus apparet. Rex Perſiæ Xa Iſmael hic ſumptuoſum palatium ſtruxit, quod vocant Doulet Chana, id eſt, domum pulchram. Hinc per alterum exiguum oppidum, *Sophian*; tandem venitur ad Tauriſium nobiliſſimum & antiquiſſimum oppidum de quo ſupra plura diximus.

Arde-

Ardevil diſtat quatridui itinere à Tauriſio.

Maumutaga arx munitiſſima ad mare Caſpium : portum habens, ad quem naves appellunt à Sara & Maſandran, cum omnis generis mercibus, quæ Summachiam & Tauriſium ſubvehuntur. Ab hac arce bidui iter eſt ad *Summachiam*, oppidum grande & opulentum emporium.

A Maumutaga ad Derbent iter eſt ſeptem dierum per provinciam Servan; habet autem ſecus mare Caſpium tria magna oppida & totidem caſtella. Principale autem oppidum eſt Sammachia, circiter unius diei itinere à mari.

A quo haud longe abeſt caſtellum *Culiſtan*, altiſſimo & petroſo monti ſuperſtructum, difficilis admodum acceſſus.

IV.

EXCERPTA EX ITINERARIO Ioannis Cartvvrigti Angli.

AB *Haleppo* trium dierum itinere pervenimus ad ripas fluminis Euphratis, per varios ignobiles pagos, & planiciem fœcundam atque omni annonę genere abundantem. Vnus tamen pagorum eſt alicujus nótæ, qui ab accolis appel-

appellatur *Tedith*, ubi Iudæi ſervant memoriam magnæ Synagogæ hic coactæ anno mundi 3498. Haud longe ab illo abeſt vallis Salis, Aramitarum clade nobilis, quorum millia octodecim hic à Davide cæſa. Ibidem & Camſon Gaurus magnus Ægypti Sultanus à Selymo I. magno prælio ſuperatus fuit, & ipſemet ab equitibus conculcatus creditur.

Euphrates è lacu *Chieldar-Giol* in Armenia pluribus rivis effluens (unde ab indigenis deſignatur nomine quod mille capita ſonat) eo loco quo primum illum attigimus, jam uno alveo fluens, eam latitudinem obtinet quam Thameſis ſupra Londini pontem. Hic mercatores cymbas ſolent conſcendere & ſecundo flumine Babylonem deſcendere, ut moleſtiſſimum & periculoſiſſimum iter per deſertum Arabiæ vitent. In hoc deſcenſu interdum viginti, interdum & triginta dies occupantur, pro undarum copia aut inopia: commodiſſimum autem tempus eſt Aprili aut Octobri; quibus menſibus flumen ob pluviarum abundantiam valide intumeſcit: cymbæ planis carinis ſunt fabricatæ, ob crebra vada & tamen menſibus Iulio & Auguſto atque Septembri quoque nonnunquam hærent,

ita

ita ut lembos plures ſecum ducere cogantur, quibus onera levent. Singulis noctibus conſiſtunt in anchoris; mercatores in cymbis, nautæ ad ripas humi cubant. Plurimi hic Arabes ad ripam vagantur, qui omnis generis annonam & præcipue lac & ſimilia, cum aliis mercibus permutant: tam fœminæ quam mares, natandi peritiſſimi ſunt; latrociniis & furtis dedititiſſimi, ita ut ſumma cautio ab itinerantibus ſit adhibenda.

Ad adverſam ripam Euphratis jacet *Bir*, oppidum Meſopotamiæ, quæ provincia Turcis appellatur *Diarbeck*. Hæc fœcundiſſima eſt, & licet à Turcis miſerrime ſit vaſtata, tamen aliquot urbes habet quantivis pretii.

Et quidem primò ab oppido Bir, bidui itinere, *Orſam* nobilem urbem & magnæ dignationis, quam plurimi famoſam illam *Edeſſam* fuiſſe opinantur. Hic etiamnum aliquot monumenta reperiuntur à Balduino imperatore Latinis litteris inſcripta. Aër hujus oppidi perſalubris & ſolum fertile; ſed arboribus nudum, ita ut oppidani ob lignorum defectum, fimum camelorum & aliorum animalium, ad ſolem ſiccatum, cogantur urere. Oppidum quadrata forma eſt conditum; latus illius occiden-

dentale, aſſidet radicibus ſcopuloſi montis; orientale declinat in ſpacioſam vallem, vinetis & viridariis multis diſtinctam: mœnia valida, & quamplurimis machinis bellicis præmunita: ambitus illius capit tria milliaria Anglica, quondam Meſopotamiæ metropolis habita; in cujus locum hodie Caramida ſucceſſit: fons hic eſt piſcibus fœtus, ita domeſticis, ut alimenta è manibus hominum accipiant: Iudæi, Armenii & Turcæ referunt, fontem hunc Iacobi patriarchæ puteum fuiſſe, juxta quem Labani ſocero bis ſeptenos annos famulatus eſt pro uxore Rachele. Portæ oppidi nuper admodum conquaſſatæ erant ab Eliaſgere ſcriba & perduellibus qui illum ſequebantur, qui quinquaginta millia Chequinorum oppidanis extorſerant. Eadem civitas olim *Carræ* fuit dicta, memorabilis ingenti illo prælio quod Romani cum Parthis conſeruerunt, quum Marcus Craſſus illis præeſſet, his vero Surena.

Ab Orfa oppido quinque dierum itinere diſtat *Amida* hodie *Caramida* vel *Cara-Emit*, partim per aſperos & præruptos montes, partim per amœnas valles & planicies, inter quas una celebratur, undique montibus concluſa, ita ut unum tantum aditum habeat;

hic

hic Aladeulem paradiſum ſuum habuiſſe volunt.

Cara-Emit ſonat nigram civitatem in lingua Turcica, ſive ob colorem ſaxorum è quibus mœnia ſtructa ſunt, quæ colore Gagatem ſive Thracium lapidem æmulantur; ſive ob ſoli ubertatem, quod hic valde nigricat. Inſidet civitas eminenti ſcopulo, complectiturque ambitu ſuo pene ſex milliaria Anglica, Licet autem à natura ſatis munita videatur, tamen duplici muro cincta eſt; quorum exterior non nihil collapſus, interior vero validus & magna machinarum vi inſtructus.

Regitur à Baſſa, qui duodecim Sangiacis & triginta millibus Tymariotarum imperat; eſtque hodie metropolis Meſopotamiæ. Anno 1578. quum Amurathes Perſiam invaderet, hinc deducta fuerunt duodecim millia militum, Muſtafa graviter indignante, quod non plures adveniſſent.

A Caramida digreſſi, primo deſcendunt in amœnam & fœcundam planiciem, multis hortis & viridariis diſtinctam; per quam flumen Euphrates perniciter dilabitur æſtate quidem tenuis, ita ut multæ in illo inſulæ & peninſulæ extent, in quibus oppidani æſtivis menſibus tentoria ſua ſolent figere; hyeme

vero

vero ita intumeſcit ut inſulas haſce operiat, ut vado nullatenus poſſit tranſiri; unde circiter milliari uno ab oppido ponte lapideo ſtratus viſitur, viginti arcuum. Hic itinerantes relictis camelis ſumunt ſibi mulos, animal magis idoneum ad aſperos montes ſuperandos, qui hinc deinceps ſe offerunt; nimirum altiſſima Armeniæ juga, quæ ſacra Scriptura vocat *Ararat*.

Porro bidui itinere à Caramida, vaſte attollitur petroſus mons è quo Tigris oritur; nimirum è tribus ſcopulis tam admirabilem in modum ſuſpenſis, ut qui ſubter tranſeunt, ne capitibus ſuis irruant, vereantur. Turcæ hic tres pontes ſtruxerunt, ut eorum adminiculo hæc naturæ miracula propius liceret intueri: verum tantum hic eſt undarum murmur in præceps ruentium, ut animos potius horrore quam admiratione impleat.

Hunc montem plures alii excipiunt, in quibus plurimæ arbores naſcuntur, quæ gallam ferunt, quercubus nonnihil ſimiles, ſed minores & fere incurvæ. Hinc rurſus ad Euphratem pervenitur, qui hic interdum vado poteſt tranſiri. Ad hujus orientalem ripam degunt Curdi, antiquorum Parthorum, uti opinantur, reliquiæ; gens ru-

dis, eleganti tamen corpore & membris bene compoſitis; nunquam ſine armis ſuis procedunt etiam in extrema ſenecta, quæ ipſis ſunt arcus atque ſagittæ, acinaces & ſcuta: colunt veneranturque diabolum, ne armentis ipſorum noceat, Chriſtianis infenſiſſimi, unde eorum provincia hodieque terra diaboli appellatur; furtis atque latrociniis infames, in quibus Arabibus neutiquam concedunt: Parent quidem Turcarum Imperatori ſed ſumma cum libertate.

In tota hac Curdorum provincia tantum unus pagus eſt alicujus nominis *Manuſcate*, quinque dierum itinere à *Caramida* & trium à *Bitliſh*; in fœcundiſſima valle ſitus, inter duos montes: & circiter milliare ab hoc loco eſt Hoſpitale S. Ioanni Baptiſtæ ſacrum, quod tam à Mahumetanis quam Chriſtianis crebro aditur: credunt enim iis qui hic ſive agnum ſive capram aut aliquot nummos obtulerint, omnia proſpera in itinere obtingere & omnium peccatorum veniam promereri.

Ab hoc plures aſperi & prærupti montes tranſcenduntur ad ripam uſq; Euphratis, qui hic Meſopotamiæ limites concludit. A quo tranſitur in magnam Armeniam, quæ à nonnullis in tres

tres partes diuiditur; quarum quæ minima eſt & Arctum reſpicit Georgia dicitur; media autem Turcomania; tertia propriè Armenia. Turcomania hæc prima Turcarum ſedes fuit, qui è Scythia moventes per Caſpias portas in Georgiam (quæ tum Hiberia dicebatur) ad oram maris Caſpii tranſierunt, & hanc Armeniæ partem ita invaſerunt, ut hodieque illam poſſideant, & ab ipſorum nomine denominetur.

In ipſo aditu hujus provinciæ, pulchra & lata planicies fit obvia, altis montibus undique cincta, in qua plures jacent pagi, omnes ab Armeniis habitati; gens illa induſtria eſt & laborum tolerans; fœminæ illorum arcum & ſagittas aliaque arma haud minus dextre tractare norunt, quam mares, veterum Amazonum in modum, & earum fœminarum quæ hodie in Perſia montana *Xatach* incolunt. Familiæ illorum ampliſſimæ ſunt, nam tam filii quam nepotes & neptes omnes ſub uno tecto degunt, & parente defuncto reguntur à primogenito; verum ipſo decedente, non filius illius ſed major natu frater ſuccedit; omnibus autem fratribus defunctis, tum demum primogeniti filius major natu ſurrogatur: omnes veſtiuntur ad eundem modum,

 & vi-

& viċtitant in ſumma quiete & honeſtate. Sed de nationis hujus frequentia nihil attinet plura dicere, ſiquidem non modo utramque Armeniam ſed & Ciliciam, Bithyniam, Syriam & Meſopotamiam, atque adeo bonam Perſiæ partem incolunt: quum autem tam ſint laborioſi & mercium in varias provincias tranſportandarum peritiſſimi, magnum utriuſque Imperatoris ærario adferunt incrementum. Duos habent Patriarchas, quos vocant univerſales, quorum unus in Carmaniæ oppido *Siß* haud longe à Tharſo degit: Alter in monaſterio *Ecmeazin* haud longe ab oppido *Ervan* in hac ipſa regione. Sub hiſce ſunt oċtodecim monaſteria, plena monachis ſui ordinis: & viginti quatuor Epiſcopatus. Singuli Patriarchæ percipiebant olim à ſingulis familiis, ad ſui ſuſtentationem unum Maidinum; ſingulis autem ſuberant ad minimum viginti millia familiarum: verum Imperator Turcicus hodie tributum hoc ſibi ſumſit, ita ut jam è ſtipe vivere cogantur, & cum uxoribus & liberis ab uno oppido ad alterum commeare. Servant hodieque religionem Chriſtianam, ſed multis abſurdis ſuperſtitionibus inquinatam; cruce ſe ſignant ad Romanorum modum, idque merito-

rium

rium putant, ſi duobus digitis fiat, ſed vanum ſi uno, ut Iacobitæ ſolent: crucibus quoque ornant templa ſua, alias imagines non modo ignorant ſed & abominantur: in reliquiis conſervandis admodum ſunt ſuperſtitioſi, & virginem Mariam ſumma proſequuntur veneratione. Die Sabbathi carnibus veſcuntur cum Dioſcorianis, quod Mercurii aut Veneris nefaſtum putant & mortale peccatum; præterquam inter feſta Paſchatis & Aſcenſionis. Quinque Sabbathis quotannis abſtinent ab eſu carnium, in memoriam illius ævi, quo gentiles liberos ſuos idolis immolabant. Feſtum annunciationis Mariæ virginis celebrant ſexto Aprilis; Nativitatis Domini noſtri ſexto Ianuarii: Purificationis quarto Februarii; & Transfigurationis in monte, decimo quarto Auguſti. Lythurgia communi illorum lingua conſcripta eſt, ut ab omnibus intelligatur: in miſſis autem pro defunctis magni ſunt Idololatræ, nam agnum immolant, quem prius circum templum deduxerunt; aſſum autem & puro linteo impoſitum ſecant in partes & præſentibus dividunt manducandum: Tantum abſunt (paucis familiis exceptis) ab obedientia ſedi Romanæ præſtãda, ut ſibi ipſis omnem

 anti-

antiquitatem, inde à temporibus Apoſtolorum arrogent.

Porro per multos Armeniorum pagos tandem pervenitur *Bithlin*, antiquum oppidum, ſed in quo hodie iniquiſſime cum advenis agitur: ſitum eſt in amœna valle, quam lambit exiguus fluvius, ex Anti Tauri montibus deſcendens: fuit quondam limes Regni Perſici, & præſidio Perſico contra Meſopotamiam firmatum, antequam hæ regiones anno 1535. à Solymanno ſubjugarentur. Quo anno memorabile prœlium fuit inter Baſſas Cairi & Syriæ ab Vleman proditore Perſa conductos, atque Delimenthem nobilem & fidelem Perſam. Vlemas hic & Baſſæ juſſi fuerant à Solymane à direptione urbis Taurizy redeunte, cum octodecim millibus extremum agmen claudere, ut Perſis ſi forte in recedentes inveherentur, ſeſe objicerent. Delimenthes autem cum quinque millibus Perſarum, veſtigiis Turcarum inſiſtens, illos in hac valle eſt aſſecutus, & quum tenebræ atque pluviæ illius conatibus mirum in modum faverent, in inopinantes & ſomno ſepultos Turcas invectus, ita illos cæcidit, ut Baſſæ & Vlemas conſcenſis equis ægre effugerent. Tres magni Sangiaci occiſi

occiſi & unus captus, octingenti Ianizari, quum ſe à ſuis deſertos viderent, armis abjectis Perſarum fidei ſe dediderunt. Perſæ in rei memoriam diem decimum & tertium Octobris quo hæc geſta ſunt, hodieque feſtum agunt.

A Bithli ad magnum oppidum *Van* trium dierum iter eſt; longe difficillimum ob altos montes & aſperas rupes, anguſtiasque viarum, quas Turcæ narrant juſſu Amurathæ tertii, ſummo labore nec minori induſtria fuiſſe excisas, ut exercitum ſuum traduceret. Auget & itineris difficultates & diſcrimen lacus ſalſus, qui vulgo *Actamar* dicitur, ſubter rupem labens, quam tranſire neceſſe eſt; in ipſo lacu duobus circiter milliaribus ab ora, jacent duæ inſulæ, quæ *Ecmenicke* appellantur, ab Armeniis & Georgianis habitatæ, quæ non modo frugibus ſed & armentis ita abundant, ut vicinarum regionum horrea judicentur. Ad occidentalem hujus oppidi plagam amœna planicies ſternitur, ad ſeptentrionalem autem dictus lacus jacet, olim palus Martiana aut Margiana aut denique Mantiana dicta; in hoc lacu plurimi piſces capiuntur halecibus haud abſimiles, quos ad ſolem duratos, longe lateque venum exportant.

Oppidum duplici muro è quadratis lapidibus eſt vallatum, cenſeturque munitiſſimum totius hujus regionis, quippe magno numero æncarum machinarum inſtructum, & caſtello inſuper, quod editæ rupi inſidet egregie defenſum. Perſæ olim tenuerunt. Eripuit Solymanus Turcarum Imperator anno cIↃIↃXLIX. poſtquam decem tantum diebus arcta obſidione illud cinxiſſet. Regitur à Baſſa, qui duodecim millia Tymariotarum ſub ſe habet.

Ab hoc oppido profectis montes Ararat aſcendendi ſunt, quorum ſumma juga olim Periardus dicebantur, hodie *Chielder* montes. Hæc juga celeberrima ſunt fontibus multorũ fluminum, quæ vicinam regionem, ita fertilem reddunt, ut à barbaris *Leprus*, id eſt, fertilis appelletur: & quidem primo profluit ex illis Araxes, qui è lacu exiens, multis alveis hos campos & ſiticuloſam regionem permeat & irrigat: exſilit autem è monte Tauro, ea parte qua Periardus viſitur, è latere montis *Abo*; & verſus ortum defluens uſque ad fines provinciæ *Syrvan*, ibidem ſe flectit verſus Corum, & Cyro fluvio conjunctus dividit *Artaxatam* (quæ hodie *Naſſivan* dicitur Armeniorum civitas) & Armeniam porro rigans, præterque

Araxis

Araxis planiciem labens, exonerat ſe in mare Caſpium, linquens ad meridiem quidem Armeniam,ad arctū vero Sevaniam cujus metropolis eſt *Eriu*.

Cyrus ad eundem modum oritur è Tauro, & in campeſtria Georgiæ deſcendens, pluribusque aliis amnibus acceptis, condit ſe in Araxem & cum illo exit in mare Caſpium. Indigenæ vocant hunc amnem *Ser*, Turcæ vero *Chiur*.

Ex eiſdem montibus oritur fluvius *Canac*, qui inſulam paulo ſupra Eriu complexus, confluit itidem in Araxen.

Sunt præterea hic duo montes magni nominis; Anti-Taurus qui hodie mons niger dicitur, qui vergit verſus Mediam:& Gordæus; quorum vertices jugi nive candicant. Gordæus pluribus minoribus montibus coronatur in quorum faſtigiis veſtigia & rudera magnorum ædificiorum viſuntur. Turcæ vocant hunc Gordæum montem *Augri-Daugh*, Armenii *Meſſu-Saur*: ita editus eſt ut reliquos omnes ſuperemineat: è radicibus hujus milleni fontes ſcaturiunt, qui torrētibus ſuis alii Tigrim alii alios fluvios augent: & in circuitu habitátur circiter trecenti pagi ab Armeniis & Georgianis. Præter antiquum monaſterium S. Gregorio ſacrū, adeo capax ut Perſarum Imp. Tamaſem cum exercitu

capere potuerit; qui monachorum auſterum vivendi modum contemplatus, illud minime excidit, uti ante deſtinaverat. Iuxta illud magna farris copia naſcitur, quod Europæo duplo majus dicitur; & Rheubarbarum, ſed quod nulli ipſis uſui eſt, quia ignorant modum radices illius ſiccandi. In vertice hujus montis Arcam Noachi conquieviſſe credunt Iudæi, Turcæ & Armenii.

A radicibus porro hujus montis ad *Chiulfal* unius diei iter eſt, per anguſtos tramites, inter montes & profundiſſimas valles, in quibus Araxes fluvius crebris meandris & præcipitiis horrendum murmur ciet, & illos qui forte ruunt in haud dubium trahit exitium: Clivi vero montium, quibus anguſti hi tramites adhærent, denſis nemoribus & lucis obſiti, triſti obſcuritate ſimul & ſilentio, quod non niſi raro ab auræ crepitu aut ferarum ululatu interrumpitur, hac iter agentes non levi timore perfundunt.

Chiulfal Armeniæ oppidum ad fines Atropatiæ, à Chriſtianis incolitur, partim Armeniis partim Georgianis; populus hic magis ſerici & aliarum mercium mercimoniis clarus, quam bellicis virtutibus nobilis eſt. Conſtat oppidum duobus millibus ædium, & decem millibus

libus animarum; ad radicem aſperi & ſcopuloſi montis conditum, in ſolo adeo effœto, ut annonam ſuam, vino ſolum excepto, ex oppido *Naſſivan* quod dimidiæ diei itinere hinc diſtat & *Artaxata* in confinibus Mediæ & Armeniæ fuiſſe putatur petere cogantur. Ædificia Chiulfal pulcherrima ſunt & è quadratis ſaxis ſubſtructa; oppidani ſunt urbani & affabiles, vini quidem appetentes, ſed inter pocula minimè rixoſi, nam pene poti tum potiſſimum preces ſuas effundunt, & virginem Mariam tanquam abſolutam filii ſui dominam, & ſanctos apud Deum interceſſores venerantur. Perſis obediunt atque tributum pendunt, Turcis ſupra modum infeſti. Magnum diſcrimen adierunt, bello vigente inter Amurathen & Mahumetem Codabendam Perſarum Imperatorem. Nam quum Baſſà *Reivan* nomine Turcici Imperatoris ad oppidum cum mille quingentis ſclopetariis advolaſſet, inſigni munere illum placarunt ſeſe excuſantes, quod domini ſui Perſarum Imperatoris indignationem veriti, non ultro tributa ipſi obtuliſſent; quo digreſſo miſit Rex Perſarum, Aliculi Chanum cum tribus millibus militum, & mandato, ut ſi Turcæ regionem armis ſubjugaſſent,

cum

cum iiſdem prælio decerneret; ſin ultro ſe dedidiſſent, totam regionem flammis vaſtaret & præcipuos oppidanorum in ſervitutem abduceret: oppidani ut hoc quoque periculum evaderent, Perſæ longe majora munera offerre coacti ſunt; atque ita inter utrorumque arma, qua mendaciis, qua muneribus vitam conſervarunt & libertatem.

Seſqui diei itinere ab hoc oppido jacent Chalderana plana; memorabili prælio inter Iſmaëlem Perſam & Selymum Turcam anno cIↃ IↃ XIV commiſſo, nobilitata, in quo prælio Selymus ſupra triginta millia ſuorum deſideravit.

Trajecto hinc Araxe, deſcenditur in Mediam, quæ à quibuſdam dividitur in Mediam Atropatiam & Mediam majorem. Omnis regio perfœcunda eſt, rigaturque à fluviis Araxe, Cyro, aliiſque qui ab antiquis ſcriptoribus celebrantur.

Plura oppida obtinet, quorum præcipua ſunt, *Sumachia, Derbent, Sechi, Eres* & *Aras*. *Sumachia* metropolis eſt *Sirvan*, inter *Derbent* & *Eres* ſita, ubi Reges Sirvan olim aulam ſuam habuerunt; incolitur ab Armeniis & Georgianis. In hac urbe anno cIↃ cI LXVI mer-

mercatores Angli domum habuerunt, indultam ipſis ab Obdovvlocan, qui pro Rege Perſiæ illi præerat. Ibidem viſuntur ruinæ barbari & horrendi monumenti, turris nimirum è ſilicibus & vivo ſaxo exſtructæ, inter cujus juncturas comparent crania nobilium hujus regionis, crudeliter à barbaris mactatorum, hac fere occaſione: *Sirvan* olim nobiliſſima provincia plures civitates, pagos & arces habuit, & Regem ita potentem ut Perſis ſeſe comparare non dubitaret, verum ob religionum diverſitatem, facile à Perſis domitus fuit, & plurimæ urbes funditus exciſæ, omniſque nobilitas exterminata, & præcipuorum capita ad vulgi terrorem in hac turri triſti & horrendo ſpectaculo expoſita.

Circiter milliare ab hac urbe, viſuntur rudera caſtelli, quondam è muniтиſſimis judicati, & ab Alexandro magno non niſi ſummo cum labore expugnati. Et paulo ultra virginum monaſterium magnifice ſtructum, in quo tumulatam narrant Amelekem Cannam, Regis filiam, quæ virginitatis voto obligata, quum à Patre cogeretur cum principe Tartarorũ connubio ſe jungere, cultro ſe ipſam exanimaverat: in cujus memoriam virgines hujus regionis ſemel quot-

quotannis huc ſolent confluere, ut exitium illius deplorent.

Cæterum diſtat urbs à mari Caſpio ſeptidui itinere & ſex dierum à *Derbent;* oppidani anno cIↄIↄ LXXVIII ſe Muſtaphæ Turcorum Duci, ultro ſe dediderunt; quam ipſorum infidelitatem Emir-Hamza primogenitus Mahumetę Codabendæ Perſarum Regis ulturus, cum maximis copiis provinciam Syrvan eſt ingreſſus, & oppidanos miſerum in modum contrivit, ædes illorum proſtravit, & mœnia à fundamentis diruit, agrum denique omnem pervaſtavit.

Derbent oppidum, quod ſex dierum itinere abeſt à Sumachia, varia nomina ſortitur, nam interdum vocatur *Derbent* ob formam oblongam & anguſtam; interdum *Demir-Capi*, quia hic ferreæ portæ fuerunt, quæ aditum in Scythiam aperiebant; interdum *Alexandria*, quia primum conditum fuit ab Alexandro magno quum Medis & Perſis bellum inferret: quo tempore & altiſſimum & craſſiſſimum vallum perduxit ab hoc oppido ad *Tephlin* Armeniorum oppidum, cujus nunc tantum veſtigia apparent. Oppidum inſidet edito colli; mœnia illius è vivo ſaxo educta in ſummam altitudinem & craſ-

craſſitiem ad Europæorum pene modum: neque tamen propterea unquam magnum aut celebre fuit factum, hodieque parvi æſtimatur: quia tantum tranſitum præbet iis qui ultro citroque è Perſia in Tartariam commeant, nullo pene oppidi emolumento; denique locus eſt advenis magis neceſſarius, quam incolis ſuis utilis.

Quatuor dierum itinere à Summachia, ſitum eſt oppidum *Sechi*, cujus incolæ ad eundem modum Muſtaphæ ſe ultro dediderunt, & ab illo in patrocinium ſuſcepti & magnis honoribus & muneribus fuerunt decorati.

Hic quoque jacet oppidum *Eres*, cujus ager mirifice fœcundatur à fluviis Araxe & Cyro; & ſuperioribus annis plurimum ſerici illius albi dedit, quod vulgo Mamodeanum appellatur, cujus hodie ne veſtigium quidem hic deprehenditur, ob vaſtitatem quam exercitus Turcici & Perſici huic pene continuo intulerunt. Nam poſtquam oppidani Sechi atque Eres ſe citra certamen ultro Muſtaphæ dediderant, Emir-Hamza Perſiæ princeps cum ultricibus copiis adfuit, & tam crudeliter in illos eſt graſſatus ut neque ulli ſexui neque ætati aut conditioni parceret: atque adeo è caſtello abduxit ducentas machinas

chinas bellicas, quas Muſtapha hic depoſuerat, eaſque miſit Kaſbin ad patrem.

In eodem regno & aliud oppidum jacet ad limitem Georgiæ quod *Araſſe* vocatur; præcipuum hujus regionis emporium, partim ob inſignem copiam ſerici, quod in illius agro colligitur, partim ob quamplurimas alias merces quæ aliunde adferuntur, quales ſunt gallæ ſcabræ juxta atque glabræ; goſſypium, alumen, omnis generis aromata, & gemmæ, adamantes, rubini & ſimiles, quæ ex India huc traducuntur. Principem autem locum tenet ſericum, ita ut quotannis hinc interdum quingenti, non raro & mille muli ſerico onuſti ad civitatem Halepum commeent.

Ab *Araſſe* ad *Taurin* ſex dierum iter eſt: Araxi autem trajecto ex Atropatia in majorem Mediam tranſitur: cujus metropolis eſt Tauris, Prophetæ Danielis domicilio quondã nobilis, quem juxta hanc magnificentiſſimam arcem condidiſſe volunt, tam eleganti ſtructura, ut longum tempus illius decorem imminuere nequiverit, & Ioſephus narret, illud integrum ſuo ævo ſtetiſſe. In hac arce Reges Mediæ, Perſiæ atque Parthiæ pluribus ſeculis fuerunt tumulati;

lati; ſed nunc edax vetuſtas illud penitus obliteravit: urbs tamen *Ecbatana*, hodie *Tauris*, etiamnum perennat atque floret. Eſt autem condita ad radicem montis Orontæ, octo dierum itinere à mari Caſpio; & licet mons hic ventis & nivibus obnoxius ſit, tamen aër hic valde ſalubris eſt, & ager omni genere annonæ affluentiſſimus. Oppidum opulentum non tantum ob continuam ſubvectionem mercium orientalium, quæ hinc in Syriam deportantur, ſed etiam Europæarum, quæ per totam orientem diſtribuuntur.

Populoſiſſimum quoque, ita ut ducenta millia animarum alere credatur: ſed jam mœnibus & propugnaculis nudatum omnibus exercitibus patet; præter unam arcem ſuperioribus annis à Turcis conſtructam: ædes è lateribus ſtructæ & fere humiles. Ad Auſtralem urbis plagam pulcherrimum & amœniſſimum viridarium jacet, diverſis arboribus & bene olentibus herbis conſitum, & mille qua fontibus, qua torrentibus riguum, qui è flumine derivantur, quod illud ab oppido ſeparat: locus tam incredibilis pulchritudinis, ut ab incolis *Secbis genet*, quod octo paradiſos ſonat, appelletur. Hic Perſarum reges olim habitare conſueverant; nunc

illorum præfecti, poſtquam Reges ob bellum cum Turcis *Caſbin* ſe contulerunt. Varias vices hæc urbs ſuperioribus annis fuit experta, tam à Turcis quam à Perſis. Nam quum anno cIↃ IↃ XIV Selymo Turcorum imperatori fuiſſet dedita, ille contra fidem datam, ingentem pecuniæ ſummam oppidanis extorſit, & tria millia familiarum, præſertim armorum fabricandorum ſcientia præcellentium, abduxit Conſtantinopolin. Rurſus ſpoliata fuit anno cIↃ IↃ XXXVI à Solymane, qui urbem militibus ſuis diripiendam conceſſit, qui nullum non avaritiæ & ſævitiæ exemplum in miſeros cives ediderunt: præterea ſumtuoſiſſimum Regis Thamaz palatium & ſplendidas Nobilium ædes à fundamentis diruerunt, & multa nobilia & formoſa imprimis capita in miſeram ſervitutem abduxerunt. Denique anno cIↃ IↃ LXXXV rurſus ab Oſmane Vizirio Amurathæ III. miſerrime fuit direpta; verum Abas qui hodie Perſiæ imperat, anno cIↃ IↃ C III tam inopinato cum exercitu ſuo ſupervenit, ut famam adventus ſui anteverteret, & poſt ſex hebdomadarum obſidionem (in qua primum tormentis bellicis Perſæ uſi fuerunt, quæ antea ut fortibus viris indigna contemſerant) urbem

urbem rurſus in ſuam redegit poteſtatem, & pene totum regnum Syrvan paucis tantum caſtellis exceptis recuperavit.

A Tauri ad Caſbin decem dierum iter eſt, primis quidem tribus diebus per aſperos & præruptos montes, cum ſummo diſcrimine præſertim quum nives valide decidunt: atque hic circiter Turci & Perſæ dominia ab altiſſimo monte *Duzim* ſeparantur. Primus Perſarum pagus appellatur *Darnah*, qui licet mirum in modum vaſtatus ſit, tamen ſumma hic eſt annonæ vilitas, ita ut triginta ova duobus, capram decem, quatuor gallinas quinque denariis liceat emere.

A Darnah ad *Soltaniam* antiquam urbem, trium dierum iter eſt, per quamplurimos pagos, incolis frequentiſſimos, qui ultro citroque in ſumma pace & quiete commeant; qua felicitate Perſæ præ Turcis gaudent. Hic multæ ruinæ viſuntur templorum à Chriſtianis olim magnifice ſtructorum, cum celſis turribus. Vrbs hæc pene deſolata, cingitur undique altiſſimis montibus, qui jugi nive tecti viſuntur; olim *Nyphates, Caſpius, Coathras* & *Zagras* dicti: & haud dubio oriuntur à Caucaſo omnium montium veluti parente; qui

qui nunc conjuncti nunc diviſi & hac illac vagi, varias provincias dividunt. Ante urbem jacet patentiſſima planicies, horrenda illâ tempeſtate memorabilis quæ Solymanem Turcorum Imperatorem anno cIↃ IↃ xxxiv afflixit. Nam quum hic caſtra fixiſſet, ſub initium Septembris, ſæva & illa anni tempeſtate inſolens tempeſtas de montibus ſe effudit in hanc planiciem, ita ut nimbus in terram decidens continuo verteretur in glaciem, & nix tanta copia caderet, ut tentoria & oppleret & pondere ſuo everteret, exitiumque non modo hominibus ſed & jumentis adferret: obſcuritate noctis nullum effugium miſeris concedente & ignibus paſſim extinctis: quæ res Turcos timore ſimul & ſuperſtitione implevit.

Notandum: Annales Turcicos à Leonclavio editos, hanc cladem ad annum cIↃ IↃ xxxv referre hoc modo: Tum vero fugere Parthi, fugientibus inſtare Oſmanici: donec haud procul ab oppido Hemadane perventum fuiſſet. Ibi cum pluviis & annonæ penuria, tantum frigus Oſmanicos oppreſſit, ut plurimi tam manus quam pedes à frigore læſos amitterent, ac incredibilis hominum jumentorumque multitudo fame interiret. Præterea contigit, ut

in

in ipſo conatu tranſmittendi amnis, qui *Docus-Gezid* vocatur, flumen illud aquis pluviis adauctum vehementer intumeſceret. Ideoque dici non poteſt, quot iſtic homines, jumenta, rerum aliarum ſarcinæ interierint, adeoque de ſua quilibet ſalute deſperabat.

Porro à Sultania ad *Caſbin* quatridui iter eſt, per plurimos pagos: Vrbs ea opulenta eſt tum propter regiam aulam tum propter frequentem mercatorum concurſum: olim *Arſacia* dicebatur, nunc *Caſbin* vocatur, quod lingua Perſica pœnam ſonat, nam Reges Perſiæ ſontes huc in exilium mittere conſueverant. Sita eſt in amœna & fertili planicie, quæ vix tridui itinere obiri poteſt, in qua ſunt duo millia villarum: ſed negligenter ſtructæ, & fere lateribus non igne excoctis ſed ad ſolem exſiccatis; ut fere ſunt reliqua ædificia Perſiæ. Vnum eſt ex Regis Perſiæ domiciliis, poſtquam Thamaz hujus avus, huc è Tauri ſedem ſuam tranſtulit; & hic magnificum palatium ſibi & alterum concubinis ſuis ſtruxit: ſed Rex qui hodie regnat ut plurimum in urbe Hiſpaan degit, quæ hinc abeſt decem dierum itinere verſus ortum. Tria ſunt in hac urbe loca maxime notatu digna: Regis palatium, diverſa

fora quæ vocant *Bazar;* & forum principale quod vocant *Atmaiden.* Palatii porta ſaxis verſicoloribus ſtructa eſt & auro interſtincta; atria ampla, quorum ſolum ſtratum eſt tapetibus, ſerico & auro intertextis: tabulata autem picta ſunt eleganti opere, quo prœlia omnia cum Turcis & Tartaris à Perſarum regibus commiſſa repræſentantur, quæ omnia ſatis indicant ſplendorem Aulæ Perſicæ. Bazars autem ſunt variæ urbis plateæ, in quibus ſingulis, ſingulæ merces precioſæ venales reperiuntur. Atmaiden denique ſeu principale forum, quadratâ formâ, fere milliare Anglicum ambitu ſuo complectitur; ubi & mercatores conveniunt, & variæ res venundantur. In hoc quotidie conſident duodecim menſarii, qui & gemmas, aliaque pretioſa vendunt; nummos peregrinos permutant, & denique pignoribus acceptis plurimum nummorum ingenti fænore elocant. Robur autem hujus oppidi non conſiſtit in mœnibus aut propugnaculis, ſed in multitudine militum: nam intra & extra oppidum inque illius agro continuo aluntur viginti millia equitum: licet Parente hujus Regis rerum potiente, tantum duodecim millia fuerint.

A Caſbin quatuor dierum itinere, & bidui à Sultania abeſt *Ardevil*, oppidum magni nominis, in quo Alexander magnus aulam ſuam tenuit, quum Perſiam eſſet invaſurus; hic plurimorum Regum Perſicorum viſuntur ſepulchra: præcipuam autem dignitatem addit urbi, quod hæc prima ſectam Perſicam receperit à Guini hujus ſectæ authore, qui hic regnabat.

Similiter quatridui itinere à Caſbin diſtat *Geilan*, Hircaniæ oppidum haud longe à mari Caſpio. Hujus provinciæ quæ hodie *Ghilan* audit, pars quæ ad arctum vergit denſis nemoribus opaca eſt, in quibus plurimæ arborum ſpecies, præſertim cedri, abietes, quercus, & tanta ferarum copia, ut itinera infeſta reddant; verum verſus oram maris paſcuis abundat, peramœnis & riguis, ob ingentem copiam ſcaturiginum, quæ è vicinis montibus ſaliunt. Plurima ſunt oppida in hac provincia, quorum præcipua, *Beſtân*, *Maſſandrân*, *Pangiazer*, *Bachu* & *Geilan*; oppida tantæ dignitatis ut præfectos habeant, quales ſunt Baſſæ apud Turcos. *Bachu* autem peropportunum eſt emporium, portum habens ad mare Caſpium, haud longo intervallo diſſitum ab Ardevil, Tauri, Eres, Sumachia & Derbent. Haud

longe ab oppido mirabilis fons ſub terra ſcaturit, magnam copiam nigri olei eructans, quo Perſæ in elychniis utuntur, & paſſim per univerſam Perſiam deportant.

A Caſbin ſex dierum itinere ad oppidum *Com* pervenitur, per plurimos pagos & commodiſſima juxta viam diverſoria. Oppidum hoc antiquiſſimum eſt, quod à Ptolemæo appellatur *Guriana*; olim tantæ amplitudinis fuiſſe produnt, ut Conſtantinopoli duplo majus eſſet. Sed Teymurlanes ita vaſtavit, ut ne nunc quidem reſpirare potuerit, præſertim oppido *Caſſan*, quod aliquando ipſi paruit, omne mercimonium illi præripiente. Situ alioquin jacet peropportuno; abundatque omnibus rebus ad vitam neceſſariis; præterlabitur fluvius, qui lapideo ponte tranſitur: quo ſuperato Parthia aditur, nobiliſſima olim provincia, ſed hodie ita Perſiæ permixta, ut ne nomen quidem ſuperſit.

A *Com* ad *Caſſan*, bidui iter eſt; famoſum & opulentum oppidum, licet Ortelius & alii illius non meminerint; in perpulchra planicie conditum; verum quia montes fere diei itinere ab urbe diſtant, valde hic æſtuat & pene ut Ormuzii; ver enim & æſtas citius

hic

hic ingrediuntur quam in reliqua Perſia. Abundat fontibus & omni genere annonæ, atque adeo ſingulare eſt Perſiæ Emporium, ad quod ex variis regionibus & præſertim ex India omnis generis merces deportantur. Oppidani excellunt in omni genere texturæ è ſerico & lana, adeo ut hic precioſiſſima periſtromata conficiantur. Imprimis autem in politico regimine excellit, nam nulli hic otioſi homines tolerantur, etiam ſexennes pueri laboribus admoventur. Obtinet enim hic Lex (quam & apud Ægyptios viguiſſe memorat Diodorus) qua ſinguli apud magiſtratus coguntur profiteri nomen ſuum,& quam vitam degant, quamque artem exerceant: Sin autem mentiantur, aut verberibus ſub plantis pedum caſtigantur, aut publicè ſervituti mancipantur. Vnica ſcorpionum lues, qui hic permagni & nigri viſuntur, oppidanis valde infeſta eſt, & niſi caute vitentur,interdum magnum dant damnum.

A Caſſan ad Hiſphaan tridui iter eſt. Hæc civitas olim Hecatonpolis dicebatur, id eſt, centum portarum urbs: quod nomen hodieque tuetur, nam mœnia illius in circuitu vix uno die equo obiri poſſunt; & maxima eſt omnium urbium Perſiæ; cujus frequen-

tia eo major eſt, quia Rex hic aulam ſuam habet. Eadem & ſitu munitiſſima eſt, & validiſſimo muro cincta, & latis atque profundis foſſis, quæ aquas ſuas accipiunt à torrentibus, qui è Coronianis montibus deſcendunt. Ad ſeptentrionalem illius plagam munitiſſima arx adjacet, ingenti muro qui in ambitu mille quingentas ulnas capit: in medio illius extat turris varia atria & cubicula complectens, ſed paucis machinis inſtructa. Ad occidentalem plagam duo palatia viſuntur, quorum unum regiam familiam capit, alterum gynæcio deſtinatum eſt: Palatia hæc magnificentia ſua longe ſuperant cætera ædificia; è nitido & rubenti marmore conſtructa; pavimentum omne opere teſſelato ſtratum, & tapetibus ſericis & auratis conſtratum: feneſtræ alabaſtro & candido varioque marmore nitent; poſtes eburnei & ebeno variegati, ſpectantium oculos magis ſiſtunt quam ſatiant. Palatio adjacet hortus ſpacioſus & latus, innumeris arboribus fructiferis, & bene olentibus herbis atque floribus conſitus: mille fontibus & ſtagnis riguus, & inter alia fluviolo qui placido curſu & leni murmure eundem à Palatio dividit: hic non tam anxiè cuſtoditur, quin non modo equitibus

ſed

ſed & civibus ſubinde illũ liceat ingredi & mentem oculoſque amœno illius proſpectu explere.

Ad Palatii autem cuſtodiam, Rex diverſos militum alit ordines: quorum præcipui & frequentiſſimi appellantur *Curchi*, qui veluti regii corporis cuſtodes ſunt, octo millium numero, ſub diverſis tribunis, qui principali Tribuno parent, qui Curchi Baſſà dicitur, & plerumque è magnatibus aſſumitur. Alterius ordinis milites *Eſahul* appellantur, numero mille, ſub pluribus tribunis, qui itidem uni ſubſunt, qui Eſahul-Baſſà nominatur. Omnes hi accipiunt ſtipendium à certis oppidis & pagis Regis Perſarum vaſallis; certoque tempore accipiunt à Rege, arma, equos, veſtes & tentoria pro cujusque condicione: his præſidiariis perpetuo Rex cingitur, imprimis autem quum aliquo procedit. Regimen civitatis præter Regem ipſum & principem, penes duodecim eſt Sultanos: Tres autem præcipui totius curam gerunt, quorum munia diſtincta ſunt: Nam unus rei bellicæ curam gerit per totum Regnum; reliqui duo omnes regni reditus recipiunt, & rationes accepti atque expenſi reddunt, ita ut merito Theſaurarii poſſint dici. Secundum locum poſt illos obti-

obtinent *Mordari*, duo magni Cancellarii, quorum munus eſt edicta omnia promulgare, omnes literas ſcribere, quæ regimen imperii concernunt; unus ſigillum cuſtodit, alter ſcriba eſt. Præter hos duo ſunt *Caddi*, id eſt, Iudices, qui controverſias in rebus civilibus examinant & determinant: in cauſis vero criminalibus, tantum examinant & audiunt teſtes, & informant declarationem, quam vocant *Sygil*, quam dein Sultano, id eſt, aut civitatis aut totius imperii præfecto offerunt, qui dein pro meritis pœnas infligendas curat, ſecundum regni conſuetudines. Quale autem eſt regimen hujus civitatis, tale eſt & cæterarum.

Eccleſiaſticum regimen in hac civitate primo & principaliter eſt penes Muſtaedinum; in reliquis urbibus alii ſacrorum præfecti præſunt, qui non ab illo eliguntur aut deſtituuntur, uti à Papa Romano fieri conſuevit, ſed ab ipſo Rege, qui non modo civilium ſed & ſacrorum Princeps eſt & ſummus Sacerdos, quemadmodum Mahumet & Ali fuerunt. Sed Rex ut turbas viter, hanc curam à ſe in alios devoluit, quorum judicio permittit quicquid controverſiarum circa Legem ipſorum inciderit. Sub hoc ſummo Sacerdote ſunt

Cali-

Califes, qui quotidie in moſcheis & templis ſacris operantur. Quorum princeps eſt qui cornu Regis capiti imponit cum inauguratur. Quæ ceremonia primitus Cuſæ prope Babylonem celebrabatur, ſed poſtquam Turca Aſſyriam Perſis ademit, interdum in Caſbin, interdum in hac urbe peragitur. Denique oppidani hujus urbis, moribus pene ſimiles ſunt antiquis Parthis, imprimis equitandi induſtria. Plerumque in equis iter agunt, in equis cum hoſtibus pugnant, in equis emunt atq; vendunt merces ſuas, in equis denique confabulantur: atque hoc unicum nobilium atque ignobilium & ſervorum diſcrimen eſt, quod ſervi nunquam equis vehantur, nobiles nunquam pedites incedant. Gens natura arrogans, ſeditioſa, doloſa & quietis impatiens; ſed pravitas hæc à ſevero Regum imperio plurimum coërcetur, & temperatur. Luxuriæ admodum ſunt dediti, nam tria genera fœminarum ipſis ſunt, honeſtæ, ſemihoneſtæ, & impudicæ ſive ſcorta: & tamen nullum crimen gravius puniunt quam adulterium, idque tam in honeſtis quam ſemihoneſtis. Denique pleni ſunt dolis, neque ſtant promiſſis (quod omnium pene barbarorum proprium eſt) haud du-
dum

dum una regiminis forma contenti, novitatum appetentiſſimi.

Ab Hiſpaan ad urbem *Siras* redeundo verſus Syriam, decem dierum iter eſt. Vrbs hæc ſita eſt ad ripam *Bindamir*, magni atq; famoſi fluminis, quod per Perſiam & Regnum *Lar* defluens in ſinum Perſicum ſeſe exonerat:quondam Metropolis hujus regni, antequam Hiſpaan hoc decus illi præriperet. Ampliſſima tamen eſt, & ambitu ſuo complectitur pene decem milliaria; jacetque juxta regiam viam quæ ab Hiſpaan ad Ormuzium ducit. Intra & extra hanc urbem viſuntur multa rudera antiquorum monumentorum, nimirum duæ vaſtæ portæ, duodecim milliarium intervallo à ſe invicem diſtinctæ quæ urbis hujus amplitudinem, dum Regni Metropolis eſſet, demonſtrant. Ad auſtralem plagam videre eſt ruinas magnifici palatii à Cyro ut volunt ſtructi; quod Ælianus magnifice extollit lib. 1. de animalib. c. 59. Ad arctoam autem rudera antiqui caſtelli, quod triplici muro fuiſſe cinctum videtur, primus viginti quatuor pedes altus erat multis turribus ornatus, ſecundus primo ſimilis, ſed duplo altior; tertius vero quadratus & nonaginta pedes altus; omnes è vivo ſaxo educti. Vtrimque erant

duo-

duodecim æneæ fores & ante illas æneæ columnæ eleganti opere factæ, quæ magnificentiam conditoris arguunt. Ad ortum exiguo intervallo ab hoc caſtello mons aſſurgit, in cujus faſtigio elegans capella fuit, antiquorum Regum monumentis nobilis. Licet autem hæc urbs varias viciſſitudines experta ſit, tamen facile adhuc nomen tuetur inter præcipuas Perſiæ; nam ex illa brevi tempore viginti millia bene armatorum equitum cogi poſſunt. Præterea nobiliſſimum orientis emporium eſt, & armorum omnis generis officina, quæ hic ſumma induſtria ex ferro & chalybe tam eleganter fabricantur, ut bonitate & nitore Europæa longe ſuperent.

A Siras octidui itinere aditur provincia *Suſiana* quæ nunc *Cuſeſtan*, olim Aſſyria dicebatur: fines habet ad Arctum quidem, auſtralem Armeniæ partem, ad occidentem Meſopotamiam, ad Auſtrum partem ſinus Perſici, qua parte plena eſt paludibus & uliginoſis locis, ſine ulla ſtatione aut portu. Aër hic valde fervet, ſolum bituminoſum, & arboribus inimicum, aquas quoque inquinans, ita ut indigenæ hîc brevis ſint ævi.

A limite hujus provinciæ ad oppidum

dum *Baldac* bidui iter eſt, hoc quondam ingens illa Suſa fuit, nunc pene deſolatum : oppidum hoc lambit fluvius Choaſpes, qui poſt varios flexus atq; reflexus tandem illabitur in ſinum Perſicum; aquæ illius limpidiſſimæ & potari pulcherrimæ, optimique ſaporis.

Sex dierum itinere trans fluvium hunc *Moſul* aditur, antiquiſſima civitas ad ripam fluvii Tigris. In planicie autem Aſſyriæ & ad ripas hujus fluvii, in regione Eden, Ninive à Nimrod fuit inchoata & à Nino abſoluta. Inter ſacros juxta atque profanos ſcriptores conſtat hanc civitatem omnium maximam & magnificentiſſimam fuiſſe. Nam fundamenta murorum hodieque teſtantur, quadrata quidem forma conditam fuiſſe, lateribus licet inæqualibus; nam duo longiora latera ſingula centum & quinquaginta ſtadia patebant; breviora tantum nonaginta; ita ut ambitu ſuo caperet quadringenta & octuaginta ſtadia, id eſt, ſexaginta milliaria Italica. Mœnia centum pedes alta erant, & in ſuperficie adeo lata ut tres currus conjunctim poſſent incedere: hæc mœnia mille quingentis turribus ornata erant. Nunc penitus exciſa eſt urbs à Chaldæis (uti Deus prædixerat) & tantum miſerum tantæ molis

ſepul-

ſepulchrum; ubi tantum exiguum oppidulum hodie cernitur, in quo Neſtorianorum Patriarcha Turcæ permiſſu degit.

Ab hoc adverſo flumine diſtat Inſula *Eden*, duodecim milliaribus: quam partem paradiſi fuiſſe autumant: Hæc ambitur à Tigri, crediturque circiter decem milliaria Anglica ambitu ſuo continere: fuitque quondam latericio muro cincta, uti è ruderibus apparet; & licet barbaries florentiſſimas has regiones penitus inundarit, tamen hæc inſula hodieque ſervat nomen *Edenis*.

A Moſul ſecundo flumine *Bagdat* deſcenditur, ratibus quæ utriculis è caprarum pellibus conſutis & vento inflatis innatant; nautæ autem vendunt materiem in urbe Bagdat & revehunt pelles jumentis domum, ut iterum illis utantur. Hæc civitas à nonnullis nova Babylon appellatur, quia è veteris, quæ haud longe abeſt, ruinis excitata creditur; neutiquam ita pulchra urbs eſt aut ampla, quippe quæ tantum tria milliaria Anglica ambiat; mœnia ſtructa è lateribus ad ſolem ſiccatis. Hic octo menſium ſpacio, nulla non modo pluvia cadit, ſed nec nubila pene ulla videntur, noctu aut interdiu. Hiberni menſes ſunt ipſis November, Decem-

ber, Ianuarius & Februarius, ita tepidi tamen ut ab æſtivis in Anglia non multum differant. Hæc urbs quondam celebre & frequentiſſimum fuit emporium: ſed poſtquam Luſitani, Angli & Belgæ in Indiam navigare cæperunt, multum huic, ſicuti & Cayro in Ægypto deceſſit, rarioribus mercatoribus è ſinu Perſico ad illam, & è mari rubro ad hanc commeantibus. Suburbium habet trans flumen, ad quod ponte ſuper cymbas ſtrato tranſitur. Haud procul hinc ruinas videri volunt Turris Babel, cujus reliquiæ quartam partem milliaris complectuntur, & grandis turris altitudine hodieque aſſurgunt, è grandibus lateribus tres quartas partes ulnæ longis & unam quartam latis, & bituminoſa calce conjuncti, ſingulis autem ordinibus ſtoreæ interjacent è palmarum foliis contextæ, quæ hodieque durant. Iuxta quoque ruinæ Babylonis oſtenduntur; à quibus trium dierum itinere diſtat oppidum *Ayt* pene dirutum, quod ab Arabibus habitatur.

Iuxta hoc oppidum mirabilis jacet vallis, in qua quamplures ſcaturigines viſuntur, quæ nigram quandam ſubſtantiam inſtar picis cum ventoſo murmure eructant, tanta copia, ut vicinis provinciis ad naves impicandas abunde

ſufficiat. Mahumetani vocant os inferni.

Ab Ayt trium dierum itinere per deſertum pervenitur *Annam*, Arabum oppidum; quod tria milliaria in longitudinem patet, ſed anguſtum; habitant Curdi, furaciſſimum hominum genus. Iuxta labitur Euphrates pernici curſu, qui regionem adjacentem rigat atque fœcundat.

Ab hoc oppido ſcribit author ſe octodecim dierum itinere perveniſſe Aleppum, quum aliâs Caravana (ut vocant) quadraginta diebus id iter abſolvi ſoleat.

V.

ITINERARIVM ANTONII IENKINSONII Angli, à Ruſſia ad Bogar in Tartaria, anno cIↃ IↃ LVIII.

A Moſcua ſecundo flumine deſcendit *Collom* XX leuc. ſub Collom circiter unam leucam Moſcua fluvius confluit in Occam: à confluente ad caſtrum *Terrevetiſko* VIII leuc. quoad dextram relicto ad caſtrum *Peroſlave* VIII leuc. à quo ad veteris *Rezania* rudera VI leuc. ad arcem *Terreçoviam* XII leuc. ad *Caſ-*

ſim arcem ... leuc. qua ad ſiniſtram relicta ad *Morom* xx leuc. ad *Nyſe-Novogorod* xxv leuc. hic Occa confluit in Volgam ; ad *Vaſiliogorod* xxv , leuc. ad caſtellum *Sabovvſhare* xvi leuc. ad Caſtrum *Sugaſtio* xxv leuc. Ad *Cazan* ... leuc. Ad *Aſtracan*. Inſula in qua hæc urbs ſita eſt diſtat ab Æquatore XLVII gradibus & x ſcrupulis. Ab hac inſula fluvius variis mæandris petit mare Caſpium: orientale illius oſtium diſtat ab Aſtracana xx leuc. Ab oſtio oram legentibus verſus boream primo occurrit inſula *Accurgar* edito monte conſpicua ; & x ab hac leucis *Bavvhiaza* inſula, priore longe editior. Vtraque autem objacet ſinui, qui ad arctum ſe ſubducit & vocatur mare cæruleum. A poſteriore hac inſula ad regionem *Baugleatán* ventum, quæ diſtat à dicto Volgæ oſtio LXXIV leucis & ab Æquatore ſex & quadraginta gradibus & LIV ſcrupulis verſus Arctum. Hinc decem leucas ſecundum oram verſus Eurum provecti amnē *Iaic* prætemavigarunt; à cujus oſtio circiter unius diei itinere jacet oppidum *Serachick*, principi Tartaro parens, incolæ pecuarii, latrociniis dedititiſſimi. A *Iaic* XVI milliar. provecti, ſinumque ſex leucas latum prætervecti, venerunt ad promontorium,
quo

quo ſuperato ora recedit verſus boream, aperitque ſinum, in quem fluvius *Tem* è provincia *Colmack* deſcendit. Dein viginti leucis enavigatis, humilis occurrit inſula, multis vadis inquinata, & pone illam ſinus qui irrumpit verſus Arctum; illi autem ut vada evitarent, flexerunt ad dexteram & verſus Eurum, & triginta leucis abſolutis, rurſus oram conſpexerunt, editis & fragroſis montibus conſpicuam; quam legentes, primo ſinum, dein prominens terræ cornu offenderunt; quo ſuperato portum *Manguſlave* proponentes ingredi, ob adverſam tempeſtatem è regione illius anchoras jecerunt, & exſcenſione facta, magno precio camelos ſibi compararunt, tertio Septembris.

Hinc ventum ad territorium Sultani *Timor* Tatari; & viginti dierum itinere per terras aquarum inopes, præterquam quæ è profundis puteis hauriuntur; quinto Octobris rurſus venerunt ad ſinum Maris Caſpii, in quem *Oxus* fluvius olim ſe exonerabat, nunc autem confluit in fluvium *Ardock*, qui verſus arctum labitur, & ſe ſub terram condere & rurſus poſt immenſum intervallum emergere creditur & in Lacum *Kithay* influere.

Hinc ſeptem diebus ventum ad Ca-

ſtellum *Sellizure* cui tum Azim Chan imperabat. Situm eſt in edito monte, ubi regia Chani viſitur è luto aggeſta. Ad meridiem habet terras humiles, admodum fœcundas & variorum fructuum feraces; inter quos memoratur fructus *Dynie* magnæ molis & ſucci plenus, quem indigenæ poſt cibum uſurpant loco potus: item *Carbuſe* mole magni cucumeris, flavo colore & ſuavi ſapore: & *Tegur* ſpecies farris, cujus ſtipes eſt inſtar cannæ ſacchari, procerus & far inſtar oryzæ, in culmo cannæ extans inſtar racemi uvarum.

A Sellizure biduo ventum ad oppidum *Vrgence*, cui Sultanus Ali imperabat frater prædicti Azim, qui nuperrime ceperat oppidum Coraſan in finibus Perſiæ.

Hoc oppidum *Vrgence* in planicie ſitum eſt, vallo luteo cinctum, ambitu quatuor milliarium; ædes itidem è ceſpite aggeſtæ; unam habet plateam deſuper tectam, in qua forum rerum venalium celebratur.

Regio omnis à mari Caſpio ad hoc oppidum vocatur *Turcomania*, paretque Sultano Azim & fratribus illius; qui fere inter ſe diſcordes, utpote diverſis matribus prognati. Indigenæ ut plurimum in agris degunt, habentque

oves

oves cum magnis & ponderoſis caudis; carent nummis, ſed permutatione rerum emunt venduntque, nullus ipſis panis, carnibus maximam partem victitant, potus ipſis lac equarũ acidum.

Ab Vrgence profecti ſecus fluvium Oxum centum milliaribus, tranſierunt per fluvium *Ardoc*, qui vaſtus eſt & pernix: ſeptimo Decembris pervenerunt ad Caſtellum *Kait*, cui imperabat Sultanus Saramet frater Regis Vrgence.

XXIII Decemb. venerunt ad oppidum *Bogar* in Bactria, id ſitum eſt in humili ſolo, & alto vallo luteo ſeptum: diviſum eſt in tres partes; quarum duas Rex tenet; tertiam occupant mercatores & mechanici ſeparatim degentes: vaſtum eſt oppidum, & ædes fere è ceſpite aggeſtæ; licet non paucæ & aliquot templa è lapidibus ſint ſtructa; inter quæ viſuntur balnea ſumtuoſiſſimè educta; per mediam urbem labitur exiguus amnis, cujus aquæ ſunt inſalubres, & generant iis qui non aſſuevere vermes in cruribus inter cutem & carnem, qui ſingulari induſtria ſenſim eximuntur. Nulli hic fas quicquam bibere præter aquam aut lac equinum, & acerrime animadvertitur in illos, qui aquam vitæ aut ſimilem potum guſtaverint; habent enim Metropolitanum ſtre-

nuum legis hujus obſervatorem, quem magis venerantur, quam principem ſuum, qui & interdum ab ipſo exautoratur.

Paruit quondam hæc regio Perſis, quorum & idioma hodieque uſurpant, ſed nunc perpetuo cum Perſis bellum gerunt, religionis ergo, licet utrique ſint Mahumetani: ſed Tartari hi ſuperius quoque labium radunt, ſecus ac Perſæ, quos ipſi propterea *Caphars*, id eſt, infideles vocant.

Rex Bogar neque potens eſt neque locuples, decimam licet accipiat omnium rerum venalium, & quum eget, etiam vi rapiat à ſubditis ſuis, quantum lubet: numiſma ipſorum partim argenteum eſt partim æneum; argenteum unicum ipſis eſt valens XII denarios Anglicos: æneum vocant *Poole*, quorum C XX valent unum argenteum: Rex autem pro arbitrio ſæpe mutat utriuſque valorem.

Rediit autem eadem pene via in Ruſſiam anno cIↃ IↃ LX.

Latitudines ab ipſo obſervatæ:

Manguſlave	XLV grad.
Vrgence	XLII grad. XVIII ſcrup.
Boghar	XXXIX grad. X ſcrupul.

Notandum autẽ eandem plane latitudinem Bocharæ tribui ab Abulfeda.

VI. AL-

VI.

ALTERVM EIVSDEM ITInerarium è Ruſſia in Perſiam anno cIↃ IↃ LXII.

E Volga in mare Caſpium ingreſſus; primum prætervectus eſt tres inſulas, quæ diſtant ab oſtio Volgæ novem milliaria; deinde navigans verſus Africum attigit quatuor inſulas, quas vocant *Challica Oſtriva* quadraginta milliaribus à ſuperioribus tribus. Poſtero die eundem curſum ſecuti viderunt *Tukem* in provincia *Tumen*, ubi plurimi piratæ agunt; itaque curſum flexerunt verſus ortum circiter quadraginta milliaria, & inciderunt in vada, magnoque naufragii diſcrimine evitato, inciderunt in pulchram Inſulam quæ appellatur *Chatalet*, diſtantem à Challica Oſtriva circiter centum milliaria; ubi circiter ſex milliaribus ob adverſam & horridam tempeſtatem anchoras jecerunt, & ſummum adierunt diſcrimen; atque inde moventes verſus Auſtrum, offenderunt provinciam Shyruanſha, ſub qua rurſus anchoras jecerunt centum & quinquaginta milliaribus à *Chatalet*; atque ita tandem provecti inde verſus Eurum, appulerunt

ad *Derbent*, quod oppidum tum parebat regi Hyrcaniæ: deſcribit autem illud ad hunc modum.

Derbent antiquum eſt oppidum, habens arcem vetuſtam in monte ſitam qui *Caſtovv* vocatur, è vivo ſaxo eductam ad Europæorum modum, altis & craſſis mœnibus cinctam: ab Alexandro magno conditam: qui & murum altiſſimum & craſſum deduxit ad Teflin uſque Georgiæ oppidum: adjacet mari, uno & quadraginta gradibus ab Æquatore verſus Arctum.

Hinc profecti verſus Eurum circiter octuaginta milliaria appulerunt ad *Shabran*: hinc terreſtri itinere camelis vectus, ſex dierum itinere venit *Shamakiam* in regno *Shirvan* olim Hircania, cui tum Obdolucan imperabat. Deſcribit autem Shirvan hoc modo.

Hircania quondam magni nominis fuit provincia, habuit utplurima oppida, pagos & arces: ita ut reges cum Perſarum rege potentia certarent; ſed nunc res longe aliter ſe habet, nam pleraque oppida fere conciderunt, & Rex Perſis tributarius eſt factus. Meminit & turris illius in *Sumachia* è craniis nobilium conſtructæ. Vrbs autem illa diſtat à mari ſeptidui itinere, camelis; habitatur hodie potiſſimum ab Armeniis.

niis. Oppidum *Arraſh* ejuſdem provinciæ ad fines Georgiæ, hodie emporium frequens eſt & opulentum, plurimùm enim hic ſerici reperitur. Haud longe à Shamachia viſitur vetuſtum caſtellum *Gulliſtan* à Perſis ſuperioribus annis dirutum. In eadem provincia jacet altiſſimus mons *Quiquiſs*.

VI Octob. à Shamachia movens, poſt triginta ſex milliarium iter venit ad pagum *Tavaten*; præterlabitur fluvius Cor, qui è montibus Georgiæ profluens, inter duo antiqua oppida Shabran & Bachu in mare Caſpium egreditur: Hinc per vaſtam planiciem, ſed à barbaris & rudibus populis habitatam, decem dierum itinere venerunt ad oppidum *Ardovill*; quod diſtat ab æquatore triginta octo gradibus, antiquum oppidum provinciæ Aderraugan; ubi Perſiæ principes ut plurimum tumulantur,

Ab Ardovil quatridui itinere verſus occidentem jacet Tauris, maxima urbs Perſiæ.

Ab Ardevil autem decem dierum itinere profectus eſt Caſbin tum Imperatoris Perſiæ regiam:

Proſecutus eſt idem iter in Perſiam anno CIↃ IↃ LXV. Arthurus Eduardi Anglus, qui quum pridie Kal. Auguſti, ab Aſtracan ſolviſſet, demum vigeſimo

tertio illius menſis ſubiit portum *Nazauon;* atque inde ſex dierum itinere pervenit ad *Shamakian;* obiit autem eo anno menſe Octobri Shyrvani rex Obdolucan.

Anno autem proximo, ab Aſtracan octiduo navigavit ad oppidum *Gilan;* à quo iter quatridui prodit ad *Caſbin.*

Anno autem CIↃ IↃ LXXIX. rurſus è Ruſſia profecti, per Aſtracan applicuerunt ad oppidum *Bildih* in provincia Shirvan, quam Turci tum poſſidebant, oppido Derbent potiti. Diſtat *Bildih* ab æquatore verſus Arctum quadraginta gradibus & vigintiquinque ſcrupulis; & à *Bachu* unius diei itinere, ſive ſex leucis.

Derbent autem, quemadmodum tum accurate ab ipſis fuit obſervatum, diſtat ab Æquatore verſus Arctum uno & quadraginta gradibus & quinquaginta duobus ſcrupulis.

Ab hoc ad Bildih numerant ſex ſupra quadraginta leucas. A Shamachia ad Bachu decem leucas ſive triginta milliaria Anglica. A Bachu ad Bildih terreſtri itinere quinque aut ſex leucas, maritimo duodecim.

VII. Iti-

VII.

ITINERARIUM IOANNIS NEVVBERIE Angli ab Aleppo ad Ormuzium, anno cIↃ IↃ LXXXI.

DEcimonono Martii ab Aleppo diſcedens, præteriit poſt meridiem altam turrim edito monti ſuperſtructam, quam vocant *Boab*; & ſub veſperam venit ad pagum *Halſe*.

xx. Venit *Bir* ad orientalem ripam Euphratis: hic cymba conducta ſecundo flumine deſcenderunt, & xxvi. ejuſdem menſis præternavigarunt *Raick* pagum ad orientalem fluvii ripam ſitum.

xxvii. Præternavigarunt arcem *Baleſſen* ad occidentalem ripam, ſed jam dirutam. Et mox *Gabbar* oppidulum ſuper montem ſitum ad orientalem ripam.

xxviii. Vetus oppidum Raccam: cui arx adjacet ſed jam diruta ad eandem ripam.

xxx. Balladac oppidum & arcem, utraque jam diruta ad occidentalem ripam; mox *Dier* oppidum, ad occidentalem ripam, foſſa undique cinctum.

1. Aprilis arcem *Rab*, ad eandẽ ripam.

II. *Aſhar*

...ntum una turris
... exiguum Caſale

... ad orient. ripam;
...gum pagum, ſed
...em ripam: & ſub
... *Gurnam*, ad cor-
... *Furro*, & fluvius
...tur confluunt: ad
... *Furro* jacet alte-
...tium itidem tri-
...hoc.
... *Salſaram* oppidum
... ſitum; extra op-
...ſura rerum vena-
...ſunt è grandibus
... ſtructæ ſunt è la-
...tis. Oppidum ha-
...æſtus marinus hic
...pit hoc oppidum

...nderunt; & XXIV
... mare ſeu ſinum

...ntana Perſiæ, &
... inſulam *Carreghe*,
...am XXVI ejuſdem:
...tet circiter duo
...nem, totidemque

... provecti viderunt
humi-

II. *Aſhar* exiguum oppidum ad eandem ripam.

III. *Subercan*, jam plane dirutum, ad orientalem ripam.

IV. *Manallen* pagum, ad occidentalem ripam & mox *Annam* longiſſimum oppidum ad utramque ripam ſitum, ſed maximam partem ad occidentalem; in cujus medio viſitur Arx aquis circumdata, & multæ inſulæ amnicæ. Nono & decimo parum profectum ob adverſam tempeſtatem.

X. Venerunt *Addettam* & ſub veſperam *Gebbar*, ad orientalem fluvii ripam.

XI. *Heit* cum arce ad occidentalem ripam. Inter *Annam* & *Heit* utraque ripa pluribus ædibus & arboribus quæ dactylos ferunt eſt obſita.

XII. Diſcedentes ab *Heit*, XIII. venerunt Ambar pagum ad orientalem fluvii ripam.

XIV. *Felugiam*, ubi exſcenſione facta, terreſtri itinere petierunt *Bagdat* & XV illam ſunt ingreſſi.

XXIV. A Bagdat provectus, prænavigavit.

XXVI. *Bourac* oppidum, ad occidentalem fluvii ripam, ſed dirutum; & mox turrim in medio alveo ſitum.

XXVII. *Menil* oppidum ad orientalem

lem ripam; cujus tantum una turris ſupereſt; & mox *Amor* exiguum Caſale ad eandem ripam.

XXX. *Sekia* oppidũ ad orient. ripam; & mox *Kenedge* oblongum pagum, ſed deſtructum, ad eandem ripam: & ſub veſperam appulerunt *Gurnam*, ad cornu terræ ſitum, ubi *Furro*, & fluvius qui Bagdat præterlabitur confluunt: ad meridionalem ripam *Furro* jacet alterum caſtellum; & tertium itidem tribus milliaribus infra hoc.

I May, venerunt *Balſaram* oppidum à fluvio verſus Eurum ſitum; extra oppidum jacent varia fora rerum venalium; & ædes factæ ſunt è grandibus cannis; intra urbem ſtructæ ſunt è lateribus ad ſolem duratis. Oppidum habet quatuor portas: æſtus marinus hic percipitur. Turca cepit hoc oppidum anno CIↃ IↃ L.

XVI. Navem conſcenderunt; & XXIV demum ingreſſi ſunt mare ſeu ſinum Perſicum.

XXV. Viderunt montana Perſiæ, & eodem die viderunt inſulam *Carreghe*, & applicuerunt ad illam XXVI ejuſdem: abundat fontibus; patet circiter duo milliaria in longitudinem, totidemque in latitudinem.

XXVII. Ab inſula provecti viderunt humi-

humiles terras Perſiæ; & prætername vigarunt Caſtellum *Abouſher*.

Vltimo May attigerunt ſcopuloſum terræ cornu; à quo naves altum petunt, quæ Inſulam Baharen adire volunt.

VII. Iun. attigerunt Inſulam Scie vel Seche, quæ Portugallis paret; eſtque fluctibus pene æqualis.

IX. Applicuerunt ad *Nechel* quatuor leucis à *Scie*, hic in terram deſcenderunt. Fœminæ hic oblongis veſtibus utuntur;geſtantque annulos in naribus.

XI. Diſceſſerunt *Nechele*; & XII. venerunt *Melgor* magnum Caſale, inter montes ſitū. XVIII.*Geſſer* itidem Caſale.

XIX. *Bender*; XX. Inſulam *Left* attigerunt; è regione autem Bender jacet inſula *Baſſedor*; & utraque paret Portugallis. *Geſſer* vero & *Bender* in continente *Abrahamo Chan*; olim quidem Regi Ormuzii.

XXII. Iun. cIↃ IↃ LXXXI.venerunt Ormuzium.

Ejuſdem iter ab Ormuzio in Perſiam.

Secundo Auguſti; ab Ormuzio venit *Bender Gomrovv*, ubi Portugalli tum arcem & præſidium habebant.

Quinto ſub noctem à Gomrouvv mo-

moventes; octavo venerunt *Covvrſtan* Caſale: decimo *Ourmangel*; decimo quarto ad oppidum *Lar*.

XXIV. Aug. Lara diſcedens, venit ad pagum *Dehaccouvv* & poſtero die *Berren* Caſale: XXVII. *Olous* haud longe à *Gouen*, ubi provincia *Lar* deſinit.

I. Septemb. venerunt ad oppidum *Gaarrom* & mox ad Caſale *Demonder*: II. *Mecocal* ubi aquæ graviter olent.

III. *Cavvget*: IV. *Cheſimon Moddafar* elegans diverſorium: V. *Covvel*. VI. mane *Shiraz*. Inter Lar autem & Schiraz plurimi graſſantur lupi. Iter autem à Lar ad Schiraz fere agitur verſus Corum.

XXII. Schiraz relicta, venerunt *Sargom* oppidulum ad radicem montis, in amœna valle.

XXIII. Ad pagum *Auglamor*; cui alius vicinus jacet dictus *Augalm*.

XXIV. Mane pontem tranſierunt; & venerunt *Moyſſe*.

XXV. Ad pagum *Seſmon Dermal*.

XXVI. Superato altiſſimo monte ad *Augovv*.

XXVII. Ad *Hauſapaus* ſub monte ſitum, cum arce rotunda ſuper vicinum collem verſus occidentem ab oppido.

XXVIII. *Cuſkeſar*, ubi novum diverſorium ſtruebatur.

XXIX. *Gerdoun* : XXX. *Yeſtacas* ſuper rupem in profunda valle.

II. Octobr. *Boial* pagum adierunt, fructibus abundantem.

III. *Moydar* : IV. pervenerunt *Hiſpahan*.

IX. Ab Hiſpahan profecti, venerunt *Sen* : X. *Sheſers Can* & mox ad magnum pagum *Calenda*.

XI. Ad *Shen* oppidum fructibus abundans.

XII. *Garrattoy*, & eadem veſpera oppidum *Caſſan*.

IV. Novemb. A Caſſan ad Caſale *Senſen* ſuper collem ſitum ; ab hoc haud longe abeſt pagus *Bedra*, qui arcem habet.

V. *Caſmovam*, exiguum pagum, in magna planicie ſitum cum arce verſus meridiem.

VI. *Com* oppidum amplum, habens ad arctum lapideum pontem.

VII. *Gaſſaravvau* novum diverſorium.

VIII. Oppidũ *Sovvvva*. IX. *Daungh*.

X. *Arraſſan* pagum. XI. *Kirram* ſuper rotundum collem.

XII. *Paſſen* vino & nucibus abundantem.

XIII. *Auſſar* pagum, & mox *Deſſam* diverſorium.

XIV. *Re-*

xiv. Relicta verſus Africum Soltania, ad novum diverſorium nuper à Rege ſtructum.

xvi. *Sangas* oppidum. xvii. *Necpavv* diverſorium.

xviii. *Sarcham* diverſorium.

xix. *Meyannau* oppidum.

xx. *Turkeman* pagum. xxi. *Haggegavv* pagum.

xxii. *Avaſpeng* pagum. xxiii. *Taurin.*

i. Decemb. Tauri relicta venerunt ad pagum *Souffion.*

iii. *Souffione* diſcedentes, eodem die venerunt *Merent.*

iv. *Iolfaum* oppidum, quod Araxes præterlabitur, cujus ripæ lapideo ponte junctæ fuerunt, qui jam concidit: oppidum jacet ad radicem montis: complectitur circiter tria millia ædium, & ſeptem templa.

v. Ad oppidum *Naxnan*, abundans annona.

vii. Ad pagum *Potta.* viii. Pagum *Cambelleloam.*

ix. *Errevvan* ſive *Reyvan* ubi multi degunt Chriſtiani.

x. *Echimaſſen* Caſale Chriſtianorum.

xiv. *Dagſvvan.* xv. *Seraffam* Caſale.

xvi. *Cappannac* Caſale. xvii. *Comatſeur.* xviii. *Shevvbanc* itidem Caſalia ſeu diverſoria.

XIX. Præter oppidum *Haſſan-Gallauth* cui munitiſſima arx adjacet triplici muro cincta venerunt ad Caſale *Ballovvaſh*.

XXI. A Bellovvaſh venerunt *Arzerom*, oppidū inſigni annonæ copia affluens, quod tres habet portas.

XXIX. Ab Arzerom ad Caſale *Pretton*.

XXX. Ad Caſale *Shemar*.

I. Januar. Præter Caſale *Gotter*, ad diverſorium *Gebeſſe*.

II. Ad grande Caſale *Backeregge*.

III. Ad Caſale *Bettareg* haud longe ab *Arſingam*; atque ita eodem die *Arſingam*, quatridui itinere à Trapezunte. Ad ortum hujus oppidi jacet munitiſſimum caſtellum & ad auſtrum lapideus pons ſuper fluvium Ponnat ſtratus.

XIII. Ab Arſingam, ad diverſorium *Serperron*.

XIV. Ad Caſale *Ardanſegh*: hoc die ſuperarunt montes *Cardalor*, nivibus & ſummo frigore pene enecti.

XVI. Ad Caſale *Shevvbaning*.

XVII. Ad grande Caſale *Andre*: extra viam in pulcherrima valle ſitum ad radicem montis.

XVIII. Ad Caſale *Yeoltedder* ad ripam fluvii ſitum, præter magnam arcem

cem ſuper editum montem ſitam verſus Arctum.

xix. Per altos montes ad Caſale *Longo*.

xx. Ad Caſale *Praſſa* : & xxi. *Tocatum*, à quo ad aquilonem labitur fluvius *Ponnat*, valido ponte lapideo ſtratus; ab oppido verſus arctum inſidet altæ rupi munitiſſimum caſtellum; ad meridiem autem imminet utrique editiſſimus mons. In hoc oppido degunt multi Chriſtiani.

xxix. Lapideo ponte ſuperato, ad Caſale *Ackelcon*.

xxx. Per Caſale *Burghcarre* ad pagum *Tackian*.

xxxi. Ad Caſale *Dadovv*, à quo haud longe verſus Boream abeſt urbs *Amaſia*.

i. Febr. ad Caſale *Searadella*, diviſum in duas partes. ii. Ad Caſale *Chagannadel*: iii. Ad oppidum *Garom* cum arce ſua verſus Eurũ ab oppido ſita.

iv. Ad Caſale *Lout*: v. Caſale *Mourt Larſarrate*, trans fluvium *Caſalmach* qui ſe exonerat in pontum Euxinum.

vi. Ad Caſale *Allagour* ſuper montem ſitum.

vii. Ad Caſale *Ennebean*. viii. Ad Caſale *Sarracnſt*.

x. Ad exiguum Caſale *Saddar.*

xi. Ad Caſale *Erandrervan* juxta amœnam vallem, urbs *Angria* diſtat hinc dimidii diei itinere.

xii. Ad oppidum *Aaſh* in valle ſitum.

xiii. Ad Caſale *Ahemet Shalla.*

xiv. Ad pagum *Garacham* inter montes ſitum.

xv. Ad Caſale *Gaye* ſuperato prius monte *Chambelle.*

xvi. Ad Caſale *Carralla* : xvii. Ad Caſale *Sovvdegan*, trajecto fluvio qui labitur verſus ortum.

xviii. Ad Caſale *Couſcherderrom.*

xx. Per oppidum *Bouſeiuc*, ad oppidum *Bararich.*

xxi. Superato edito monte ad Caſale *Korſhonnoum.*

xxii. Ad Caſale *Actſau* : xxiii. ad *Burſam.*

v. Martii, trajecto flumine, cujus ripæ lapideo ponte junguntur ad Caſale Chriſtianorum *Peage.*

vi. Præter ſinum maris, cui oppidum Gamlech aſſidet; & lacum *Bourchi*, ad *Samaldechi.*

viii. Præter Pharum ad pontum Euxinum, ad *Skell.*

ix. Ad Galatam & Conſtantinopolin.

VIII. Iti-

VIII.

ITINERARIUM NICOLAI HEMMII ab Ormuzio ad Hiſpahan anno CIↃ IↃ C XXIII.

TErtio Auguſti à *Gambron* profecti cum Cafila CLXXX camelorum, tria milliaria promoverunt, & cubarunt ſub dio.

IV. Præterierunt duo aut tria diverſoria, & ciſternas è quibus homines atque jumenta aquas petunt; & venerunt *Getſii*, aliquot montibus ſuperatis.

V. Duos amnes vado tranſierunt, quorum alter valido lapideo ponte ſtratus erat, cujus pars ab undis rupta fuerat, & venerunt ad hoſpitium *Cauvvereſtan.*

VI. Ad *Goerobaſergon.*

VII. Ad *Gigon*, & mox cœlo tum ſupra modum æſtuante, ſub veſperam ad Caruanſeram *Tange.*

VIII. Ad *Gourmon* XXXIV ædium pagum, valde amœnum & immenſo numero palmarum cinctum, quæ magnam copiam dactylorum ferunt; incolæ hic grave tributum pendunt. Et hinc ſub veſperam ad *Bahadinii.*

IX. Ad *VVaſſalit*; & noctu ad *Scarchan* pagum qui circiter milliare diſtat à *Laar*.

X. Ad *Laar* ante meridiem; ubi diverſorium ſortiti ſunt in hoſpitio Chanis Siras, multis atriis & cubiculis diſtincto; cui amœniſſimus hortus adjacet.

XVI. Oppido Laar relicto venerunt ad pagum *Dabaku*.

XVII. Ad magnum pagum *Berii*, qui olim oppidum fuit, habetque etiamnum arcem ſuper montem ſitam.

XVIII. Ad *Benarovv* & trans arduos & aſperos montes media pene nocte ad diuerſorium *Schabitalck*.

XIX. Per aſperos & præruptos montes poſt meridiem ad pagum *Gabaron*; noctu cubarunt ſub dio.

XX. Sub meridiem ad *Gaffer*, plures pagos uno & cõmuni nomine ſic dictos.

XXI. Itinere per totam noctem continuato ad diverſorium *Meſaferii* amœno loco ſitum.

XXII. Paulo poſt auroram ad *Babahagii*; circiter quatuor milliaribus à *Siras*; & ſub veſperam ad pagum *Derouvval*; relicto ad dexteram ſalſo lacu; ſolũ undiq; conſurgit in altos montes, quibus venæ æris, argenti, ſulphuris, & aliorum metallorum occultantur.

XXIII. At-

XXIII. Attigerunt *Siras* elegantiſſimam urbem.

VIII. Septemb. Diſceſſerunt ex urbe *Siras*.

IX. Superatis aliquot montibus, deſcenderunt in amœnam vallem, in qua multa armenta ab Arabibus paſcuntur.

X. Ad fluvium, ad cujus ripas cubarunt ſub dio.

XI. Ad magnum pagum *Maim*.

XII. Ad *Emouſadam*, locum quadrata forma inſtar arcis conditum.

XIII. Superato edito & difficili monte ad pagum *Ouſion* in pulcherrima valle ſitum.

XIV. Ad pagum *Aſpas*, cui arx adjacet ſuper montem.

XV. Ad *Choſgoſar* diverſorium, gelabat ea nocte.

XVI. Toto die equitantes ſub veſperam venerunt ad pagum *Debeygourdon* in amœna valle ſitum; relictis ad dexteram aliis duobus pagis cum ſuis arcibus.

XVII. Ad Coubet lellalam, cui arx adjacet.

XVIII. Ad arcem Iaſichas ſuper rupem ſitam, juxta vallem in qua plurimi horti viſuntur.

XIX. Præter *Abenabad* novum diverſorium

ſorium ad *Deymachſoet* ad radices montium.

xx. Præter plures pagos cum amœnis hortis, ad amplum pagum *Chomſhe*.

xxii. Ad *Mayar*, via hæc amœniſſima eſt, & hortis atque viridariis undique cincta.

xxiii. Ad magnum & pulchrum pagum *Spavech* ſeſquimilliari à *Spahan*.

IX.

ITINERARIUM IOSEPHI SALBANCK ET ROBERTI COVERT *Anglorum*,

Ex India in Perſiam,& per varias ejuſdem provincias, anno cIↃ IↃc ix.

Angli fregerant navem grandem, cui nomen erat *Aſſcenſio*, ad oram Cambaiæ,& quum plerique incolumes in Indiam penetraſſent, variis itineribus domum ſunt reverſi; nos duorum quorum itineraria Anglice typis divulgata prodierunt hic adjungemus. Eorum unus fuit Ioſephus Salbank qui ita iter ſuum inſtituit.

Ab *Agra* quæ eſt regia hodie magni Mogolis, iter ingreſſus per Byanam, omiſſo

omiſſo illo quod per Lahorem agitur, quod longum cenſetur; biduo pervenit *Byanam*: ab hac octidui itinere venit *Mertam* per plura oppida & pagos. Et trajecto flumine *Paddar*, qui per Guzeraten deſcendit in oceanum Indicum: viginti quinque dierum itinere attigit *Suckar*, facto itinere per *Reuree* & *Buckar*; ſecus Buckar labitur fluvius *Damiadee*, qui poſt octidui iter illabitur in Indum, qui ſe evoluit in mare inter *Guader* & *Guzaraten*. De quibus diximus in Indiæ veræ deſcriptione.

Ab oppido *Suckar*, in inſula amnica ſito, viginti diebus venit *Candabaram* oppidum & emporium quantivis pretii, ob commercia cum Perſis juxta atque Indis: iter hoc actum per ſolitudines & ſylvas, cum ſumma difficultate.

A *Candahara*, movens verſus Hiſpahan, quinque dierum itinere attigit *Grees* Perſiæ oppidum, trajecto fluvio *Sabaa*, qui Mogolis ditiones tum dividebat à Perſiæ regno. Eſt autem *Grees* præſidiarium oppidum, ubi Perſa alit circiter mille milites.

A *Grees* octidui itinere ventum ad *Parram* oppidum, per vaſtam regionem, & nonnullos pagos, quorum uni è præcipuis nomen eſt *Vea*. *Parra* autem

tem emporium eſt, ubi magna copia ſerici venundatur.

A *Parra* octodecim dierum itinere, venit *Ieſd*, per regiones admodum deſolatas. Haud longe ab hoc oppido jacet municipium *Pahanaunis*, ubi plurimum ſerici colligitur; & quatridui itinere *Godana*.

A *Ieſd* ſeptendecim diebus venit *Hiſpahan*, maximum Perſiæ oppidum & Regis aula nobile.

Ab *Hiſpahan* integri menſis itinere pervenit *Bagdat*, ad Tigris ripam ſitum oppidum, quod circiter duo milliaria Anglica ambitu ſuo includit.

A *Bagdat* flumen deſcendens viginti octo diebus attigit *Balſaram*, ubi autem aquæ fluminis intumuerunt, octodecim diebus id iter peragi poteſt. *Balſara* urbs ſita eſt ad Perſicum ſinum, ambitq; circiter ſeſquimilliare. Omnes illius ædes, murique tam oppidi quam arcium, ſtructi ſunt è lateribus ad ſolem induratis. Turcarum imperator hic tum alebat quingentos Ianizarios præter alios complures milites.

A Balſara ſex diebus navigavit ad oppidum *Catiſam* ad Arabiæ felicis oram, cui tum Turca præerat, qui adverſus imperatorem ſuum rebellaverat: abundat omnis generis fructibus præſertim dactylis.

A Ca-

A Catifa per varias minores inſulas navigans ſexto die attigit famoſam inſulam *Baharem*, juxta quam quatuor anni menſibus Iunio, Iulio, Auguſto & Septembre præſtantiſſimæ margaritæ capiuntur.

A Baharem petierunt *Calaram* ad eandem Arabiæ felicis oram: hic (inquit) iter camelis arripui verſus *Shiriffdin*, intendens *Aman* petere, ut inde Henrico Middletomo ſignificarem quam perfide in his partibus ſuperiori anno nobiſcum actum fuerat; verum quum intellexiſſem eundem per proditionem in Moha captum fuiſſe, & cathenis oneratum, deductum ad Baſſam *Sinam* oppidi in mediterraneis Arabiæ, iter flexi verſus *Limam* oppidum ad oram ſinus Perſici ſitum, ubi navem aſcendi ut Socotoram inſulam peterem; verum à pyratis interceptus, deducor ad oppidum *Snar* ſive *Sohar*, littorale oppidum haud longe à *Lima*. Hic Portugalli præfecto perſuaſerunt me exploratorem eſſe, atque haud difficulter impetrarunt ut in manus ipſorum traderer: atque ita à Portugallis primo ductus fui ad *Azibo*, atque inde *Maſcaten* inſulam, ubi ipſi præſidium alunt quadraginta militum aut circiter, & eccleſiam habent; ſubducunt enim

enim hîc triremes ſuas. Hic mihi perpetuo in dura captivitate manendum fuiſſet, niſi Ieſuita quidam Anglus me liberaſſet. Cætera non ſunt hujus inſtituti.

Alter Anglus fuit Robertus Covert, qui comes fuit prioris, & iter hoc paulo accuratius deſcripſit; quod tamen tantum perſequemur à Candahara, quia cætera ſunt aliena ab hoc inſtituto & ad Indiam pertinent.

Candahar (inquit) eſt magna & pulchra urbs Pultanorum, ubi Savvder Khan præfectus vice Regis Pultanis imperat. Hic continuo commercia exercentur è Perſia, India, & Meſopotamia, & reliquis partibus orientis; nam ſeptem aut octo millia camelorum in ambitu aluntur, ad merces ultro citroque devehendas. Alit præterea præfectus quadraginta millia equitum, ad Puttanos, bellicoſam gentem, in officio continendos, quia Mogoli haud libenter parent.

Sexto May iter ſumus ingreſſi verſus *Iſpabavvnen* (ut vocat) & illo die octo curſus confecimus & pervenimus ad pulcherrimum amnem cujus ripis utrimque aſſident duo oppida, in quo uno quod *Langor* dicitur ea nocte quievimus.

VII. Sex

VII. Sex aut ſeptem curſus promovimus per planiciem.

VIII. Septem curſus abſolvimus & ſub dio pernoctavimus.

IX. Planiciem tranſgreſſi circiter XII curſ. ad amnem pervenimus, qui Puttanorum terras dividit à Perſia; dicitur *Sabbaa*.

XII. Trajecto fluvio venimus ad arcem & oppidum *Greės*, præſidiarium adverſus Mogoles, unde hic à Rege Perſarum decem millia militum aluntur ſub præfecto.

XIV. Per planiciem 6 Farſangas confecimus, quarum ſingulas leucæ comparant & binis curſibus.

XV. Per planiciem alias 6 Farſangas, ad Caſtellum quoddam.

XVIII. Per Campeſtria 5 Farſangas & ſub dio pernoctatum.

XIX. 4 Farſang. ad oppidum *Doctarham*.

XXI. 5 aut 6 Farſang. ad oppidum *Sehavve*. Vnde fere iter noctu peregimus ob ſummum æſtum; & XXIII. undecim Farſangis abſolutis venimus *Veam*, ubi plurimi periſtromatum textores degunt.

XXIV. 6 Farſang. ad pulchrum oppidū *Parra*, hic ſerici mercimonium viget quod Perſica lingua vocant *Averiſham*.

VI. Iunii

VI. Iunii hinc promoventes, XI. demum 32 farſangis per montana abſolutis *Bandam* pervenimus, publicum diverſorium.

XII. A Banda moventes per planiciem, 15 aut 16 farſang, XV. pervenimus ad muncipium *Sunday*.

XVII. Hinc digreſſi per planiciem, viginti unam & dimidiam farſang.

XIX. Venimus *Beaſtan* municipium.

XXI. Poſt 10 farſang. iter venimus Guſtan oppidum.

XXIII. Hinc digreſſi, poſt 21 farſang. iter, XXV. Venimus *Datteen*, melonum copia abundantem.

XXVII. Poſt 11 farſang. iter attigimus *Yeſd*.

XXVIII. 5 farſang. ad oppidum *Pahanavens*, ubi ſerici maxima reperitur copia.

II. Iulii 5 farſang. per planiciem.

III. 8 farſang. per ſolitudinem effœtam, ubi aquæ omnes ſunt ſalſæ, & ipſum ſolum ſale tectum; uti & IV. 7 farſang. per ſalſum ſive nitroſum ſolum.

V. 15 farſangas abſolvimus per ſimiles terras, ob aquarum inopiam feſtinantes, & attigimus *Biben* oppidum.

VIII. 14 farſang. ad oppidum *Godanna*, ubi plurimum ſerici reperitur.

X. 20 far-

x. 20 farſang. ad oppidum *Hemda*, uvis melonibuſque abundans.

xii. 15 farſang. ad oppidum *Cornetta*.

xiii. 6 aut 7 farſang. ad municipium *Orrinkſa*.

xiv. 4 farſang. ad exiguum pagum.

xv. 5 farſang. ad oppidum *Govvra*, amplum & pulchrum, & ſerico abundans.

xvii. 9 farſang. abſolvimus antequam aquam offenderemus.

xviii. 7 farſang. ad exiguum pagum.

xix. 7 farſang. per planiciem.

xx. 5 farſang. xxi. ſex. xxii. duas & dimidiam per planiciem.

xxiii. demũ venimus *Iſpahavvnen*.

vi. Auguſti, Hiſpahavvne digreſſi 6 farſang. abſolvimus & ſub dio quievimus ad ripam amnis cujuſdam.

vii. 10 farſang. promovimus per deſertum. Et viii. alias ſex ad oppidum *Corronday*.

ix. Ad *Miſkereon* 6 farſang.

x. 10 farſang. per deſertum.

xi. undecim farſang. xii. 9 farſang.

xiii. 14 farſang. ad exiguum pagum *Corryn*.

xiv. 10 farſang. xv. 9 farſang.

xvi. 9 aut 10 farſang. omnes per deſertum ad exiguum oppidum *Lackeree*.

 xvii. 8 far-

XVII. 8 farſang. XVIII. 12 farſang.

XIX. 14 farſang. omnes per deſertum ad exiguum oppidum *Corbet*.

XX. 12 farſang. ad municipium ـى, cujus ædes inſtar tentoriorum è pannis villoſis factæ erant.

XXIII. 8 farſang. XXIV. 9 aut 10 farſang. per deſertum ad ſimile oppidulum.

XXV. Ingentem ſylvam tranſivimus, quindecim farſangas longam, ubi tam præcipitem montem deſcendimus ut duo cameli in præceps ruerent, & enecarentur; & homines cum ſummo diſcrimine evaderent.

XXVI. 2 farſang. ad ſimile oppidum; atque hic tributum ſolvimus magnæ urbi quæ tantum unam farſangam abeſt; vocant *Nezzeret*: juxta viſitur monumentum Sultani cujuſdam ſuper editum montem, uti tanto vicinior eſſet cœlo: uti indigenæ credebant.

XXX. 10 farſang. ad fluvium *Synnee*, qui deſcendit in Euphraten, dividitque Perſiam ab Arabia; ad ripas autem viſuntur rudera antiqui oppidi Perſarum à Turcis aut Arabibus quondam diruti.

XXXI. 8 farſang. per vaſtam regionem.

1. Septemb. 12 longas farſang. ad gran-

grandem urbem *Sabbercam*, primum Arabiæ oppidum, ubi poma granatenſia maxima copia naſcuntur, quæ Arabes vocant *Anarres*. Præſidiarium eſt oppidum Arabum.

III. 14 farſang. ad oppidum *Baldad*, præſidiarium, & plenum latronibus.

VI. 18 farſang. ad civitatem Bagdat aut Babylonem, ad Euphratem ſitam, opulentam & longe munitiſſimam, vallum enim circiter centum & viginti machinis æneis defenditur. Turcarum Imperator quadriennio ante illam eripuerat Perſis.

XXII. Octobris, iter ingreſſi verſus *Haleppum*; & ad minimum ſexaginta leucis abſolutis per ſolitudines, octiduo, venimus ad oppidum *Muſſavv Coſam*.

XXXI. Hinc digreſſi quatridui itinere per deſerta, & fere triginta leucas emenſi municipium *Ruſſelee* attigimus.

IV. Novemb. 8 leuc. ad exiguum pagum *Deeſh*. Et V. verſus Muſel profecti, circiter triginta leucas, quinque diebus, abſolvimus. Hæc urbs jam maximam partem diruta eſt, reliquiæ tamen facile comparari poſſunt cum maxima earum, quas hactenus in itinere meo vidi: Regitur à Baſſà Turcarum magni nominis; adjacet munitiſſima

arx ad ripas Tigris fluvii. Plurima hic viſuntur poſtremę antiq. monumenta.

XIV. 4 leucas promovimus ad Caſtellum *Nuſſebavv*; & poſtero die 12 leucis abſolutis attigimus *Nuſſebavv*, ubi prophetam Ionam prædicaſſe volunt; cujus adhuc imago è ſaxo exciſa (licet multum deformata) ibidem cuſtoditur à Chriſtianis.

Hinc profecti triduo viginti leucas abſolvimus, & XVIII. veſperi venimus *Hamadainem* veterem Armeniorum urbem; ſed jam à Turcis pene deſolatam. Hic quoque multa viſuntur Antiquitatis monumenta, quæ oppidum olim nobile fuiſſe teſtantur.

XX. Inde diſcedentes poſt viginti quinque leucas triduo abſolutas, veni *Goubbam*, vigeſimo ſecundo menſis illius.

XXVI. Poſt alterius tridui atque 25 leucarum iter venimus *Vlſavven* magnum oppidum, ubi grave tributum ſolvitur ab itinerantibus, neque tamen licet ipſis in oppido pernoctare.

IV. Decemb. Poſt tridui & XXV. leucarum iter venimus ad oppidum *Bir* Euphrati adſitum, quod valido præſidio à Turcis cuſtoditur.

VII. Poſt bidui & XV. leucar. iter attigimus *Lumman*; & denique poſt octo leucarũ iter VIII. ejuſdẽ menſis *Halepũ*.

X. Iri-

X.

ITINERARIUM RICHARDI STEELE Angli, ex India in Perſiam & per Perſiam ad Bagdat, anno cIↃ IↃ c xv.

ADjungemus & alterum itinerarium Richardi Steele Angli. Hic diſcedens à *Candahar* xxiii. Iulii anno cIↃ IↃ c xv eo die promovit 10. curſ. ad pagum *Serraben*.

xxiv. 12. c. ad exiguum pagum *Deabagen*. xxv. 8. c. ad exiguum caſtellum *Cuſhecunnam*, ubi Mogol præſidium alit.

xxvi. 17. c. ad fluvium, ubi ſub dio pernoctarunt. xxvii. 4. c. ad caſtellum *Griez* quod Perſis paret. xxviii. 2 farſang. ad pagum *Maldee*. xxix. 10 farſang. xxx. 5 farſang. ad exiguam arcem *Gazichan*. xxxi. 5 farſang. ad dirutum caſtellum.

i. Auguſti, 5 farſang. ad caſtellum *Delaram*. iii. 7 farſang. ad vetuſtum caſtellum *Bacon*. iv. 4 farſang. v. totidem. vi. 5 ad *Farram* vel *Parram* exiguum oppidum alto muro cinctum è lateribus ad ſolem duratis, & quadratum, ambiens milliare Anglicum; nihil habens

habens memorabile præter Bazar ſive forum deſuper tectum. Ager illius fœcundus eſt & riguus, quod rarum in hiſce partibus; mirum autem quanta induſtria & labore, aquas ad agros ſuos deducant, qui aliquantulum fœcundi ſunt.

IX. 1 farſang. ad amnem. X. 7 farſang. XI. 4 farſang. ad exiguum pagum ſed annona abundantem. XII. 4 farſ. XIII. 8 farſ. XIV. 5 farſ. ad pagũ *Dravv.* XVI. 3 farſang. XVII. quatuor. XVIII. quinque f. ad *Zaidebaſhan.* XIX. ad pagum *Muden.* XX. 5 farſ. ad *Birchen*: XXII. ad *Dezeaden.* In omnibus hiſce locis elegantiſſima periſtromata texuntur.

XXIII. 3 farſang. XXIV. 5 farſ. ad *Choore* vetuſtum & pene dirutum oppidum. XXV. 3 farſ. XXVI. 7 farſang. XXVII. ad *Dehugen* ubi calidæ ſcaturigines viſuntur. XXVIII. 7 farſ. ad *Dea Curmam.*

XXIX. 5 farſang. ad *Tobaz*: ubi Caravanæ ad minimũ quatuor aut quinque dies quieſcunt, ut facilius ſalſum deſertum, quod quatriduo tantum ſuperatur, tranſeant. Hic uti & in ſuperiori pago, quotannis tria millia Maun ſerici abſolutiſſimi conficiuntur, quæ ad pulcherrimam urbem Ieſd devehuntur; quæ duodecim dierum itinere diſtat à Spahan, & duodecim

decim farſang. extra hoc iter.
xxx. novem farſang. confecimus per
deſertum; xxxi. decem.
i. Septembris quinque; ii. novem ad
exiguum caſtellum; iii. quinque. iv. decem ad *Seagan*. v. quatuor; vi. decem ad caſtellum *Irabad*. vii. ſex. viii. octo ad *Ardecan*. x. quatuor ad *Sellef*.
xi. tres ad exiguum caſtellum *Agea Gaurume*. xii. novem. xiii. tres ad *Beavas*. xiv. quatuor ad *Goolabad*.
xv. quinque ad *Morea Shabaden*.
xvi. quinque ad *Coopam*. xvii. quinque ad *Sabs*. xviii. quatuor. xix. tres ad *Spahan*.
ii. Decemb. à *Spahan* ad Seraium quinque farſang. iii. octo ad alterum Seraium. iv. ad pagum ſex. v. ſeptem ad *Dreag*. vi. ſeptem ad Seraium.
vii. octo ad *Golpigan*. viii. ſeptem ad *Curovon*. ix. ſeptem ad *Shovvgot*. x. ſex ad *Saro*. xi. octo ad *Diſſabod*. xii. duodecim ad *Toſſarkan* pulchrum oppidum. xv. ad *Kindanor* ſex. xvi. octo ad *Sano*. xvii. ad *Shar-Nuove*. xviii. pontem tranſierunt, ubi quiſque tenetur profiteri quis ſit & quò tendat. xix. ad *Kaſſamkhan* poſtremum locum Perſiæ; hinc enim tranſitur in terras Turkemanorum. xxi. Montes aſcendimus qui regiones has dividunt; & xxii. per-
 veni-

venimus ad pagum , octo farſang. xxiii. ſeptem. xxiv. octo ad oppidum *Mando* Turcis parens. xxv. octo ad *Emomeſter.* xxvi. ad *Boroh* & trajecto fluvio ea nocte ingreſſi ſunt *Bagdat.*

XI.

ITINERARIUM PETRI TEXEIRÆ ab Harmuzio ad Baſoram & porro per Perſiæ partem.

Harmuz diſtat à *Maſcate* Arabiæ portu ſexaginta leucis. Ab *Harmuz* navigavimus xiv Aprilis, inter inſulam *Queixome* ſive *Broct* & Perſiæ continentem, per fretum quod, ubi maximum, in latitudinem patet leucas tres, ubi minimum, dimidiam leucam; hæc inſula patet in longitudinem viginti quinque aut triginta leucas, in latitudinem decem aut duodecim ubi latiſſima eſt: habet aliquot portus ſed haud magni momenti; intra fretum hoc præcipui ſunt *Dargahon*, *Lapt*, *Chau*, *Sermion*: extra habet promontorium Queixomes arboribus opacum, & præſtantibus fontibus riguum; *Karvez*

Angan

Angan quæ exigua inſula à majori anguſto freto dividitur & portum aperit capaciſſimum juxta & ſecuriſſimum.

Porro Inſula *Queixome* fertiliſſima eſt, olim incolis frequens, nunc pene deſerta, propter Arabum qui *Nibhelus* dicuntur continuos incurſus; diſtat ab Harmuz tribus leucis. Extimum illius promontorium vocatur *Sermion*; à quo porro navigatur ſecundum oram Perſiæ, ad inſulas *Pelur*, *Keys* & *Andrevii*, quam, ob innumerabilem avium copiam, Luſitani *Iſla de los Paxaros* vocant; *Lar* ſive *Laran*; quæ inſulæ tres, quatuor aut quinque leuc. diſtant à continente & à paucis habitantur ob latrocinia Arabum qui *Noutaques* & *Nibhelus* appellantur, & ad oram Perſiæ degunt.

Lara inſula humilis eſt & pelago pene æqualis. Ora Perſiæ hic montoſa eſt, aſpera & infœcunda, habet tamen aliquot valles, quæ culturam patiuntur.

Atque ita navigando ſecundum oram pervenimus *Chilaom* (haud longe à *Verdoſtam*,) in ſinu ſitum oppidulum, inter promontorium *Vedican* & brevia *Kane*, verum ab adverſa tempeſtate coacti fuimus reverti ad Har-

muz, ubi rurſus anchoras fiximus vigeſimo primo May.

Ex Harmuz ſecundo provecti, navigavimus ſecus exterius latus Inſulæ *Queixomes*, & brevia *Kanes* prætervecti, prænavigavimus *Rexel* arcem ad oram maris ſitam & frugum copia & bonitate nobilem; paret Regi Perſiæ: magis verſus arctum jacet *Regh Ceyſadin*, Arabibus habitata (uti fere tota hæc ora Perſiæ) qui Perſæ parent: huic trium leucarum intervallo objacet Inſula *Karg*, duas leucas ambitu continens, ſcopuloſa & montoſa, ceparum inprimis ferax & Arabibus habitata: hactenus Perſiæ ora montibus aſpera eſt ad littus uſque, hinc vero montes magis intra continentem recedunt, & ora ita humilis eſt ut non niſi è propinquo videatur; ad hanc oram duo amnes è Perſia in ſinum Perſicum deſcendunt, nimirum juxta *Rexel* & *Reg Ceyſadin*.

Hic gubernatorem Mahumetanum nacti iter inſtituimus verſus occidentem, & non ſine diſcrimine enavigavimus brevia *Karab*, quæ ad quatuor leucas hic in alto ſternuntur; civitatem magnam hic quondam fluctibus hauſtam fabulantur accolæ: hiſce ſuperatis, ora utrimque conſpicitur; nos oram

oram Perſiæ legentes Kalend. Auguſt. anchoras jecimus in oſtio *Xat el Arab*, id eſt, fluvii Arabum.

Notandum autem (inquit author) Arabes majores fluvios *Xat*, minores *Kor* & *VVed* appellare.

Porro hic fluvius, cujus dulces latices, in ipſo freto tribus leucis à terra hauriuntur, originem habet è duobus famoſiſſimis fluviis, *Tigri* atque *Euphrate*, qui confluunt ad *Cornam* arcem præſidiariam Turcorum in extimo angulo Meſopotamiæ ſitam tridui itinere ſupra Baſoram: à confluente autem ſecant terras planiſſimas; quarum eæ quæ ad arctum verſus Perſiam vergunt, licet fertiles ſint, pene incultæ jacent, eæ poſſidentur à *Mombark* filio *Motelob* potentiſſimo Arabe, qui cum Turca bellum gerit; in harum diſtrictu jacent *Magdon, Oeza* & *Dorcka* oppida quantivis pretii; illæ autem quæ ex adverſo verſus Arabiam jacent, ſunt fœcundiſſimæ & omni genere annonæ abundantes. Fluvius paulum intra oſtium, cubito reflectitur, ſed ſtatim revertitur ad genuinum curſum, qui eſt ab occidente ad orientem; latitudo in ipſo oſtio eſt duorum milliarium.

Ripas utrimque accolunt Arabes, qui

qui pecore, gallinis & frugibus abundant, quas vili pretio vendunt advenis. Vbi octo aut novem leucas adverſo flumine aſcenderis, dividit ſe fluvius in duo brachia; quorum unum labens verſus meridiem, & Arabiam ſecans, ſinum Perſicum ingreditur in *Katifa* juxta *Barhen*, ita ut à continente veluti dividat regionem quæ in longitudinem patet ſupra octuaginta leucas: alterum eſt quod ipſi aſcendebamus; ſupra divortium fluvius latior eſt & profundior, curſusque longe rapidior, hic mox obvia fit inſula, unam leucam longa, vix dimidiam lata, cæterum admodum amœna, & palmis conſita: alveus autem qui ſecus Arabiam labitur profundior eſt altero; hunc aſcendentes ſexto Auguſti, venimus *Serragen*; quæ diſtat ab oſtio fluminis quindecim aut ſedecim leucas. Turcæ hic arcem præſidiariam habent, uti & alias plures ſupra & infra ad ripas fluminis, adverſus Arabum latrocinia: ab hac per elicem unius leucæ itinere aſcenditur ad *Baſoram*. Hactenus fluxus & refluxus maris ſentitur, ſine ulla tamen aquarum ſalſugine.

Baſora oppidum eſt Arabum diſtans à ripa fluminum Tigris & Euphratis circiter duo milliaria verſus occaſum,

(iter

ſiter eſt per elicem quam diximus, atque etiam per terram licet pluribus alveis & aquæ ductibus diviſam :) in planicie conditum : intra & extra munimenta, numerat decem mille caſas, grandes quidem & ſpacioſas, ſed è ceſpite aggeſtas, ita ut vix triennium durare valeant; tenuiorum autem tuguria facta ſunt è ſtoriis & cannis, quarum magna in flumine eſt copia. Arcem habet quadratam, magis tamen longam quam latam, cum terreo vallo plurimisque propugnaculis, & lata atque profunda foſſa, quæ ex elice illa derivatur : in hac fere commercia exercentur; regitur à Baſſà, qui è vectigalibus, quæ ampliſſima ſunt, alit tria millia præſidiariorum : Armamentarium item habet in quo ſunt plurimæ machinæ magnæ molis, & aliquot triremes, ſed minores & inelegantes, quibus Arabes compeſcunt: elix ponte tranſitur ligneo ſuper octo cymbas ſtrato : utuntur & aliis cymbis, quas vocant *Danequas*, quæ licet è minutis lignis (nam majorum ſumma hic inopia eſt) compactæ ſunt, tamen certo bitumine quod vocant *Quir* ita impicantur ut undas facile excludant : profluit iſtud bitumen ad *Hiit* oppidum Euphrati aſſidens, è duobus fontibus,

liqui-

liquidum quidem ſed mox coagulatur & dureſcit.

Ager oppidi feraciſſimus eſt omnis generis fructuum, præſertim dactylorum ita ut vili admodum hic veneant; non minus & farris omnis generis, atque leguminum, præterquam quod & aliunde importatur. Abundat pecore atque armentis: piſces tantum quos flumen alit haud ita laudati; volucrum denique ingens copia.

Cœlum autem valetudine incolarum infame, quippe æſtate ferventiſſimum: Multos ſcorpiones generat inuſitatæ molis.

Incolæ vero ſunt pauci Turci, plures Arabes utpote indigenæ: fœminæ autẽ male audiunt ob inſignẽ impudicitiam.

Præterquam quod omnis generis nummos hic uſurpant, habent & proprios nummos quos cudunt, & quidem duorum] generum; primo *Larines* ex argento abſoluto, quibus duæ pernæ retortæ incuſæ; ſecundo *Xays*, ut ipſi vocant, ex argento minus probo, rotundos ſine ſigillo; priores valent ſexaginta quinque maravodiſios. Ædificium hic nullum notabile, plurima tamen habent balnea, quæ mares ante meridiem, fœminæ à meridie ad veſperam uſurpant, hæc conſuetudo tenaciter

citer & caute hic obſervatur.

Iter ab hoc oppido ad *Bagadad* fere adverſo flumine cymbis peragitur, quod difficillimum eſt, antequam undæ fluminis à pluviis inflentur, quod fere fit poſt feſtum nativitatis; id quum mihi moleſtum videretur expectare, applicui me ad Caſilam, quæ terreſtre iter per Arabiam deſertam meditabatur.

Habet *Baſora* verſus meridiem, patentem aream, quam vocant *Maxarak*, in qua præterquam quod foro rerum venalium inſerviat, Mahumetani diebus Veneris feſtum agere ſolent; in hac convenit Caravana ſive Caſila ſecundo Septembris; tertio iter ingreſſi ſumus & circiter mediam leucam emenſi, ingredimur campos deſertos & riguos, plenos ſale, quem ſolis feruor qui hic maximus eſt coëgerat, è ſalſis undis ſinus Perſici, qui licet hinc diſtet ſupra decem leucas, tamen campos hoſce inundat: ducit anguſtus trames è terra aggeſtus quatuor leucarum intervallo verſus meridiem, ad *Drahemyam*, ubi rudera viſuntur antiquæ *Baſoræ*, quam urbem ſatis amplam fuiſſe ruinæ ipſæ indicant.

Hinc ſexto ejuſdem menſis nos abſolvimus, & iter inſtituimus verſus

co-

corum (VV. N. VV.) per terras deſertas ſed admodum planas, relicto ad ſiniſtram, intervallo ſex aut ſeptem leucarum, monte ſatis alto & 11 leuc. longo, quem Arabes vocant *Gibel Sinam*, per quem iter eſt illis qui à Baſora *Mekam* petunt; ſupra duas leucas progreſſi, quievimus juxta puteos aquæ limpidæ, in campo pleno coloquintis, quibus Arabes in medicina utuntur cum lacte camelorum: Arabes vocant hunc locum *Bragacyam* ſive *Cobrocyam*, hic offendimus gregem *Beduynum*, Arabes ſunt pauperes qui Scytarum inſtar vagantur & è venatu vivunt.

Sub veſperam alias duas leucas promovimus ad campum ſterilem & aquarum inopem; Arabes communi nomine hos campos vocant *Choa bedeh*.

Hinc ſeptimo menſis digreſſi per eandem planiciem, ſole ferventiſſime tum urente, ſupra quinque leucas abſolvimus, ad locum qui ipſis *Reamelah* dicitur, ubi tres extant putei, ſed aquæ impuræ, craſſæ & ſalſæ. Hactenus verſus arctum & corum profecti fuimus.

Octavo menſis iter convertimus ad occidentem, & ſeptem leucis abſolutis per ariditſſimos & arenoſos campos, quievimus in planicie, quæ ad eundem

modum

modum ipſis *Choabedeh* dicitur; in medio illius octo tuguria *Beduynum* extant, & aliquot putei aquæ grave olentis: vidimus toto hoc die verſus arctum fumum admodum craſſum, ad ripas Euphratis, quæ bidui itinere hinc diſtant, excitari aſſerebant ab accolis Arabibus qui cannas urunt ut cineribus ſolum ſementi faciendæ aptius reddant: toto hoc itinere multi lepores occurrunt & glires ſilveſtres; animal eſt noſtris mole par, parda pelle, auriculis, digitis & cauda gliris, capite & oculis cuniculi, cruribus rupicapræ, promovent ſaltando, & cuniculos agunt ſubter ſolum: Arabes in cibis uſurpant.

Inde tres leucas progreſſi per ſolum magis editum & minus planum, conſedimus in convalle arida & ſerpentibus obnoxia.

Nono ſummo mane iter urgentes per arenoſa loca ſex aut ſeptem leucas promovimus ad puteum muro cinctum, & circiter triginta orgyas altum, cujus aquæ licet limpidæ tamen peſſime olebant propter angues qui in illo degunt; Arabes hunc locum vocant *Hhe Vn* ſive *Hhyuna* vel *Ahen*, id eſt, fontes.

Sub veſperam tres leucas abſolvimus

mus ad grandem planiciem, ſed nitroſam & aquarum inopem; toto hoc die ad occidentem progreſſi.

Decimo converſi ad VV. S. VV. poſtquam tres leucas abſolviſſemus, intravimus vaſtos montes arenarios quibuſdam arbuſtis obſitos, per quos iter tam difficile eſt, ut ob aſperitatem, aquarum inopia accedente, aliquot cameli & aſini perirent, & homines ſiti pene enecarentur; octo leucas eo die abſolvimus & venimus ad *Hhynigan* locum plenum coloquintis; hic plures puteos invenimus, ſed cœno obſtructos, quo regeſto optimam aquam invenimus, ſine qua perire neceſſarium fuiſſet.

Vndecimo tantum duas leucas promovimus verſus corum (N. VV.): Duodecimo verſus VV. N. VV. circiter ſeſquileucam profecti per colliculos; ſoli haud infelicis ſed aridi, pervenimus ad puteos aquæ limpidæ; & porro progreſſi paulo ante meridiem ad alveum amnis ſiccum, quem hybernis menſibus, ea eſt capacitas, ſatis altum eſſe veriſimile ſit: juxta hunc in loco edito viſitur arx quadrata antiqui operis, cum duodecim propugnaculis, ad ſingula latera ternis, è coctili latere & cemento tenaci bene coagmentata: &

ſexa-

ſexaginta paſſ. ab illa oratorium exiguum decem cubitos altum ejuſdem operis : Vtraque ab injuria temporis quidem peſſime accepta, ſed quæ magnificentiam regiam ſatis adhuc prodant, utpote quæ illo loco non ſine ingenti ſumtu & ſumma moleſtia exſtrui nequiverint : Arabes vocant *Alkayzar* ſive *Kayzar*, id eſt, palatium Cæſaris, quo nomine fere reges inſignire ſolent : opus ferunt Regis Arabis, ad ſecuritatem Caſilarum hic ſtructum ; ſitum eſt medio intervallo inter *Baſoram* & *Mexat alii*. Hoc die octo leucas abſolvimus ; in alveo jam dicto reperimus aliquot puteos aquæ limpidæ ſed tam male olentis, ut niſi neceſſitas cogeret ferri nõ poſſet. Sub veſperam tres adhuc leucas promovimus. Decimotertio iter ſummo mane ingreſſi per terras planas riguas, nitroſas & quibuſdam ſilveſtribus arboribus veſtitas verſus corum, ſeptem leucas abſolvimus & conſedimus in arenali aſpero, & aquarum inope, quas mediæ leucæ intervallo ad dexteram ſive ad ortum petitas, ſalſas deprehendimus inſtar marinæ.

Decimoquarto ſummo mane iter ingreſſi per ſimiles terras verſus corum, poſtquam ſex leucas abſolviſſemus,

conſedimus in planicie, quæ diſtat mediam leuc. à puteis, qui extant inter rudera antiqui oppidi *Sayda*, unde hi putei Arabibus dicuntur *Hayun Sayda*, id eſt, fontes Saydæ: ſub veſperam alias tres leucas promovimus.

Decimoquinto ſex leucas progreſſi per terras inæquales, conſedimus in loco qui Arabibus vocatur *Kalb Alſor*, id eſt, cor bovis; ubi puteus extat aquæ ſordidæ & male olentis: ſub veſperam quatuor leucas promovimus & quievimus in loco ſatis opportuno, diſpoſitis excubiis & multis pyris accenſis ob metum tam latronum quam leonum qui hic ſunt plurimi.

Decimo ſexto; duabus leucis abſolutis venimus ad magnam rupturam, per quam hyeme magno impetu fertur torrens quem Arabes vocãt *Haneghan*, quod non pauci interdum hic undis hauriantur; alias ſex leucas ante meridiem emenſi, quievimus in *Semat* loco arbuſtis & cannis opaco, ubi aliquot putei optimæ aquæ reperiuntur: ſub veſperam per terras aſperas & aridas quinque inſuper leucas promovimus; toto hoc die multi aſini ſylveſtres nobis viſi.

Decimo ſeptimo cum ſumma moleſtia, fame & ſiti, ſex leucis ante meridiem

diem abſolutis, venimus ad alveum pene ſiccum fluvii *Vtcela*, & conſedimus in loco arbuſtis & cannis opaco & quod rei caput eſt optimis aquis abundante: ſub veſperam tres leucas promovimus.

Decimo octavo verſus eorum profecti, octo leucas ante meridiem abſolvimus, & pervenimus ad caput ſeptentrionale lacus quem Euphrates hic fundit ſatis magnum. Iam à ſummo mane conſpexeramus oppidum *Mexat Aly*, quippe edito loco ſitum ad orientale latus ejuſdem lacus, licet adhuc ſex leucis à nobis abeſſet, ita ut ſub noctem demum illud aſſequeremur.

Lacus quem dixi, originem ſuam debet Euphrati, qui ubi pluviis menſibus intumuit, ripas ſuas egreſſus ſe diffundit in hanc planiciem, generatque hunc lacum, in multos ſinus diviſum, longiorem tamen quam latum, & qui ambitu circiter triginta quinque aut quadraginta leucas colligat, nuſquam latior quam ſex leucas. In medio, vado tranſitur æſtivis menſibus, reliquis partibus altior eſt; alit & piſces grandes juxta ac minutos, licet undæ illius ob fundum nitroſum ſalſæ evadant, & ſole feruente plurimum ſalis generent: Arabes lacum hunc vocant *Rahemah*.

Oppidum *Mexat Aly* ſive *Mam Aly*, quaſi dicas oratorium Aly antiquiſſimum eſt, quippe ante mille annos conditi cœptum, poſtquam Aly gener Mahumetæ hic fuit conditus, quem ſervus *Kufa* (quæ haud longe diſtabat ab hoc loco, jam plane diruta) occiderat: & deinceps à ſectatoribus illius cum tanta veneratione cultum, ut ex immenſis donariis ſumptuoſiſſimum templum hic ſtructum fuerit, quod jam ob ſectæ illius decrementum, ruinam minari incipit, ſicuti & urbis muri è coctili lapide & cemento ſtructi; habuit olim ædes ſupra ſex aut ſeptem millia, hodie vix quingentæ habitantur, reliquæ jam conciderunt, ita tamen ut ruinis ſuis ſplendorem antiquum urbis adhuc teſtentur: Aquæ inops eſt oppidum præterquam ſalſæ; niſi quod Selimus Turcarum Imperator, ab Euphrate, trium leucarum intervallo, ingenti ſumtu & labore aquæ ductum perduxerit, qui non raro oblimatur. Annona hic valde rara & cara; utpote quæ aliunde inferatur. Incolæ colore ſunt candido, ſed pravis moribus; advenas omnes, præterquam ſuæ ſectæ, oderunt & ut immundos abominantur. Habent ſuum regem, ſed Turcæ ſubjectum & vectigalem.

Vigeſimo tertio è *Mexat* digreſſi, verſus arctum ſeptem leucas abſolvimus ante meridiem, per terras planas ſed ſteriles, & quievimus in diverſorio, (*Khan* vocant ipſi) antiquo quidem ſed ſatis eleganter ſtructo: intermedio ſpacio circiter mediâ leucâ extra viam regiam viſitur grandis domus cum alta turre, in qua prophetam Ezechielem tumulatum volunt. Diverſorium hoc dicitur *Efegel*. Veſperi alias ſex leuc. verſus arctum abſolvimus & venimus *Genezan*, id diverſorio eſt nomen.

Vigeſimo quinto verſus Corum profecti ſeptem leuc. emenſi, venimus *Mexat Ozem*. Oppidum eſt, nullis mœnibus cinctum, in quo quatuor millia ædium numerantur. Templum habet longe ſumtuoſiſſimum & antiquiſſimum in quo *Ozem* filius Aly ſepultus jacet, quem in hoc deſerto ſiti extinctum tradunt; quare ſectatores illius ſectæ imprimis meritorium judicant, gratis ſitientibus omnibus aquam ultro offerre, in quem finem utres & amphoras plenas aqua circumgeſtant. Abundat oppidum commeatu omnis generis; aër hic benignus & ſalubris; habet puteos aliquot publicos aquæ optimæ & limpidiſſimæ; ager illius imprimis fructiferis arboribus abundat

rigaturque aquæ ductu ex Euphrate, qui hinc octo leuc. abeſt, derivato; multas nutrit pecudes atque armenta. Oppidum hoc uti & *Mexat Aly* paret *Mir-Nazer* regi Arabum, ſed Turcæ vaſallo.

A *Mexat Ozem* digreſſi 11 Octobr. maximam partem ſecundum aquæductum illum ſive canalem, per terras planas & optimi goſſypii feraces, octo circiter leuc. itinere abſoluto, venimus ad ripam Euphratis, cui aſſidet diverſorium publicum imprimis ſplendidum & nitidum.

III. Octobr. Euphratem trajecimus cymbis, qui hic triginta cubitos altus eſt, nutrit plures piſces, Arabes & Perſæ vocant *Forat*. Æſtate hic tantum ducentos paſſus latus eſt, hyeme longe latior quippe qui interdum quatuor aut ſex cubitos augeatur. Trajecto flumine deſcenditur in *Meſopotamiam*, ubi diverſorium eſt publicum, ſuperſtructum ruderibus antiquæ urbis *Mezayebh*, cujus tantum nomen & aliquot parietes ſuperſunt. Adverſo flumine aſcendentibus occurrunt plurima oppida ad ripas illius ſita, inter quæ excellunt *Gedida*; *Hyt* bituminis *Quir*, quod Luſitani vocant *Quile* nobile; *Hadyta*, *Haluz*, *Iuba* plenum formoſis fœminis,

nis, *Mamura*, *Ana*, & alia plura uſque ad *Byr* haud longe ab *Aleppo* & ſecundo flumine duarum horarum itinere ab hoc loco *Hela* oppidum antiquum, per quod Iſraëlitæ captivi traducti ducuntur in Babyloniam.

Hinc iter fecimus per Meſopotamiam verſus arctum relictis ad dexteram ruinis veteris Babylonis intervallo duarum leucarum, & tranſivimus pulcherrimum diverſorium à domina quadam Turcica hic conditum, & poſt mediam noctem venimus *Berenum* diverſorium nobile, munitum & capaciſſimum, octo leucis à ripis Euphratæ.

IV. Octob. decem leucas abſolvimus, interdum per terras ſiccas, interdum per campeſtres; & toto illo itinere vidimus ad dextram & ſiniſtram multos lateres ad ſolem induratos, quos ævum jam exederat, de quibus infra dicetur; & ſole oriente conſpeximus è longinquo templa, Alcoranes ipſi vocant, illius partis Bagadad quæ eſt in Meſopotamia. Hanc partem intravimus prima hora poſt meridiem, & tertia tranſivimus flumen ad alteram partem *Bagadad*.

Bagadad famoſiſſima civitas, ſita eſt ad ripam Tigridis, quem indigenæ vocant *Digilah* ſive *Diguylah*; ſecat me-

diam civitatem inter arctum & meridiem, æſtate circiter ducentos triginta paſſus latus; tranſitur ponte ſuper viginti octo cymbis ſtrato, intervallo inter ſingulas quatuor paſſuum, & utrimque catenis ferreis ipſis ædibus alligato. Hic noctu, & diebus Veneris disjungitur, ſingulis partibus ad ripas retractis: aqua Tigridis magis pura & limpida eſt quam Euphratæ, nutrit optimos piſces. Pars civitatis quæ jacet à flumine verſus occidentem intratur per vallum è terra aggeſtum& per duos pontes fixos; vallum hoc aggeſtum fuit anno 1601. Ab *Azen* Baſſa VVazir, qui & diverſorium, forum & caſam *Koah* atque pulcherrimam meſquitam ad ſiniſtram introitus exſtruxit, è candidis ſaxis quæ à Moſul (quam Niniven fuiſſe autumant) ſubvehuntur. In hac parte urbis numerantur tria millia ædium; inter publica ædificia eminet iſta caſa *Koah*; Koah eſt potio è certo legumine cocta, minutis fabis haud abſimili, quod ex Arabia petitur, hanc nobiles juxta ac ignobiles hic quatuor aut quinque unciarum quantitate ſorbillant calidam; nigra eſt & fere inſipida; hanc hyeme quidem interdiu, æſtate vero noctu hauriunt. Hæc caſa ſita eſt ad ripam fluminis, cum amœniſſimo

pro-

proſpectu. Extra vallum multa rudera viſuntur antiquorum ædificiorum.

Altera pars urbis trans fluvium occupat ſecundum ripam in longitudinem grande milliare; ad arctum habet arcem magis grandem quam validam, quadratam, magis longam quam latam; continet in ambitu mille quingentos paſſus; cingitur foſſa octo cubitos alta, lata duodecim; muri & propugnacula ſunt è latere: unam portam aperit in Perſiam, cujus agri fertiliſſimi & planiſſimi ſine ullis collibus, unde non raro hyeme à flumine inundantur; ubi arx deſinit, ordiuntur muri civitatis è coctili latere, qui ad modum ſemicirculi circumgyrant ſeſquileucam & ad fluvium deſinunt, cum multis propugnaculis, præſertim quatuor prægrandibus in quibus plurimæ grandes machinæ collocatæ omnes æneæ.

Regitur à Baſſa qui abſolutum habet imperium; belli paciſque tempore: dedit tamen Turciæ imperator advenis & mercatoribus protectorem, qui illos contra violentiam Baſſæ & aliorum miniſtrorum ſumma integritate defendit.

Hic & in vicinis locis plerumque aluntur quatuordecim millia qua equitum,

tum, qua peditum; inter quos numerantur mille quingenti Ianizari. Baſſà autem in ipſa arce ut plurimum habet mille quingentos aut plures etiam delectos milites: in ipſa urbe agunt quatuor aut quinque mille; reliqui in vicina præſidia diſtribuuntur.

Intra urbem viſuntur multa rudera magnificorum ædificiorum, qualia ſunt Meſquita quam vocant *Caleſabe; Madraſa* ſive hoſpitale, & alia aliquot templa quæ ætati jam cedunt: nova autem opera pauca hic videre eſt præter duas meſquitas, quarum una haud longe diſtat à ripa fluvii; altera prope muros ſita eſt, quæ ſumtuoſiſſime ſtructa eſt, cum æquæductu inde à flumine derivato; opus ſplendidum & utiliſſimum oppidanis.

Vrbs licet tertia fere illius pars vacua & palmis conſita ſit, habet ad viginti millia domorum; quæ amplæ quidem ſunt, ſed negligenter ſtructæ, cum raris aut nullis feneſtris ad compita, & humiles, ſtructæ fere è veteribus lateribus illis, qui in ambitu urbis ad aliquot milliaria è ſolo & ruinis antiquæ urbis eruuntur, è quo facile eſt colligere quanta olim fuerit.

Incolæ majorem partem ſunt Arabes, reliqui Turci, Curdi, Perſæ: præter ducen-

ducentas aut trecentas familias Iudæorum quarum duodecim aut quindecim à captivitate Babylonica ſuperare volunt: Armeniorum Chriſtianorum decem; Neſtorianorum octuaginta familias.

Indigenæ colore fere ſunt candido, formoſi & urbani. Mares juxta ac fœminæ ſplendido ſunt amictu; fœminæ formoſæ & pulchris oculis, quæ peplo velatæ prodeunt, ita ut videre poſſint, ipſæ autem non videantur. Multa hic balnea, peculiaria utrique ſexui.

In medio urbis verſus fluvium ſunt ſeptem aut octo calles, utrimque officinis mercatorum & mechanicorum obſiti, qui noctu grandibus catenis ferreis occluduntur: ad caput horum viſitur oratorium quoddam, ipſis *Pange-Aly* (quaſi dicas quinque digitos Aly, quod hîc Alyn in pariete veſtigia digitorum reliquiſſe ſomnient) in quo conſidet *Bolugo Baxi* (id eſt caput Bombardariorum) qui dat operam ne ementes aut vendentes offendantur, & lites inter contrahentes ortas, ſi poteſt, componit, aut remittit ad *Kabdyn*, id eſt, judicem ordinarium; ſalutare plane inſtitutum & quod plurimum cuſtodiat quietem publicam.

Vrbs gaudet & aëre admodum puro & ſalu-

& ſalubri : æſtus hic maximus æſtate, frigus hyeme modicum. Annonæ omnis generis ſumma hic eſt copia & vilitas. Ager fert multum goſſypii & ſerici; unde in urbe ſupra quatuor millia textorum numerantur. Opulenta commercia exercet cum Perſia, Indiaque & cum Syria. Habet quoque monetariam domum in qua aurei & argentei & ænei nummi cuduntur. Plurimi hic degunt aurifices & argentarii omnes Mahumetani ;ut mirum ſit quis *Botero* perſuaſerit id artificii genus Mahumetanis illicitum eſſe.

Plerique hanc urbem confundunt cum *Babylonia*, forte quia illius reliquiæ non niſi unius diei itinere hinc diſtent, verum eos falli vel hoc argumento eſt, quod Babylon ad Euphraten ſita fuerit, hæc ad Tygridem. Vrbi huic principium dedit anno Hyxaræ CXLV; noſtro IↃCCLXIII *Abuiafar* Kalifah, nimirum parti quæ jacet in Meſopotamia : reſtauravit, & alteram partem addidit *Almoſtazer Bilah* f. *Almoktady Bilah* anno Hyxaræ CCCCLXXXVII, noſtro 1095 ; nomen autem inveniſſe putatur à Baga Perſis horto ; quia primo tantum *Bagadaden*, id eſt, horti ibidem fuerunt.

Baſſa Bagaded tempore pacis in anno

nuo reditu poſſidet ducenta mill. ſequinor. ſive 250000 ducat. quorum vix quadraginta millia expendit.

XIII Decemb. 1604. *Bagadad* digreſſi iter fecimus per Meſopotamiam verſus occaſum, & ſeſquileucam progreſſi in *Bax Dulab* (quæ vox ſonat caput Antliarum) vectigal ſolvimus Regi *Mexat-Aly* & *Ozem*:

Hinc XIV. profecti & tres leucas emenſi per terras fertiles & fere planas, incidimus in ruinas civitatis *Karkuf*, cujus nihil reſtat integrum, præter meſquitam & duas parietinas: & terras fœcundas, ſed incultas ingreſſi, eo die ſeptem leucas abſolvimus & quievimus in campo *Aſlyah*, toti illi diſtrictui cognomine: toto hoc itinere viſuntur multi ovium greges, multi apri, rupicapræque & aquæductus collapſi, quibus ſolum rigari ſolebat.

XV. Ad corum converſi iter fecimus per planiciem, & ſecus alveum ſiccum, qui pluviis menſibus impleri ſolet & navigari ad Bagadad uſque, demum ſub noctem ſeptem leucis abſolutis conſedimus in *Aohenhat*, loco amœno, juxta alveum torrentis, ſed tum ſiccum.

XVI. Septem leucas promovimus verſus Corum per terras planiſſimas, & quievimus in loco aquarum inopi, à vi-

à vicino loco appellant *Omerrui*: omnis aqua, quæ hiſce locis reperitur, groſſa eſt, fœda & male olens.

XVII. Relicto quaſi trium leucarum intervallo, ad ſiniſtram *Mexat-Sandahaiah* meſquita, & quinque leucis abſolutis venimus *Ogolet Xeque Mahamed*, puteos nimirum juxta alveum amnis tum fere ſicci; & ſub veſperam octo leucis confectis quievimus in *Ogolet* el *Kelb*, loco aquarum indigo, qui tamen nomen accipit à puteis qui inde diſtant leucam unam grandem: Planicies & bonitas ſoli hîc mirabilis, ut dolendum ſit, ita incultum jacere.

XVIII. Verſus Corum proceſſimus leucas pene ſex, per terras bonas & planas (relictis ad dextram puteis aquæ fœtentis & craſſæ, à quibus *Ogolet* el *Kelb* nomen accepit) & venimus *Gomegmen*, (ad oras alvei ſicci) quæ ſaxis albis ſquamoſis inſtar Chryſo collæ renidet.

XIX. Circiter octo leucas promovimus verſus Corum per terras petroſas & deſertas & quievimus in amœna valle, licet ſicca, quæ Arabibus dicitur *Aburegemo*, aquæ hic ſunt venenoſæ.

XX. Verſus eandem plagam leucas octo ad *Seylat* locum valde aſperum & ſiccum.

XXI. Ver-

XXI. Verſus Corum duas leucas, ad alveum torrentis, tum ſiccum; alias quatuor ad ripam Euphratæ; regio illa Arabibus vocatur *Nazeria*, locus in quo pernoctavimus *Zavvyhe*. Fluvius hic labitur inter aquilonem & Africum, latus paſſus quadringentos.

XXII. Iter fecimus ſecundum ripas fluminis, per anguſtias montium, qui hic fluvio incumbunt, *Medyk Nazerya* vocant Arabes, & illis ſuperatis ingreſſi ſumus terras fertiles & cultas, & paulo declinantes à fluvio, pernoctavimus in *Ved Garabah*, abſolutis eo die leucis ſeptem.

XXIII. Poſt quinque leucarum iter, per terras varias, ſuperavimus montes ſatis aſperos, ad quorum radices labitur Euphrates, & ea nocte ad ripas conſedimus, non ſine metu latronum, qui ibi valde frequentes graſſantur.

XXIV. Tranſivimus, cum licentia, flumen ad oppidum *Anam*; Arabes vocant hanc regionem *Xam*; ſicuti Meſopotamiam *Iazirey*, id eſt, inſulam inter amnicam. Iter quod à *Bagadad* huc uſque egimus non eſt ordinarium cafilarum, quæ magis ad arctum progrediuntur longiore itinere; ſed hoc noſtrum magis ſecurum eſt ideoque crebrius uſurpatur.

Ana oppidum (quæ vox Arabibus pœnam ſive moleſtiam ſonat) jacet ad ripam Euphratæ; antiquiſſimum putatur utpote cujus ſacra Scriptura meminerit lib. 2. Reg. cap XIX. ubi *Ava* dicitur pro Ana. Adjacet utrique ripæ fluminis, vel cubito illius inter Corum & Eurum inflexo, in exigua inſula (quales ibidem plures coluntur) quæ circiter milliare ambit, circumquaque muro cincta, jam ab ævo male accepto; ad cornu Septentrionale habet arcem, & præſidium centum Turcarum, & aliquot machinas bellicas; extra illam viſuntur plures ædes & palmæ atq; horti & forum; habuit & balneum publicum quum à Perſis una cum *Bagadad* poſſideretur.

Flumen hîc labitur inter aſperos & editos montes, ſub quibus utrimque planicies jacet, in Meſopotamia quidem ducentos paſſus lata, in *Xam* à ducentis ad quingentos.

Oppidum tantum duos habet calles, ad utramque ripam ſingulos; pars quæ in Meſopotamia ſita eſt rarius habitatur & fere à mechanicis, patet in longitudinem duo mill. altera in *Xam* patet duas leucas in longitudinem & eſt potiſſima oppidi pars. Ædes utrimque calli aſſident, fere quadratæ & plano

tecto,

tecto, præter meſquitam quæ tegulis tecta eſt, quod in hiſce partibus rarum.

Ager fert optimos fructus Europæos, præſertim grandes olivas, & frumenta omnis generis. Aër hic puriſſimus.

In utraque parte oppidi ſunt circiter quatuor millia ædium; quarum cxx ſunt Iudæorum Arabum; reliquæ Mahumetanorum qui hic diviſi ſunt in duas factiones; alii enim ſunt Indigenæ, quorum majores ſuperſtitioſe coluerunt ſolem, quod & videntur in occulto facere, alii ſunt advenæ. Vtriſque imperat Rex Arabs *Amir Hamed Aburixa* potentiſſimus totius *Arabiſtan*, ſed jam Turcarum Imperatori vectigalis.

Colligitur hic maxima copia dactylorum: annona hic vilis eſt: non habent forum aliquod publicum, præter macellum. Habet oppidum triginta grandiores barcas, quibus flumen ſurſum & deorſum navigant.

Oppidani ferè candido ſunt colore & nitidi, amiciuntur communiter camiſiis è pellibus ovillis uſq; ad plantas, quæ pro tempeſtatis ratione invertunt; pluvio tempore hirtam partem foris geſtantes. Cafilæ ſive Caravanæ, à Tripoli, Aleppo & Damaſco atque Bagadad hac iter agunt, licet non deſint etiam aliæ ſemitæ.

XIII. Ian. anno 1605. diſceſſimus *Ana*, & aſcendimus montes non tam editos, quam aſperos, & difficillimo itinere unius leucæ confecto deſcendimus in terram magis planam, ſed haud fœcundiorem, & quievimus in *Tel alyud*, id eſt, colle Iudæorum.

XXI. Ian. hinc promovimus verſus occidenté per terras montuoſas aſperas & infœcundas quatuor leucas: tum perventum in planiciem campeſtrem, in cujus medio extant duo montes alti & rotundi à quorum figura hanc planiciem vocant *Rumam-hen*, id eſt, duas granatas: & poſt trium leucarum iter conſedimus in amæno quidem prato, ſed aquarum inopi.

XXII. Verſus occidentem digreſſi per terras partim planas partim montuoſas, poſt quinque leucarum iter tranſivimus *Mauſel*, quod vocant *Iubab* (quaſi dicas puteum aquæ pluviæ;) & alias tres leuc. progreſſi pernoctavimus in campo inaquoſo quem vocant *Mekazar Iubab*. Toto hoc itinere plurimi greges pecorum paſcuntur.

XXIII. Iter fecimus verſus Corum, donec ventum fuit ad alveum ſiccum torrentis, cujus fundum videre erat è petra viva candida inſtar marmoris, ita planum ac ſi arte fuiſſet excavatus: quem

quem tranſeuntes pernoctavimus ad radicem duorum montium, qui extant in media planicie & ab Arabibus vocantur *Aden then*, id eſt, duæ auriculæ, nimirum à figura. Abſolvimus eo die leucas quinque.

XXIV. Verſus occidentem ſex leuc. ad flumen uſque quod hic placide decurrit; *Mauzel* hoc vocant *Kahem* à turricula aut monumento, quod hic ripæ aſſidet. Arabes hic magnam, quondam urbem fuiſſe memorant, cujus tamen hodie nulla veſtigia ſuperant. Quum locus minus ſecurus videretur, duas leucas proceſſimus ad locum qui ipſis dicitur *Telulmana hyat*, id eſt, colles puteorum aquæ.

XXV. Verſus Corum profecti à mane ad veſperam per terras varias ſitu & bonitate, venimus ad campos planos in quorum medio offendimus quadraginta Caſas *Turcomannorum*, cum ſuis gregibus; hæ caſæ ipſorum ſunt rotundæ, tecta convexa, parietes è cannis & pellibus cincti, ita facti ut complicari & alio transferri poſſint. Ipſi autem ſunt veri Turci qui è *Turqueſtan* olim profecti, hic conſederunt per tribus, *Tayſſas* dicunt ipſi, Arabes *Cabiley*, Tatari *Ordas*: homines robuſti, & laborum tolerantes; fœminæ quoque quæ

haudquaquam ſe abſcondunt, validæ, quæ fere pecoris curam gerunt: locus dicitur *Mezenah*: nullæ hic aquæ.

xxvi. Verſus arctum digreſſi poſt trium leucarum iter ingreſſi ſumus ampliſſimam planiciem, inſtar convallis undiq; collibus cinctam, ſecat mediam alveus torrentis circiter quinquaginta aut ſexaginta paſſus latus, cum ſiccus: hic alteram tribum Turcomannorum invenimus cum ſuis gregibus; locus vocatur *Muy* al *Mezenah* ſive *Methenah* id eſt, aqua *Meſnah*. Et porro profecti ſub veſperam conſedimus in campo plano, ſed inaquoſo; Arabibus *Tabaki Seguer* confectis eo die decem leucis.

xxvii. Verſus Corum progreſſi per terras planiſſimas & optimas, poſt trium leucarum iter tranſivimus maximi amnis alveum ſiccum, Arabibus *Sebel*, juxta ſunt aliquot putei aquæ optimæ; & ſub veſperam aliis quatuor leucis abſolutis, conſedimus in *Iubeba* loco arenoſo, ubi aqua abundat.

xxviii. Verſus arctum profecti per terras planiſſimas & feraces, leucas ſeptem, pernoctavimus in loco inaquoſo, *Ragem al Kayma*; nullos toto hoc itinere colles aut montes offendimus, ſolum è longinquo vidimus unum

unum quem à tribu, quæ accolit, vocant *Gibel al Bexar*.

XXIX. Verſus Corum, monte *Bexar* ad dextram relicto, per ſimiles terras, ſeptem leucas progreſſi conſedimus juxta decem aut duodecim caſas Turcomannorum, loco inaquoſo qui dicitur *Ketefel Hel*.

XXX. Verſus Corum promoventes per ſimiles terras; (in quibus plurimi greges Turcomannorum vagantur; tribus illorum dicitur *Beghdely*, longe populoſiſſima, & quæ octo millia equitum poſſit educere, unde ſola *Amiri* tributum ſolvere detrectat) & loca quædam aſpera, novem leucas: & pernoctavimus in *Naquib*, relicto ad ſiniſtram amne magni nominis tum ſicco, quem vocant *Gadyr á ther*.

XXXI. Itidem verſus Corum, per vallem ſpatioſam & planam inter montes & colles, ſub horam nonam venimus *Sukanam* oppidum centum & quinquaginta caſarum, inter fauces duorum montium ſitum, ab Arabibus & Turcomanis habitatum, nullis mœnibus cinctum, ubi omnium pene rerum inopia eſt, præſertim lignorum; fœminæ tamen hic viſuntur formoſiſſimæ. Originem accepit ab arce præſidiaria, quæ adhuc in medio illius extat, ſed ab

ævo peſſime accepta; nomen à fonte calido, cujus aquæ ſulphur redolent, nam *Sukan* Arabibus eſt calens.

v. Februar. partim verſus occidentem, partim verſus arctum, per montes & loca difficilia atque aſpera, ſex leucas: ad *Taybah*, oppidum cinctum, ſupra ducentas & quinquaginta habens caſas, è ruderibus antiqui oppidi Chriſtianorum Francorum extructum, è quibus ſupereſt campanile, & columnæ aliquot marmoreæ templi, quæ jam meſquitæ inſerviunt. Nomen accepit ab aëris puritate & ſalubritate: habitatores ſunt Arabes, maximam partem paſtores aut agricolæ. Paret unâ cum *Sukana* Amiri domino Anæ.

vi. A *Taybah* verſus arctum, per loca plana & paſcua & nonnumquam montuoſa, leucas octo ita tamen ut utrimque conſpicerentur montes longo intervallo; & ſub veſperam conſedimus loco inaquoſo, qui ipſis dicitur *Habe Oie*, id eſt, trames tortus.

vii. Verſus arctum, per varias terras, ſeptem leucas; pernoctavimus ad radices montium, juxta puteos peſſimæ aquæ & fœtidæ, quare hic locus vocatur *Abumentem*, quaſi pater malarum aquarum.

viii. Verſus arctum per terras planiſſi-

niſſimas, relictis ad ſiniſtram longo intervallo continuis montibus, in quorum uno rudera antiquæ civitatis Chriſtianorum ſupereſſe narrant Arabes & Armenii; leucas quinque.

IX. Quum vix mediam leucam proceſſiſſemus, impetum in nos fecerunt latrones Arabes trecenti, & ducentos camelos abripuerunt, & aliquot noſtrorum ſpoliarunt, & peſſime acceperunt.

X. Verſus arctum, octo leucas, per optimas terras, licet non ita planas, & ſubſtitimus in *Drahem*, loco ſic dicto à vicina quondam arce, inaquoſo tamen.

XI. Aliquandiu per optimas terras profecti, uſque ad radicem montis *Corna Zebad;* deinceps aliis montibus ad ſiniſtram relictis ſecundum radices illorum ambivimus lacum grandem, patentem in ambitu triginta leucas. Naſcitur hic è fonte *Aben-Dabad* juxta oppidum *Gebul*, quod jacet ad oppoſitam lacus ripam; hic lacus maximi eſt momenti, nam quum ſolum nitroſum ſit & ſalſum, aquas ſalſugine imbuit, quæ ſole feruente in ſalem coguntur, ita ut æſtate lacus equo tranſiri poſſit. Iter autem hoc admodum difficile eſt & periculoſum. Pernoctavimus in pago

Acle; à latronibus habitatur, qui tum metu potentiorum, alio ſe ſubduxerant.

XII. Verſus arctum, ſecus oram lacus, per optimas terras, relinquentes ad ſiniſtram intervallo duarum & quatuor leucarum grandes montes: & trium leuc. itinere abſoluto tranſivimus municipium trecentarum caſarum, quod ruinis majoris & melioris oppidi ſuperſtructum fuiſſe apparebat, vocatur *Melhuah* à copia ſalis.

Huic tertiam leucæ partem vicinum eſt aliud municipium *Safyra*, centum & viginti ædium.

Porro duas leucas hinc profecti, incidimus in amnem limpidum, qui è duobus fontibus effluit, *Aben-Macuba* vocant à juncis qui juxta naſcuntur: haud procul hinc aditur municipium quingentarũ ædium, *Tal. Aron*, à colle cui ſubjacet: hic moniti in *Gebrahim* (grande municipium id eſt, per quod tranſeundum erat eo die) trecentos *Seghmenes* qui à Baſſà Aleppo ſeceſſerãt conſediſſe; iter maturavimus per agros cultos, uſque ad *Tel Axarab* pagum III. ab Aleppo leucis; atque hinc die inclinante Aleppum petentes, ſole jam occidente civitatem ſumus ingreſſi.

APPEN-

APPENDIX.
IOANNIS BOTERI
Relatio de Regno Perſarum.

PERSIAE, Perſarumque nomen aliquanto tempore ſuppreſſum fuit, primùm ab Arabibus (qui Perſis ſubjugatis, ut eos ignavos redderent, lege ſanxerunt, ne amplius Perſæ, ſed Saraceni dicerentur) deinde à Tartaris, primò ductu Chingis, poſtea Tamerlanis. Sed paulò ante noſtra ſecula, priſtinæ gloriæ reſtituta eſt Perſia, virtute Iſmaëlis Sophi, de cujus origine aliqua tradere abs re non erit, quod ad conſequendam notitiam ſtatus regnique Perſiæ facere videntur. Cùm Mahumetes (à quo ſecta Mahumetana nomen habet) apud Arabes, divitiis ſuæ dominæ (à qua hæres inſtitutus erat) & novo dogmate (quod in vulgus ſpargere incipiebat) nomen ſibi paraſſet, duxit in ſecundam uxorem Aiſſam, cujuſdam Bubaci viri prædivitis, & magnæ exiſtimationis filiam: illiusque & Omari & Ottomari, ejus parentum favore, collegit magnum Arabum numerum, cepitque titulo & prætextu religionis, multa oppida, quæ ei vicina erant, deditque eo tempore

Hali

Hali ſuo cognato, in uxorem Fatimam filiam ex priore uxore, vitaque decedens anno ſuæ ætatis 63. reliquit ei ſuam ditionem, conſtituitque eum caput ſuæ ſectæ cum titulo Caliphæ. Bubacus ægrè ferens, quòd Mahumetes ſibi (cujus favore magnus factus erat) ætate maturo, juvenem prætuliſſet, ejecit eum ditione, auxilio Omari & Ottomari, qui ipſum Calipham malebant, tum quòd eorum conſanguineus eſſet, tum quòd ejus ætas jam grandior provectiorque, ſpem ipſi citò ſuccedendi faceret, quod accidit, nam Bubaco ſucceſſere ordine, dicti Omar & Ottomar. Omar à mancipio occiſus fuit: Ottomaro in quadam rixa neci tradito, rediit Caliphæ dignitas ad Halim, ſed eam quietè poſſidere non potuit: nam cepit contra eum arma Mavia, ſub prætextu, quòd mortis ſui patroni Ottomari conſcius fuiſſet: curavitque eum occidi Cufæ, hæc civitas eſt in decurſu Euphratis, infra Bagdet, diciturq; ob id adhuc Maſſadal, quod eſt domus Hali, qui ibi ſepultus fuit. Hali mortuo dixerunt incolæ Cufæ, Calipham Ocen, filium Fatimæ, ſed & hic loco deturbatus, & veneno necatus eſt à Mavia, qui ſe Calipham abſolutè dixit, ſucceſſitque ei Iazit filius. Ocen reliquit poſt ſe duodecim

decim filios, quorum unus Mahumetes Mahadin fuit, eum Mauri non mortuum eſſe ajunt, ſed eum expectantes, dicunt quòd ad convertendum Orbem, reverſurus ſit: ob rem in Maſſadalla, in qua, ſecundum eorum ſtultitiam, converſionis initium futurum eſt, equus ſemper paratus eſt, qui magna cum pompa in templum, quod illi Moſcheam dicunt, ducitur offerturque. Ex controverſiis, quæ Hali cum Bubaco, Omaro, Ottomaro & Mavia interceſſere, remanſere graviſſimæ contentiones cùm armorum, tum opinionum: volunt enim Perſæ, Halim ex teſtamento Mahumetis, verum Calipham fuiſſe, ſed Arabes favore tres primos proſequuntur. Cum circiter annum 1363. Mauri nullum Calipham haberent, quod ii finem habuiſſent, anno 1258. in Muſtacen Mumbila (quem Allacu, Tartarorum Rex, occidit) ſurrexit in Perſia quidam Baro, cui nomen erat Sophi, Dominus oppidi Ardevel, qui ſe ſanguine Hali, per Muſam Cereſin, ejus nepotem (unum ex duodecim filiis Ocen) genitum gloriabatur, in cujus memoriam mutavit formam Turbantis (geſtamen capitis id eſt) adjunxitque duodecim acies, conciliavitque ſuę ſectæ nomen & æſtimatio-

matio-

mationem : huic ſucceſſit Guine, filius Adar, cui Aſſambec in Syria & Perſia, potentia celeberrimus Princeps, in uxorem dedit ſuam filiam: ſed ejus filius Iacob beg, authoritatem exiſtimationemque Adar veritus, curavit eum occidi, deditque duos ejus filios, Iſmaëlem & Solimannum, Capitaneo ſuo Amanzari, ei injungens, ut eos poneret in Zaliga (is montibus munitus locus eſt) ſed Amanzar ſui domini crudelitatem deteſtatus, detulit pueros in ſuam domum, curavitque eos cum ſuis filiis liberaliter educari, cumque in lethalem morbum incidiſſet, veritus ne adoleſcentes in diſcrimen venirent, dedit eis ducentos aureos, & equos, conſuluitque ut ſe ad domum matris conferrent. Iſmaël, qui natu maximus erat, domum reverſus, ſtatim ſe patris necem vindicare velle profeſſus eſt, & poſt aliquos felices ſucceſſus, aſſumpſit titulum protectoris rerum Hali, à quo ipſe originem ducebat, fecit Turbantem altiorem, miſitque legatos ad omnes Principes Mahumetanos Orientis, hortatusque eſt eos, ut & unà ſectam & inſignia reciperent: hac via, armorumque felicitate, fecit ſe toti Orienti formidabilem, occiditq; Ocen, qui ſe tunc Perſiæ Regem inſcribebat,

& de-

& decem ejus fratres, ſolus Marabecus elapſus, imploravit in auxilium Selimum I. Regem Turcarum. Vicit Iſmaël magno prælio ad lacum Vay, Regem Tartarorum Zagatajorum, volentique perſequi victoriam, tranſmittereque cum exercitu fluvium Abbiano, diſſuaſum id fuit ab Aſtrologo, cui multum fidebat, qui ei dixit, ſe quidem felices ſucceſſus in progrediendo videre, ſed nullum iter ad regrediendum apparere. Reliquit Iſmaël filiis ampliſſimum dominium, quod mari Caſpio, ſinu Perſico, lacu Siocco, fluminibus Tigri & Oxo (ni malimus dicere Abiano) & regno Cambajæ comprehenditur, quod ſpacium eſt plus quàm 20 graduum, ab Ortu ad Occaſum, & 18 à Septentrione ad Meridiem; continentur hoc ſpacio multa amplaque regna, quæ quamvis non omnia ſub ejus dominio immediate eſſent, agnoſcebant tamen eum pro ſupremo Principe, nempe Reges Macram, Patani, Guadel, Ormuzii (cui Ormuzo nunc Luſitani dominantur) Georgiani ſequebantur ejus inſignia: Iſmaëlis erant multæ amplæque civitates & nationes: Media, quæ nunc Servan: Diarbecca quondam Meſopotamia: Cuſiſtan, quam inhabitarunt Suſiani; Farſiſtan, Perſarum patria:

Stra-

Strava, quæ quondam dicta fuit Hircania: Parthia, quæ hodie Arac: Carmania, nunc Chermain: Sigeſtan, Caraſſan, Sableſtan, Iſtigias, quarum antiqua nomina ſunt Drangiana, Bactriana, Parapomiſus, Margiana. Harum regionum aliarumque quarum nomina non edo, ea pars, quæ ſinui Perſico vicina eſt, affluit omnium rerum utilium copia, propter flumina, quæ ipſas interſecant: inter ea flumina nobiliſſimus eſt Bindimirus, cujus aquis multum utuntur illi populi, ducunt enim illas foſſis aliiſque quibuſdam inſtrumentis, in ſuas poſſeſſiones, ſuo magno uſui & commodo. Provinciæ mari Caſpio vicinæ tum ob fluviorum opportunitatem, tum propter aëris temperiem, ſunt ejuſdem fertilitatis participes, qualis eſt illa pars, quam fluvius Pulimalon perlabitur (is ſe in lacum Burgianum condit) reliqua regionis pars ſicca eſt, quare nec oppida, nec pagi ibi frequentes ſunt, niſi iis locis, quæ fluvii aut lacus alicujus beneficium experiuntur. Ampliores ditioresque civitates Imperii Perſici ſunt Iſtigias, caput Bactrianæ, quæ inter amœniores Orientis cenſetur: Indion, caput Margianæ, in territorio tam uberi lætoque, ut Antiochus Soter eam muro cingi fece-

fecerit: Candahar, caput Parapomiſi, multique commercii propter concurſum mercatorum Indiæ & Cathajæ, qui harum regionum opes eò ferunt: Eri, caput Provinciæ Ariæ, quæ roſis tam copioſa eſt, ut ab iis nomen ceperit, Barbarus dicit eam XIII miliaribus ambiri: Iſpaam, caput Parthiæ, eam aliqui illam eſſe volunt, quam antiqui hiſtorici Ecatompylas dixere, tanti momenti eſt, ut Perſæ de ea hyperbolicè dicant, eam medium orbem eſſe: Chirmain eſt Metropolis Caramaniæ, celebris propter excellentiam pannorum aureorum, argenteorumque, qui illic conficiuntur: Eor quoque nobilis civitas eſt, nec ei inferior Cuſtra Suſianæ caput. Sed omnes cedunt, genuaque quodammodo deoſculantur (quo ad pulchritudinem) civitati Siras, ad fluvium Bindimirum: fuit ea quondam Metropolis Perſarum (ut aliqui volunt) dicebaturque Perſepolis: Alexander Magnus inſtinctu ſui ſcorti tradidit eam flammis: cùm autem ipſum poſtea ſui ferè puderet, fecit eam reſtaurari: quamvis hodie non ſit tantæ amplitudinis, quantæ olim fuit, æſtimatur tamen eam maximarum civitatũ Orientis unam eſſe, circuit cum ſuburbiis plus minus XX milliaria, inſtruitque LX fo-

eorum millia. Perſis in proverbio eſt: Quando Siras erat Siras, tum Cairus erat ejus pagus: non habent tamen eam pro valdè antiqua, nec accedunt eorum ſententiæ, qui eam Metropolim Perſarum faciunt. Tauriſium & Caſbin ſunt quoque civitates nobiles, & præter amplitudinem, oſtentant ſe propter aulam regiam.

Regimen.

FOrma Reipublicæ horum populorum non eſt æqualis alicui alteri populo Mahumetano, nec ullo loco inter hos, ea politica regendi forma viget, quæ apud Perſas. Aliæ omnes excindunt ferè omnem nobilitatem, utunturque opera mancipiorum, occidunt fratres, aut excœcant eos, ſed apud Perſas habetur nobilitas in pretio: Reges tractant humaniter fratres, habent in ſua ditione multos potentes, opibusque claros Principes, quæ omnia Ottomanni in ſuo imperio non ferunt. Equitatus apud Perſas in pretio eſt & ingenuitas: muſica & bonis literis delectantur, ſtudent poëſi, evaduntque ſua lingua excellentes: Aſtrologia quoque laudatur apud ipſos: hæc omnia contemnunt Turcæ. Mercatura manuariæque artes florent in Perſia. Ut con-

concludam: Turcas ſuperant civilitate & humanitare.

Vires.

HVjus regni vires conſiſtunt potiùs in virtute quàm numero. Sunt ibi tria militum genera: unum eorum eſt, quos Rex ſemper habet ſtipendiarios, & apud ſe: alterum eſt Timariottorum (habet enim Rex magnum equitum numerum, quibus ſtipendiorum loco, certa loca attribuit; quod & Turca facit:) tertium eſt auxiliariorum, qui ære ſuo merent: conſcribuntur ex Georgianis & Tartaris. Sed loquendo de duobus primis generibus (quæ regno Regique propria ſunt) duo hæc militum genera ſunt equites: ubi enim arma ſunt in manibus nobilium, ibi peditatus vix ulla eſt ratio: ex eadem cauſa ſequitur, quòd Perſæ viribus maritimis inſtructi non ſunt: & quamvis mare Caſpium ab uno latere, ſinus verò Perſicus ab alio ſit, nunquam tamen claſſibus nec in uno, nec in alio mari uſi ſunt. Mare Caſpium quoque (quamvis octingenta milliaria longum ſit, latumque ſexcenta) non tranſmittitur aut navigatur, niſi juxta littora. Luſitani imperant mari Perſico, ſuis claſſibus, quas ſemper in Inſula Ormuz

habent. Etſi Perſia abundat metallis, temperatura excellentibus, præcipuè Provincia Carazam: bellicorum tamen tormentorum nullum ferè uſum habent, ſicut nec muniendi, oppugnandi, obſidendi, ſervandi, defendendique loca, quòd hæ militiæ partes peditatui magis propriæ ſunt, ſicut equitatui proprium eſt, in patentibus campis juſtis præliis confligere, in quibus Perſas multum valere, negari non poteſt. Vltra militiæ neceſſarias res, laborat militia Perſica adhuc alio gravi malo, nempe diſcordia, quæ duabus ex rebus oriri ſolet: una eſt Principum potentia, cui plurimum ſuperbia & contumacia conjuncta eſſe ſolet: alia eſt itinerum, & ducendi exercitus difficultas, quæ ex aquæ fluviorumq; navigabilium penuria naſcitur. Flumina enim Perſiæ non navigantur, aut tam parum navigantur, ut quod præſtant, nullius ferè momenti ſit: omnes in ſinum Perſicum influunt, aut in mare Caſpium, ut regiones, quæ in medio jacent, relinquantur aridæ, & aquæ inopes: quam ob rem vires regni jungi non poſſunt: regni enim dimidium ſiccum eſt, nec flumen aliquod hic eſt, quod toti regno ſerviat, ſicut Ligeris Franciæ: Padus Longobardiæ: Viſtula Poloniæ: Scal-

dis

dis Flandriæ, aliiſq; aliis regnis faciunt. Terræ deſertæ quoque hic ſunt, quæ Provincias à ſe invicem diſiungunt: montes etiam, qui eas à ſe invicem ſeparant. Has ob res, mihi hoc regnum Hiſpaniæ ſimile videtur, ubi nec fluvii commercio utiles ſunt, præterquàm in finibus provinciarum: & montes ac regiones, propter ariditatem incultæ ſunt. Sed natura, ut commercia adjuvaret, commoditatique vitæ humanæ, in locis aqua navigabili indigis, proſpiceret, dotavit Perſiam, regionesque vicinas Camelis, qui ibi commodiſſimi ſunt: ferunt enim onera graviora, quàm equi aut muli ferre poſſent, perdurantque diu in labore, ferunt onus mille pondo, continuabunt iter XL & pluribus diebus, & in locis ſiccis ſabuloſiſque: ſicut ſunt Lybia, Arabia, Perſia, in quibus aqua & paſcua deſunt, bibunt tantùm quinto die ſemel, & ſi opus ſit, ferent ſitim per decem & plures dies: quod ad pabulum attinet, onere levatis, datur pro pabulo modicum herbæ, ſpinæ, aut rami arborum. Non itaque ullum animal eſt, quod laborem diutiùs ferat, minoriſque ſit impenſæ: propter has conditiones, accommodatiſſimum eſt regionibus aridis & ſiccis, Aſiæ & Africæ, in quibus homi-

nes ſumma inopia aquæ & ciborum laborant: cùm enim Camelo parum ſufficiat, poteſt tamen in aliorum uſum magnam commeatuum quantitatem ferre. Tria ſunt eorum genera: minoribus inſident homines: mediocres duos gibbos habent, ferendiſque mercibus valent: majores craſſioresque onera mille pondo ferunt. Hæc de Camelis dixiſſe ſufficiat. Quem equitum numerum Rex Perſiæ educere poſſit, viſum fuit bellis inter Iſmaëlem & Selimum I. Regem Turcarum: inter Iſmaëlem & Solimanum, & inter Codabendam & Amuratem III. geſtis: nemo horum Regum habuit ullo in loco contra Turcas ultra xxx equitum millia, ſed armis adeò inſtructos equites, ut multò majoris exercitus impetum non timuerint: equites Perſiæ, quibus ſuppetit res, quique ditiores inter ipſos ſunt, armant ſe ferè in modum noſtrorum cataphractorum, alii (qui duas ac tertias equitatus partes conficiunt) contenti ſunt galea, lorica, ſcutoque: utunturque lancea arcuque alternativè. Sed dicamus pauca de reditibus, quibus auxiliarios conducere poſſit. Profiteor me præciſe non ſcire, ad quam ſummam ejus reditus accedant, duo enim, qui dedita opera eò profecti ſunt, ut explorarent,

quæ

quæ Regis Perſiæ opes ſint, inter ſe diſſentiunt, diverſaque loqui audivi: unus tres, alius quinque aureorum milliones annui reditus ei attribuit: hoc autem dico, ex duobus argumentis colligi poſſe, ipſum opulentum eſſe: unum eſt, quòd Tamaſus, ejus qui nunc regnat pater, toto ſuo regno ſuſtulit vectigalia omnium exportatarum & importatarum mercium. Id vectigal reddebat LX tomanorum millia, quæ conficiunt millionem, & octingenta aureorum millia: unus enim Tomanus valet XX aureos: ut autem id faceret, induci non potuiſſet, niſi alii reditus ei animos dediſſent. Aliud argumentum eſt, quòd Status Perſiæ in ſeptem Provincias diviſi ſunt, quarum ea, quæ Ipſaam dicitur, reddit ſeptingenta aureorum millia: tantundem dat Siras, nec tamen inter ditiores cenſentur hæ duæ: eas enim longè ſuperant Coraſſan, Diargument, quarum illa fodinis Cyrneorum, metallorumque, hæc ſerici prædives eſt. Sed unde percipit ſuos reditus, ſi ſe vectigalibus invectarum & evectarum mercium ſpoliavit? Ex territoriis ſui dominii: ex decimis fructuum: ex fructibus minærarum: ex officinis: unuſquiſque enim officinam aut tabernam quarumcunque rerum ponere

 vo-

volens, certi quiddam Regi quotannis pendere debet: ex donis quoque particularium, & donationibus communitatum, confiſcationibus, aliiſque rebus talibus: adferunt quoque aliquid tributa Principum, coronæ ſubditorum, quales ſunt Principes Far & Candaar, aliique, quos ſuprà nominavimus.

Principes Finitimi.

AB Ortu Mogororum, à Septentrione Zagatajorum fines attingit Sophi: ab Occaſu longiſſimo tractu, Perſiæ conterminus eſt Turca: ad Meridiem habet regnum Ormuzii (cui corona Luſitanica dominatur.) Cum Mogoris nihil ferè negotii Perſiæ Regi eſt, propter cauſas alias deductas: ſicut enim Hiſpania & Francia ſe mutuò offendere non poſſunt, propter itinerum anguſtias, & aſperitatem ſituum ad limites, quæ commeatum (qui exercituum ſuſtentatio eſt) tranſvehi non ſinunt, ita & inter confinia Indiæ & Cambajæ (à Mogoris occupata) & ditiones Perſarum ſe interponunt montes & deſerta, quæ non permittunt, ut juſtis viribus ſe invicem hi Principes impetant. Pro maximo quoque obſtaculo habendum eſt, quòd equitatus, in quo amborum vires ſitæ ſunt, in talibus

loco-

locorum anguſtiis explicari non poteſt: petunt tamen ſe invicem bello ad fines regnorum Cabul & Sableſtam, quorum aliqui Principes Mogororum ſibi dominium pararunt. Sophi immediatè Magni Cham fines non attingit, quòd aliqui Principes, & deinde magna deſerta inter ipſos ſint. Videtur ipſum pro termino ſui Imperii ſibi ſtatuiſſe flumen Oxum, quod alii Abianum dicunt, id in Sableſtam ſubtus montem Dalanguer, poſt longum curſum, in quo multum protenditur, propter frequentiam & amplitudinem fluminum quæ recipit, condit ſe in mare Caſpium, dividitque à parte Septentrionali Sophum à Zagatai. Sophus nunquam auſus fuit hoc flumen tranſmittere, & cùm Saba, Rex Zagatajorum, id tranſgreſſus eſſet, magno prælio ab Iſmaële victus fuit. Cyrus, Rex Perſarum, conſtruxit pontem in hoc flumine, tranſduxitque exercitum adverſus Tomirim, Scytharum reginam, quæ ipſum cum omnibus ſuis concidit. Turcæ conterminus eſt Sophi per totam imperii ſui longitudinem occidentalem, nempe à mari Caſpio, ad ſinum Sauracenſem uſque, ſpacio ferè XV graduum. Vt verum fatear, non habet Perſa hoſtem, à quo plus ei periculi ti-

mendum ſit, cujuſque vires ei plus metuendæ ſint, quàm Turcam: quoties enim arma cum eo contulerunt Perſæ, ferè ſemper aliquid perdiderunt: Mahumetes II. vicit Vſſuncaſſanum, eripuitque imperium Trapezuntinum Davidi, qui ſe ſub ejus umbram protectionemque contulerat. Selimus I. ſuperavit in locis campeſtribus Iſmaëlem, eripuitque ei Caramit (civitatem ampliſſimam fortiſſimamque) Orſam, Merdim, totamque regionem, quam ipſi Alech nuncupant: Solimannus egit in fugam Tamaſum, ſpoliavitque eum Bagdeto, & tota Meſopotamia. Ætate noſtra, occupavit Amurathes id omne, quod inter Derbentum & Tarviſium jacet, quo in ſpacio eſt Georgia (cujus populorum pars maxima ſequebatur partes Sophi) Servan: & munitis arcibus (quas in Tiflis, Sumachia, & Eres magnis civitatibus, & in tranſitibus Cars, Tomanis & Lori ædificari fecit) reddidit paulatim ſibi iter ſecurum, ab Ezechia ad Orontem fluvium uſque, qui trium dierum itinere ultra Tauriſium fluit, in qua civitate (Tauriſio) curavit ædificare magnam arcem, nec cogitat eam relinquere, ſicut primùm Selimus, & deinde Solimannus fecere, ſed vult ea arce Tauriſium tanquam

freno

Freno constrictam, in perpetuum retinere. Eo bello, quod ab anno 1567. in 91 annum uſque duravit, mutarunt Turcæ ſuum belligerandi modum: cùm enim huc uſque ſuæ multitudini, virtutique ſui equitatus, peditatuſque, copiâ tormentorum bellicorum, apparatuq; bellico confiſi, non curarint arces, munitioneſque extruere, ſed utplurimùm quidquid ceperant, exciderint, nec magni fecerint quod retinuerant (quod, ut verum dicatur, in campis fortis eſſe non poſſit, qui vires in loca munita diſpartitur) hoc bello Perſico neceſſitas coëgit Turcas (ut evitarent errores, in quos impegerant Selimus & Solimanus) ſe paulatim munire, fecerunt itaque caſtella in locis oportunis: ædificarunt civitatulas in præcipuis civitatibus, inſtruxeruntque eas magno tormentorum bellicorum, & militum numero, conſtititque eis id bellum magno. Quamvis autem Perſa, improviſis aſſultibus, multa hominum millia in fruſta diſſecuerit, multaque eorum millia fame incommodiſque perierint, tantum tamen terræ amiſit, tum ſuæ propriæ, tum amicorum, quantum jam dictum eſt, & inter alia ſuam civitatem regiam Tauriſium. Æſtimaturque Turcam in ditione, quam ſibi bello paravit,

vit, inſtituiſſe XL Timarrorum millia, & quòd ei adhuc auri millio ex reditibus ejus ſuperſit. Perſa non poteſt reſiſtere Turcæ in præliis campeſtribus, ei enim peditatu, tormentis, & apparatu bellico, & (quod ſummum eſt) obedientia populi conferri non poteſt. Selimus primus, Solimannus, & Amurathes tertius nunquam contra Perſas arma moverunt, niſi aut à rebellibus, aut ipſorum diſcordiis invitati: Selimus ab Marabecho, filio Ocen, Principe in Perſia potentiſſimo, in auxilium vocatus fuit: Solimannus auxilio venit Elcaſo, Tamaſi fratri, cui ex ambitione aut ſuſpicione erat infenſiſſimus. Turca itaq; ſuo commodo uſus eſt benevolentia, qua Elcaſus apud populum valebat, ejuſque authoritate: Amurathes non ante arma cepit adverſus Perſas, quàm ex literis Vſtaff Baſſæ Vani civitatis, & aliorum intellexiſſet, omnia contentionibus flagrare apud Sultanos Perſiæ, qui inter ſe de Rege diſſidebant: quidam enim Iſmaëlem, alii Ayner (qui ambo Tamaſi filii erant) volebant, & Periacocona occidit ſuum fratrem Iſmaëlem, excluſoque Aynere, conſequutus eſt coronam Mahumetes Codabenda. Exortæ ſunt poſtea diſcordiæ inter Codabendam & filium, & inter Turcamonos

nos

nos (familiam inter Perſas potentiſſimam) & Regem, quæ Perſis non minus nocuerunt quàm arma Turcica. Nullum negotium eſt Regi Perſarum cum Luſitanis Ormuzii, quòd ipſi nec vires maritimæ (ſine quibus id regnum recuperari non poſſet) ſint, nec Luſitanis ſatis virium eſt, ut in mediterraneis regionibus ſibi aliquid acquirere poſſint. Tamaſus ipſe, cùm aliquando inſtigaretur, ut expeditionem in Ormuzium ſuſciperet, rogavit, quid ea in Inſula creſceret, num frumentum, fruges, fructus, aut quid aliud boni? cumque intellexiſſet fundum Inſulæ ſterilem, omniumque rerum eſſe inopem, ſed commercio valdè conducere inſulam, ideoque magni momenti eſſe, neglexit, irriſitque eos, dicens ſe ſuis populis remiſiſſe nonaginta Tomanorum millia, talis reditus.

VIII.

De veteribus Perſiæ Regibus.

NOn abs re me facturum exiſtimavi ſi veteres Perſiæ Reges hic compendio commemoravero, qui in Perſia proprie dicta & vicinis provinciis imperarunt.

Horum primum ſtatuit Schikardus & alii *Ardſhir Babekan*, qui Teixeræ eſt *Ardxir* & noſtris Hiſtoricis *Artaxerxes* vel *Xerxes*. Quo cum Romani bellum geſſerunt Alexandro Severo imperante, ut judicat Schikardus, licet Teixera ſcribat, Chriſto in terris verſante regnaſſe, in quo haud dubio fallitur.

II. *Schabur* Teixeræ *Xabur Zabelketaf* pro *Dhul Aktaf* ut vult Schikardus: Nicephoro Caliſto *Choſroes*; qui Valerianum Imp. captum juſſit excoriari.

III. *Hormoz* Schikardo; Agathiæ *Ormiſdas*. Teixera autem ſubjicit Xupuri fratrem Baharon regem Kermon.

IV. *Tos* Tarich, Schikardus putat legendum *Nors*, id eſt, *Narſes*.

V. *Bahram* Tarich, Hiſtoric. noſtris Varanes.

VI. *Hormoz* alter, Tarich. noſtris Hormiſdates.

VII. *Sha-*

VII. *Shabur* alter; noſtris *Sapor*: crudeliſſimus in Chriſtianos.

VIII. *Bahram* alter. Tarich.

IX. *Shabur* tertius; Tarich.

X. *Iazdigerd*, Romanis charus, ſuis exoſus. Vt notat Schikardus. Hunc Teixera immediate ſubjungit *Baharon* Regi Kermon parenti nempe ſuo.

XI. *Bahram Cur*, Tarich. Socrati *Barabanes*. Teixera agnominat *Gur*, filium *Iazdigerd*. Et huic ſcribit fuiſſe ducem *Narſyn* qui à multis numeretur inter Reges Perſiæ.

XII. *Iazdigerd* alter Tarich & Teixeræ: qui ſecundum Schikard. crudeliſſimus fuit in Chriſtianos.

XIII. *Firuz* Tarich & Pheruz Teixeræ. Aliis ſcriptoribus *Peroza*.

XIV. *Ialas* vel *Balas* Tarich: Teixeræ *Belax* Procop. *Blaſes*, Agath. *Valens*.

XV. *Kobad* Tarich & Teixeræ; noſtris *Cabades, Cauades, Quadus*, *Coades* & *Chuadus*.

XVI. *Nuſhir-ravvan* Tarich; Teixeræ *Amixiron* vel *Nauxiruan*: quem noſtri vocant *Coſroen* magnum; Iuſtiniano Imp. coævus, ut ſcribit Schikardus.

XVII. *Hormoz* ultimus Tarich & Teixeræ, noſtris *Hormiſdas*.

XVIII. *Choſravv ben-Hormoz* Tarich; Teixeræ *Khozrrao Paruez*: qui licet

licet à Romanis in Regnum reſtitutus, tamen ingratiſſimus in illos fuit ; & plures provincias eripuit ; ſed poſtea ingenti clade fuit percuſſus ab Heraclio Imperat.

XIX. *Scyruiah* vel *Syruiah* Tarich: Teixeræ *Kobad Xyruyhe:* noſtris *Syroes,* qui parricida ſex tantum menſibus regnavit : Schikard.

XX. *Ardxir ben Scyruiah* Tarich. & Teixeræ ; qui vix quinquaginta diebus præfuit ſublatus à ſequente Tyranno.

XXI. *Schariar* vel potius *Scaribar ;* noſtris appellatur *Sarbara*. Teixeræ *Xarear* tyrannus.

XXII. Deinceps (inquit Schikardus) ut in regno magna fuit confuſio, ita inter ſcriptores diſſenſio non minor, de numero & ordine ſucceſſorum. Græcis & Latinis vix bini reſtant uſque ad everſionem illius monarchiæ : Turcæ autem in Tarich ponunt quatuor : Arabes vulgo ſex: Perſæ vero apud Teixeram omnino ſeptem, quos velut indigenas hic ſequi tutius videtur : ſimul ut compleatur numerus XI Turrium Choſravo in ſomnio prævisarum. Teixeræ autem primo ponitur *Ioon-Xir,* qui tertio regni menſe fuit oppreſſus.

XXIII. *Tuvvan-Doct* Tarich ; Teixeræ *Turon-Doct* fœmina ; quæ poſt men-

menſem decimum ſextum deceſſit, publico totius populi luctu.

XXIV. *Ianku-Car* Tarich: Elmacino *Gaſchanſeda* filius patrui Koſravi. Teixeræ *Iaſancedah*, ſtatim exauthoratus.

XXV. *Azurmy* virgo filia Koſravi natu minima: Teixeræ *Azarmy-Doct*; quæ præfuit annum unum, menſes quatuor.

XXVI. *Keſere* filius Iaſancedah Teixeræ; quem Arabes non agnoſcunt, præfuit enim tantum paucos dies, à ſuis cæſus.

XXVII. *Schariar:* Elmacino *Pherochzad* filius Koſravi; Teixeræ *Ferrogzad* nepos Khozrrao Paruez: intra menſem interemtus à ſuis.

XXVIII. *Iazdigerd* Tarich & Teixeræ ultimus; qui à Chalifa Omare regno fuit exutus: hujus filia *Dara* nupſit Iudæo *Boſtenai*: neptis autem illius ex filio *Phiruz* fuit mater Chaliſæ *Iezid* filii *Walid*, penultimi de familia Ommiæ. Nepos quoque fuit Theophobus Chriſtianus, ab Imp. Theophilo ſublatus.

Poſt hunc (inquit Schikardus) neminem alium invenio de ſanguine Perſico, qui ſit alicujus nominis uſque ad piſcatorem Puiah, qui nobis in volumine noſtro novam lineam orditur; unde XV Reges enaſcuntur omnes rerum geſtarum magnitudine in Aſia

clariſſimi, Latinis Hiſtoriis ignoti; Hebræis in libro Iuchaſin fol. 147. & ſeqq. obiter tacti.

Seriem Chalipharum Saracenorum hic prætereo uſque ad Muctadirum Billam f. Mutadidi & annum Hegiræ 295. noſtrum 908. Sub hujus enim Chaliſatu Perſæ rurſus proprios Reges acceperunt: quorum primus ab Almacino proditur *Mardavvigus* f. Ramazi, f. Mardanſiahi. Qui occupavit Rayam, Kazvvinam, Abharan, Giorgianam & Tabriſtanam: Hamadanam; & inter hanc & Kazvvinam profligavit exercitum Muctadiri anno Heg. 319. dein expugnavit Iſfahanam; & denuo anno Heg. 321. profligavit exercitum Mahcani, cepitque Amidam; potituſque eſt tota Perſide.

Reges Perſiæ è familia Bojæ ſive Puhiæ.

MVctadiro ſucceſſit Kahirus Billa & huic Arradis Billa ann. Heg. 322.

Sub hoc inclareſcere cœperunt filii *Bojæ* (Schikardo *Puyah*, Tcixeræ *Abuſvias*): fuit autem *Bojas* (inquit Almacinus) piſcator pauper, Dailamus, vixitque primum venatione piſcium, cognominatus Abuſiugiayus. Et videtur, uti ajunt, genus ducere à *Saburo Dulactaſ*

cogno-

cognominato *Kirmanſiatro*, f. *Saburi*, f. *Ardſyri* Regis Perſarum. Habuit autem *Bojas* filios tres, *Alim Abulhaſenum*, *Haſenum Abualim*, & *Achmedem Abulhaſenum*. Quum autem *Mardavvigus* ad imperium perveniſſet, adjunxit ſe illi *Ali Abulhaſſenus Amaduddaulas* f. *Boja*, ſed poſtea contra illum rebellavit; & eripuit illi Hamadanam & Isfahanam; crevitque imperium ejus; adiit quoque Cazerunam urbem Saburæ, eaque eſt potitus. Anno autem Hegir. 323. noſtro 934. occiſus fuit Mardavvigus. Manſitque Perſia in manu
I. *Amaduddaula*. Frater autem illius *Achmedes Minuiddaulas* expugnavit Ahvvazam.

Moſtafis Billa Chalifa.

Muſtacfis Billa Chalifa. Hoc rerum potiente cepit
II. *Muazzuddaulas* minimus filiorum Bojæ Bagdadum, & poſtea depoſuit *Muſtacfin*.

Fadlus Abulcaſimus Chalifa in ſpeciem tantum.

Imperium enim revera obtinuit *Muazzuddaulas*.

III. Frater autem illius Haſenus *Rucnodaulas* occupavit *Rayum*. Anno Heg. 338. noſtro 949. obiit Amaduddaulas nulla relicta prole; & ſucceſſit

 illi

illi Chalifa haud invito
IV. *Adaduddaulas* primogenitus Rucnuddaulæ.

Muazzuddaules autem potitus eſt *Mauſila* & tota Diarebia & obiit anno Heg. 356. noſtro 966. poſtquàm in Iraca regnaſſet annos XXI. & ſucceſſit illi in imperio
V. *Bachtiarus Azzuddaulas* filius, qui Bagdadum amiſit.

Taius Lilla f. Mutii Chalifa.

Bagdatum receptū ab *Adaduddaula.*

Rucnuddaulas f. Bojæ obiit anno Heg. 366. noſtro 976. aſſignaverat auté ante obitum regna ſua tribus ſuis filiis.

Fanachro Abuſugaio Adaduddaula Perſidem; Argianum & Carmaniam.

VI. *Abulmanſori Muayidduddaula* Rayum & Isfahanam.

VII. *Abulhaſeno Fachruddaula* Hamadanam & Dainavvaram.

Adaduddaulas eripuit *Azzuddaula* Bagdadum, qui paulo poſt in prœlio fuit occiſus anno Hegiræ 367. noſtro 977. & anno ſequenti cepit Mauſilum, Diarrebiam & Mayafarikinam atque Diabekram, & primus fuit vocatus Siahenſiah, id eſt, Regum Rex.

Muayidduddaulas potitus eſt Giorgiana & Tabriſtana anno Heg. 371. noſtro 981. Anno 982 obiit *Adadduddaulas*

Bagda-

Bagdadi, imperaverat autem eidem, Iracæ, Karmaniæ, Perſidi, Ammanæ, Churiſtanæ, Mauſilæ, Diarbecræ, Harranæ & Mambago. Et ſucceſſit illi filius ipſius

VIII. *Marzubanus Abucalangiarus Samſamuddaulas.*

Obiit quoq; eodem anno *Muayiduddaulas* & ſucceſſit illi frater *Facruddaulas.*

IX. Anno autem 985 potitus eſt *Siarfuddaulas* f. Adaduddaulæ natu maximus Bagdado. Tenuitque Isfahanam, Rayam, Syrazum, urbes Dellamæ aliaſque & contendens in Iracam occupavit Ahvvazam, Baſram & VVaſitum & fratrem ſuum Samſamuddaulam condidit in carcerem.

X. Anno 989. obiit *Siarfuddaulas* & ſucceſſit illi frater Abunaſrus *Bahaiuddaulas.* Cadirus Billa n. Muctadiri Chalifa.

XI. Anno 997. obiit *Fachruddaulas* & ſucceſſit illi in imperio Rayæ & ditionis ejus filius Ruſtemus *Maghduddaulas.*

Anno 998. occiſus eſt *Samſamuddaulas.*

Anno 1000. occiſus fuit *Abunaſrus* f. Azzuddaulæ & potitus eſt *Bahaiuddaulas* iis quæ poſſederant duo filii Azzuddaulæ.

Anno 1012. obiit *Bahaiuddaulas* dominus Iracæ, & ſucceſſit illi filius Abuſugiaius

XII. *Sultanodaulas* & fixit imperii ſedem Syrazi, qui deceſſit anno 1023. & deſignavit ſibi ſucceſſorem filium

XIII. *Abucalangarum ;* ſed milites elegerunt patruum ipſius *Siarfuddaulan.*

Caymus Billarulla f. Cadiri Chaliſa.

XIV. Anno 1030. *Ghalaluddaulas* f. Bahauiddaulæ Rex factus Bagdadi, & obiit anno 1043. & ſucceſſit illi filius

XV. *Abumanſur Melecaſizus.*

Anno 1048. obiit *Abucalangarus* & ſucceſſit ei in regno

XVI. f. *Abunaſus Melecrahimus ;* ultimus regum Boytarum.

Anno enim 1055. in Bagdado imperare cœperunt *Salghuada.* Neque deinceps expreſſe Regum Perſicorum mentio fit ab Almacino.

Habes itaque ſedecim Reges è familia Boyæ ſecundum Almacinum.

Teixera autem parentem horum Principum vocat Abuſujan, eique tribuit tres filios, Emandudaulen Alin, Acem, & Akmet.

I. A quorum majore *Ali* Perſia fuerit occupata : à ſecundo autem

II. *Acem Rocknadaule* Hierak & Rey & Koraſon.

III. A minore *Mobayzedudaule* Kermon & Bagdat; idque factum eſſe ſub Chalifatu Muſtafis.

Emadudaules obiit anno 949. & ſucceſſorem ſibi dixit filium fratris ſui Rocknadaulæ

IV. *Azududaulen.*

Rocknadaules obiit anno 979. & ſucceſſit illi filius *Azududaules*, in regnum Hierak quod & ampliavit, occupando Geriom & Taburſtan: qui obiit anno 983. & reliquit tres filios *Xerfadaulen, Xamſdaulen* & *Bahaodaulen*.

V. Quorũ *Xerfadaula* obtigit Perſia:

VI. Et *Xamſdaula* Bagdat, quem frater condidit in carcerem.

Xerfadaules obiit 990. & ſucceſſit illi Xamſdaules qui à ſuis fuit cæſus in Xyras 991.

VII. Succeſſit illi *Bahaoudaules* & obiit anno 1013.

VIII. Huic ſucceſſit filius *Sultondaules*; poſſidebat autem & aliquot oppida in Diarbeck

IX. *Acem* f. Bahaondaulæ, aliter dictus Moxarafdaules: inter quos diſſidium fuit ortum, ſed poſt aliquot certamina convenit, ut Moxarafdaules gubernaret Hierack verſus Arabiam: & Sultandaules Ahvvazam & Perſiam. Sed rurſus diſcordes facti, ita

ita ſuperior evaſit *Moxarafdaules* ut Xachenxa diceretur anno 1021.

x. Anno ſequenti Gelaladaules factus eſt Rex Bagdadi.

Deinceps rurſus convenit inter Moxarafdaulen & Sultandaulen, ut huic cederet Perſia & Kermon, & illi Hierack Arabiæ: poſt biennium autem mortuus eſt Sultandaules in Xyras anno 1025. cui ſucceſſit filius

xi. *Abulganiar*, ſed haud longe poſt à patruo

xii. *Abulfavare* fuit excluſus, relicta illi Ahvvaza; recuperavit tamen Xyraz & deinceps regnavit in Perſia.

Mortuo autem anno 1026 Moxarafdaule in Bagdat vocatus fuit

xiii. *Gelaladaules* è Baſora, quo haud ſatis propere adveniente, regimen alteri fuit delatum: & quum armis regnum tentaſſet recuperare, fuit profligatus; & urbs à Turcis capta & direpta; ſed rurſus vocatus illam occupavit & retinuit, non ſine diſcrimine ob ſeditiones Turcorum.

Irrupit eo tempore è Coraſan *Mamud Gazneby* in Perſiam, & cepit Rey: quum autem *Abulganiar* patruum Gelaladaulen advocaſſet; ille cognatum non modo non juvit, ſed & Ahvvazam occupavit & ſpoliavit. Orta interim diſcor-

diſcordia inter Turcos & Deilamanos, XIV. & *Malekaziz* f. Abumanſur & n. Geladaulæ Turcis favente, ſupervenit *Abulganiar* & cepit Baſoram atque *Waſit*. *Abulfavares* autem qui rerum potiebatur in Kermon, movens in Perſiam, obiit in itinere, quare nobiles advocarunt Abulganiarem eique paruerunt.

Mamud Gazneby mortuo, ſucceſſit illi filius *Mahamed;* verum unus illius fratrum dictus *Maſud* (quem pater Rey & Hiſpahan præfecerat;) movit contra ipſum, & à ſuis proditum cepit atque excæcavit; & victoria uſus ſubjugavit Geriom & Tabarſtan. Movit quoque in Indiam, contra ſuorum conſilium; unde ipſo abſente Turci occuparunt Coraſanam & magnam partem Perſiæ: *Abulganiar* autem eripuit illi Tabarſtan anno 1038. Reverſus autem in Gazhineken, aliquoties improſperè pugnavit, cum *Daud Salinck;* & rurſus ſe recepit in Indiam; ubi milites illius duce *Nuſla* fratrem ipſius cæcum contra illum extulerunt: à quo miſſus fuit ad arcem *Kobrakebir*. Mahamed autem cæcus, principatum reſignavit filio ſuo *Hamed*, qui patruum juſſit tolli. *Maudud* vero filius Maſud, qui remanſerat in *Balck* tam proſpera

fortuna eſt uſus, ut Hamedem profligaret, & cum plerîſque ducibus captum occideret: neque de filiis patrui ſui faceret reliquum præter unum *Abde Rhaim.* Non potuit autem pacifice frui regno ſuo, ob inſolentiam Turcorum; obiitque anno 1050. Suffectuſque fuit illi à militibus frater *Ali ben Manſud:* ſed VVazir quidam excitavit contra illum *Abde Rhaym;* unde *Ali* tantis molitionibus impar ceſſit: *Abde Rhaym* quoq; tantum detulit duci militiæ ſuæ *Toyorel* vel *Tokzel Bek*, ut tandem & regno & vita ab illo ſpoliaretur.

Anno 1044. *Ebrahim Nealy* Salinquius dux Turcorum, Hierack Perſiæ ingreſſus occupavit Amedon: & *Tokzelwek* Rhey.

Anno 1045. obiit *Gelaladaules:* quum autem filius illius *Abumanſor* vocatus cunctaretur, ſubrogatus illi fuit *Abulganiar:* qui ut Turcorum qui Perſiam infeſtabant, animos ſibi conciliaret, poſtulavit & accepit filio ſuo uxorem filiam *Dand* Saliuquii cognatam *Tokzelbek;* obiitque in Kermon anno 1049. quinque relinquens filios, *Abumanſor Fulad Sotun, Kozrao Feruz, Abu Taher, Abucayd & Aboaly Kay Kozrao.*

XV. *Sotun* primogenitus contendit

Xyras

Xyras ſed excluſus fuit à fratre

XVI. *Feruz*, qui deinceps ſe fecit appellari *Malek Rhaym*, & varia fortuna certavit cum fratre, ut plurimum ſuperior & regni potens, habitabat autem Bagdadi. Sed urbe capta à Tokzelbek, in carcere periit. Neque tamen ceſſavit bellum inter fratres *Abuſayd* & *Manſur Sotun*, donec *Abuſayd* magno prœlio victus occumberet. *Manſur*que à VVazire ſuo *Faſele* captus in carcere expiraret; invaſitque *Faſel* Regnum Perſiæ.

XVII. *Aboaly* denique *Kaykozrao* dedidit ſe ſponte *Olobi Arſalom*; & obiit anno 1095. poſtremus è familia Daularum qui in Perſia & hiſce partibus regnarunt.

Vides eundem pene numerum Regum, ſed nomina nonnihil diverſa, & annorum ſeriem quoque in Iuchaſin, cujus excerpta vidimus, nomina adhuc longe ſunt confuſiora; itaque his Regibus miſſis ad ſequentes pergemus: licet in eis non minor ſit confuſio: nobis primò Almacinum ſequi hic propoſitum eſt.

Prin-

Principes Salghucidæ qui rerum potiti ſunt Bagdadi & in Perſia.

ANno Heg. 430. noſtro 1038. inquit Almacinus cœperunt Principes Salghucidæ; & primus quidem ex iis inauguratus fuit *Muhammed Abutalib Togrulbecus;* cujus fratres erant *David Ghacarbecus, Firus & Arſelanus.* Atque hi filii erant Michaëlis, f. Salghuci, f. Dacaci. Qui Dacacus vir fuit Turca, animoſus & boni conſilii & regiminis. Hic primus ex iis Iſlamiſmum eſt amplexus. Et Rex Turcarum (puta eorum qui Turkeſtan tenebant Tàtaris vicini & mari Caſpio) conſilio ejus utebatur, eumque ſibi aſſumebat, in bello ſuo inter Turcas. Moriens autem filium reliquit Salghucum jam adultum cui & R. Turcarum commiſit regimen exercituum ſuorum; ſed cum deinde metueret ſibi ab aſtutia ejus, ſtatuit enim interficere, quod quum Salghuco ſubolevíſſet, fugit ad regem Ghabiæ Haronem Sahabuddavvam, petiitque ab eo auxilium, ad oppugnandam regionem infidelium Turcarum; unde is eum juvit numeroſo exercitu, ſed occiſus fuit Salghucus ab infideli quodam, in prœlio, jam natus annos centum & ſeptem. Filium reliquit Michaëlem, cui libe-

liberi nati ſunt illi, quorum nomina jam commemoravimus. Commorabantur autem in Mauranahara. Et obediverunt iſti Michaëli quam plurimi Turcæ; nullum imperatorem præter ipſum agnoſcentes. Cumque contingeret ut Princeps Mahmudus f. Sebuctakini Rex Indiæ trajiceret fluvium Ghaihonem, opem laturus VVararchano R. Mauranaharæ, ſalutavit Michaël R. Mahmudum, qui miratus eſt animũ illius & ſtrenuitatem, quodque familia ejus morem ipſi gereret: & ab eo petiit ut apud ſe remaneret, fore ut cum reverteretur, committeret ei Choraſanam contra hoſtes defendendam. At is id recuſavit, unde iratus Mahmudus, in vincula eum conjecit & rediens, in iis detinuit. Vnde ſequuti ſunt eum milites Michaëlis & familia ejus. Subſtiteruntque in planicie Choraſanæ.

Obiit deinde Michaël & milites ejus ſe conjunxerunt filio ejus Togrulbeco; qui Maſudum f. Mahmudis fudit, & cepit Tuſum oppidum; ac deinceps Naiſaburum; & ſubjugavit Choraſanam. Denique venit Bagdadum ann. Heg. 447. noſtro 1055. & evertit regnũ Boitarum: & inauguratus fuit à Chaliſa anno 1057.

Anno ſequenti rebellavit contra il-

lum

lum frater ipſius *Ibrahimus* (cujus tamen ſupra non meminit Almacinus) & abiit Rayam. Sed anno 1059. *vicit* & cepit atque ſtrangulavit eum *Togrulbecus*: & dein reverſus Bagdadum. Et ducta filia Chalifæ in uxorem deceſſit anno 1063. Rayæ. Et ſucceſſit illi in regno filiùs fratris ejus

II. *Muhammed Olbarſalanus Adaduddaulas* f. Davidis, qui poſt res fortiter geſtas contra Chriſtianos occiſus fuit anno 1071. Milites ſurrogarunt in regnum filium ejus

III. *Gelaluddaulam Meliciahum*: qui patrem ſepelivit Marvvæ; & magno prælio vicit patruum ſuum *Marubilum*, atque cepit. Obiit anno 1092. Bagdadi, filios relinquens quatuor, *Mahmudum*, *Muhammedem*, *Barkiarucum & Singiarum*. Quorum

IV. *Mahmudus* patri ſucceſſit in regno Bagdadi; ſed fugavit illum frater

V. *Barkiarucus* anno 1094. ſed & ipſe ſuperatus & ejectus fuit à

VI. *Muhammede Ghayatuddino*, ſed Rex *Barkyaruſus* in fratrem ſuum *Muhammedum* qui *Isfahanæ* erat movit, atque ibidem eum obſedit, ſed ob pabuli & commeatus penuriam inde receſſit. *Mahumedus* autem ipſo digreſſo collegit militem; & prælio congreſſus cum

Bar-

Barkyaruco victus fuit & fugit in Armeniam, manſitque *Barkyaruco* imperium Bagdadi. Obiit autem anno 1104. & aſſignavit regnum filio ſuo

VII. *Gielaluddaula*. Sed venit *Muhammedus* Bagdadum, atque ibidem imperium ipſi fuit confirmatum. Obiit autem anno 1117. *Iſfahanæ*. Et conſignavit regnum filio ſuo

VIII. *Mahmudo Abulcaſemo*: in quo deſinit Almacinus.

Teixera ex annalibus Perſicis hæc paulo aliter digerit. Scribit enim *Togrul Becum* à nobilibus fuiſſe occiſum: & in locum ejus ſubſtitutũ *Ferroghzad* filium *Maſud*, qui varia prælia commiſit cum Rege *Turkeſtan*; & tandem fuit victus ab *Olobe Arſalom* filio R. Turkeſtan. Et poſt ſextum regni annum decedens, reliquit regnum fratri ſuo *Ebrahim ben Maſud*, qui filio ſuo *Maſud* accepit uxorem filiam *Malek-Xa* R. Turkeſtan, cui & obiens ann. 1089. reliquit regnum.

Maſud è Coraſane deſcedens in Perſiam aliquoties diverſo marte pugnavit cum *Almoſtarxed Billa Fazele* Chalifa, & tandem juxta Tabriz magno prœlio illum profligavit & captum occidit.

Almoſtarxed ſucceſſit filius *Raxet Billa* in Chalifatu; quem *Maſud* profligavit & captum occidit in Hiſpahan, poti-

potituſque eſt Bagdado anno 1139. & haud dudum poſt obiit in Perſia: & *Almoktaſi* Billa patruus *Raxet* recuperavit magnam partem Perſiæ. *Almaktaſi* defuncto ſucceſſit in Chalifatu *Almoſtanger Billa Iſſuf*: Mazudi autem in Gaznehen *Arſalon-Xa* primogenitus illius, quem frater *Baharon-Xa* tertio regni ſui anno oppreſſit & occidit anno 1119. ipſe autem obiit anno 1153. relinquens regnum filio ſuo *Kozrao-Xa*: verum *Saniar* Rex Coraſan occupavit regnum illius; ipſeque obiit in Lahor anno 1161. & ſucceſſit illi filius *Kozrao Maleck*, qui magna partę Indiæ ſpoliatus à Sultano *Guayacadin Mahamed Gaury* obiit in Gaznehen anno 1169. in quo finem acceperunt Reges *Sabutaquy*.

Tatari qui Perſiæ imperarunt.

SVb Chalifatu autem *Almoſtancer billa Manſur*, Tatari duce *Chinguyzkan* irruerunt in provincias Perſiæ & magnam partem occuparunt: Chinguyzkan hic originem trahebat à Tataris dominis Ketaokotan.

Intravit autem in Maurenahar anno 1224.& occupavit deinceps Gueilan, Rey & Nyxabur cum innumera incolarum ſtrage. & obiit in Ketaokotan

anno

anno 1228. Reliquit quatuor filios *Tuxykhon: Chagataykhon: Oktaykahon:* & *Tulykhan*: quorum ſolus *Oktaykahon* tandem imperium patris obtinuit & omnem Perſiam ſubjugavit præter Bagdad, qui obiit anno 1242. & reliquit filium *Gayukkhan* qui regni potens eſt factus anno 1246. Sed obiit anno 1247. & ſucceſſit illi cognatus *Manchukahon* f. *Tulikan*. qui terras Perſiæ conceſſit fratri ſuo *Vlahkukhan* & obiit anno 1260. *Vlahkukan* ſubjugavit Hierak; cepit Bagdad & mox Halebum atque Damaſcum. Et obiit in Meragah juxta Tabriz anno 1266. poſtquam regna ſua diviſiſſet inter tres filios; primogenito *Habkaykahon* dedit Hierak, Mazandaron & Karaſon; ſecundo *Hyaxemet* Armeniam, Aderbajon; Tertio *Taudon* Diarbeck & Meſopotamiam. Reliquis duobus Nicudar Oglan & Targahekhan nullas terras aſſignavit.

Haybkaykhan obiit in Amadon anno 1282. & licet filios haberet ſucceſſit illi frater *Nicudar Oglan* dictus Hamedkhan.

Hamedkan primus Mahumetaniſmum amplexus, obiit anno 1283. & ſucceſſit illi cognatus *Argonkhon* fil. Haybkukhan qui obiit anno 1291. & ſuc-

ſucceſſit illi frater

Ganiatukhon : quem patruus *Baydukhan* vicit & occidit anno 1295. qui à ducibus *Gazun* f. Arghonkhon victus, occiſus fuit in Tabriz anno 1296.

Gazun poſt res præclare geſtas obiit in Kazuin anno 1305. & ſucceſſit illi frater *Alyaptu*.

Alyaptu factus Mahumetanus ſumſit nomen *Sulton Mahamedben Argon*; condidit Sultaniam anno 1306. ubi obiit anno 1317. ſucceſſit

Sultan Abuſayd filius illius, qui obiit anno 1337. poſt quem Perſia in varias partes manſit diſtracta ; donec venit *Teymurlangh*, cujus res geſtas commemorare non eſt hujus loci. Obiit in Anzar provincia Katayo anno 1405. & habuit quatuor filios : primogenitus *Toon Guyr* obiit ante patrem & reliquit duos filios *Mahamed Sulton* & *Pir Mahamed*, quem Teymur moriens ſibi ſucceſſorem dixit in regnis Gazneben & Indiæ, quem Pir-Aly poſtea occidit. Secundo genitus *Hamar-Xeque*, occiſus in Loreſtan vivente patre. Tertius *Mirunxa*, qui poſſedit Hierakhen, Ader-Bajon & terras Damaſcum uſque; hunc occidit Kara Iſſuf Turkimanus in Ader-Bajon anno 1408. Quartus *Mirzab-Xarok*, qui patri ſucceſſit in Imperio,

aſſi-

aſſiduus comes expeditionum illius. Qui obiit anno 1447. reſtituto regno Ader-Bajon filio *Kara Iſſuf* qui dicebatur *Mirzah Ioonxa*. *Xarok* habuit quinque filios; quorum primogenito *Mirzah Ologhbek* dedit Turkeſtan & Maurehanar: Secundus *Ebrahem Sultan* obierat ante patrem anno 1435. Quemadmodũ & Tertius *Baesſangor*. Et quartus *Mirzah Soyorgat Mexkhon*. Atque quintus *Mirzab Mahamed Iugny*.

Ologhbek in prælio contra filium *Mirzah Abdelariſe* fuit cæſus an. 1450. filius autem poſt ſex menſes à militibus ſuis fuit occiſus.

Mirza Abdula ſucceſſit fratri Abdelatifæ, quem *Sultan Abuſayd* R. Koraſon profligavit & occidit anno 1452.

Abuſayd f. Mahamed f. Mironxa, f. Teymur deinceps regnavit in Badaxon, Gaznehen, Kabul, Siſtom, Koarrazin. Anno autem 1468. *Mirzah Azembeck* ben Alybek ben Kara Otman occidit *Mirzah Ioonxa*: quem cùm *Abuſayd* peteret, ab ipſo fuit oppreſſus anno 1469. & ſucceſſit illi filius Mirzah Sulton *Hamed*: qui obiit anno 1495. cui in regno Maurehanar ſucceſſit cognatus *Mirzah Babor*: qui an. 1500. regno fuit exutus à *Xaybekkhan* Vzbequio: ſed po-

ſteri illius ampliſſima regna obtinuerunt in India.

Reges Perſiæ è familia Kara Kuyonlu.

KAra Mahamed Turkiman. Hujus filius *Kara Iſſuf* occupavit Bagadad & Tabriz Sultaniam, Kazvin, Tarom; obiit anno 1421. Habuit ſex filios quorum primogenitus *Pyr-Budahkhan* obiit ante patrem; *Amir Scandar: Mirzah Ioonxa; Xa Mahamed;* qui Perſiam tenuit annis XXIII. & occiſus fuit anno 1431.

Amir Apſal, qui obiit ante patrem; *Abuſayd* à fratre Scandar occiſus.

Amir Scandar ſucceſſit patri anno 1422. & fuit occiſus à filio ſuo Xakobad anno 1438.

Ioonxa ſucceſſit fratri, cui paruerunt Tabriz, Aderbajon, Hyerakhen, id eſt utraque Iraca, Parc, Kermon, & magna pars Syriæ. Fuitque cæſus ab Azembek anno 1468. ſucceſſit illi *Azen Aly* filius, qui ad eundem modum cæſus fuit ab Azembek anno 1469. & exſtinctum fuit regnum familiæ hujus.

Reges

Reges Perſiæ è familia Akuyonlu.

A*zembek* qui & vulgo dicitur *Vſun Cazan* ſubjecit imperio ſuo utramque Iracam, Aderbajon, Parc, Kermon & plures provincias Perſiæ: obiit anno 1478. Habuit ſeptem filios; *Ogorlu Mahamed* qui ſtatim obiit poſt patrem: Sultan *Kalil*: *Iacub* mirzah: *Maziah* mirzah; *Iſſuf* mirzah; *Makſubed* mirzah; *Zeynelbek* in prælio contra Turcos occiſus fuit.

Sultan Kalil ſexto regni menſe fuit cæſus à fratre ſuo Makſudbek. & ſucceſſit illi *Yacubbek* qui duodecimo regni ſui anno obiit juxta Tabriz anno 1492. ſucceſſit *Bayſangor* filius illius, qui regno fuit pulſus à *Roſtambek* filio *Makſudbek* anno 1493. qui quinto regni ſui anno profligatus fuit ab *Hagmedbek* filio *Ozorlu* & obiit in *Gorgeſtan*.

Hagmedbek; qui à duobus ſuis præfectis Haybe Sulton & Kacembek Pernaque juxta Hiſpahań fuit ſuperatus & occiſus: & fuit ab ipſis ad imperium Perſiæ vocatus *Alvvan Bek* f. Iſſuf bek: ſed oppoſuit ſe illi frater *Mahamed* Rex Yaſd: & mox Soltan *Morad* qui Mahameden ſuperavit & occidit anno 1500.

Sultan *Morad* Rex Parc & Hierak & *Alvvan* dominus Tabriz & Aderbajon : convenerunt inter ſe ut quiſque retineret quod poſſidebat. Verum Xa Iſmaël filius Aydar primo profligavit Alvvanum, qui obiit anno 1502. & mox etiam Sultanum *Morad*, qui à militibus fuit occiſus anno 1504. Atque ita exſtinctum fuit regnum familiæ Akuyonlu; & pervenit ad Sophinos de quibus ante diximus.

FINIS.

INDEX

INDEX

Rerum maximè memorabilium.

A.

ABa urbs. 41
Abas Rex Perſarum. 188
Accurgar inſula. 260
Actamar lacus. 231
Adana 196
Aderbigian provincia. 59
Agvvanes populi. 109
Ahvvaza oppidum. 224. 126
Aladaule regio. 195
Alhart caſtellum. 206
Amedon oppidum vide Hamadan. 39
Amida oppidum. 223
Amol oppidum. 112
Amus caſtellum. 206
Andrevi inſula. 97
Anna oppidum. 259, 270, 321
Araſſe oppidum. 240, 267
Araxes fluvius. 231, 234
Ardevil oppidum. 66, 220, 247, 267
Ardoc fluvius. 261, 263
Armenga oppidum. 219
Armenii populi. 29
Arzeron. 276
Arzinga. 205, 276
Aſanchiph. 217, 218
Aſahr oppidum. 270
Aſkarmucran oppidum. 126, 123
Aſtachar oppidum. 45, 47
Ayt oppidum. 258, 270.

B.

BAchu oppidum. 247, 268
Bagdat oppidum. 129, 257, 291, 313
Baharen inſula. 97, 285
Baiburth. 205
Baldac oppidum. 256, 269
Balck civitas. 115

image
not
available

Comani.
Conas tractus.
Coinarii populi.
Colmac provincia.
Cor fluvius.
Corbet oppidum.
Cormaba urbs.
Corna arx.
Cotachis.
Coyſalma urbs.
Cucrib oppidum.
Cuſa oppidum.
Culiſtan.
Culpercheas oppidum.
Curchi milites.
Curdi populi.
Caſeſtan Sultana.
Cyrus fluvius.

D.

DArac urbs.
Deda arx.
Delimon ſive Delmon.
Demir-Capi.
Derbent oppidum.
Diarbeck provincia.
Dier oppidum.
Dectarham oppidum.
Dorcka oppidum.
Dolgadir regio.
Dorum montes.
Dymæ fractus.

E.

EDen inſula.
Elmadina urbs.
Emonſada urbs.
Erz vide Herz.
Eres oppidum.
Eſahel milites.
Euchar.
Euleus fluvius Sultana.

F.

FArra oppidum vide Farra.
Fariab oppidum.
Faſah urbs.
Firoes-Abad urbs.
Furro fluvius.

image
not
available

Comum. 200, 248, 274
Comar fructus. 93
Coinarii populi. 205
Colmac provincia. 261
Cor fluvius. 267
Corbet oppidum. 290
Cormaba urbs. 122
Corna arx. 299
Cotachis. 211
Coyſalma urbs. 122
Cucrih oppidum. 202
Cufa oppidum. 332
Culiſtan. 220
Culperchean oppidum. 139
Curchi milites. 251
Curdi populi. 198, 225
Cuſeltan Suſiana. 255
Cyrus fluvius. 233.

D.

DArac urbs. 105
Dedu arx. 216
Delinon ſive Delmon. 72
Demir-Capi. 238
Derbent oppidum. 208, 238, 266, 268
Diarbeck provincia. 222
Dier oppidum. 269
Dochtarham oppidum. 287
Dorcka oppidum. 299
Dulgadir regio. 195
Duzim montes. 243
Dyniæ fructus. 262

E.

EDen inſula. 257
Elmadina urbs. 11, 128
Emouſada urbs. 281
Ere vide Hrey.
Eres oppidum. 239
Eſahul milites. 251
Euchar. 204
Eulæus fluvius Suſianæ. 125

F.

FArra oppidum vide Parra. 293
Fariab oppidum. 85
Faſah urbs. 58
Firoes-Abad urbs. 59
Furro fluvius. 271

G.

Gabbar oppidum. 269
Gamron vide & Gomron. 49
Garom oppidum. 52
Gauriſii qui ſint. 30
Gaxkar oppidum. 72
Gazal animal. 141
Gazvvehen provincia. 115
Geilan provinc. & oppid. 147, 268
Georgia provincia. 212
Getſy. 279
Gihon amnis. 111, 112
Giorgian provincia. 112
Giroft oppidum. 89, 90
Gizire oppidum. 217
Godanna oppidum. 288
Gomron oppidum. 49, 272
Gorride oppidum. 211
Gouen. 273
Govvra oppidum. 289
Gozan fluvius. 79
Grees oppidum. 287
Guadel vel Guader portus. 107
Gueylan provincia. 70
Guſtan. 288

H.

Habin fluvius. 86
Hamadaine. 292
Harmuz regnum. 92, 296
Regum Series. 101
Hauſapaus. 273
Hela oppidum. 313
Hemda oppidum. 289
Hendemend fluvius. 105
Herât oppidum. 82
Herzis oppidum. 206
Hichan oppidum. 72
Hiſpahan. 23, 249. vide & Spahan.
Hrey urbs. 29, 86, 200
Hulvvân urbs. 41
Hyerak provincia. 21

I.

Iaic amnis. 240
Iaſd ſive Ieſde. 36, 46, 200, 294
Ignis cultus. 152
Ilmentes fluvius. 104
Iolfa oppidum. 215

Irack provincia.
Iſmael Suphi. 127
Iſpahan. 24. vide & Hiſpahan. 334, 335

K.

KAhem oppidum.
Kait arx. 78
Kaitha urbs. 263
Kard oppidum. 96
Karda oppidum. 45
Kargh inſula. 45
Karkuf oppidum. 97, 298
Katifarres 329
Kaxon oppidum. 97
Kazvin urbs. 32
Kazrum oppidum. 38
Kermon provincia. 57
Metropolis. 86
Keys inſula. 89
Koah potio. 96
Kom urbs. 136, 314
Kuda oppidum. 214
Kufa. 72
Kurdeſtan provincia. 37, 127, 310
122.

L.

LAar oppidum.
Langarkanon. 48, 50, 202
Langor oppidum. 72
Lahazibent. 286
Lara inſula. 204
Larecq inſula. 97, 297
Larines nummi. 96
Left inſula. 302
Lima oppidum. 272
285

M.

MAcron regnum.
Magdon. 106
Manama municipium. 299
Mandradan. 98
Manguſiave. 205
Manuſcate Curdorum pagus. 261, 264
Maraga oppidum. 226
Marerichi oppidum. 69
Marvvaruda. 213
Maſcate inſula. 84
Maumutaga. 285
Maun pondus. 220
Maurchanar provinc. 134
111

Mazandaran provinc. & urbs. 72
Medam urbs. 127
Media duplex. 236
Melhuah oppidum. 330
Menilo oppidum. 270
Merdina. 196
Merend oppidum. 65, 219
Mexat oppidum. 77
Mexat Aly. 309, 310
Mexat Ozem. 311
Mezenah. 326
Mezayebh oppidum. 312
Mordari. 248
Moſul oppidum. 256. vel Muſel. 291
Mucum ad mare Caſpium. 67
Mulah Perſarum. 142
Mus caſtellum. 206
Muſſavv-Coſan. 251

N.

Nahaond urbs. 40
Nahziavan. 66
Naim oppidum. 203
Naſsivan. 232, 235
Nazavon portus. 168
Nazeria. 321
Nechel. 272
Neriz. 48
Nethas oppidum. 214
Nezzereth urbs. 290
Nihhelus Arabes. 297
Niſabur oppidum. 83
Nuſſebau. 292
Nyzabour provincia. 74

O.

Orfa urbs. 196, 215, 222
Orias caſtellum. 207
Ormuzii deſcriptio. 100
Ourmia oppidum. 68
Oxus fluvius. 79, 261, 263.

P.

Pagen animal. 141
Pahanavent. 288
Parra oppidum. 283, 287
Perſarum mores. 213
Phargana urbs. 85
Phaſis fluvius. 209, 210
Oppidum. 210
Puttanes populi. 109

Q.

Queixome inſula. 96, 296

R.

Racca oppidum. 269
Raghicân oppidum. 58
Raxt urbs. 72
Regh Ceyſadin. 298
Rex arx. 212
Rhey oppidum. 204
Rey Schariar. 40
Rexel arx. 298
Rex Boghar. 264

S.

Sabberca oppid. Arabiæ. 291
Sagiſtan provincia. 103, 104
Salmâs urbs. 68
Samarcanda civitas. 116
Samachi oppidum. 207, 220, 265
Saoach oppidum. 37
Sargom. 273
Sarri. 204
Saua. 37, 204
Sauvva oppidum. 38
Sayda oppidum. 308
Sechi oppidum. 239
Sehave oppidum. 287
Sehel. 326
Sellizire arx. 262
Sena urbs. 214
Sepeliendi ritus apud Perſas. 146
Serachich oppidum. 260
Serragen. 300
Sert oppidum. 197, 218
Shabra oppidum. 266
Shen oppidum. 274
Shirvan provincia. 265
Et oppidum. 64
Sinda. 204
Sirgian urbs Kermon. 89
Siras oppidum. 58
Sis oppidum. 228
Siſton provincia. 103
Sultania. 40, 199, 213, 243
Spahan. 199, 295
Stahabanon. 57
Strava ad mare Caſp. 204, 336
Strabath. 74
Sukana oppidum. 327
Symachia. 236. vide Samachi.

Surmah gemma. 88
Suſa civitas. 124
Synuce fluvius. 290.

T.

TAuris urbs. 60, 61, 213, 240
Taybah oppidum. 328
Tedith. 221
Tegur farris ſpecies. 263
Teſſu oppidum. 207
Thabs oppidum. 78
Thalckan oppidum. 84, 85
Theodoſia urbs. 209
Thimar villa. 203
Thun oppidum. 78
Tocatum oppidum. 317
Tochariſtana provincia. 84
Toſſarkan oppidum. 295
Totovan. 218
Tremiga. 204
Tumen provincia. 265
Turcomania. 262, 295, 325
Turqueſtan regnum. 113, 114
Tus oppidum. 83
Tutia quid ſit. 87

V.

VAn oppidum. 66, 219, 238
Vargau. 203
Vaſtan urbs. 198
Vlfavven. 292
Vrgence oppidum. 262, 264
Vzbeck provincia. 115

VV.

VVAſet oppidum. 113

X.

XAm. 322
Xat el Arab. 249
Xays nummi. 302

Y.

YEm fluvius. 261
Yeſd. 284, 288. vide Ieſde. 203

Z.

ZArang oppidum. 204
Zeriſter oppidum. 207

FINIS.